

שחר גבאי

סיפור

שחר גבאי

סיפור

)(

כרמל • ירושלים

Shahar Gabai

Story

תודות ל:
חמוטל רענן־שיפוני
מירב פרץ
שמעון אדף
אלה כהן

מסת"ב 978-965-7778-76-0

© כל הזכויות שמורות להוצאת כרמל
ת"ד 43092, ירושלים 9143002
טל' 02-6540578 ; פקס 02-6511650
דוא"ל: books@carmelph.co.il ; אינטרנט: www.carmelph.co.il
תשפ"א / 2021
Printed in Israel

לִּוְנֵדָה, אָמִי וְאָבִי

1.

התעוררתי כאן. במקום הזה. מסביבי יושבים אנשים. הם לובשים סרבלי עבודה. הם מדברים על העבודה אבל אני לא מנסה להקשיב. אני זוכר רק את האיש ההוא. אני אקרא לו A. אולי בזכותו אני כאן? מישהו עזר לי. אני חושב שזה היה בעל המקום. הוא היה נחמד. הוא אמר, איך קוראים לך. לא ידעתי מה לענות אז אמרתי לו את השם הראשון שחשבתי עליו. הוא הסתכל עליי ואז על התרמיל שהיה ליד הרגליים שלי. הוא אמר, באת מרחוק. מהעיירה J שבדרום, אמרתי. אני בדרך לבקר את הדודה שלי. מה שמה, הוא אמר. קנדיס, אמרתי. היא מהצד של אמא שלי, אמרתי. זכרה לברכה, אמרתי. היה לה ריח של עצים בגשם, אמרתי. לא, לקנדיס. כן, היא מתה, אמרתי. הן לא היו קרובות. הוא הושיב אותי ליד השולחן ונתן לי ארוחה חמה. הוא צעק, ויליאם, תומאס, והגיעו שני אנשים. לאחד קראו ויליאם ולשני קראו תומאס. הוא הסתכל עליי ואז עליהם ואז עליי שוב. תטפלו בו, הוא אמר. הוא לחץ לי את היד. הם יטפלו בך, הוא אמר. ואז הלך. גם תומאס וויליאם הלכו אבל הם חזרו. הם הביאו איתם מגש של אוכל. שמעתי אותם צוחקים. את A פגשתי ברכבת. הוא לבש ז'קט כחול כהה. הז'קט היה מכופתר מהמותניים עד הצוואר. היה לו גם כובע. גם הוא היה כחול כהה. הוא העיר אותי ואז ראיתי שנשארתי לבד בקרון. פחדתי, אז ישר חיפשתי את התרמיל שלי. היה חושך ואז אור, וראיתי את התרמיל שלי. האור הגיע מחוץ לרכבת ונכנס פנימה. הוא היה מתחת לכיסא. קמתי ושמתי אותו על הגב. יצאתי החוצה מהרכבת. בחוץ היו הרבה אנשים. הם זזו כל הזמן ולא הפסיקו. היו גם כאלה שהפסיקו. הם ישבו על ספסל ואכלו ושתו. מישהו עישן סיגריה. לא שמעתי מה שהם אומרים

כי הסתכלתי על האור. הוא היה חזק מאוד. הוא היה לבן אבל יצאו ממנו צבעים. הסתכלתי על הצבעים בתוך האור. הם הסתובבו באוויר ועשו צורות. הסתכלתי על הצורות. הן זרמו. מישהי שרה. הצורות נעלמו. אז עזבתי את הצורות והסתכלתי עליה. אבל אז מישהו נגע לי בכתף וכבר לא הסתכלתי עליה. נבהלתי מאוד. רציתי לצעוק והוא אמר אדוני אם תוכל לזוז קצת הצידה, והסתובבתי וראיתי את האישה הכחול מהרכבת. הוא הוריד את המזוודות מהקרן. זזתי הצידה. חזרתי להסתכל על האישה ששרה אבל היא נעלמה. הייתי צריך להתחיל ללכת אז ספרתי צעדים, אחת שתיים שלוש ארבע אחת שתיים שלוש ארבע. ולא הלכתי על המשולשים אלא רק בתוך המרובעים. אחת שתיים שלוש ארבע. עד שהגעתי לספסל. הרגשתי שאני צמא והלכתי לקיוסק וביקשתי שם בקבוק של סודה. סודה זה מים עם אופי. קנדיס אמרה את זה פעם. הורדתי את התרמיל מהגב וסובבתי אותו אליי. פתחתי את השרוך והוצאתי את הארנק. פתחתי את הארנק ושמתי כמה מטבעות על הדלפק. החזרתי את הארנק וסגרתי את השרוך. מישהו קרא עיתון ממול. היו לו רק רגליים ולא היו לו פנים. הידיים החזיקו את העיתון. הסתכלתי על העיתון. היה כתוב שם שביבת עובדים של ארגון הנמלים. יש פועל אחד, קוראים לו ויזרמן. הוא המנהיג שלהם. בעיתון הוא היה מקדימה. בעמוד הגדול. איפה שהעיתון בצבעים. יש לו מצח גדול ועיניים שחורות וגדולות. למרות שהן שקועות. יש לו גם שפם ובור בסנטר. בתמונה הוא עומד על במה ומדבר אל המון פועלים. היד הימנית שלו עושה אגרוף והשמאלית מנופפת בנייר. לא רואים מה כתוב על הנייר. אבל מתחת לתמונה היה כתוב באותיות שחורות גדולות:

הפרטת הנמלים = מוות לעובדים

פעם אחת ראיתי אותו. את ויזרמן. לא בתמונה בעיתון או בשידור טלוויזיה. פנים אל פנים. אני לא זוכר איפה זה היה. כנראה איזו הפגנה. אני זוכר קול חזק. המון אנשים מחאו כפיים וצעקו. נבהלתי מאוד וכיביתי את האוזניים עם הידיים. חשבתי לרוץ להתחבא אבל לא עשיתי כלום. רק הדלקתי שוב את האוזניים וכיביתי את העיניים. ויזרמן אמר שצריך לפקח על הכוח שהממשלה נותנת לבעלי ההון, כי אם לא נתארגן עכשיו, הוא אמר, זה עלול להיות מאוחר מדי. היום זה אני מחר

זה אתה. כל זה היה כתוב גם בעיתון שהחזיקו הידיים שעמדו מהצד השני של הקיוסק. והמוכר אמר, אתה רוצה עוד משהו. ואני עמדתי שם באותו מקום ואמרתי לא תודה. והמוכר אמר, אם לא אכפת לך יש עוד אנשים שרוצים לקנות. הסתכלתי אחורה וראיתי אישה זקנה. היו לה בשתי הידיים סלים עם הרבה ירקות. כנראה היא דיברה אליי כי ראיתי שהשפתיים שלה זזות, אבל לא שמעתי שום דבר. אז ככה נשארתי לעמוד במקום. ושמעתי קריאות כועסות של אנשים אחרים, אבל לא הצלחתי להבין מה הם אומרים. אז נהייתי עוד יותר מתוח. ואמרתי לעצמי שאני חייב לעשות משהו במהירות, אחרת, כמו שוויזמן אמר לפועלים בהפגנה, זה עלול להיות מאוחר מדי. אז הסתובבתי במהירות, אבל מרוב לחץ שכחתי שעל הגב שלי היה התרמיל. ואז ראיתי את הזקנה עם הסלים שלה על הרצפה והרגשתי איך שנאבד לי כל השיווי־משקל. ניסיתי להתנגד אבל הצבעים בהיקו לי בעיניים והרצפה משכה אותי אליה ותוך רגע כבר הייתי עם כל הגוף על הגוף של הזקנה ומכל הצדדים הקיפה אותנו ערכוביה של כרוביות וחצילים ועגבניות ובצלים וחסות. ושמעתי אנשים צועקים מסביבי. וקול שבכה. וגם אני רציתי לבכות אבל הדמעות נעצרו לי בפנים. והצעקות המשיכו אז מיהרתי לכבות את האוזניים ואז הרגשתי בנעל שבעטה בי מתחת לצלעות. וקול אחד אמר קום כבר אידיוט. וקול אחר אמר מטומטם. וקול רך יותר, שדיבר אל הקולות הראשונים ואמר תעזבו אותו אתם לא רואים שהוא לא בסדר. והיו ידיים שניסו להחזיק בי ולהרים, אבל הן רק הצליחו לגלגל אותי הצידה. ובגלל שהראש שלי היה בתוך הרצפה לא יכולתי לראות כלום חוץ מהצורות שזרמו בתוך השחור.

שמעתי את הקול ההוא, הרך. הוא היה מעורבב עם קולות אחרים. אבל הוא היה ברור וקרוב יותר. הוא שאל אותי משהו אבל לא הצלחתי להבין, כי בתוך הראש שלי הייתה תמונה. הסתכלתי על התמונה וראיתי שם עגלה של תינוקות. העגלה הייתה בתוך חדר ארוך, שגם היה צר. הוא היה גם סלון וגם מטבח. במטבח היו ארונות מטבח. הארונות מטבח היו על הקיר. וגם מחבתות וסירים וכפות מעץ וממתכת ועוד כלים. הם היו תלויים על הקיר. הקיר היה שלושה צעדים מצד שמאל של העגלה. העגלה הייתה קרובה אל הספה האפורה. הספה האפורה הייתה ישנה. ישב עליה איש. הוא ראה טלוויזיה. הוא צעק משהו אל

האישה שעמדה מול הכיור ושטפה את הכלים. והיא ענתה לו, אבל לא בצעקה אלא בקול רך. והקול הרך הלך בתוך האוויר. הוא היה רך אבל הוא היה גם כבד. ואז האוויר נהיה גם כן כבד. הוא שם את כל המשקל שלו ונפל על התמונה. והתמונה נהייתה רטובה והרטיבות טפטפה בתוך העולם והיו לה נקישות כאלו, טק, טק, טק, טק, כמו של מתכת או של תוף או של נעלי עקב. והנעלי עקב התקרבו וראיתי שהן אדומות והסתכלתי עליהן לא יכולתי להפסיק להסתכל עליהן והן התחברו אל הקול הרך. ולא יכולתי לשמוע מה הוא אמר לי הקול הרך, כי הייתי עכשיו בהסתכלות על הנעלי עקב האדומות. אבל אז רגל אחת נעלמה ובמקומה הופיעו גם ברך וגם יד. ביד הייתה ממחטה לבנה. היד הגישה לי את הממחטה. היד עזרה לי לקום. התרוממתי. לקחתי את הממחטה הלבנה. ניגבתי בה את הפנים ואז קינחתי את האף. אמרתי תודה אבל לא הרמתי את המבט. והקול אמר בבקשה אם אתה צריך עוד משהו. ואני אמרתי לא תודה אני בסדר. וניסיתי לקום על הרגליים. ואז העולם התהפך למעלה ושוב הרצפה משכה אותי אליה. אבל היד עדיין החזיקה אותי והקול קרא אל קול אחר שהיה כבד והוא ענה לקול הראשון. ואני שמעתי את הקול וחשבתי אם אני מכיר אותו ולא ידעתי אם אני כן או לא. אבל ידעתי שהוא לא האיש מהתמונה או ויזרמן. ואז הקול הכבד התקרב ומשני הקולות יצאו ידיים ונכנסו אל תוך החיבורים של הידיים שלי. ואני הרגשתי את הצמרמורת אני הרגשתי איך היא באה אבל עשיתי בשכל וחשבתי על דברים אחרים על כל מיני דברים רק לא לחשוב על הצמרמורת לא לחשוב עליה עד שהידיים ייצאו מתוך החיבורים של הידיים שלי. וזה עבד. חשבתי על דברים אחרים. עמדתי על הרגליים אבל השארתי את העולם הפוך. שמעתי את הקולות כשהם זרמו באוויר והרגשתי אותם בחזה ובעורף. הידיים לקחו אותי אל הספסל. הן הושיבו אותי שם. עדיין הייתי עם הראש למטה. שמעתי את הקול הכבד. הוא אמר, לאן אתה צריך. הוא אמר, יש מישהו שאתה מכיר. משפחה או חברים. ואני שיקרתי. אמרתי, כן. חבר שלי, אמרתי. הוא יודע שאני כאן, אמרתי. הוא יבוא לקחת אותי, אמרתי. הוא בטח תיכף יגיע, אמרתי. הקול הרך אמר, אולי כדאי שנחכה איתו עד שיבוא החבר שלו. הקול הכבד אמר, אפשר להתקשר אליו. אם יש לך מספר טלפון, הוא אמר. הקול הרך אמר, נוכל לחכות איתך כאן עד שהוא

יבוא. הקול הכבד אמר, יכול להיות שצריך לקרוא לרופא. אני אמרתי, לא, לא, אני בסדר, תודה. אמרתי, לפעמים זה קורה לי. והרמתי את הראש בפעם הראשונה כדי להראות להם. כי רציתי להיות לבד. אבל גם כשהרמתי את הראש עדיין לא הסתכלתי עליהם ישר. והאיש אמר, אתה זוכר את מספר הטלפון שלו. ואני אמרתי, מספר הטלפון שלו. והוא אמר, זה בתיק שלך. ואיך שהוא הזכיר את התרמיל שלי בדקתי את הגב, אבל הוא כבר לא היה שם. ואז קמתי במהירות מהמקום והסתכלתי מסביבי וראיתי את האיש מתרחק ממני. הוא הלך עד לקיוסק. התרמיל שלי היה שם. הוא היה על הרצפה עדיין. הוא הרים את התרמיל והחזיק אותו ביד ואני הרגשתי פתאום איך הגוף שלי נהיה קל יותר. כי חשבתי שבלי התרמיל לא הייתי יכול להתקשר לחבר שלי. ואולי יש כמה חברים והם כולם מחפשים אותי. והאיש חזר ואמר בבקשה אולי כדאי שתבדוק אתה זוכר איפה שמת את המספר. אני לקחתי את התרמיל אבל לא הסתכלתי לו בעיניים, כי הסתכלתי במחוגים של השעון הגדול שהיה על הקיר של התחנה. ספרתי תזוזות של המחוג וניסיתי לנשום כמה שיותר עמוק. שמתתי את התיק על הגב בחזרה ואז התנתקתי מהם וחזרתי לשבת על הספסל. חיבקתי את הראש עם הידיים והחשכתי את העולם. האיש והאישה לחשו. לא שמעתי מה הם לחשו. הזזתי את הגוף קדימה ואחורה וקדימה ואחורה וספרתי תנועות וחיכיתי שהם ילכו.

.2

הסיוט הראשון היה בליל 26 בינואר. היום 15 במרס. כלומר, מזה 49 לילות שאני מתעורר מדי לילה, בדרך כלל כשהגוף שלי שטוף זיעה. לא תמיד אני נשאר ער עד הבוקר. היו לילות שבהם הצלחתי לחזור לישון, אבל הם היו מעטים. וממילא כשדבר כזה קורה השינה כבר אינה מוצקה כמקודם. החלומות קשורים כמעט תמיד בחוש הריח או השמיעה: ריח אחד מלוח, נוקב, צורב את הנחיריים ואת עור הפנים; ריח שני מתקתק, חמים, אבל חמקמק ביותר, שמעלה בי זיכרון של ריח תינוקות; ושלישי של זיעה חריפה, שמתקשר אצלי תמיד לדימוי של מרוץ; ובנוגע לשמיעה, שני קולות שאני שומע הם דווקא נהירים ופשוטים: הראשון הוא קול קריאה של שחף, ומשום מה הוא זה שמחריד את שנתי יותר מכול ומבעית אותי אף שבבחינה ערנית ושקולה, כשאני מנסה לשחזר את הצליל בראשי איני מוצא בו שום דבר צורם או בלתי נעים לאוזן, ומה גם שהוא אינו מתקשר אצלי לשום תחושה או חוויה בלתי נעימות; הקול השני הוא קול טריקה של דלת, ככל הנראה דלת מעץ; קול נוסף הוא יללה של חיית בר כלשהי, שאיני מצליח לזהותה. אשר לצלילים אחרים, אני לא מוצא להם כל פשר. אני גם לא זוכר שאי פעם עוררו בקרבי תחושה או תמונה כלשהי. זה נכון אמנם לגבי זמן החלום עצמו, אך בזמן הערות שלי, כשאני מתיר למחשבות לזרום ולעלות בחופשיות, אני מגלה שעל-פי רוב הזיכרון של אותם צלילים מעלה בי את אחת משתי התמונות הבאות: הראשונה היא תצלום שחור-לבן של גבר מרשים, ככל הנראה בשנות הארבעים לחייו, בעל פנים רחבות ועיניים כהות וגדולות, יושב על כיסא נדנדה ומעשן מקטרת. לצידו נראית בחורה צעירה, לבושה בשמלה לבנה שנפרשת עד כפות רגליה היחפות

ובסוודר קצרצר שעוטף ברישול מחושב את גופה. את פניה, שמופנות הצידה, לא רואים בבירור. התמונה השנייה דינמית יותר: היא מתחילה במעין גניחה של ילד קטן, בן שלוש או ארבע, שישן במיטה צרה מחופה בסדין לבן, ראשו נח על כרית וגופו מכוסה עד הצוואר בשמיכה לבנה, מעוטרת ירחים מחייכים, וממהרת להתחלף, אחרי שהילד גונח, בחלל ריק ואינסופי. ואז תחושה של נפילה בחלל הפתוח. לא רואים כלום וגם לא מגיעים לשום מקום.

אני בן 39. מזה שמונה שנים שאני עובד כפסיכולוג במכון ר' לבריאות הנפש בפרברי העיר ד', נשוי כבר עשור לשרה, רופאת ילדים, ויש לי שתי בנות, דריה, בת שבע, והצעירה, מאיה, שלפני חודשיים חגגנו לה יום הולדת שלישי. יש לנו בית בן שתי קומות, מרווח ונעים, חצר קדמית מטופחת (שביל חציץ מסותת, שני עצי תפוז קטנים מימין ומשמאל לשער הכניסה) וחצר אחורית שהיא כעין בוסתן פרא צנוע שבו אנחנו מגדלים ירקות ותבלינים, מקור לגאווה בכל ארוחה משפחתית. הבית שלנו ממוקם במושב קטן (רק 297 תושבים), מרחק ארבעים דקות נסיעה מהעיר הגדולה. בקיצור: אני חיי חיים נוחים ופשוטים, אף-על-פי ששום דבר בראשיתם לא היה פשוט, וכאן, על מנת שנוכל להתקדם, עליי לחזור אחורה בזמן, אל שנות הילדות וההתבגרות שלי, שבהן טמון זרעו של הסיפור.

.1

ואחרי זה פקחתי את העיניים. כמה זמן עבר לא ידעתי. התחנה הייתה ריקה מאדם. לא היו עוד רכבות. שכבתי עדיין על אותו ספסל. היו שם כמה חתולים. הם היו רזים. וגם כמה עכברושים. ראיתי אותם על המסילה. מפעם לפעם הם יצאו מצד אחד של פסי הרכבת וחצו אותם מהר לצד האחר. החתולים, אני חושב, הם לא ראו אותם. הסתכלתי על החתולים, ואז על העכברושים, מעביר את המבט ביניהם, ככה, כמה רגעים או דקות, עד שהרגשתי שאני יכול לחשוב שוב. ניסיתי להיזכר מה קרה, איפה אני בדיוק ואיך הגעתי לכאן. עלו בראשי כמה פרצופים: בעל הקיוסק, האיש שהחזיק את העיתון, הכרטיסן ברכבת, האישה הזקנה, האיש והאישה שתמכו בי והעבירו אותי לכאן. האם הכרתי אותם לפני כן? נדמה לי שלא. הרמתי את עצמי למצב ישיבה. עצמתי את העיניים ונשמתי עמוק, כמה פעמים, החזקתי את האוויר בריאות ונשפתי. פקחתי את העיניים והסתכלתי מסביבי. הייתי, עד כמה שהעין והאוזן משיגות, האדם היחיד בתחנה. פתחתי את התרמיל שלי והסתכלתי לתוכו, מחפש איזה רמז או משהו מופר. מאחד התאים שלפתי כמה פתקים מרופטים. מישהו שירבט עליהם בכתב יד (שלי?) בליל של אותיות וסימנים, כמעט בלתי ניתנים לפענוח. ניסיתי להיזכר אם אני הוא זה שכתב את הדברים האלה, אולם גם אחרי בחינה ארוכה לא הצלחתי להכריע. פישקתי בשתי הידיים את התרמיל כולו, ותחבתי את היד עמוק פנימה. אז עלה אחד החתולים על הספסל והתיישב לידי ללא כל פחד. הוא הסב את פניו ממני באגביות והחל ללקק את עצמו. ללא שהות התחלתי לעשות כמוהו, אני לא יודע למה, מניע את ראשי בקדחתנות ומלקק את ידי, את חזי ואת ברכיי. כך היינו שנינו איזה זמן,

אלא שדעתו של החתול הייתה נתונה לליקוקיו בלבד ואילו תודעתי שלי סבה מליקוקיי שלי אל ליקוקיו ובחזרה, עד שבן רגע, מתוך גחמה, הוא הסתלק והותיר אותי לבד. עצרתי את הליקוק ושלפתי את אחד הפתקים, דף מהוה ומקומט, ומצאתי מה שנראה כחלק מכתובת כלשהי:

כיכר רינג' 46, או 86, (אי אפשר לדעת) ליד תחנת שטרנג'***

לא הצלחתי לפענח את שאר הכתוב. הרמתי את הראש וניסיתי למצוא שלט שעליו יהיה כתוב שם התחנה שבה אני נמצא. אולי זה המקום שממנו אמורים לאסוף אותי, אבל גם אם לא, לפחות אדע אם הגעתי למקום שכתוב בפתק. חיפשתי שלט כזה עד שמצאתי אותו מעל לשעון הגדול. קראתי את הכיתוב אבל לא היה בו שום דבר שהזכיר את אותה התחנה שבה אולי הייתי צריך לרדת. נמצאתי במקום אחר. חשבתי שאולי כדאי שאלך לבדוק במפת התחנות, אם יש בה אחת ששמה דומה לשם המקוטע שנכתב בפתק, וכמעט שכבר הקמתי את עצמי מהספסל אלא שמחשבה אחת החזירה אותי לאחור. לא ידעתי אם יש קשר בין השניים, כלומר, בין שם התחנה החסר שבפתק לבין השאלה האם התחנה הזו באמת קשורה למקום שבו הייתי אמור להימצא. במקום זה החלטתי, מתוך שעמום או השלמה עם המצב, שהדבר הטוב ביותר לעשות יהיה להיטמע באוכלוסייה המקומית. פניתי אל מסילת הברזל שנכרתה לעומק מטר וחצי אל תוך האדמה ואז ירדתי על ארבע והשפלתי את מבטי, מחפש לצוד את אחד מהעכברושים שמתרוצצים בה. במסילת הברזל עכברוש רחש, גורר לאורכה את גחונו המרופש. חתול אחד, בעל פרווה שחורה ומרופטת, הביט בי בחשדנות. נראה שגם התנוחה שבה נמצאתי, שהיה בה הרבה מן המשותף עם הטבע החתולי, לא הספיקה כדי לעורר בו אמון באשר להשתייכותי למינו, ואני, מתוך אותה מבוכה שאוחזת בי תמיד כשאני מוצא את עצמי בין אחרים, פצחתי בכמה יללות חתוליות. מכל מקום, לאחר שחכך בדעתו זמן-מה, ונועץ עם כמה מחבריו לתחנה, התקבלתי ללהקה. אולי בשל הופעתי, שהייתה מסמורטטת כשלהם ורמזה על גורל משותף, מעין אחדות שבעליבות, החלו החתולים ליילל ביחד איתי. כך המתנו יחד על גדת המסילה ותרנו אחר עכברושים, ובכל פעם שאחד מהם חלף על פנינו בריצה, הוא נענה מיד בקריאה חתולית רמה ובקנזון בשישה קולות.

חזרתי אל מקומי על הספסל לא לפני שהצצתי במפת הרכבות, אך לא טרחתי מדי, שכן מיד עלתה בי שוב המחשבה שממילא אין בזה טעם, כי גם אם אאתר איזו תחנה ששמה מתחיל באותיות שנכתבו בפתק, וגם אם תהיה קרובה לכאן מרחק הליכה (תנועת הרכבות פסקה מזמן), וגם אם, נאמר, בזמן מן הזמנים באמת חיכה לי שם חבר כדי לאסוף אותי, סביר להניח שכבר מזמן עזב את המקום. אני לא יודע למה, אבל פתאום הרגשתי הקלה גדולה והיא פשטה במהרה בכל איברי גופי, שכן מצבי כעת, כך נראה לי, דרש ממני שאיוותר לבדי, ואולי כך אוכל לאגור מעט כוחות, ואף להרהר קצת הלאה, כמה שניתן, אם ניתן, ולעשות סדר בכל קרעי המחשבות שטרדו את מנוחתי. הנחתי את התרמיל כְּכר לראשי, מתחתי את גופי על הספסל, זרועותיי משוכות לאחור ומחוברות זו לזו בכפות הידיים, בין התרמיל לראש, ועיניי, פתוחות למחצה סגורות למחצה, מרפרפות על תקרת התחנה ומעבר לה, אל אמא שלי שהותרתי בגפה כשעזבתי, ואל העיירה שלי, שבה נולדתי, ואל קנדיס וַיִּזְרְמֵן R, וכולם התמזגו בתוכי לתמונה אחת גדולה, יושבים יחד לשולחן השבת, מדברים על דא ועל הא ולוגמים עוד לגימה מן היין, ואז הריחוף של השכרות שנדחפת אל הגוף ואיך שהוא הופך רפוי לפתע, כשכל המתח של השבוע שנגמר מתפוגג לו אל הבקבוק שעכשיו הוא כבר ריק, והאורחים כבר אינם, וכמוהם גם אמא שלי, והשולחן, שנותר יתום מלבד העצמות שנשארו בצלחות אחרי שמצצו אותן כליל, מעידות בעירומן על דבר מה מפואר שהתרחש שם קודם, והבית והעיירה ותחנת הרכבת והחתולים והשעון הגדול והזמן ואני.

.2

אני מניח שמה ששבה אותי אצל אלמה היה שמלכתחילה לא עסקנו כמעט בכיוגרפיה שלי. אלמה לא שאלה הרבה בקשר להיסטוריה שלי, לקורות חיי, להורי, לאשתי, למשפחתי, לעבודתי, לתחביבי, לתשוקותיי, ושאר הפרטים הראשוניים שעוזרים לנו להרכיב פרופיל של אדם שזה עתה פגשנו. למרות הנוחות שגרם לי היעדר הכורח לדקלם שוב את מונולוג חיי, שבמידה רבה התהווה כבר בשיח הדמיוני שניהלתי אתה עוד לפני שנפגשנו, הדבר קצת הפתיע אותי. בפגישה השלישית שלנו העזתי לשאול אותה על זה. אם זה מטריד אותך אפשר לדבר, אמרה. נדתי בראשי. אם תרצה, תוכל תמיד להעלות את זה על הכתב בזמנך הפנוי. לא דיברנו על כך עוד.

ילדותי המוקדמת נמנית על אותם דברים שאיני יודע עליהם הרבה. שנים רבות התנחמתי במחשבה שכמעט שאין לי היסטוריה. אני מניח שאת תחושת המועקה הטורדת של אובדן נקודת הפתיחה של חיי – עוגן שמבסיסו יכולתי למתוח חוט הלוך ושוב אל אפיזודות מאוחרות יותר, שמהן יכולתי לשאוב ביטחון כאשר לזהות שלי ולכרונוולוגיה האישית המיוחדת לי – את המועקה הזו החלפתי בתחושת נחמה על כך שהנה אני, באין לי היסטוריה שתִּקְבֵּעַ אותי, יכול לסדר את זיכרונותיי בצורות חדשות וזכות, בהתאם לרצוני. בעדינות ובתום סיפק לי היעדר ההיסטוריה עבר שהוא יותר לשביעות רצוני מאשר העבר האבוד שלי. ואולי זה לא לגמרי נכון; אולי ההפסד שבהיעדר נקודות הציון של עברי גדול מן הרווח שטמון בשכחה. על כל פנים, נקודת הפתיחה הייתה זהה: בין אם היה זה למצוא את זכרונותיי או להמציא אותם, בשני המקרים נדרשתי לפתוח לעצמי תחילה פתח אל אותה מנהרה אפלה כדי

שאוכל להשלים עם העתיד. בכנות, איני סבור שזייתי משהו. ואם כן, עשיתי את מה שכל אחד מאיתנו עושה, שהרי העבר מתרוצץ תמיד כמו עכבר נמלט במבוך תזאוס, ועלינו, העומדים בנקודת ההווה בדרכנו אל העתיד, לשלוח אליו חוטים כדי לדלות מתוך אותה מחילה קרה ושחורה את החומרים הראשוניים שמהן ייבנו החיים שלנו.

אבל זו אינה ירייה סתמית באפלה. חומרי הגלם קיימים דווקא: זיכרונות מעורפלים, מהוססים, כן, אולם כאלה שיכולים להפוך למעט יותר מוצקים מתוך עדויות ממשיות, ארכיאולוגיות; רגעים שהונצחו דרך עדשת המצלמה, אחרים שהועלו על הכתב, צוירו או פוסלו, סיפורים שמספרים המבוגרים שהקיפו אותנו בילדותנו. מכל אלו, כשמחברים אותם יחד אלה לאלה בעבודה קפדנית ומדוקדקת, אני מאמין שאפשר לשחזר עבר מוצק למדי.

יש לי למרות הכל כמה זיכרונות קדומים, שלא מעוגנים בשום תמונה או עדות חיצונית. למרות זאת, ואולי דווקא בשל כך, אני רואה בהם את זיכרונותי החשובים ביותר:

בראשון, שהוא ככל הנראה המוקדם שבהם, אני כבן שנתיים, שלוש לכל היותר. אני עומד מול מראה, מכנסיי מופשלים עד לברכיים ואני מעקל את ראשי בניסיון לראות לעצמי את התחת. אני זוכר שאני מתאמץ מאוד אבל עושה את זה רק בחצי הצלחה.

הזיכרון השני ממקם קצת אחר-כך על ציר הזמן: אני בן שלוש, אולי שלוש וחצי, ונמצא בחדר אחורי של חנות לכלי כתיבה. קירות החדר צבועים באדום והרצפה עשויה עץ. אני יושב באמצע החדר, מוקף בבני משפחתי (הוריי, סבא וסבתא, שתי אחיותיה של אמא ובני משפחתן ועוד חברה קרובה של סבתא). הם סובבים סביבי במעגל ומביטים בי בעודי כותב מילים על דף. נדמה לי שהמבוגרים גאים בי, משום שהצלחתי לעשות משהו שהפליא אותם, משהו שקשור למה שאני כותב. בעיני רוחי אני רואה משהו כתוב על הדף, שרבוט כלשהו, כמה אותיות, אולם איני מצליח למצוא לו פשר. במשך שנים ניסיתי להעלות במחשבתי תמונה ראשונית זו בבהירות רבה יותר, אך לשווא, לא הצלחתי למקם את האפיזודה הזו מחיי בשום מרחב מוכר. כמה פעמים תיארתי באוזני בני המשפחה שלי את התמונה הזו, בניסיון לדלות מהם מידע נוסף: היכן היה אירוע כזה יכול להתקיים, האם הייתה בידינו, או

בידי קרובים או מכרים אחרים, חנות מסוג זה; האם זכור להם חדר קטן שקירותיו אדומים ורצפתו עשויה עץ; האם היו מועדים שבהם התכנסה המשפחה בהרכב הזה; אך כל בירוויי העלו חרס. אף לא אחד מבני משפחתי הצליח לצייר לי תמונה שדומה דיה לתמונה שבזיכרוני.

מבין השלושה, הזיכרון האחרון הוא המעוגן ביותר במציאות: אני כבן שש ונמצא במקום מוכר שבו אכלה עוד שעות רבות במהלך חיי. זו הספרייה של סבי, בקומה השישית של בניין מגורים ישן. דלת הספרייה פתוחה, סבי אינו נמצא שם, אך נוכחותו מורגשת בכל: שולחן העבודה הגדול, המכתבה, הדפים הפזורים עליה עם כתמי הדיו והתיקונים המסומנים בדיו אדומה, הריח המעופש של טבק, וכמובן, חותם אצבעותיו הגדולות והבשרניות של סבי על כל ספר וספר. אני מטפס על הסולם הקטן, וביראת קודש מושך את אחד מכרכי האנציקלופדיה של האמנות. אני פותח לאיטי, בעיניים עצומות, את הכרך במה שנדמה לי כאמצעו, נותן לגורל להחליט בעבורי על איזה ערך תנחת אצבעי. לאט אני פוקח את העיניים ומסתכל: טיציאן. כיוון שבזיכרון זה אני מופיע לבד, איני יכול להיעזר בעדויות של אחרים לגביו. וכיוון שעשרות אם לא מאות פעמים נכחתי באותה ספרייה ועיינתי באותה אנציקלופדיה, אין לי דרך לאשש את הזיכרון הזה כאירוע נפרד ומובחן. לעתים, כאשר שב ומבעבע בי הספק, אני סבור שגם אותו טוויטי מתוך אוסף של רסיסי זיכרון אחרים, דומים לו כל אחד בדרכו. יחד עם זאת, איני יכול להתעלם מאותה תחושה של התפעמות שמתעוררת בי בכל פעם שאני קורא אותו אל קדמת התודעה.

.1

קנדיס סגרה את שתי כנפות החלון שפנו אל הרחוב, לא בחופזה אלא מתוך שלוה מוחלטת. כך גם התבצעו שאר הדברים: מזוודה, קטנה למדי, שלתוכה קופלו שלוש חולצות תחרה לבנות, שהיא הוציאה מתוך הארון העתיק שניצב מול המיטה, בקצה החדר. כתונת לילה, כמה זוגות גרביים, תחתוניות, חזיות, החותלות שסרגה לה פעם אלמה, כשהייתה צעירה יותר, והסוודר הירוק, גם הוא מעשה ידיה של אלמה. וגם ספר אחד, התנ"ך, שנח תמיד באותו מקום, על שידת עץ מהגוני מהמאה השש־עשרה, מרחק הושטת יד מהמיטה. לידו היו שתי תמונות ממוסגרות על כן עץ קטן. באחת מהן נראית קנדיס בת השתיס־עשרה, שערה השחור קלוע לשתי צמות ושמלה לבנה עם פרחים צהבהבים לגופה. היא עומדת במרכז התמונה, ומשני צדדיה אמה ואלמה, מחבקות כל אחת מהן את צידה האחר. בחיוכיהן, שלבטח חויכו לבקשת הצלם, אין כדי להסתיר את האיבה שרחשה תמיד ביניהן, וקנדיס, שאולי כבר אז חשה בזאת ואולי לא, מחייכת גם היא, אך משהו בעיניה פונה מהעולם פנימה, כעין מסך הסוגר אותה בפני כל מה שמחוץ לה. ותמונה שנייה, שבה היא כבר אישה צעירה, בשלהי שנות העשרים לחייה, שערה המתולתל קצוץ קצר וצבוע אדמוני, ושני זאטוטים חובקים את מותניה שהתרחבו מאז, ומצידה השני, מרוחק מן השאר ונראה כמי שנלכד בעין המצלמה בטעות, נראה אדם בעל מצח גבוה ועיניים כהות וגדולות, שעון על נדנדה קטנה שקובעה בחוזקה בשני חבלים אל ענף עבה של עץ, שפם מסולסל ומטופח מעטר את פניו ובפיו מקטרת חומה. קנדיס אספה בידה האחת את התנ"ך, הסירה את התמונות מעל הכן ואז ניגשה אל המזוודה ותחבה את החפצים לתוכה.

היא רכסה אותה וקרבה שוב אל החלון, פתחה את כנפותיו לרווחה, הוציאה את ראשה אל האפור־שחור של השמים והניחה לשערה לספוג את צליפותיו של הגשם. תכף הוא יגלוש במורד מצחה ולרוחב רקותיה, יתפצל לאשדים רכים, יחליף את הדמעות, יתערסל במעיינות קטנים בכריכות שמעל לעצמות הלחיים, ויתחבר לאפה ששואף עכשיו שאיפות אוויר ארוכות שמשייטות ברחבי גופה, ספינות המוליכות אל קצווי היקום מגלי עולמות חדשים, מפענחות פינות סתר נעלמות במרחבי הגוף, ממלאות אותו, ועתה הוא קליל וצף ונפשה קלילה כמותו. קנדיס נטלה אל קרבה שאיפה אחת אחרונה לפני שרוקנה את גופה ופיזרה אותו אל הרוח שתישא אותו, חסר משקל, מעלה ומעלה וימינה ושמאלה וקדימה, עוד קדימה, מעבר לגג ביתה, ולגן הילדים, ולביתהספר, ולצריחי הכנסייה, ולחוות הסוסים, ולמדשאות, ולדרכי העפר, ולשדות הלא מעובדים, ולאגם הקטן, לפי סיבובם וערבולם של זרמי האוויר, עד שתשכך הסערה ותזריע את הגוף חזרה, אבל בפזיזות מה, כמו יד נעלמה הזורה פתיתי שלג זערוריים אל האדמה שבה נולדה ואל תוך נשמותיהם של הדגים וגזעי העצים שעליהם חרטה פעם את דבר אהבתה, ולאבנים ולכל החי והצומח והדומם. היא סגרה את כנפות החלון בשנית והתהלכה לאורך החדר, רוח ללא גוף. אז אספה את המזוודה והניחה את מעילה לכסות אותה בו, סגרה ללא קול את דלת העץ הלבנה של חדר השינה וחצתה את חדר הילדים, שם כבר ישנו מזמן יאקוב, הגדול מבין השניים, והתינוק, חסר שם עדיין, מותרה את הדלת פתוחה וחולפת ביעף במסדרון, ובמורד גרם המדרגות באושה חרישית, ואז דלת הכניסה, והיציאה אל הרחוב, קלילה כפי שמעולם לא הייתה בשמלת הגן התכולה שלה, לא מביטה לאחור, צעדיה איטיים בתחילה, שקולים, עודם נוגעים באדמה ואז לאט־לאט נבללים ברוחות, והיא מאבדת את עצמה בתוכן, והן כולן מנדנדות אותה מפה לשם, הרחק מכאן, מפזמות באוזניה את אותה הנעימה התמה ההיא, המהוססת, שאיתה הייתה נרדמת בלילות, אז, כשהזמן נהג אחרת, הנעימה ההיא של אלמה, אני זוכר את הנעימה הזו, וזיכרוניתיה התערבלו ונשזרו אחת ולתמיד בזיכרונות שאר החיים והעולם, כך, כפי שלחשו לה הרוחות שאספו אותה אל קרבן. וככה היא המשיכה לצוף על כנפיהן כאחת מהן, עד שהתמצקה לכדי טיפת גשם שמנה שנשרה

על לחיי, וטיפה אחת נוספת, ועוד אחת ועוד, עד שפקחתי את עיניי, מבוהל מעט, שכן עדיין לא התחוור לי איפה אני נמצא. מחיתי את הזרזיפים הקלים מעל פניי ונשאתי את מבטי מעלה. כבר שכבתי על הגב, כך שלא הייתי צריך לנוע בכלל. מפאת החשכה לא ראיתי בתחילה דבר, אבל אחרי כמה רגעים גופי התרגל למצב החדש. זה קרה במהירות, יש לציין, בכל מקרה, הרבה יותר מהר מקצב היקיצה של ההכרה שלי. הבחנתי בדליפה מגג התחנה ושמעתי את הרוח שנהמה בחוץ וצלפה בכל מי שנקרה בדרכה, וכך חזרו אליי בהדרגה שאר החושים שלי: מיששתי את הגוף המאובן שלי והרגשתי את מגעו הקר והקשה של הספסל והרחתי את הגשם וטעמתי מהטיפות, מנסה להכניס, בפעם המיידע-כמה בחיי, סדר ישן בחדש. אני לא יודע כמה זמן לקח לי להחזיר את עצמי לעצמי. בסופו של דבר הצלחתי להתרומם למצב ישיבה. הסתכלתי קדימה בתשומת לב, כאילו ש, אני לא יודע, כאילו שניסיתי למצוא משהו מהמציאות החיצונית שבו אוכל להשתמש. מרחוק שמעתי צעדים. עיניי פנו לכיוון שבו חשבתי שאני רואה צל או משהו שדומה לצל, ולמרות שהתרגלתי שוב לראייה, עדיין החשכה הייתה כבדה מכדי שאוכל להבחין במשהו ממרחק כזה. אבל שמעתי את הצעדים, השמיעה שלי הייתה חדה, מתקרבים לכיווני. ואז הצל הפך לדמות והדמות הפכה לאדם והאדם הפך לגבר והגבר הפך לגבר בשנות הארבעים לחייו, ככה נדמה לי. לפי איך שהוא עצר פתאום נראה היה שרק עכשיו הוא שם לב אליי. זה לא מפתיע. היה בי, אני מניח שאם הייתי מסתכל בעצמי מהצד בטח הייתי חושב כמוהו, משהו מן הדומם שנשזר בדוממות התחנה. הגבר הביט בי. גם אני הבטתי בו. זאת אומרת, לא הבטתי, אלא יותר בהיתי לעברו. הוא שאל אותי משהו, ואני אמרתי, כנראה מכוחו של הרגל, כן, כן, אני בסדר. שוב שאל אותי, ושוב עניתי אותו דבר, פחות או יותר, ורק אחר-כך, כשחזרו אליי משמעויות הצלילים, הבנתי שהתשובה שלי בכלל לא הייתה קשורה לשאלה שהוא שאל, כי הוא שאל על כיוון מסוים, על מקום כלשהו, אבל כבר היה מאוחר מדי לענות כמו שצריך. האיש נעלם. נשארתי שם, שוכב עדיין, בוהה באוויר שנעשה קליל יותר ומחודש בזכות הגשם. רחרחתי את האוויר. תחילה בכמה נשימות קצרות וקצובות, ואז בכמה שאיפות ארוכות ועמוקות. זה נתן לי מספיק כוח בשביל לקום

ולהתיישב. אספתי את התרמיל ופתחתי אותו, ורוקנתי אותו מכל החפצים: מגבת קטנה לפנים, האולר שלי, מברשת ומשחת שיניים, כמה סמרטוטים שכיניתי בגדים, מחברת הציור שלי, עשרות עמודים עם ציור אחד, כל הזמן אותו ציור רק בווריאציות שונות, המדליון שנתנה לי פעם קנדיס אחרי שזכתה בתחרות שחייה, ממחטה לאף, מצית כסוף מרובע, למרות שאני לא נוהג לעשן, שעליו היו חרוטות האותיות "אר**יי* בו*דנו*יי*", שחלקן כבר היטשטשו לגמרי, כרטיס לרכבת שתוקפו פג, כמה עלוני פרסומת לדבר זה או אחר, גזרי עיתונים מקומטים ומוכתמים, בקבוק הסודה שקניתי מהבחור בקיוסק ותחבתי פנימה בחוסר תשומת לב, אולי בגלל כל מה שקרה עם הזקנה, ועוד כמה פתקאות שאולי אני ואולי מישהו אחר כתב פעם, אלא שכרגע לא הצלחתי לפענח כמעט שום דבר ממה שהיה כתוב בהן. התרמיל היה ריק לגמרי. ניערתי אותו עוד כמה פעמים כדי לוודא שבאמת לא נשאר בו כלום, פתחתי את כל התאים ותחבתי לתוכם את הידיים ואז משכתי, כמו בוכת בד שאמורה להתלכש על היד מן הפנים אל החוץ. התרמיל נח לו כעת, ברישול, כמו גופה חסרת נשמה, על הספסל. בחנתי את הפתקים שהוצאתי ממנו, מנסה לדלות מהם מידע כלשהו. אני לא יודע מה הנחה אותי לחשוב שאמצא שם משהו מועיל, אבל מה כבר היה לי להפסיד, לכל היותר הייתי יכול להרוויח קצת מבזבוז הזמן, אבל הדבר היחיד שיכולתי לפענח בין הפתקים היה כרטיס ביקור עם השם:

ארדנדייל בוגדנוביץ'

עורך דין ואקטיביסט למען השלום

בלגרד, סרביה.

0347394023485

השם היה מוכר לי. אמנם הוא לא התחבר לאדם מסוים, אבל הצליל היה מוכר. לא זכרתי פגישה עם עורך דין. גם לא ידעתי מה לי ולסרביה או לבלגרד ואם אי פעם הייתי שם, אבל הבנתי איכשהו שזה אותו השם שרובו נמחק מהמצית שלי, הכסוף. ואני לא יודע איך, אבל בפעם הראשונה מזה הרבה זמן גמלה בי החלטה – אולי בגלל שלא היה לי שום דבר טוב יותר לחשוב עליו או להתעסק בו – שאנסה להתקשר

למספר הזה, כי מי יודע, אולי לאותו עורך דין יש קשר לקנדיס ולאמא שלי ול-A, ואולי אצליח... ניגשתי לתא הטלפון שמולי, הכנסתי מטבע וחייגתי.

.2

הייתי ילד מפוזר וחולמני מאוד, עם נטייה להרפתקנות וסקרנות בריאה. הוריי, שכאילו רצו לפצות אותי ואת עצמם על חסרונו של דבר-מה יסודי במשפחה הרעועה שלנו, אפשרו לי לעשות פחות או יותר ככל העולה על רוחי, ועודדו את שלל שיגיונותיי ותשוקותיי שהתחלפו ונשכחו והומרו ונזנחו ונמצאו מחדש לאורך השנים. התעניינתי כמעט בכל דבר שנקרה בדרכי. היו לי אוספים של מטבעות ושטרות כסף ממדינות רבות, אוסף של בולים, גם הם ממדינות שונות, אוסף של מחקים. בגיל שמונה קנו לי הוריי את מדריך הצמחים הראשון שלי, מה שהיה יריית הפתיחה לארגונו של אוסף חדש: עלים, פרחים, פירות ושורשים מכל עץ ושיח שבהם נתקלתי. את כולם ייבשתי, קיבעתי לשמירה בתוך נייר אפיה והנחתי, מקוטלגים ומסודרים, בתוך אלבומים שהכנתי מראש. באותה עת גיליתי את חיבת הפירוק, בייחוד של מכשירי חשמל: טרנזיסטורים ישנים, מכשיר טלוויזיה שהוחלף בחדש, תנורים מכל הגדלים והסוגים, מפזרי חום, מאוררים, מיקסרים, בלנדרים, מכונת כביסה, מייבש השיער של אמא, טלפונים, רמקולים, מכונות גילוח, מחשבי כיס, מנורות שולחן, צעצועים ישנים, מקרר; וגולת הכותרת של פירווקיי: פסנתר קיר ישן תוצרת צ'כיה שהעניקה לי וְנִדָּה, שהגיעה לביתנו בתור האומנת שלי ועד מהרה הפכה לדמות אִם נוספת בחיי. הייתי חייב לדעת איך הדברים עובדים ומורכבים, מה מחובר למה, מה מניע את מה. אוסף נוסף היה של שבלולים (אספנו אותם, וְנִדָּה ואני, במהלך הטיולים הרבים שלנו). זכורים לי מבטיה של אמא כאשר נכנסה לחדר שלי וגילתה ששני תריסי החלון שלו הפכו למושבה חדשה (ומתרחבת) של אותם יצורים נוודיים שנגזר עליהם

להלך עד סוף חייהם כשהם נושאים את בתיהם על הכתפיים. למרות זאת, הסתפקה רק באנחה איטית וכבדה, ובמבט המעיד על חוסר שביעות רצונה (ברוב המקרים המבט כוון לעבר וְנָדָה). עידוד סקרנותי הרי קדם לכול.

התעניינתי בכימיה, ביולוגיה ופיזיקה – עניין שזכה לעידודו הנלהב של אבא, שהיה ביוכימאי ופיזיקאי – ובהיסטוריה וגיאוגרפיה (כאן ניכרה טביעת ידה של אמא, שהייתה מורה למקצועות אלו). ביום הולדתי השמיני קנו לי הוריי גלובוס ועליו הרבה סמלים וסימונים שצוירו לצד הארצות השונות, כמו מספר תושבים, סוג אוכלוסייה, בעלי-חיים, אקלים, ענפי היצור ואישים, בעיקר המלכים והכובשים הגדולים. אף-על-פי שזמני על הכדור הסתכם בשנים ספורות בלבד, כבר חוויתי רגשות רבים ואצרתי בתוכי קשת רחבה של מחשבות ודמיונות, שדי היה בהם כדי לבנות לי קיום שאמנם נראה מבחוץ שקט, אך בפנים היה סוער והומה ומלא יופי. בכל לילה, לפני ששכבתי לישון, נהגתי לעצום את עיניי ולסובב את הגלובוס. לאחר שהמתנתי כמה רגעים גורליים, עצרתי באחת את סיבוב הכדור ופקחתי את עיניי בהתרגשות. המקום שעליו הייתה נוחתת אצבעי הוא המקום שאליו הייתי עתיד להפליג בדמיונות הלילה שלי: הייתי יליד אבוריגיני באוסטרליה, צ'יף אינדיאני באמריקה, כוהן אצטקי במקסיקו, סוחר קפה באתיופיה, ויקינג סקנדינבי; פעמים רבות צירפתי למסעותיי דמויות שקשורות במקום: בדנמרק נלוו אליי הנס כריסטיאן אנדרסן ונילס הולגרסון (לפעמים הצטמקנו שלושתנו לגודלו הננסי של נילס וחצינו יחד את הים, נעזרים בשירותיהם הנדיבים של אווזי הבר, תחילה לדרום נורבגיה ומשם צפונה, למחוזות הזוהר הצפוני); ממקדוניה יצאתי למסעות כיבושים לצד אלכסנדר הגדול; מספרד יצאתי למסעות חקר על ספינתו של קולומבוס (כאשר עגנה ספינתנו בחופי אמריקה, ירדתי ראשון מן הספינה והסברתי פנים לילידים. לקחתי על עצמי את משימת תיקון העוול באשר לזהותם הנכונה ושימשתי כמגשר – מובן שדיברתי את שפתם – בינם לבין עמיתי הספרדים למסע); פעמים רבות אף זכיתי לשנות את מהלך ההיסטוריה. כך, נלחמתי נגד היטלר; שחררתי את השחורים באמריקה מעול העבדות ואת מדינות אפריקה מהקולוניאליזם האירופי; נאבקתי נגד זאוס בקרב איתנים (הברקים שלי גברו על שלו)

וציוויתי להתיר את פרומתיאוס מכבליו ולהשיבו אחר כבוד אל האולימפוס; פעם אחת עליתי למיטה כשאני כועס, ואז צרתי על ירושלים ביחד עם הקיסר הרומי טיטוס, נלחמתי נגד היהודים והחרבתי את בית המקדש. אבל זמן קצר לאחר מכן החזרתי את מהלך ההיסטוריה לאחור והדפתי, ביחד עם אחיי היהודים למרד, את הצבא הרומי, לא רק מבית המקדש, אלא משטחי ארץ ישראל כולה.

אבל במקום הנכבד ביותר, מעבר לתחומי עניין מתחלפים אלו, היו שתי אהבות הילדות הגדולות שלי: המוזיקה והספרות. כבר במהלך פירוקו של הפסנתר הצ'כי עלתה בי המשאלה המשמעותית הראשונה של חיי (רק משאלה אחת, מאוחרת יותר, תגזול את מקומה של זו): החלטתי להיות פסנתרן כשאהיה גדול. צברתי אוסף של קלטות וידאו ושמע של הגדולים ביותר. רובינשטיין, גיללס, ריכטר, מיכאלאנג'לי, ברנדל וארחריץ' היו רק חלק מאסופת גיבורי ילדותי המוזיקליים. הייתי צופה בקלטות הללו שוב ושוב, הולך לישון עם מרתה ארחריץ' מבצעת את הקונצ'רטו של ראוול בסול (נרדם למחצה בהרמוניות השמימיות, החלומיות, של הפרק השני, ניעור בסחרחרות של השלישי), קם עם ברנדל והסונטה ברה מינור של מוצרט. צפיתי בסביאטוסלב ריכטר מנגן את האפסיונטה של בטהובן בקרנגי הול ונשאבתי בגופי אל ההרמוניות הכבדות, הבסים המדהדים, האקורדים המפורקים שטיילו לרוחב הפסנתר באלגרו של הפרק הראשון ובפֶרְסֶטו של השלישי, עד שידיו המרחפות של ריכטר הפכו לידיי שלי; דמיינתי את עצמי באולם, מול הקהל, נמזג במוזיקה; את הפה מינור האחרון, הנמשך מן האוקטבה השלישית ועד לתחתונה; את הרגע שבו דהה האקורד ואת תשואות הקהל מיד אחר־כך, כשנתתי לידי לדאות כנגד כוח המשיכה של המקלדת ושחררתי את דוושת הרגל. מול המראה תרגלתי את הקידה שלי: יד שמאל מוסתרת מאחורי הגב, יד ימין בין הבטן לחזה; את אורך השהיה בכפיפה, גובה הגב, מנח הרגליים, רוחב החיוך, החזרה לעמידה. טקס זה חזר גם עם רובינשטיין ושופן, הורוביץ והשלישי של רחמינינוב, פֶרְנַבּוּיִס והקיסר של בטהובן; יחיד ויוצא דופן היה הקונצ'רטו הראשון של ברהמס, גולד פסנתרן וברנשטיין מנצח: אז הייתי נשכב על הגב, עוצם את עיני ומתמסר בעונג ליצירה שעד היום אני מחשיבה לפסגת הרומנטיקה, אם לא לפסגת המוזיקה כולה. הוריי,

בהשתתפותם הבלתי מסויגת גם בתשוקתי זו, שלחו אותי ללמוד אצל מורה לפסנתר. בתחילה התאמנתי הרבה, אולם עד מהרה גיליתי שקיים פער ניכר בין ההשקעה הסיזיפית באימון לבין הפנטזיות שלי. הישיבות הארוכות בעודי רכון על הפסנתר, נגינת הסולמות ושאר תרגילי הגמישות, והאילוץ לחזור על קטע קצרצר במשך עשרות או מאות פעמים בעקבות סירובה העיקש של ידי לאמץ אותו אל זיכרונה, שיעממו אותי למדי ולא הצליחו להרוות את יצר ההרפתקנות שפיעם בי.

.1

לרגע אחד היה נדמה לי ששמעתי צליל חיוג, אבל בעודי נתפס להרהורים באשר למה שאומר במקרה שיענו לי, שמעתי הודעה מוקלטת שאמרה שהמספר שאליו אני מתקשר איננו מחובר. הבטתי במכשיר ולפתע הרגשתי קרוב אליו. כמו אח קדמון. זה נשמע מופרך, אני יודע, אבל רוב החיים הם ככה, מופרכים. כלומר, אפשר, אם מתעקשים, לנסח איזה סדר, איזו עלילה, אקדחים שנשתלים בהתחלה ויורים בסוף, תוצאות שנזרעו עם הסיבות שלהן, תכליות, הכרח; אבל זה רק בתנאי שלא מדברים על הדברים שנשמטים באמצע. סובבתי את הראש ימינה וראיתי כמה שלטי פרסומת: חבילת מוצרים של S שמונעים ריחות לא נעימים בכפות הרגליים, משפחה מאושרת, אבא, אמא, שני ילדים, כולם צוחקים, רגע של אושר שנלכד לנצח; ימינה משם אישה חושנית, שערה השחור מתבדר ברוח והיא לבושה כתונת לילה שקופה למחצה, מעבירה על רגל ארוכה וחטובה מכשיר לסילוק שערות תוך שטיפות מים ניתזות על פניה; חופשה באי קריבי, גבר חשוף חזה חלק, שזוף, שרירי, שיער ראשו שופע, פניו מגולחות למשעי, משקפי שמש על עיניו והוא שרוע על ערסל מול חוף ים בתולי, מים תכולים ירקרקים, עצי קוקוס מיתמרים לגובה רב, הערסל מהודק בשתי רצועות אל גזע עץ; על החול הלבן, הרך, נחים כמה אגוזי קוקוס, השמש – נעימה, לא בוהקת מדי, מוסתת על ידי אל טוב ומיטיב, בשמים תכולים הנמזגים אל המים, כן, אלוהים כבר לא מפריד עוד בין מים למים... משהו מטריד אותי. גירוד. זבוב התיישב לי על האף. אני מניף את היד ומגרש אותו, מגרד באצבע. המבט נודד חזרה מהפרסומות כלפי מטה. אני מביט בכרכיי, ברגליי, הן עקומות, אני חושב. פתאום

אני נעשה מודע לנשימות שלי, שאיפה, נשיפה, שאיפה. אני סופר את מספר השאיפות־נשיפות, אחת, שתיים, שלוש, ארבע. העיניים נעצמות מעצמן. אני חושב על זה ומיד הן נפתחות. אני מרים את רגל שמאל ומניח אותה על ירך ימין, ממשיך לנשום. כנראה לא היה לי נוח בתנוחה הזו. לפני ששמת לי לב הורדתי את הרגל ומשכתי אותה לאחור, מקופלת לשניים, הברך צמודה לחזה וכף הרגל על הספסל. אני מרגיש את קור המתכת שלו בתחת. אני קם, מנער את עצמי, מתמתח, הראש נמשך מעלה, ימין ואז שמאל, סורק בפעולה חסרת מחשבה את סביבותי ללא ניסיון למצוא משהו מוגדר, ומתיישב שוב. מול עיניי חולפת התחנה, מטושטשת, תמונה חסרת פרטים (רק לאחר מכן יהיה אפשר לחלץ מתוכה את מה שאולי נלכד בה קודם). ידי השמאלית נשלחת ומועכת קווצת שיער בתנועות סיבוביות. זה עוזר לי למהו, אני מניח. לכל דבר הרי יש תכלית וסיבה, לעתים אני לא מבדיל ביניהן. התכלית של סיבוב קווצת השיער, אולי זה עוזר לריכוז, מזקק את המחשבה, ואכן, אני חושב עכשיו, קיים, אני לא משוכנע, התיאוריה הזאת רופפת אצלי לפעמים, אבל נדמה לי שאני חושב, משמע, נדמה לי, כן, שאני חושב. אני מוצא קשר ישיר בין סיבוב קווצת שיער ביד לבין חשיבה. אני מסובב קווצת שיער משמע אני חושב. הסיבובים הקלילים הופכים לנוקשים, כמעט מורטים את השיער מהקרקפת, פתאום אני נעשה מודע לזה, אולי לא טוב ככה. אני מפסיק. אני משעין את הראש שלי על כף היד. בזווית העין אני קולט חתול אפור, דהוי, מסמורטט ומיילל. חתול שחור חולף במהירות לידי, משמאל לימין, ונעלם. אם אסיט את המבט סביר להניח שאראה אותו שוב. איך אני יודע שאראה אותו שוב? המחשבה הזו מטילה עליי אימה משום מה, לא משום שאולי לא אראה אותו, אלא משום... אני לא בטוח משום מה. מכל מקום, מאז אותו הרגע שחייגתי את המספר ועד לרגע הזה עברו 35 שניות, 35 תזוזות של המחוג הדקיק בשעון, לכל היותר. אם רק פורטים את התמונות הכלליות למרכיביהן אפשר בהחלט לראות בזמן הזה נצח, כמו הסיפור ההוא על הצב שנכשל להשיג את הארנב לא משום שהיה איטי, אלא משום שלא הפסיק לחלק את המרחב. שאיפה, נשיפה, שאיפה. כן. זה מעביר את הזמן איכשהו. יש סיפור... אני לא זוכר ממי שמעתי אותו, איזו אגדה על אדם אחד שעמד על נקודת האפס שעליה נשען הקיום כולו, כמו, נאמר,

הנקודה המאזנת בין שני משקלים שמונחים על שתי כפות מאזניים. הנקודה הזו – אי אפשר לראות אותה, היא לא נמצאת בשום מקום, אי אפשר לצאת למסעות על מנת למצוא אותה. כל חיפוש אחריה נידון מראש לכישלון. על כף אחת של המאזניים מונח עברו של אותו אדם, על הכף השנייה עתידו והנקודה עצמה היא ההווה שמתהווה בלי הרף. כל משקל, אפילו משקלה של רוח, מטה את הכף לצד אחד הזמנים וגורם למי שמתכוון לשקוע פנימה. הדרך היחידה לשמור על איזון היא להפוך להיות נטול משקל לגמרי. ומכיוון ששום יצור אינו יכול להפוך לנטול משקל, יש לבטל את כוח המשיכה של הקיום כולו, כלומר, את כל ההקשרים, הפעילויות, הזיכרונות וכן הלאה.

אלא שברגע שכל אלו כבר לא מתקיימים אינך יכול עוד לספר את הסיפור שלך, כי אין עוד אתה ואין עוד סיפור שלך. אם כן, אותו אדם, כך מסופר, עמד על נקודת האפס של הקיום. איך הוא ראה את הדברים משם? אף אחד לא יכול לדעת, שכן הוא עצמו לא שרד לספר את סיפורו וכל מה שנשאר הוא האחרים, שמעולם לא היו שם ולעולם לא יוכלו לספר את הסיפור. למה נזכרתי בזה עכשיו? אני לא בטוח. לפעמים, כשאני נזכר בסיפור הזה, אני תוהה כיצד הרגיש אותו אדם, ואם אי פעם גם אני אוכל להגיע לאן שהגיע ולהרגיש את מה שהרגיש, ואז ימחקו מאליהן כל המילים הללו שנכתבות עכשיו. איעלם מבלי שאותיר שום עדות בחיים הללו, שום עקבות, ואני לא מדבר על סתם להישכח מתודעת בני האדם, שהרי כבר עכשיו, אם מתעלמים לרגע מהחבר שלי שאולי מחפש אתרי ומקנדיס, אי אפשר לומר שהותרתי חותם. וכמוני יש עוד אלפים ומיליונים ואלפי מיליונים שנמוגו אל תוך השכחה. הכוונה היא להיעלמות מסוג אחר, שאיתה יימחק לא רק מה שנותר בזיכרון מכל האירועים שהיו, אלא גם האירועים עצמם, ולא רק שלא יותרו בשום תודעה מן התודעות ומוח מן המוחות, אלא גם לא יתווספו לתולדות העולם מאז ולתמיד. כמו סרט הקלטה שנשאר נקי אחרי מחיקה, וכמו אותו אדם שהרגע שבו היה, לראשונה ולאחרונה בתולדותיו, הוא הרגע שבו חדל להיות.

.2

ארבע שנים המשכתי לנגן עד שפרק זה של חיי הלך ודעך ואל תוך החלל שנפער – ובמידה רבה מתוך החסרונות שמצאתי בלהפוך למוזיקאי – נכנסה תשוקתי הגדולה השנייה, הספרות. אם כמוזיקה הייתי מחויב למקום אחד – בסלון, ליד הפסנתר – הרי שפעולתה הראשונית של הספרות הייתה לשחרר אותי מן המועקה של כבלי המרחב.

ספריי ליוו אותי לכל מקום שבו נמצאתי: בית הספר, הספרייה הציבורית, חדר, ארוחות משפחתיות, הגינה הציבורית, מגרש הכדורגל. נהגתי לצעוד לבית הספר עם הראש תקוע בספר ולחזור באותה צורה, דבר שגרם ללא מעט נהגים לצפור לעברי ולכמה עמודי רחוב להתנגש בי. דבר לא יכול היה לשלוף אותי מתוך הרפתקאות גיבוריי. המציאות הייתה פולשת לכל היותר לרגע קצר, טרוף, אל הלימבו שהתהווה בין העולמות, אולם רק כדי לפנות מיד את מקומה למציאות האמיתית של הספרים. בימי שלישי הגיעה לשכונה ספרייה ניידת; קרוואן בן חדר מוארך אחד שמשני צדדיו מדפים על גבי מדפים של ספרים. הקרוואן היה מגיע אל המרכז המסחרי בארבע אחר הצהריים, ואילו אני, קוראו הנאמן ביותר, הייתי ממתין כבר בשלוש חמישים וחמש מעבר לפינה, כחיה רעבה המשחרת לטרף, גופי נדרך לכל קול של כלי רכב מתקרב. עם הגיע הרגע המיוחל הסתערת, כגנרל המנהיג מאחוריו צבא שלם, בדרכי לעבר כיבוש הררי הספרים. אהבתי את הנבירה, את התרגשות הבחירה: מה יהיה הסיפור הבא; מי יהיו גיבוריי הבאים; באיזו ארץ, באיזה עולם, באיזו תקופה אמצא את עצמי הפעם. מרגע שנעשתה הבחירה הסופית לא בזזתי זמן: אספתי את הספרים הנבחרים (מותר

היה לקחת ארבעה), ניגשתי אל הספרנית, מסרתי לה את השלושה שהתכוונתי לקרוא בהמשך בעודי הולך ושוקע כבר בבחירתי הראשונה. עד שהגעתי הביתה כבר היה בידי מידע רב על הדמות החדשה שלי, קורות חייה, מולדתה, משפחתה, תחביביה, אופייה ותשוקותיה. כשהייתי בן אחת-עשרה כתבתי את הסיפור הראשון שלי. זה היה סיפור מורבידי למדי על ילד שעבר תאונת דרכים וגפיו נקטעו. המציאות החדשה הופכת לבלתי נסבלת בעבורו, והוא מוצא נחמה בחלומותיו, המקום היחיד שבו חייו מתנהלים לפי רצונו. הוריו של הילד, בני משפחתו, שני חבריו הטובים, רופאיו – כולם מנסים לעודד אותו ולהשיב לו את הרצון לחיות, אבל הוא יודע שהם משקרים ומפחדים לומר לו את הברור מאליו: חייו לעולם לא יחזרו למסלולם. הוא שוקע עמוק יותר ויותר לתוך עולם החלומות עד שברגע הגאולה הוא נפרד כליל מזכר גופו המוטל כפגר על מיטת בית החולים, ונפשו מתאחדת לנצח עם החלום. סיפור אחר כתבתי בהשראת רסיסי סיפורים מילדותו של אבי, על ילד אחד מכיתתו שהיה חולה במחלת הנפילה. כמו גיבור סיפורי הראשון, גם גיבורי החדש סבל מבגידת הגוף. הנפילה יכולה להגיע בכל רגע וללא כל התראה מוקדמת. יש ילדה אחת, שהוא מאוהב בה כבר זמן רב. יום אחד הוא אוזר אומץ ומזמין אותה לצאת איתו. היא מסכימה. הם קונים שוקו חם ומטיילים לאורך חוף הים, הכל הולך מצוין ונראה שהרגשות שלו כלפי הילדה זוכים למענה דומה מצידה, אבל אז הילד נופל. כאשר הוא חוזר להכרה, הוא מגלה שברגע הנפילה השוקו הרוחת נשפך על ידה של הילדה וגרם לה לכווייה. הוא אינו יכול לשאת את הבושה ומסתלק משם ללא מילה. בלילה, בזמן שהוא שוכב במיטה, הוא מתקשה להירדם. במוחו חולפות מחשבות רבות: הנפילה עצמה אינה בעייתית, כך הוא חושב, אלא כאשר היא נפסקת, כלומר כאשר אתה מוטח בקרקע. אבל מה אם ממשיכים ליפול, כל הזמן, ללא הפסק? כשהוא מעודד מן המוצא האפשרי שנגלה לו, הוא מחליט להקדיש את חייו מכאן והלאה לחיפוש אותו מקום שבו יוכל להמשיך ליפול לנצח. בנקודה זו נקטע הסיפור. אני זוכר שניסיתי להמשיך אותו, אבל מאחר שלא עלה בראשי שום רעיון להמשך ראוי, המשכתי הלאה לסיפורים אחרים. כך או כך, בין שהייתי מוצא לאותו סיפור המשך ובין שלא, לא הייתה בי סבלנות רבה באותה תקופה. הרגעים המעניינים

ביותר בעבורי היו רגעי הפתיחה של הסיפור, כאשר עדיין לא ידעתי עליו שום דבר, כאשר לדמות העתידית שלי עוד לא היו שם, מקום, זהות, עולם, רצונות – היא הייתה כמו חומר שמיימי אפל, מגושם, חסר צורה וצבע. היה עליי לחשוף אותה מתוכו, ליפול אל תוך הזמן, לסלק את שיירי הכוכבים, ואז לחצוב ולעצב אותה מבין אינספור האפשרויות הנתונות. עד היום אני מתכונן ברגעי החשיפה הללו בעניין רב. אלו אותם רגעים לא צפויים ולא מתוכננים שבהם היש נגלה מתוך האין, הראשית פוסעת, בהירה, מחוץ לתוהו, כאשר על הדף הלבן והריק מתחילות להיחקק אותיות ראשונות שמתחברות למילים, למשפטים, לפסקאות, ולפתע – ויהי אור. הידיעה הרעננה שהנה הקיום מתוודע לבריה חדשה שכמותה לא הייתה קיימת מעולם, וכמותה לעולם לא תהיה. ותחושת האחריות שמגיעה בעקבותיה של ידיעה זו, כאשר כל חריטת עט קלה יכולה לחרוץ את גורלה.

.1

התעוררתי כאן, במקום הזה. אין כאן אף אחד. התתולים כאן, זה נכון, וגם העכברושים. אני צריך למצוא את A. הוא מחפש אותי. הייתי צריך... כן, לרדת בתחנה ההיא. וחוף מזה יש גם את קנדיס. בזמנים שבהם אמא נעדרה מהבית לתקופות ממושכות – זה היה בזמן המלחמה הגדולה, היא הלכה לחפש את אבא, היו הרבה פליטים והיו גם עוד הרבה כמוה, שחיפשו את יקיריהם שאבדו. לא רבים מצאו. אבל היו כאלה. כן. היו גם כאלה ש... – קנדיס גידלה אותנו. מי זה אותנו? אותי ואת הבן שלה. הוא צעיר ממני. בכמה שנים? אני לא זוכר. אני גם לא מצליח להיזכר בשמו. האם שרד במלחמה? הוא נסע להיפגש עם הגנרל ההוא, אחרי שלא התקבל לקומיטה. זה בגלל הגוף החלש שלו. כבר כילד הוא היה חולני. אמרו שיש לו שחפת. אני חושב שבגלל שידע שהוא הולך למות לא היה אכפת לו. הוא ניסה להתקבל לקומיטה פעמיים אבל נדחה. בסוף הוא חבר למחתרת והשתתף בהתנקשות באחד האנשים החשובים שלהם. אני לא בטוח מי מהם. זה לא משנה. אחרי ההתנקשות הוא נעצר בידי השלטונות ונכלא. האם הוא מת בכלא או ששרד? אני לא יודע. קנדיס, היא גידלה אותנו במקום ההוא. לא היה לה בעל. נכון יותר לומר שהיה לה בעל אבל שגם הוא עזב. כלומר מת. הגיעו שלושה קצינים במדים. הם צלצלו בפעמון. גברת ****? קנדיס פתחה את הדלת. אחד מהם הוריד את הכובע שלו. כולם הרכינו את ראשיהם. אנחנו מצטערים לבשר לך. הוא היה גיבור. הקריב את חייו למען המולדת. את יכולה להיות גאה. אם תצטרכי משהו. כל דבר. למה לא להישאר? סטטיסטית, הסיכוי למצוא זה את זה גבוה יותר אם אחד מאיתנו יישאר במקום. זה חישוב פשוט. X תחנות, לכל היותר X

ניסיונות. כל זה בתנאי שאשאר במקום. מצד שני, מה אם גם A חושב כך? כלומר, מה אם גם הוא יישאר במקומו ויחכה לי שאבוא? המסקנות ברורות. אין צורך לפרט. אני בכלל לא בטוח שאני רוצה להימצא. נראה לי שאזווז. אין לי סיבה מיוחדת לעשות את זה. גם אין לי סיבה שלא. עכשיו אני עומד. היציאה, אחת מהן, יש לא מעט, נמצאת כמעט בקו ישר מולי. תכף אתחיל לנוע. לפני זה אני צריך לחשב. כמה זמן אני פה? קשה להעריך. קרו הרבה דברים מאז שירדתי וכמעט כלום לא קרה. העמסתי את התרמיל על הגב והתחלתי ללכת בכיוון היציאה הקרובה. שניים-שלושה צעדים. אני נעצר. מוודא שעדיין אני נושם. כן. יש אור קטן, חיוור, שבוקע מתוך הקיוסק ומאיר את הדלפק בעדינות. המשכתי בלי לחשוב עד שיצאתי מהתחנה. הנוף בחוץ לא היה מוכר לי, כלומר, הוא היה מוכר כמו נופים של מקומות אחרים שהייתי בהם, כביש ארוך, רחב למדי, לשון אספלט שבוצעת את מה שנראה במבט ראשון כמו חורשה גדולה, אולי אפילו יער, אי אפשר לדעת, עצי אשוח, ערבות, אורנים, תרזות, נוגעים בשמים, מונעים מהעין לבחון מה נסתר מאחור. יש עוד כמה סימני ציביליזציה שפורעים את הטבע: מגרש חנייה צר וריק, מבנה מרובע ואפור שנראה כמו מפעל, מסעדה, דומה לדיינר אמריקאי, דלפק ארוך וצר, כיסאות גבוהים מחופים בד דמוי עור בצבע בז', ומצידה השני, באלכסון, קיוסק קטן. כל המקומות סגורים. נטושים. ריקים מאדם. האור מגיע מפנסי הרחוב. בחוץ לילה. אני לא יכול לראות לאן הכביש מוביל. התחלתי ללכת. הרבה זמן עבר מאז שנתקלתי במישהו. האחרון שראיתי, מי הוא היה, כן, גבר, בגיל העמידה, מישהו שעבר שם בתחנה. הוא שאל אותי משהו לגבי כיוונים. הוא היה האחרון שעבר שם. אחריו התחנה התרוקנה. ומאז עבר... אני לא יודע כמה זמן עבר. זה לא משנה. פתאום שמתי לב למזג האוויר. הייתי צריך להתלבש טוב יותר כשיצאתי... מאיפה יצאתי? מהבית. בטח מהבית. למרות שאני לא זוכר כרגע איפה הוא נמצא. זו רק שאלה של זמן, כלומר, עד ש... מוכרח להיות לי בית. אני אומר את זה לא כמשאלה ובטח שלא מתוך זיכרון, אלא משום שזו המסקנה ההגיונית המתבקשת. אמנם אני לא נראה במיטבי, אבל את זה אפשר לתלות בכל מיני גורמים כמו השינה ברכבת ובתחנה על הספסל, וזה שלא אכלתי כלום כבר הרבה מאוד זמן. כן. אני רעב וקר לי. אני לא צריך חמישה כיכרות לחם ולא שני דגים.

תספיק לי פרוסה אחת. אבל בשביל למצוא מאפיה בשעה כזו יידרש לא פחות מנס. אבל לא זה העניין כרגע. העניין הוא איך הגעתי למסקנה שיש לי בית. אני בוחן את הגוף שלי, את בגדיי: ראיתי חסרי בית בחיים, והם נראו הרבה יותר גרוע. ראשית, בגדיי, אף שאינם מתאימים למזג האוויר – המעיל בעל שכבה אחת, גרביים דקים, גופייה, מעליה חולצת צווארון ואפודה ללא שרוולים, נעליים קצרות, אין לי כובע או כפפות – אינם בלויים. דהויים קצת, נכון, אבל זו יכולה להיות תוצאה של הרבה כביסות. הריח בפירוש לא רע. גם התרמיל, אין בו הרבה דברים. עבור חסר הבית, התרמיל הוא הבית, ועל-פי רוב הוא מלא מכל הבא ליד, בטח לא כמו שאצלי. בקיצור, כל הסימנים מצביעים על כך שיצאתי, ככל הנראה לא מזמן, מאיזה מקום. אני רק צריך להיזכר. זה בטח יצוץ... אני שומע קולות, נדמה שהם מגיעים מהצד השני של הכביש, מאחורי העצים. ידי נשלחת מעצמה ומסדרת את השיער. קר. אני חושב על הקור. ואז מנסה להתעלם מהמחשבה. אולי כדאי שאפתח את התרמיל. יכול להיות, אני כבר לא זוכר, שיש שם משהו, בגד כלשהו, וזה בטח לא יכול להזיק. אני נעמד ומוריד את התרמיל מהגב ומיד מתחרט. מעמיס אותו בחזרה. אולי אעשה את זה אחר-כך. יש ריח חריף, נוקב, שדוחס את האוויר. ריח של מלח. אני חש אותו בצריכה בנחיריים, בעור הפנים החשוף. אני כנראה קרוב לים. אולי מאחורי העצים האלו. הריח מגיע עם הרוח. היא חזקה, הרוח, מגיעה מהכיוון השני, מהיכן ששמעתי את הקולות של האנשים. אבל לא נראה שעומד לרדת גשם. השמים בהירים. בהירים וקרים. זה רעיון טוב, לבדוק את הסביבה שלי. אולי אני קרוב לבית, אולי משהו יוכל להזכיר לי. אם אני לא טועה גרתי פעם בקרבת חוף ים. אני חוצה את הכביש. יחד עם הקולות אני רואה אור. הוא מתעצם ונחלש לסירוגין. הוא יוצא מתוך היער. כנראה קשור בקולות ששמעתי. זה אור של מדורה, עכשיו אני בטוח. האור מתגבר וכך גם הקולות. אני מזהה קול נשי, הוא גבוה יותר מהאחרים, היא צוחקת, הקול שלה צוחק, ויש עוד שני קולות לפחות שאני מצליח להפריד ביניהם, קול אחד נמוך יותר, משהו בין בריטון לבס, וקול שני גבוה יותר, אבל גם של גבר. שני גברים ואישה אחת. אולי אוכל להתחמם קצת ליד המדורה שלהם, אולי הם אפילו צולים תפוחי אדמה. לא יזיק לי לאכול משהו. אני חוצה את הכביש בכיוון שלהם, עובר את

המדרכה שמפרידה את האספלט מהירוק. עוד רגע אני שם. ריח של... ערמונים קלויים, כן. נדמה שהם הרגישו במשהו, כי פתאום הפסיקו לדבר. אני נעצר. גבר גבוה, בערך בשנות החמישים לחייו, בעל שיער שחור ודליל, לבוש מעיל ארוך וחום, מביט בי. אני מביט בו בחזרה לרגע ומסתובב. הוא אומר משהו, אני לא בטוח מה, אני ממשיך ללכת בצעדים מדודים. אני מפזם משהו, נעימה, לא משנה מה, הכל כשורה, אני מרגיש את העיניים שלו ננעצות בגב שלי, אני ממשיך לפזם, עוד מעט הוא יתייבש ויחזור לחבריו, אני חושב, אבל זה לא קורה. קורה שהוא מאיץ את צעדיו, עוקף אותי משמאל ונעמד לפניי. בוא, תצטרף אלינו, אתה נראה רעב, לא טוב ללכת בחוץ בקור הזה. בתוך היער חם יותר. הדלקנו מדורה. מאיפה הגעת, אנחנו שלושה כאן, אני ועוד בחור ובחורה, חברים. יש ערמונים ותפוחי אדמה, ותוכל להתרענן. אחרי זה, אם תרצה, תוכל להמשיך בדרך. לא נעצור בערך מלהמשיך, אם, כמובן, אתה ממהר בדרך לאיזה מקום, למרות שלא נראה לי, זה שאתה לא נראה במיטבך זה בלשון המעטה, וגם התרמיל הזה, והבגדים, לא נראה שאתה בדרך לאן שהוא. איבדת את הדרך? בוא, בוא, תתחמם, הוא מסתובב ונכנס בחזרה ליער ואני הולך אחריו. הוא מתיישב קרוב לאש, לצד האישה, על סדין לבן שנפרש על האדמה הלחה. ירד גשם, קודם. אגלים עבים שקופים נושרים לאיטם ממחטי העצים, נקווים בבטן הרכה והעגולה של עלעלי שיח תותי בר שצומח לצידנו. האישה מחייכת אליי. היא טופחת בידה על האדמה המחופה בסדין, מסמנת לי להתיישב לצידה. היא, אני מניח, בשנות העשרים לחייה, כמו הגבר שיושב מצידה השני של המדורה. גם הוא צעיר, פחות או יותר בגילה, השיער שלו בלונדיני קצוץ, הוא חובש כובע מצחייה, הכובע מורם כלפי מעלה וחושף את מצחו, רצועות בד מתוחות מטה מכתפיו ותומכות באבזמים את מכנסי הבד הכחולים שלו. ז'קט חום דהוי מכסה חולצה מפוספסת. הוא שוכב על צידו, ישר על האדמה, בלי סדין, וידו מערסלת את ראשו. שערה של האישה בהיר גם הוא, ומשוך לאחור בעזרת שתי סיכות. היא לבושה בשמלה לבנה שמכסה את רגליה המשוכלות כמו מניפה, ומתמזגת עם הלובן של הסדין. בוא, שב, היא טופחת בידה על הסדין שוב. אני מתיישב והיא מציגה את עצמה, אלמה, היא אומרת, ואז מצביעה על הגבר שלצידה. הוא מסיט את כובעו, כנראה גם הוא אמר

את שמו אבל לא שמתי לב, ברגע זה נתפסתי למחשבה שהאישה הזו מזכירה לי את וַנְדָה, אני חושב שהיא הייתה האומנת שלי. היא גרה אצלנו, בעליית הגג. בתחילה טיפלה בי ואח־כך, כשכבר גדלתי וידעתי לדאוג לעצמי, טיפלה באחי הקטן. אמא יצאה בכל בוקר לעבוד מאז שאבא נעלם. למרות שאפשר לומר שגם לפני כן, כלומר, מאז שהתחילה המלחמה והוא גויס. אז, כשיצאה בבקרים וַנְדָה הגיעה... כן, אמרתי שהיא גרה אצלנו. בכל מקרה, היא הגיעה מהיכן שהגיעה, אם לא גרה אצלנו ודאי גרה בשכנות, זה לא משנה. היו לה שני ילדים משלה, יאקוב ו... מה שמי? איזק, כן. הגעתי לביקור אצל דודה שלי מהצפון הרחוק, היא נאלצה לצאת, לא, היא השאירה לי מפתח, אבל חשבתי לטייל קצת, להכיר את הסביבה, לשאוף קצת אוויר, אחרי הכל ישבתי הרבה שעות ברכבת, כן, לחלץ את העצמות, קנדיס, זה שמה, פֶּרְחוּב, אני לא זוכר את השם, אבל אני זוכר את הדרך, יש לי חוש טוב לכיוונים, עוד מעט אזוז, לא, לא, תודה על ההזמנה, כבר אכלתי, כן, היא לא נמצאת אבל שני הבנים שלה, לקטן קוראים יאקוב, טוב, הוא כבר לא כל כך קטן היום (צחוק קצת מאולץ) אלא שהרבה זמן לא ראיתי אותו, וזכרתי שהוא... בכל זאת, הכל יחסי, הוא תמיד יישאר קטן יותר מאחיו, גם בגיל שבעים, גם כשהיו לו נכדים, תודה, אולי רק טעימה קטנה, המממ, זה מצוין, כן, כשהיינו קטנים, וַנְדָה, היא הייתה האומנת שלי, היא לקחה אותנו אל החורשה, לא רחוק מהבית שגדלתי בו, חמש דקות הליכה, חורשת התות קראו לה, כן, למרות שהיו שם יותר אוכמניות מתותים, הם מאותה המשפחה, היינו עושים מהם ריבה, וַנְדָה הייתה מומחית בריבות, נהגנו לאסוף גם שבלולים, כן, חיים, באור הם הסתתרו בקונכיות שלהם אבל בלילה הייתה שם חגיגה של ממש, אמא שלי לא אהבה את זה, בלשון המעטה, אבל זה כבר סיפור אחר, היה לה, לא לא, לַוְנְדָה, כן, היה לה ארון בבית רק של ריבות, צנצנות זכוכית, אוכמניות, תותים, פטל, משמש, שזיפים, אפרסקים, אבוקדו, כל דבר היה הופך לריבה, בסופו של דבר או בתחילתו, כן, היא מזכירה לי אותך, היא הייתה יפה מאוד, כמוך, הייתי רוצה לנוח אם אפשר, אני יודע שאנחנו עדיין לא מכירים מספיק טוב, אפשר לומר להם שיסתלקו, שאנחנו רוצים להישאר כאן רק שנינו, הייתי רוצה לנוח, אחרי קדחת החיים תימתק שינה מאוד, פשוט להניח את הראש בחיקך, שתלטפי בידייך

הרכות, כן, ככה זה טוב, נישאר ככה עד הבוקר, עד הצהריים, עד הערב הבא, הבוקר שאחרי, עד שנתעלף מעייפות, עד שיפסקו כל המחשבות, נקטוף תותים, ואת תלכשי שמלה שחורה, מאוירת בתותים, ותחזיקי סלסלת תותים, מתישהו קנדיס, כן, היא הדודה שלי, היא תבוא לקחת אותי, וגם החבר שלי, ואמא שלי, היא גם תבוא, קנדיס הלכה להביא אותה, ועד אז נשאר פה ביחד, את תלטפי לי את הראש, תלטפי בקולך הדק והמתוק, וחוטים בלתי נראים יעלו אותנו למעלה, ואני, כן, מזג האוויר, אהממ, אני לא מכאן, אבל לא נראה שירד גשם, רק קצת קר... תודה, אבל אני חושב שאלך, יצאתי כבר מזמן ובטח כבר דואגים לי, בטח גם הדודה שלי חזרה, לא התראינו הרבה זמן, לילה טוב לכם רבותי. חייכתי, גם הפעם הוא יצא לי מאולץ, החיוך. אני לא יודע איך לחייך. בכל התמונות שלי תמיד החיוכים נראים מוגזמים. חבל רק שאין לי כובע. כן, אם היה לי כובע הייתי משתמש בו. מרים את היד, מוריד את הכובע, מחזיר אותו. גם אם הייתי מחייך באותו זמן זה לא היה נורא. העין האנושית נוטה להתמקד בפרט אחד שתופס אותה יותר, בטח כשכמה דברים קורים בבת אחת, ושאר הפרטים מתקבלים מעומעמים. זה לא משנה כרגע. יצאתי משם ופניתי לאותו כיוון שאליו התחלתי ללכת לפני ש... כן. חשבתי לחזור לתחנה. גם נהייתי עייף שוב, אני לא יודע למה. לא עשיתי משהו שהיה יכול לעייף אותי כל הזמן הזה. גם בקרון וגם בתחנה וגם שם ישבתי או שכבתי. אי אפשר לומר שזו הייתה פעילות שבגינה אוכל לטעון שאני עייף. ובסופו של דבר גם אכלתי קצת, שתיתי קצת. המחשבות האלה, הריצה הזו בתוך הראש, הן מעייפות. הייתי רוצה להפסיק אותן אבל זה מעל ליכולת שלי. לפעמים אני מצליח אם אני מתמקד בנשימה לכמה רגעים, שאיפה, נשיפה, שאיפה. כן, יותר טוב, פחות גרוע. מה עכשיו, זה לא משנה, זה הכל חזרה על אותו הדבר. אותו החומר שצברתי פעם, היו לו ימים של עדנה. פעם. אבל איך אני יכול בכלל לדבר על 'פעם' אם אני לא...לא. אפשר לדעת, גם אם לא זוכרים שום דבר. פעם, הוא היה חדש. היום, יותר נכון, כבר עידינים, הוא רק ממחזר את עצמו. אם היה פעם אחרת? אמרתי שכן אבל אין לי הוכחות. זו רק מסקנה לוגית, הכרחית אולי, שלכל דבר הייתה הפעם הראשונה שלו. אבל אולי גם זה לא הכרחי. אולי כמו שאמר איזה חכם, כל החיים הם היזכרות וגם מה שנדמה

שהוא חדש אינו כזה. האם זה משנה? לא. משנה מה שנדמה, ואם נדמה שחדש אז חדש. וזו בעצם הבעיה, שלא נדמה. ואולי זה לטובה. כמה כבר אפשר להמשיך עם זה, הרי אם הייתי יכול הייתי מסיים את זה כבר. ולא שכל כך רע לי. אפילו במצבים מסוימים אני יכול לשכוח לכמה רגעים. ואז לצחוק, להתענג על משהו קטן. אני לא צריך הרכה. אני לא צריך לרדוף אחרי החיים בשביל לדעת שאני חי, או לחיות בעולמות שמעבר, כאילו שיש עוד איזה משהו שם שמחכה. לא. אצלי הכל פחות או יותר אותו דבר. מה שיש הוא מה שיש, צועדים בעיניים פקוחות, אין רגעים של התעלות, אין תשוקות גדולות, אין נפילות גדולות, מה שיש הוא מה שיש. ככה קל יותר להמשיך. כבר פחות שואלים למה. אני לא מכחיש, לפעמים זה קורה. זה קרה לפני כמה רגעים, עם שרה. נדמה לי שככה קוראים לה. אבל בכל זאת כבר פחות. מתמקדים במה שיש, לאכול, לשתות, לגהק, לחרבן, לישון. במקום להילחם בגוף הזה שמרקיב, בכליה או במעי שהשתמטו מתפקידם. לא משנה מה תעשה – הוא מרקיב. זה גם נהדר, הופכים לגוף, לחומר, אין דבר שמפחיד יותר מלהפוך לחומר. ולכן דווקא צריך לעשות את זה, כדי להפחיד את הפחד. כן, הופכים לגוף. כבר לא אומרים: לבי פועם, דמי זורם, מקרקרת לי הבטן, מגרדת לי הרגל. אומרים: אני פועם, אני זורם, אני מקרקר, אני מגרד. לא כפועל, אלא כשם תואר. השפה משתנה. לאט לאט היא מצטמצמת, מצטמקת. הבקיעים הבלתי אפשריים בין המילים, אלה שאורבים תמיד מתחת לכל הבנה ומשמעות, לכל מפגש בין שני אנשים, ובמוקדם או במאוחר בולעים את מי שמשתהה שם זמן רב מדי, במסע הזה בין מילה למילה, הבקיעים הללו מתגיידים, מעלים ארוכה לפצע החללי שלהם, סותמים את הריק בעורקים, בגידים, באיברים שנוזלים לתוכו, במים, בדם, עד שהכל נהפך גוף, וכל הקיום הזה שהאנושות, כפטפוטה הבהול, עמלה אלפי שנים כדי להפריד, להבדיל, להבחין, למיין, לקטלג, הכל שולח פתאום זרועות חבויות, ידיים נמתחות, אצבעות מתפתלות, ציפורניים מתארכות, כאילו כבר שנים שרק לזה הן כולן מצפות, והנה, פתאום, מישהי אחת באיזה מקום צלצלה בפעמון, ואלפי אחרות, מילים מכל מיני תחומים, בכל מיני משמעויות שונות, בסיווגים מרוחקים, מתחילות להתעורר משנת החורף הארוכה שלהן, אוי, בוקר טוב, פיהוק, מה קורה כאן, פיהוק, בוקר טוב

נחמה, ישנת המון זמן, אלפי שנים, מה כן? כן, כן, בזמן הזה הייתה הפרטה, אינדיבידואציה, אינדיבידואציה? אינדיבידואציה, נחמה. משפטים נתפסו כגופים טוטליטאריים. תחילה נשמעו רק קולות רחוקים, פה ושם, אדוות עמומות, מהורהרות, חיוורניות מתחת לבוהק השמש, אבל מהר מאוד זה השתנה, הגלילים הקטנים התעצמו והפכו לנחשולים שהציפו את הימים והטביעו את האופק; בכל פינה הסתובבו מילים עם כרוזים: בכבישים, ברחובות, בכיכרות, בספרים, בחוברות הלימוד, אפילו בעיתונים שרובצים מנומנמים על מפתני הבתים, בכל מקום נחילים של מילים, דורשות עצמאות; בשדרות קמו אוהלי מחאה, בלילות הן ישבו מחוץ לאוהלים, צלו תפוחי אדמה ומרשמלו והפרידו משפטים אלמותיים ליחידות בנות מוות; מילים אחרות, מילים בריוניות, הסתובבו בחבורות ברחובות והפו משפטים שלא רצו להיפרד, אחרות, שיכורות מנועזות, העמידו משפטים למשפטי בזק ושרפו ספרים בעלי מחברים. המצב היה נורא. סופרים ירדו למחתרת, ארגנו כינוסים חשאיים. היה צריך להמציא ספרות חדשה, כזו שאינה אומרת כלום או שאומרת הכל מהר מאוד, לפני שמישהו ישים לב ויתקע למישהו כדור בראש. שאלוהים ישמור, מנדל! כן, שאלוהים ישמור, נחמה, כי זה לא היה הסוף. לא? לא. כי אחרי המילים התחילו האותיות, הן שרפו חזיות בצמתים ודרדרו צמיגים בוערים לבניין הממשלה החדש. המצב היה כל כך בלתי נסבל, כדור הארץ התפרט לגוגול גוגולי כדורים, והיו כאלו שחשבו שזה הסוף, אבל כמו שסיפרתי לך, נחמה, מישהו צלצל בפעמון, כן? ומה הוא אמר, מנדל? הוא לא אמר, נחמה, הוא רק התעורר וצלצל בפעמון, ועוד אחד, ועוד צלצל, ועוד אחד ועוד צלצל, וגם את התעוררת, נחמה, זה נכון, מנדל, אני ערה, נכון, ועכשיו בואי, נחמה, נחמה מנדל, נחממנדל, נחמנדל, ואת הרגל של הה"א נכניס פנימה במ"ם, ואת ה"מ"ם נכווץ במ"ם אחת, אַם המם, ואת צוואר הנו"ן תשעיני על הדל"ת, ואת ראש הלמ"ד נכופף לאחור ונתחוב בבטן הדל"ת, ואת הַדְלֵת נפתח לכל האחרות, שיבואו, כואבות וגלמודות ופצועות, תחילה ביחידות, בצמדים, בשלשות, אבל מהר מאוד גם בעשרות ומאות ומיליונים, וכולן חורקות וגונחות, אוי, מה עשינו, מה חשבנו? ובכניסה מילים אחיות יחבשו את הרגליים השבורות, ישקו בקנקני דם את הלב התועה, עד שאף הרחוק שבאיברים הפרוקים יאסף

מקרקע המדבר העבשה ויתאחה חזרה אל עצמו, ואת פצע המחשבה
נסתום בגוף.

.2

לאלמה הגעתי בעקבות המלצה של חברה קרובה. הייתי מסופק באשר ליכולתה – בעצם באשר ליכולתו של כל אחד – לעזור לי, אבל למרות זאת החלטתי לנסות.

היכרותי עם המרחב הטיפולי החלה בסוף שנות העשרה שלי, אז עברתי כמה וכמה משברים ופגשתי כמה וכמה מטפלים שהיו לא רעים בכלל. כיוון שהיה לי צורך עז בשליטה ובהבנה קראתי הרבה חומר מקצועי: פרויד, יונג, אדלר, רוג'רס, ויניקוט, קוהוט. זכורים לי לא מעט רגעים בזמן הטיפול שבהם דנתי עם מטפליי בפרקטיקת הטיפול שבה נקטו. כך יכולתי לשחרר ביתר קלות את החבל אל נבכי נפשי, ביודעי שגם כשאני מרפה מן ההגנות עדיין קיים מעין מטא־אני, הכלאה בין המטפל שלי לבין דמות המטפל שבי, שלמרות שהוא רדום למחצה כרגע, עין אחת שלו תמיד פקוחה. היו תקופות שבהן התמכרתי כליל לרעיון התפקיד הכפול הזה: הייתי הדמות השוכבת על הספה ובו בזמן הדמות המדריכה אותה. עם השנים השתכללו הטכניקות שלי והתרבו. הייתי מנתח את מעשיי ואת אופני התגובה שלי, את רצונותיי, תשוקותיי, את התנהגותי בחברה; את אופן ההשפעה של אדם זה או אחר על רגשותיי ועל תחושותיי; את ה"אני" שלי, שבכל פעם היה שונה בהתאם לאנשים שאיתם נפגשתי, ולנסיבות ולמצבים השונים שבמסגרתם פגשתי אותם. בדקתי, ולא פעם באובססיביות ממש, מה הגורמים לכל אלה. גיליתי דפוסים חוזרים, דברים שרציתי להיפטר מהם ודברים שהייתי שמח על קיומם, וניתחתי את רגשותיי כלפיהם. מה עליי לעשות כדי להימנע ממרכיבים באופי שלי שמפריעים לי, ולפני כן, מדוע הם בכלל מפריעים לי. הפכתי יותר ויותר ער לעצמי, ומתוך

המודעות הערה הזאת גם הבנתי מאוחר יותר שהאנליזה השיפוטית והמחמירה שלי כלפי עצמי והשכלתנות השלטת סיכלו בסופו של דבר את הגישה שלי אל מקורות ראשיים ופרימיטיביים באישיותי.

זכור לי מקרה אחד. זה היה בארוחת חג עם משפחתי. נתבקשתי לנגן יצירה כלשהי בפסנתר ועשיתי זאת לשביעות רצונם של מאזיניי. נמלאתי תחושת גאווה ועוצמה מן התשואות והמחמאות. אחד מדודיי כינה אותי "הנסיך", כינוי שדבק בי לימים, ואף שהחמיא לי מאוד, מילא אותי באימת חובת ההוכחה המתמדת. המוזיקה, חשוב לציין, הייתה לא יותר מביטוי ארעי, מקרי כמעט, של תואר אצולה זה, משרתת נחותה של הדימוי שהתנוסס מעל בגאון. לא משנה מה עשיתי, ידעתי, כמו בחוש, שבעבור המבוגרים אני לא פחות מנכס תרבותי, מישוהו שמאפשר להם לחרוג אל מעבר לדביקות האפורה ונטולת הקסם של חייהם, ולהמיר את המוות הקרב בצעדי ענק – ואת תחושת העליבות שנלוותה להכרת מוות שכזו – בתחושת החיים והחיוניות של הילדות שכל העולם עוד שרוע לפניה ברגליים ממושקות, ממתין לכיבושיה.

עשיתי הכל, כמובן, כדי לשמר את הדימוי הזה, ובדרך פרדוקסלית הדבר גרם לי לנוע פעמים רבות באפס כיוון. העדפתי להישאר בעולמה הבטוח של ההבטחה מאשר להתמודד עם אפשרות מימושה, ובמשך שנים רבות מחיי לא עשיתי דבר זולת להחליף הבטחה אחת באחרת. אמנם, היו מרחבים רבים שבהם השקעתי לא מעט ממרצי ומכוח יצירתי ואף הגעתי להישגים כאלה ואחרים, אך לעולם לא עד הסוף. החיים המקבילים של הפנטזיה היו תמיד טובים יותר, מסורים יותר, חפים ממהמורות ומכשולים בלתי צפויים, מעוצבים לפי רצוני כיד הדמיון הטובה עליי, מלאים באינספור אפשרויות שנותרו תמיד אפשריות. בשל כך זנחתי חלופות רבות ברגע שזיהיתי בהן אפשרות לכישלון או משהבחנתי כי הן קרבות לקצן, שכן לסיים דבר-מה היה מפחיד אף יותר מלהיכשל בו.

שנים לאחר מכן, כאשר בגרתי, הבנתי לראשונה עד כמה הייתי בודד באותה תקופה. הבנתי שבלבלתי בין אהבה אמיתית לבין הערצה שלקסמה הייתי משועבד, הערצה שמנעה ממני את הגישה העמוקה אל עצמי. שנים שהוא חיכה לי, נחבא במחשכים. אך דבר אינו נותר חבוי לנצח.

כאמור, במשך שנים ארוכות הייתה הספרות חברתי הקרובה ביותר. אולם הקריאה מעולם לא התקיימה עבורי בנפרד מאחותה התאומה, הכתיבה. אמנם כתבתי לשם הנאה בלבד, אולם הייתה במלאכה זו תועלת נוספת: בחינה פסיכולוגית, מעמיקה ומפורטת, של עצמי. עם הזמן פיתחתי תרגילי כתיבה שונים, שנועדו לחשוף את הנסתר בתוכי. לעתים כתבתי על עצמי בגוף שלישי, לעתים הנחתי את עצמי במקומה של דמות כלשהי, במצבים הריגורל שבהם היה עליה להגיע להכרעה כלשהי, ולאחר מעשה השוויתי בין הכרעתי לבין הכרעתה של הדמות שאת מקומה תפסתי. היה גם תרגיל הפוך: נטלתי דמויות ספרותיות שהכרתי היטב והעמדתי אותן בפני האירועים והבחירות בחיי. בתרגיל אחר עשיתי רשימה של תכונות שמייצגות אותי ובניתי דמויות בדיוניות חדשות שמבוססות על תכונה זו או אחרת. כך, למשל, יצרתי דמות שלעולם לא מסיימת משפט. בשל כך, נקלעת אותה דמות לאינספור איזהבנות והיתקלויות מביכות עם הסובבים אותה, עד שבשלב מסוים היא נכלאת ונשלחת לצינוק מבודד באי נידח, שם היא מונחת לנפשה עד שתתקן את דרכיה. דמות זו, מעבר לכמה תובנות שחידדה לי, גם שעשעה אותי עד מאוד. דמות אחרת שהייתה חביבה עליי היא זו של אדם בעל שני שמות שלא מצליח להחליט מי מהם מגדיר אותו טוב יותר. הוא מגיע אל משרד כלשהו כדי לקבל תעודה, אך מכיוון שאינו מצליח להכריע בשאלה איזה משני השמות שלו יירשם ראשון, הוא מוצא את עצמו ניצב מחוץ לדלת הכניסה מבלי יכולת להכריע, עד שיורד הלילה. כך עוברים יום, יומיים, שלושה, שבוע, חודש; אט אט הופכת המציאות הזו להיות למציאות היחידה שלו: הוא אוכל במקום, הולך לשירותים שם, ישן שם (אחרי זמן מה מתרגלים אליו והוא מקבל רשות לישון בפנים בתמורה לשמירה על המקום), מעצב את המקום (כיוון שאינו יכול לזוז משם הוא מזמין את הרהיטים בטלפון), נפגש עם נשים שם, מתחתן שם, הופך שם לאב ולסב ולבסוף מת שם.

על מנת להערים על הצנזור שלי פתחתי בסדרת תרגילים שעיקרה היה מעקב צמוד אחר זרם התודעה: כך, למשל, ברגעים שבהם נמצאתי לבד פצחתי במונולוג שארך עשר דקות רצופות. החוק היחיד היה לא לעצור את שטף הדיבור. לצורך התרגיל הזה נהגתי להכין מראש מכשיר הקלטה. אחר-כך, ואף פעם לא מיד, האזנתי לזרם התודעה שלי וניסיתי

לתת פשר למהלכיו. עוד תרגיל, דומה לראשון, נעשה באמצעות מניפולציות-גוף. הייתי מתנסה במאמץ פיזי מפרך כלשהו, מתיש את גופי, מעמיד אותו בסכנה ופעמים רבות מביא אותו עד לסף היכולת לסבול כאב. לעניין זה היו כל האמצעים כשרים: נכנסתי לאמבטיה מלאה בקרח, קירבתי את כפות רגליי או ידיי אל הגחלים שבאת, דקרתי את עצמי עד זוב דם, הילכתי על שכרי זכוכיות, הנחתי את גופי מתחת לעצמים כבדים מאוד, הטחתי את ראשי בקיר או רצתי והתנגשתי בו שוב ושוב, בעוצמה, נותן למילים לעלות מתוך הכאב. בהדרגה, הפכתי להיות שפן הניסויים של עצמי. חקרתי, תיעדתי, ניתחתי, הסקתי; ערכתי תצפיות וכתבתי דו"חות; שכללתי שיטות ישנות, המצאתי חדשות והקרבתי את עצמי על מזבח הידע, במעבדה המיוחדת שבניתי עבורי. בשיאו כל זה נמשך יותר משנה, תקופה שבה בודדתי את עצמי מכל מגע חברתי שלא היה מחויב המציאות. השתמטתי מכל האירועים החברתיים, הזנחתי את קשריי עם חבריי, אפילו הקרובים ביותר, את לימודיי, את המחשבות על העתיד, כחורות, תשוקות ואהבות אחרות; התמסרתי כל כולי לטירוף החיפוש, עד שיום אחד התחילה לבעבע בי ההרגשה שהנזק עולה על התועלת, שאולי אני עומד על קו הגבול הדק שמעבר לו מצויה האימה שבאפשרות לאבד את עצמי לדעת. לפתע נתקפתי גועל גדול ורצון עז להשליך מעליי את הכל. תשוקה חדשה-ישנה התעוררה בי: אחרי זמן ארוך שבו ניתקתי את עצמי ממהלכם התקין של החיים, השתוקקתי לחיות מחדש.

.1

עוד מעט, קצת פחות, קצת יותר, כל זה יסתיים. אוכל להפסיק ל... עדיף ככה. חיים שלמים, זה גם ככה יותר מדי. לא, לא. אין לי כוונה להתנחל בלבכות. לצאת מנקודה אחת ולסיים בנקודה שנייה. ככה טוב. היה נחמד. צחקנו קצת. נחמד שהיה. אין צורך למתוח את החבל יותר מאורכו. זו הצוואה שלי. ללוויה שלי לא יגיע אף אחד. רק חתולי הרחוב. הם לא מתאמצים לשמור על מה שכבר אינו קיים. שם, כן, אין סיכוי שאיאלץ להמשיך. נחגוג לרגע, ואז ניפרד. כל אחד לדרכו. כמה זמן עבר? לא יודע. נראה שמספיק. מהתחנה נשאר רק קו מתאר, רחוק, קלוש, חדימדי. כנראה הרחקתי לכת ולא שמתי לב, הייתי שקוע באיזו... מחשבה, זיכרון, הזיה, שאלתי את עצמי דברים. שאלות שאדם שואל את עצמו בינו לבינו ברגעים האלה שבהם אין שום דבר מסביבו. הסחות דעת. הרגליים הלכו מעצמן. הלכתי לבית של קנדיס, דודה שלי, ובזמן שחשבתי זמזמתי איזו מנגינה. ליגטי, אני חושב. היה אותה באיזה סרט. אני לא זוכר איזה. רק תמונות אני זוכר. רגעים. אנשים עם מסכות על העיניים. איזה נשף. וריח של... כן. את המנגינה הזו זמזמתי עד שהיא נמהלה במנגינה אחרת. התרחקתי מהתחנה והתקרבתי לאזור מגורים. היו שם בתים. שדרה. לא ראיתי אנשים ברחוב אבל מאחד הבתים שמעתי את הקונצ'רטו לפסנתר של ברהמס. מספר אחת. ביצוע של גולד וברנשטיין משנת 1962. חשבתי על זה, אבל אני לא חושב שזה היה הבית של קנדיס. לא היה בו שום דבר שהכרתי. מבחון, אני מתכוון. הרי לא נכנסתי פנימה. כשמגיעים למצבי, הדברים האלה הופכים לחשובים. אני מתכוון לסימנים הקטנים. האירועים הגדולים, המנופחים, הכל מתכווץ. נדחס. נשאר ריח פה, צליל שם, צבע כזה או

אחר. כל אלו הם פתחים, מחילות צרות. אבל ככה זוכרים. בכניסה הגוף עוד נאבק, אבל אחריכך זה נהיה רחב יותר. עולם שלם. בבית ההוא לא היו סימנים. שום דבר שקשור לקנדיס. וברור למה. כי זה שקנדיס נסעה, כבר אמרתי. היא הייתה צריכה לחזור. גם הילדים שלה, יאקוב והקטן, שכחתי איך קוראים לו, הם גם חשבו שהיא תגיע. כלומר, היא השאירה לי מפתח אבל לא אמרה איפה. לא היה אפשר להשיג אותה משם. הקווים שלהם נותקו, הייתה סערה, הם, מי זה הם, קנדיס ושאר הנוסעים, הם, חברת התעופה, סידרו להם חדרים ללילה. היא נשארה לישון. מחר, כשתחזור, אלך לבקר אותה. היא השאירה לי מפתח. התחנה קרובה לשדה התעופה, את זה אני זוכר כי שמעתי את המנועים של המטוסים, וגם ראיתי אותם לא רחוק ממני. חזרתי ונכנסתי מהכניסה האחורית. היא הייתה עדיין ריקה, התחנה. עוד מעט, שעה או חצי שעה, יעלה הבוקר. היא בטח לא תתמהמה. תנועת הרכבות תתחדש. גם יכול להיות, זו אפשרות שצריך לקחת בחשבון, שהיא תחליט להגיע ברכבת. חזרתי והתיישבתי במקום הקודם שלי, על אותו ספסל. לכל מקום יש תחושה: זר, מוכר, נעים, מאיים. יש רגעים שבהם יוצאים למסע, מחפשים דווקא את החדש והלא מוכר, עומדים בנקודה בחלל שעוד לא עמדנו בה, חוזרים בדרך שעוד לא הלכנו בה. ויש רגעים אחרים, כשממילא לשום דבר אין תחושה של בית, שמחפשים את המקומות שמהם עולה איזה זיכרון, כל עוד הוא לא רע במיוחד. התיישבתי בחזרה על אותו הספסל ופרקתי את התרמיל. הסתכלתי בו לרגע שרוע ככה לצדי, ואז קמתי והתמתחתי. הסתובבתי כדי לראות מה השתנה, מה נשאר אותו דבר. שוב התיישבתי, הטיתי את הגוף לאחור, ונשענתי על המרפקים. נשארתי ככה כמה רגעים. בזווית העין הבחנתי בחתול האפור מתנמנם לו ליד פח האשפה, נח מלילה של ציד. אולי גם השתעשע עם איזו חתולה שפגש בדרך. אין לדעת. מין ואוכל. אין הרבה יותר מזה. לא מתכננים קדימה ולא שוקעים אחורה. אין צורך לספר סיפורים, לדמיין את מה שלא יקרה ואת מה שלא קרה. לפעמים כשאני רוצה לברוח מעצמי, מהמחשבות התפלות, אני חושב על אדם אחר. הוא לא באמת קיים. כלומר, אני לא יודע אם הוא קיים או לא. אולי כן. זה לא משנה. צריך להרוג קצת זמן, עד ש... אפשר, למשל, לחשוב על כל השפות, יש 52 כאלה, שבהן אני יודע להגיד תודה. ת'נק יו באנגלית, מרסי

בצרפתית (גם ברומנית. אפשר גם מולצומסק), אפחריסטו ביוונית, דיקויו בצ'כית, דז'אקוויים בסלובקית, דג'ינקויה בפולנית, ספסיפה ברוסית, דיאקויו או ספסיבי באוקראינית, מדלופה בגאורגית, חונלה בסרבית, קרואטית, בוסנית וסלובנית, בלאגודאראם במקדונית, בלגודריה כבולגרית, טק בדנית, נורווגית ושבדית, קיטוס בפנינית, אאיטה באסטונית, שפרן בערבית, תודה בעברית, גרסיאס בספרדית, בקטלנית ובגליציאנית, גרציה באיטלקית, גרטיה בלטינית, גרצי במלטזית, דנקה בגרמנית, דאנק בידיש, בדינקט בהולנדית, דנקון באספרנטו, אובריגדו כפורטוגזית, דיול בוולשית, קוסנסם בהונגרית, פלימינדרייט באלבנית, קאמ או באן בוויאטנמית, סיי סיי בסנינית, אריגאטו ביפנית, גמסה בקוריאנית, סלמת בפיליפינית, אסנטה בסוהילית, טרימה קאסיה באינדונזית, דהנייאואד בהינדי, דהנוואדה בפנג'אבי, פיארקלה במונגולית, שנוקהקלוטיון בארמנית, טשקור באזרית, רהמאט באוזבקית, רקהמט בקזחית, טשקורלר בטורקית. או לצייר שוב, בראש, את הטבלה המחזורית של היסודות. הכי משמאל, בראש הטור, מימן. מספר אטומי אחד. מתחת, ליתיום, נתרן, אשלגן, רובידיום, צסיום, פרנציום, מספר אטומי: 3,11,19,37,55,87. בהתאמה. הם מאותה המשפחה. בטור הכי ימני הליום, נאון, ארגון, קריפטון, קסנון, רדון, מספר אטומי 2, 10, 18, 36, 54, 86. אפשר גם למנות את כל המסעדות הרוסיות ברובע השבעה-עשר ולהמציא מסלול שיאחד אותן מבלי שדרכי המסלול יצטלבו זו בזו. או, אם צריך להעביר כמה ימים, לעבור על כל הערכים של ההוצאה האחרונה של מילון אוקספורד באנגלית, לפי האלף-בית. אם רוצים לדקדק אפשר גם עם מספר העמוד והעמודה.

ואפשר גם לספר שוב את הסיפור של ד', לבדוק את אמיתות הפרטים, לראות אם משהו השתנה. הוא היה פסנתרן. היה לו, כמו שאומרים, עתיד. למרות שמבחינתו... אני לא זוכר בדיוק את הפרטים. מבחינתו, בכל מקרה, היה משהו אחר. אבל חשבו שיש לו עתיד. כן. הוא היה פסנתרן לא רע בכלל, ד'. הייתה לו קריירה, אבל הוא דפק אותה. זה לא היה שונה משאר הדברים שהוא דפק. ולמה? זה לא היה באחריותו. הוא היה אבוד עוד לפני שזה התחיל. ולא, בכל זאת הייתה פה דינמיות כלשהי, כי הוא ניסה, הוא נאבק, הוא מרד, היו רגעים שאפילו חשבתי

שיצליח. אבל הוא היה אבוד. זו המחלה שלו שהרגה אותו. אכלה אותו מבפנים. הוא היה מתמוטט בשיאם של דברים, ברגע של עונג אקסטטי, שאותו גופו או נפשו, מה שזה לא היה שם, לא יכלו לשאת יותר. כן, נדמה לי שאני לא מעוות את ההיסטוריה שלו יתר על המידה. הוא האמין שרובצת עליו קללה. שאלוהים או הגורל או מישהו אחר גזרו שאם אי פעם יעז לממש אותם, את הדברים, עד הסוף, לא יהיה זה רק רגע מותם אלא גם, ובעיקר, רגע מותו שלו. וככה, כשהוא שואף להתמיד בחיים ותמיד חושש מכיליון, הוא תמיד התמוטט בדרך. תמיד קצת לפני הסוף. הנה אני מספר את זה ואתם חושבים שמדובר פה במשהו רצוני. זה לא נכון. האמת חייבת להיאמר. הוא לא היה פחדן. ויותר מכל אדם אחר שהכרתי הוא אהב את החיים. את התמורות הקטנות שלהם, את חוסר הידיעה, את ההפתעה, את הציפייה, את ההליכה על הסף. יותר מכל אדם אחר שהכרתי הוא ידע להעריך את היופי של העולם. כן. פחדן הוא לא היה. אבל לא הייתה לו ברירה. זה היה הגורל שלו, ומה שיעשה, ומה הוא לא עשה, כן, מה שיעשה, זה לא ישנה כלום. חושבים שדרך התודעה אפשר לתמרן את הרצון, אבל הרצון עושה כרצונו. אין טעם לנסות לשנות את זה. זה היה חזק ממנו. כן. הוא תמיד התמוטט רגע לפני הסוף. אבל זה גם מה שגרם לו להמשיך לחיות. הוא רצה לחיות. הוא רצה להמשיך לרצות. אז מה הוא עשה? התייאש. איזו ברירה הייתה לו? הוא זחל אל המאורה שלו והתכרבל כמו כלב ביום כפור. זו הייתה הרגישות המחורבנת שלו לשמש שהרסה את הכל. כן. המחלה שלו. בימים היה מתחבא כמו כלב, אבל בלילות – איזו הילולה! בלילות הוא היה נותן לכל השדים לצאת החוצה, רוקד אתם, מסתחרר בחסות החשכה עד אובדן חושים. עד שהייתה באה היקיצה ובאחת גודעת את כל זה, איזו זוועה, והוא נשאר עם כאב הראש של הפיכחון, נידון לשחזר שוב ושוב את מה שהיה. אבל בלילות, כן, בלילות. ואולי זה לא היה ככה. אולי היה אחרת. כן. נדמה לי שיייתכן שזה היה אחרת. שדווקא האור עשה לו טוב, שכמו הפילוסוף ההוא, הוא יצא אל מחוץ למאורת הכלב שלו, וככה, יום אחרי יום הביט בערגה לתוך השמש, ולאט לאט החל לאבד את גופו, את ידיו, רגליו, כתפיו, גבו, ישבנו, אוזניו, עיניו, מצחו, שיער ראשו ואז את ראשו, עד שגשמיותו נגוזה כליל והוא התמזג סופית עם הבריאה. וכך, עד עצם

היום הזה, הוא חי באושר ובאור איך־סופי. ואם תביטו הרחק אל השמים ותתמקדו חזק תוכלו להבחין באורו המלטף, השברירי, מפלס את דרכו בטיפוף חולמני מבעד לנצנוצי הכוכבים. כן. נדמה לי שככה היה הסוף שלו. זה לא משנה. היה ככה או לא היה ככה, זה בכל מקרה סוף טוב יותר, ולכן שווה שיספרו אותו. לפעמים, כשאני נזכר בו, אני חושב מי היה אותו אדם. הוא יכול להיות כל אחד. למשל, האיש הזה עם מעיל הרוח הארוך בצבע קרם, זה שנובר בפח האשפה, איפה שהחתול האפור היה קודם. הוא כבר לא שם, החתול. כנראה יצא לציד שוב. או הלך להתעסק עם החתולה ההיא. בטח מצאו להם מקום מסתור, שלא יפריעו להם. לפעמים אני חושב שהיה מוטב אם הייתי משיל מעליי את הדמות האדם שעוטפת אותי. אז הייתי יכול גם אני להיבלע בתוך גומחה, עוד בעולם הזה. או האיש ההוא, שהתיישב על הספסל לידי. הוא שלף מקטרת מהכיס של המעיל ופיטם אותה בטבק, אבל לא נראה לי שהצית אותה. כמה זמן זה ככה אני לא יודע. את הפנים שלו ראיתי רק לרגע. תווי פנים גסים, מחוטטים. זיפים קשים. צלקת לרוחב הסנטר. ולפני, כמה זמן לפני, לא הרבה לפני, האיש שעובד בקיוסק של התחנה. קניתי שם סודה. ואז, כן, היה המקרה עם הזקנה, ששנינו נפלנו. כן, הוא הגיע מוקדם ופתח את הקיוסק. ראיתי שהוא הסתכל עליי. זה קרה כמה פעמים. הצוואר שלו נמתח מעל הכתפיים. האף שלו התרחב. על מה הוא חשב אי אפשר לדעת. זו הצרה. זה יכול להיות כל דבר. והיה גם המנקה. בחור בסרביל עבודה כחול. שני כיסים רחבים מקדימה. הוא טאטא כאן, באזור הזה של התחנה. עכשיו הוא כבר לא פה. רק האיש הזה ישנו. קודם הוא קם, הלך, לאן, לאן כבר יש ללכת, להסתכל בתוכנית הרכבות. מי מגיע, מי יוצא, מתי. להתרענן בשירותים. לשאוף קצת אוויר צח בחוץ. לקנות עיתון, קפה, אולי מאפה. כן. זה יכול להיות כל אחד מהם. הוא, האיש הזה, הוא חזר עם עיתון תחוב מתחת לבית השחי ועם קפה ביד. התיישב בסמוך אליי ופרש את העיתון. בטח התכוון לקרוא בו. אני לא יודע במה הוא הסתכל, מן הסתם הסתכלנו בחלקים שונים, אבל בחלק של העיתון שהיה מולי, לא יכולתי שלא להסתכל, הוא תפס את רוב שדה הראייה שלי, ראיתי כותרת על שביתת עובדי ארגון הנמלים. הם מחו נגד איזו רפורמה חדשה, שהגדילה את שעות העבודה או משהו כזה. כן. ביד אחת הוא הניח את הקפה על

הספסל, וביד השנייה החזיק שקית חומה. עדיין החזיק אותה, יחד עם העיתון, ולא הניח, כמו שעשה, למשל, עם היד האחרת, זו שהחזיקה קודם את הקפה. לא ראיתי מה היה בשקית. אבל פתאום נהייתי רעב. בסוף, את זה אני כן זוכר, לא אכלנו את ארוחת הערב. אכלתי כמה תותים, עם וְנָדָה, היו שם גם שני בחורים אבל לא קלטתי את שמם. נדמה לי שנשארו לי עוד כמה פרוטות בארנק. צריך לבדוק.

פתחתי את התיק וחיפשתי את הארנק, ובדיוק ברגע זה הוא פנה אליי. הוא הציע לי לאכול איתו. אני כבר שבע, הוא אמר, וחיך חיוך מתנצל. העין חומדת יותר ממה שהגוף יכול. למה שלא תשמור לך את זה לאחריך, בטח יש לך נסיעה ארוכה. אה, אין צורך, אני רק מחכה למישהי. אשתי. היא הייתה צריכה לחזור אתמול בלילה, אבל בגלל הסערה שהייתה. כן, ראית אותה. זה היה משהו. ושם, איפה זה שם, אצלם, איפה שאשתי הייתה, הם נתנו להם חדר ללילה, מחברת התעופה. אמרו שאי אפשר לטוס במזג אוויר כזה. שהקברניט מסרב. אשתי אמרה לי שהם עצבניים שם, הנוסעים, שאף אחד לא רוצה עכשיו להיתקע לילה באיזה חדר מעופש במלון שכוח אל, ועוד לחלוק אותו עם נוסע שהוא לא מכיר. קמצנים. לא יכלו לסדר חדר לכל אחד. גם מלון, איך אומר, לא באיכות גבוהה. זה לא רק אשתי אומרת. כולם מספרים. וגם לחלוק עם מישהו שאף פעם לא פגשת. שאתה לא יודע מי הוא, ומה אם, אתה יודע, נו, היום אי אפשר להאמין לאף אחד. בסוף הסתדר. אמרתי לה גם, לאשתי, הקברניט יודע בטח על מה הוא מדבר. בטח גם הוא רוצה לחזור הביתה. מה לעשות, ככה זה החיים. זה שיעור בענווה, ככה אמרתי לה, לאשתי. בסוף החליטה לחזור ברכבת. כבר לא בוטחת בחברת התעופה הזו. מה אני אגיד לך, יש לה אינסטינקטים טובים, לאישה הזאת. טעים? יופי יופי, אני שמח. הוא ליטף את הבטן בכף היד. אשתי אומרת לי שאני אוכל יותר מדי. זה נכון, בגילי כבר צריך להקפיד. ואתה, לאן אתה נוסע. רוצה תפוח דרך אגב? יש לי גם תפוח. תמיד אני לוקח איזה פרי. באמת? הרבה זמן לא הייתי שם. עיירה יפה. לא רחוקה מדי. כמה שעות נסיעה. אתה נוסע להתרפא? יש שם מרחצאות, מעיינות חמים. סלח לי, אני יותר מדי חטטן לפעמים. אשתי תמיד אומרת לי, אל תכניס את האף שלך בעניינים של אחרים. יש כל מיני אנשים ולא כל אחד רוצה... נו טוב, אתה מבין. זה לא נעשה בזדון

אלא מתוך כוונה טובה, אתה מבין. זה מאוד מומלץ. הרופא שלי, הוא המליץ לי ולאשתי. גם הוא נוסע לשם כל קיץ, וגם לוקח את המשפחה איתו. מתי היא יוצאת, הרכבת שלך. אפשר לבדוק בלוח. לא, אל תקום, זה בסדר. זה טוב לי. צריך קצת להזיז את הגוף הזקן הזה. יש לך כבר כרטיס? עדיין לא? טוב, אפשר תמיד לקנות ברכבת. כשנכנסים. הן די ריקות בתקופה הזו. יש לך מזל, לא כל אחד יכול. שש ארבעים וחמש. נראה לי שאתה צריך למהר. שלושים וחמש, עוד עשר דקות, רציף... רגע, אבדוק שוב. רציף 5. זה מכניסה C, כן, אתה צודק. כדאי למהר. אלווה אותך לשם. לא לא, זה בסדר. גם ככה אני צריך להרוג קצת זמן. הרכבת של אשתי מגיעה רק בשבע ועשרה. התבלבלתי בשעה, אבל זה לא נורא. חילצתי קצת את העצמות. שתיתי קפה. קראתי קצת בעיתון, אתה יודע, להתעדכן. בדרך כלל אני לא... גם ניהלתי שיחה טובה. כן, זה 5. מכאן. נראה לי שזו... ארכיב את אלו, הראייה שלי כבר לא מה שהייתה פעם. לפעמים אני שוכח, אבל לא צריך לדאוג. החיים יזכירו לנו. כן, זו הרכבת. שלום, ידידי. נעים להכיר. נסיעה טובה. מקווה שהמעיינות יועילו לך. רוצה את העיתון לדרך? כבר קראתי כל מה שצריך. זה תמיד אותם חומרים כל הזמן, רק הפרצופים משתנים. אבל זה יכול להרוג קצת זמן.

.3

Claude Debussy – La Mer – 1st Movement**פנים. קליניקה. יום.**

(בניין ישן בן שש קומות. חדר בקומת הגג, מואר ורחב. בקצה החדר דלפק משיש ומאחוריו מטבח קטן: שיש לבן, כיור קטן, כמה כוסות שעדיין לא נשטפו, כנראה מאותו הבוקר. הרצפה עשויה אריחי עץ. הקירות מאבן. בסמוך לדלפק השיש, בקצה החדר, עומד כן ציור גדול ועליו ציור של שדה ועץ תפוז בריא למראה. מעט פרחים. שמים תכולים נקיים מעננים. בציור אביב. בחוץ חורף. לצד הפן, על הדלפק, פלטת צבעים, כמה מכחולים טובלים בכוס מים מעל נייר עיתון מהוה. על קיר המטבח רפרודוקציית ונוס של בוטיצ'לי. ציור זה נמצא בגרסה אחרת בקצה השני של החדר, ליד ספה עתיקה, צרה למדי, מכוסה בד גס בצבע בורדו שעליו רקומים עיטורים מזרחיים. שלוש כריות ורודות תפוחות נחות בתפר שבין הספה לקיר. משמאל לספה שידת מגירות קטנה. כמה חבילות קלפים וקוביות מפוזרות עליה בערבוביה. מן התקרה משתלשל לוכד חלומות אינדיאני. על קיר ימין, בסמוך לספה, תמונה של האל ההינדי שיווה. הלאה ממנה כמה תמונות נוספות המתארות אירועים מהמהאבהארטה. ליד הספה עומד שולחן קטן – במגירות שלו היא מניחה את התיקים של המטופלים – ומאחוריה כורסה רחבה מרופדת בבד תכול, דהוי, דמוי עור).

אני שוכב על הספה, מכוסה בשמיכה מכפות הרגליים עד הצוואר, עיניי עצומות. על הכורסה יושבת אלמה. מאחוריה נמצא פתח הכניסה אל החדר. שלוש מדרגות מובילות אל מבואה צרה, שממנה יוצאים מן

הבית. עוד חדר יוצא מן המבואה, אך הוא תמיד סגור. מדלת הכניסה אפשר לראות את הים. שלושה קירות אבן תוחמים את החדר מצפון, דרום ומזרח. הקיר הרביעי, המערבי, עשוי חלונות גדולים שמתחברים אל פיסה זעירה של משקוף אבן. בימים חמים מכבים את השמש בוילונות. היום הם מקופלים.

מהחלונות אפשר לצאת למרפסת גדולה שעליה אפשר להרגיש את עצמך מרחף מעל גלי הים. הוא סוער היום, הים, האופק קרוב, אפור, חובר אל הכחול-המעט-ירוק של הים. הגלים גבוהים. הם נשברים בשאון אל החוף, לוחכים את החול, נועצים בו את טופריהם כמו חיה קדמונית, מוחקים את עקבות האנושות ומטביעים במקומן את סימניהם המיוחדים בשפה העשויה שתיקות, ואז נסוגים בחזרה לאחור, נבלעים בתוך הסער, מתפזרים למים ושוב מסתערים.

מן השמים ניתכים כדורי גשם כבדים, מתרסקים על המים התחתונים, על החול, על גגות הבתים והחנויות והמכוניות, על הספסלים ועל המדרכות, משני צידי הכביש, מצטברים בשוליים, ניתזים יחד עם תאוצת המכוניות וכופים על ההולכים לסגת עד לקצה המדרכה, להתכווץ, להוריד את המטרייה שמעל ראשם ולסוכך על הגוף.

יש מעט אנשים בחוץ. כולם מחופרים תחת מטריות ועטופים במעילים ובכובעי צמר. אלו שאינם, ממהרים לתפוס מחסה. ליד האדם שלפני רגע קט כיוון את המטרייה הצידה יש כניסה ואחריה שביל. השביל ארוך, מרוצף אבנים אדומות. בסופו ניצבת דלת זכוכית רחבה. אם מצמידים את הראש אליה לא רואים דבר, אולם מי שנכנס פנימה רואה גרם מדרגות ישן, רחב להפליא, לוליני, שמתפתל לגובה שש קומות עד שמגיע לדלת עץ גדולה, שבאמצעיתה קבועה ציפור קטנה, גם היא מעץ, המשמשת כמקוש. אם פותחים את הדלת, נכנסים למבואה צרה שבסופה שלוש מדרגות שמובילות אל החדר הפתוח לים, ובו רואים ראשית את מסעד הכורסה, ואת שיער הראש הבלונדיני שנח עליו. אם פוסעים שלוש פסיעות רחבות אל צידו השמאלי של החדר ומפנים את המבט, רואים שעל הכורסה יושבת אלמה, 58, מבנה גוף מלא, גבוהה, שיער בלונדיני קצר שמגיע עד לכתפיים, ומולה, על הספה, שוכב אני בעיניים עצומות, מקשיב לעולם, לים, לנשימות שלי,

לאוויר המדגדג את קצה הנחיריים שלי ונכנס אל הגוף, לאיברי הגוף הפנימיים, לכלי הדם, לעור המקיף אותם, לפעימות הלב.

— תקשיב לגוף שלך.
(שתיקה).

— אני אספור משלושים עד אפס. אתה תרד מדרגות. תגיע למקום שיש בו דלתות. מאחורי הדלתות נמצאים אירועים מהילדות שלך.
(ספירה).

חוץ. מערה. לילה.

(מערת נטיפים שקירותיה מעוגלים ומחוספסים, עשויה אבן בזלת כהה, זיזית. אני עומד שם, לבוש בסרבל אדום. ידיי בכיסים. לרגליי נעלי מוקיון).

— איפה אתה?

— (שאיפה. נשיפה). אני נמצא במערה. יש לה תקרה מעוגלת. המבט שלי חג סביבה. היא עשויה כמו קפלי ים חצובים באבן. אני לא יודע איזה סוג של אבן זה. משהו דומה לבזלת. אדומה. חומה. אפורה. חסרת צבע. קימורי אבן ותבליטים. כמו זיזים. חלק עבים, חלק דקים וחדים. מים מטפטפים דרך האבן. טיפות עגולות, זעירות. לח... אני לא מצליח לראות את הרצפה. (שתיקה).

— אתה רואה את עצמך?

— אני... כן.

— מה אתה לובש?

— אני חושב שזה סרבל אדום. הידיים שלי בכיסים.

— אתה רואה אותן? תסתכל עליהן.

— אני מסתכל. (הפוגה). אני רואה את... הרצפה. לא רצפה. קרקע. אדמת חמרה. אני עומד עליה. היא יבשה מאוד. הפנים שלה סדוקים. הסדקים הופכים למחילות. (הפוגה). מפעם לפעם עולה נמלה אדומה, עומדת על רגליה התחתונות, מגרדת את האוויר ברגליה הקדמיות... (שתיקה).

— ומה אז?

- חוזרת בחזרה פנימה. (שתיקה). אני נועל נעליים של ליצן. (הפוגה).
עגלגלות כאלה. (שתיקה).
- זה מזכיר לך משהו מהחיים שלך?
- כנראה. אני מניח שזה אחד הדימויים שליוו אותי בגיל ההתבגרות.
– תסביר.
- תפסו אותי אז כמעין ליצן. נהניתי מזה. גם חיזקתי את הדימוי הזה.
– מה זה אומר לך, הדימוי הזה של הליצן?
- הפראות של המחשבה, של הפעולה; הליצן היה שבירת הסדר, ויחד
עם זה מסכה.
- מה הסתתר מאחורי המסכה?
- ילד ביישן. חסר ביטחון.
- והליצנות שחררה אותך?
- יכולתי להסתתר היטב מאחוריה. (שתיקה). כשהייתי קטן הייתה לי
בובה כזו, של ליצן. איזו דודה הביאה לי, אני חושב. (הפוגה). ליצנים
הם אימה.
- למה?
- כל האנשים מסתובבים בחיים האלה כשהם חובשים מסכות. ליצנים
מזכירים לנו את זה.
- את זה שאנחנו עם מסכות?
- את זה שאנחנו לא קיימים.
- למה אנחנו לא קיימים?
- בזמן האחרון אני תוהה יותר ויותר מה מסתתר מאחורי כל האשליה
המפוארת הזו. מה יקרה כשאניח לכל הדמויות שמשחקות אותי.
- מי הדמויות האלו?
- הבן שבי, האבא, בן הזוג, התלמיד, המורה, המטפל...
- הן משחקות אותך, או להפך?
- פעם הייתי בטוח שלהפך.
- והיום?
- היום אני כבר לא בטוח. (שתיקה).
- וניסית?
- להניח?
- כן.

— לא עד הסוף.

— למה?

— מה יקרה אם לא אוכל לחזור בחזרה?

— מה יקרה באמת?

.1

נכנסתי לרכבת והתיישבתי על הספסל שבתא האחרון, צמוד לחלון, עם הפנים לכיוון הנסיעה. חשבתי, כיוון שאני לא יודע מה שם התחנה שבה אני צריך לרדת, שעדיף שאהיה עם הפנים לכיוון הרציף. יש דברים שאני לא זוכר בשמותיהם, אבל יש את הסימנים הקטנים. פגמים בסדר הכללי. למשל, שלטי פרסומת. למשל, סידור האריחים על הרציף. צבע, רוחב, אורך. כתם כלשהו על הקירות, המנורות, הזכוכיות, היחס בין עמודי התאורה לגודל התחנה. ריח מסוים. מישהו ששרבט משהו כמו X אני אוהב אותך, או מחפש אהבה? צלצל... פגמים קטנים בסדר הכללי. רמו אפשרי למקום שבו אני נמצא.

את התרמיל הנחתי בין הרגליים. ראיתי אנשים אחרים ששמו את הדברים שלהם על מדפי האחסון שמעליהם אבל לא חשבתי שזה נחוץ. סביר להניח שמתישו אצטרך להוציא משם משהו, פרי, נייר כתיבה, התרופות שלי, מחברת הציור. עדיף להיות מוכנים, אי אפשר לדעת מה יביא הרגע, וגם ככה אני לא מפריע לאף אחד. הרכבת התחילה לנוע. ראיתי את האיש ההוא (האם הכרנו קודם לכן?). הוא נופף לי לשלום. הרכבת הייתה ריקה למדי. זה בדרך כלל ככה בשעות האלה של היממה, כשלא נוסעים בכיוון הערים הגדולות, היכן שהאנושות מתאספת לעוד יום של הסחת דעת מאורגנת. אני חושב שהוא הכיר את קנדיס, האיש ההוא. אני לא בטוח, אבל זה לא משנה. אם הכיר אותה או לא, הכוונות שלו היו טובות. הוא נתן לי את התפוח הזה, שאני אוכל כרגע. וגם עיתון. הסיפורים הם אותו דבר, רק הפרצופים משתנים. אבל גם זה בסדר, אם, למשל, חושבים על החמישית של בטהובן. גם שם הדברים חוזרים. זה אותו מוטיב, ארבעה צלילים ואחד חוזר על עצמו שלוש

פעמים, ועדיין, תמיד משהו מתחדש. פילוסוף קדום אמר שאין חדש תחת השמש, אבל העניין הוא מיקום הזריחה, זוויות התאורה, המנח של הגוף, כל מיני עניינים שנראים במבט ראשון זניחים, אבל כשמסתכלים מקרוב המרחב נפתח, רואים השתקפויות, איך אמבה אחת מחזיקה בתוכה את כל היקום כולו. כן, אין צורך לנוע, התנועה מתקיימת מעצמה. עומדים במקום ונעים במהירות הגבוהה ביותר. אבל אם מתפתים לנוע, אם מפעילים כוח, העולם מיד קורס עליך כמו מפולת שלגים. זה קצת כמו היווני ההוא, או שאולי זו הייתה דווקא אישה בשם הֵבֵה, שנתקעה בתוך מטר אחד במשך אלפי שנים ולא הזקינה אף ביום. נתקעה זו הגדרה שגויה כמובן, זה נראה ככה רק מבחוץ, אבל בעצם הֵבֵה הלכה כל הזמן. לא חסר לה כלום. ובזמן שהעולם הלך והזקין, היא נשארה צעירה. לא הייתי רוצה את זה. כן, כשאני חושב על זה אני משוכנע שלא הייתי רוצה להישאר צעיר לנצח, במיוחד כשכל האחרים סביבי... גם ככה יש לי יותר מדי, למשל, העיתון הזה, הייתי יכול לקרוא אותו במשך שנים, זה לא באמת משנה לי אם הוא מעודכן או לא, עניינים אקטואליים לא יכולים להיות קשורים אליי. אם היו לי, למשל, עוד כמה עיתונים כאלו, אולי אפילו עוד אחד, מספיק אחד, הייתי משתגע. כמו לעלות בו בזמן על שתי רכבות בכיוונים שונים. לא משנה כמה ידע צברת, זה אף פעם לא אותו דבר. עדיף להיצמד למקום שבו אתה נמצא, לתת לדברים לנוע בכיוון שלהם ולא לנסות להתערב. כמו הנופים האלו מחלון הרכבת שזזים לאחור. טירוף לנסות לגרום להם לנוע קדימה. ובשביל מה? הרי לא נהפוך למאושרים יותר בגלל זה. הסתכלתי בעיתון. עכשיו, כשהמלחמה נגמרה, הם צריכים למצוא עיסוקים חדשים. קשה לשמור על אותה דריכות. בכל זאת, המלחמה נגמרה, זה לא אותו דבר, אבל מה יש להגיד, הם מנסים כמיטב יכולתם. אמרתי קודם שאני לא בקיא בעניינים אקטואליים. זה נכון. אבל המלחמות הן הרי תמיד אותו הדבר. במלחמה, כן, לא היית צריך לקרוא כלום, לא לשמוע רדיו או לראות טלוויזיה. זה היה נוכח באוויר. נוכחות מוצקה, חריפה. הרחת את זה מהבגדים של האנשים, מהזיעה שלהם, ראית את זה בפנים, בתנועות הגוף, שמעת את זה בקולות העורבים שחגו באוויר ללא הרף, הרגשת את זה צובט בבשר. עכשיו זה נגמר. אבל סף הגירווי השתנה. הם התרגלו, כולם, לקום בבוקר ולשמוע את

כמות ההרוגים, מי נהרג משלהם, מי נהרג משלנו, מתי תתקיימנה ההלוויות, איפה יקברו את המתים, מתי תגיע התגובה. והמחשבה הזו, המאיימת, המרגשת, שגורמת לך להתעורר, איפה זה יתפוס אותך בפעם הבאה. יום עובר, יומיים, שבוע, בהתחלה מרגישים הקלה, בכל זאת צריך מדי פעם גם לנוח, לאגור כוחות, למלא את המצברים, עד שלפתע הריקנות מתלבשת עליך. במלחמה חזרנו כולנו אל רחם אחד, הקרע אוחה, אמנם התנאים לא היו אופטימליים, כמה אנשים שילמו בחייהם, גם הקרובים לך, לפעמים, רכוש נהרס, לפעמים, במקומות מסוימים הייתה אפילו מצוקת רעב, ופחד, כזה שמזדחל אל תוך העורקים, אל הוורידים, אל הנימים הדקים ביותר, נפלט החוצה בשתן. אבל היינו מוכנים לשלם את המחיר. אחרי הכל, לא הרכוש ולא התנאים הטובים ולא האוכל ולא הכסף נתנו לנו הגנה אמיתית מפני החירות הבלתי נסבלת שלנו, מפני התוקפנות שטבועה באדם, ואם לא תמצא לה מושא חיצוני סופה שתתקוף את עצמה. מפני האמת. אבל תחת פטריות העשן שמילאו את השמים, תחת רעש הפגזים, כאשר התחבאנו יחד במקלטים, איבדנו את עצמנו לטובת אשליית הכלל. לא משנה אם האמנו בזה עמוק בפנים או לא. האדם, הוא ישכנע את עצמו בכל עניין כל עוד זה משרת את המשחק שהוא משחק. ולמה לא בעצם? כל עוד משחקים – חיים. הדברים אינם שונים מכל משחק אחר. בוחרים, לא ממש בוחרים, נשאבים, נזרקים, כן, אולי זו הגדרה טובה יותר, ואז, מכוח ההטלה הראשונית הדברים כבר ממשיכים מעצמם. לא צריך לעשות הרבה, רק לסגור מעט את חרכי העיניים, שלא נתחיל לתהות לגבי פשר הדברים ונהרוס את הכל.

הם לא נחו אפילו לרגע, האנשים של העיתונים. צריך לייצר חדשות, עוד כמה ימים והכל יישכח. מכניסים את עצמנו למכונת הכביסה ויוצאים כמו חדשים. את כתמי הדם שיבשו צריך להחליף באחרים, אז מתחילים כבר לדבר על המלחמה הבאה. באו כל מיני טקטיקנים ואסטרטגים ופרשנים צבאיים, כל אחד קיבל משבצת לשטוח את נבואת הזעם שלו. ערוצי התקשורת אמנם השתנו מעט אחרי כל מה שקרה, אבל השאלות נשארו אותו דבר וגם הנבואות. פעם סקלו באבנים ואילו היום, כשהחיים הם רק השתקפות של החיים, סוקלים במילים. מילים מילים מילים. כל כך הרבה מילים בעיתון אחד, וכל כך הרבה עיתונים

בעיר, ואי־ספור מילים בעולם. ולא שהייתה להם תוכנית מדוקדקת, אלא רק אותו הרצון להמשיך להתרוצץ במעגלים.

בצד ההערכות לגבי המלחמה הבאה, מתי, איך, מי, איפה וכן הלאה, התחילו בהסקת המסקנות. מי אשם במחדל, מי ישלם בראשו. לא משנה אם ניצחנו או לא, מחדלים תמיד יימצאו. כשהכרישים מתחילים להריח את הדם, מספיקה טיפה אחת וכולם עטים על הטרף. יש קצין אחד שמואשם בפשעי מלחמה. הוא פיקד על כוח שרצח אזרחים חפים מפשע במהלך פשיטה בצפון. אחרי זה הוא ברח לארגנטינה. רואים את התמונה שלו, נכון יותר, זה הגוף שלו, את הפנים הם טשטשו, אחרת אנשים יתחילו לקחת את החוק לידיים והם הרי לא רוצים את זה. לפגוע בסדר הכללי, זה נורא יותר מכל מלחמה. רק לגרות, למשוך את העין. הקצין הזה, הוא היה המפקד במקום. הוא נכנס לאיזה כפר בזמן המלחמה. עשו שם עוצר. התושבים כנראה לא ידעו מזה ויצאו החוצה בלילה. כל מי שיצא נורה למוות. האופוזיציה, היא שתקה במהלך המלחמה. כשהתותחים רועמים האופוזיציות שותקות. אבל עכשיו הם מתעוררים, מבקרים את התנהלות הממשלה, אנחנו היינו עושים את זה טוב יותר, ראש הממשלה צריך להסיק מסקנות, וכל זה. עוד מעט יתחילו לדבר על בחירות. כל מיני סקרים, הערכות, התאגדויות, מי הולך עם מי, מי ייתן מה למי, כולם יגידו שהם עושים לטובת העם, ידברו על מלחמה ועל שלום, על יוקר המחיה, על מערכת החינוך, הבריאות, התשתיות, הרווחה, על הקשישים והנכים שאף אחד לא שם עליהם, על הכסף שהולך למטרות לא כשרות, על חבר פרלמנט אחד ששילם על החופשה שלו בקריביים מכספי הציבור, על אחר ששיפץ לעצמו את הבית על חשבון משלם המיסים, יתגלו גירעונות, בורות, שחיתויות, ישאלו שאלות על ערכים, על אובדן ערכים, על החברה שאנחנו חיים בה, יעשו כל מיני השוואות למדינות אחרות, איך אנחנו מולם, מי ראשון, מי אחרון, יעשו ניתוחים של ההשוואות, סטטיסטיקות מטרידות, ישאלו שאלות כמו מה זה אומר עלינו, כל מיני טורי דעות יצוצו, זה בעד, זה נגד, ההוא נגד שניהם, יערכו סקרים, זה מוביל בערים, ההוא מוביל בפריפריה, כל מיני חשבונות, אם ההוא ילך עם זה ואם זה ילך עם ההוא רק בלי זה שיעבור בינתיים להקים מפלגה חדשה יחד עם כוכבנית טלוויזיה ומאלף כלבים מדופלם שיאמר שכל מה

שעמד לנגד עיניו מאז ומתמיד היה לתרום לחברה. מונחים כמו דמוקרטיה, סוציאליזם, ליברליזם, מקארתניזם, ליברטריאניזם יעופפו על גבי הדפים כמו פרפרים עם בוא האביב, בעמוד נידח יקובצו כמה ידיעות שלא יעניינו אף אחד (אבל ירעננו את המלל השוטף), על טבח שבט ה-X בידי שבט ה-Y באפריקה ועל מלחמת דרום A בדרום B, ואת כל זה יעטפו מסביב בגבר מסוקס שנוהג במכונית ספורט חדשה מתוצרת L ובבחורה בלבוש מינימלי, עם רגליים ארוכות ועור פנים של תינוקת שתיידע אותך שבעבור 99.90 גם את יכולה להיראות כמוה. מן הסתם, כל הידיעות האלו לא הופיעו דווקא בכמה פיסות הנייר שהחזקתי בידיי אז, אבל זה לא משנה, כי לי מספיקה ידיעה אחת, למשל, זו עם הקצין. לכן אמרתי קודם שאין לי צורך ביותר מעיתון אחד או עמוד אחד בשביל להשלים את השארה. העין רואה ראש של פטיש והמוח רואה כבר את המסמר שצריך לדפוק. החיים, בסופו של דבר, לא מקוריים במיוחד. גלגלתי את העיתון, תחבתי אותו אל התרמיל וחזרתי להביט בנופים שחלפו על פנינו מבעד לחלונות. הרכבת עברה באיזו תחנה אבל לא עצרה שם. התחנה הייתה שוממה כמעט לגמרי, אבל ראיתי כמה אנשים. משפחה אחת, גבר ואישה וילד קטן, בן שלוש-ארבע, שעמד ביניהם, מחזיק בכל אחת מידי את ידו של המבוגר שלצידו. בתוך הרכבת חם, אבל לפי הלבוש של הילד, וגם של ההורים, הבנת שבחוץ קר. זו התקופה הזו של השנה, בבקרים, כשהשמש הססנית. היו שם עוד כמה אנשים. הם עמדו או ישבו. הם חיכו. אני חושב שהם חיכו. ראיתי קווי מתאר, לא מעבר לזה. אולי חיכו לרכבת הבאה כי זו שאני נוסע בה לא עצרה. המשכנו הלאה. הנוף התחיל להשתנות. הערבות השטוחות, החד-גוניות, שקו האופק שלהן היה נעוץ באינסוף, הפכו הרריות יותר. זה סימן שאנחנו מתקרבים. הדרך הפכה מפותלת יותר וצרה. אבל בתנועת הרכבת לא הרגשתי שאנחנו מטפסים מעלה. ראיתי צוקים, שיני הבזלת שלהם חשופות, בנויים מדרגות ושכבות. אלפי שנים נחשפות במבט אחד. מסביב לצוקים ירוק חיוור עטוף בשמים בהירים, נטולי עננים, מדולדולי חמצן, נוקבים בתכלת שלהם, ושמש קפואה שמחבקת את הנוף והשנים מכל עבר. הרהרתי בתקופות שבהן התחבורה עוד לא הייתה מפותחת, כאשר בשביל לטפס לכאן היה צריך להשתמש בבהמת רכיבה או

ברגליים. האנשים הללו, אנשי העבר, דמויות חסרות שם ופנים, אני כמעט שלא מצליח לדמיין איך נראו החיים שלהם, עבורם כל תלולית, מהמורה, קימור, אבן בולטת... כן, הדרך הזו, שאני עובר אותה בשעות ספורות, הייתה בשבילם מסע מפרך, מחושב ומתוכנן מראש. הדברים, כל דבר, הצריכו מחשבה למרחוק, ויחד עם זאת, בקו ישיר אחד. שלא כמו היום, כאשר התודעות בוהות מפוזרות, ואדם צופה למרחקים אבל לא רואה שום דבר ממה שלפניו. אז, האופק היה צר יותר. יש נקודה א', יש נקודה ב'. עוברים מכאן לשם. עוברים משם לכאן. ככה מעבירים חיים שלמים. לא חושבים על האפשרויות האחרות, הבלתי ממומשות. הייתי רוצה, אולי, לעבור את כל הדרך הזו על חמור. או יאק. לדעת שאין לאן לברוח. לתת לדברים, לשינויים, לחלוף סביבי בנוקשותם העיקשת. להשקיף לאחור על הזמן כמו על איזה אוקיינוס רחב ידיים. לא לכופף את המרחב ולרמות את הזמן. את הזמן הרי לא באמת מרמים אף פעם, אבל על עצמנו, על הזמן הפרטי של כל אחד מאיתנו, מנסים להערים כל הזמן. המהירות הזו, לא נתרגל אליה עד שהאכולוציה לא תשנה את האדם למשהו אחר, נוזל יותר, תודעה נטולת גוף, נטולת חישה. למשל, כשטסים מעבר לאוקיינוסים, חוצים יבשות, ומסע של חודשים מצטמצם לכמה שעות. אי אפשר להבין את זה. אפשר לומר לעצמנו, כן, זה קרה. אבל זה נשאר במעטפת הפתוחה לרווחה, המתמזגת עם האוויר, של הזיכרון. כמו כל שאר החזיונות. כן, התבוננתי בנופים, הם השתנו, גם הנוף הפנימי של התא השתנה. לא הייתי עוד לבד. קודם הדלת של התא נפתחה. היא פתחה אותה. היא הרי לא עלתה עכשיו, הרכבת לא עצרה בשום תחנה, איפה היא הייתה כל הזמן הזה? אולי בתא אחר. אולי החליטה להחליף את התא הקודם. לשנות אווירה או נקודת מבט. היא התיישבה מולי, פניה נגד כיוון הנסיעה. היא נאנחה. בגילה, גם לא בגילה, זה בסדר, אבל בגילה זה מתקבל טוב יותר. היו לה שני סלי בד בשתי הידיים, ותחת בית השחי, בתפר שבין הצלעות לזרוע, היה תחוב כלוב קטן ובו שני אוגרים. היא הניחה את הכלוב על הספסל ושחררה את ידיה מהסלים. אחרי זה העלתה את הכלוב למעלה, אל מדף האחסון שמעל לראשה, וחייכה. הוא היה דומה יותר לעווית, החיוך שלה, תגובה רפלקסיבית של הגוף למראה גוף אחר. הגוף שלי הגיב בחזרה. אני אומר הגוף שלי כי אני לא זוכר כל

כוונה כזו מצידדי. חיוך. בטח גם החיוך שלי דמה לעווית. אין סיבה להניח אחרת. ישבתי מולה. היא העלתה את הכלוב למעלה ואת הסלים שמה בין הרגליים. אחרי כן פשטה את המעיל ותלתה אותו על הָוּוּ שקובע בסמוך לדלת התא. שוב נאנחה. לא אנחה של כאב, אלא אנחת נימוסין, סימן פיסוק, משהו שישבור את השתיקה בין שני זרים שיאלצו לחלוק את אותו תא לזמן מה. משהניחה את הסלים ראיתי שדבר מה זו בתוכם. בתוך אחד מהם, למען האמת. זו הייתה תרנגולת. ראיתי את הראש שלה מגיח משם. האישה, לא יכולתי לנחש בת כמה היא. זה היה אחד מהמקרים האלו, של אנשים שניתן לחשוב אותם לבני שישים ולבני שלושים בו זמנית.

פעם, אני לא יודע מתי או איפה, אני זוכר רק רקע של חוף ים סלעי ושמים אפורים, פגשתי מישהו כזה, אדם שלא הצלחתי לפענח בשום אופן את הגיל שלו. טיפוס מוזר, לרגע היה נראה לי בן 16, ולמחרת לא הייתי מתפלא אילו הודיעו לי שהחזיר את נשמתו לבורא בשיבה טובה. ישבתי שם על החוף לידו, לא יזמתי משהו, רק ישבתי שם, ולאחר זמן-מה של התבוננות בגלים סובבתי את הראש וראיתי אותו. אני לא יודע אם היה שם קודם או שהגיע אחריו. הוא עמד בפרופיל אליי, מביט, כמוני, בגלי הים, ומוצץ אבנים. היו לו מלא אבנים שם. בכל הכיסים. בשני כיסי המעיל ובשני כיסי המכנסיים. הוא היה שקוע מאוד במציצה של האבנים. לא שמתי לב ומצאתי את עצמי בוהה בו, דבר שאיני נוהג לעשות, לא מתוך נימוס אלא דווקא מהרצון להימנע ממצבים שבהם צריך להשתמש בנימוס. הוא מצץ אבן, ככה, למשך איזה זמן, ואחרי שנמאס לו ממנה הוא פתח באיזה טקס, שלף אבן נוספת מהכיס השמאלי של המעיל, העביר את האבן שנמצצה אל אותו הכיס, שלף אבן מהכיס השמאלי של המכנסיים, החליף אותה באבן שבידו, ואותו הדבר עם הכיס הימני של המכנסיים, עד שסגר מעגל, אפשר לומר, ואז תחב את שתי האבנים האחרונות, האחת לכיס המעיל הימני והאחרת לפיו. ככה זה נמשך זמן מה. כמה בדיוק, לא יכולתי להעריך, לא אז ובטח שלא עכשיו, כשהזמן נדחס לכמה תמונות שטוחות שהותירו בי רושם מעורפל. ופתאום הוא ניגש אליי, האיש ההוא, ופתח בשיחה. לא ממש שיחה, זה היה יותר מונולוג. אני מניח שהרגיש צורך לחלוק משהו עם מישהו. הייתה לו שיטה. לאבנים. בסך

הכל היו שש עשרה. ארבעה כיסים. זה אומר ארבע בכל כיס. העניין היה למצוץ את כל השש עשרה בלי לחזור על אותה אבן פעמיים. הוא ערך כל מיני חישובים סטטיסטיים. ברור היה שבמצב הנוכחי, כלומר, כשהוא מניח את האבן הנמצצת בכיס שמאל של המעיל ומוציא אבן אחרת מכיס ימין, זו אינה אותה אבן. אבל הבעיה נוצרה עם ההעברות. כי איך הוא יכול לדעת בוודאות שהוא לא העביר את אותה אבן מכיס לכיס? הסיכוי נמוך, נכון. ארבע אבנים בכיס אחד, מתוכן לבחור אחת, זה אומר 25 אחוז, אחרי זה הכיס השני, 25 אחוז מ-25 אחוז, כלומר, להכפיל ב-0.25, זה 6.25, ושוב, עוד פעמיים, בסך הכל 0.390625. לא סיכוי גבוה. אבל עדיין קיים. הוא ניסה למצוא כל מיני שיטות כדי להתמודד עם המצב הזה. תיאורטית, אפשר היה להניח את כל שש עשרה האבנים בכיס אחד ולהעביר את כל אלה שנמצצו לכיס השני. בפועל, אבל, זה לא היה מעשי. האבנים היו גדולות מכדי להידחס, כל השש עשרה, לתוך כיס אחד. אפשר היה גם להמיר את הכיסים בשקית, תיק, או, אם עדיין מתעקשים להשתמש בכיסים, אפשר להניח את הנמצצות במקום מסוים, למשל, מימין להיכן שאתה עומד, ולהחזיר אותן בחזרה לכיס בסוף כל התהליך. יש עוד אפשרויות, כמובן. למה נזכרתי בו עכשיו? כן, בגלל הזקנה. כרגע, לפחות, היא נראתה זקנה. כן, אחרת לא הייתי נזכר בו. היא הניחה את הסלים וקמה לפתוח את החלון. אחרי זה התיישבה שוב והוציאה מהסל השני מסרגה ומשהו שנראה כמו סוודר בהתהוות, והתחילה לסרוג. ככה, כמה דקות, עד שהאוויר הצח התחיל להפריע לה או אחרי שקיבלה את מנת החמצן שהייתה דרושה לה. עדיין היה קר, לא כמו קודם, אבל בתקופה הזו של השנה לוקח זמן עד שהשמש משכיחה את צינת הלילה. ואז היא קמה וסגרה את החלון, לא לפני שהגניבה לעברי את מבט הזקנה שלה, מלמלה כמה מילים בשפה שלא הבנתי וחזרה למלאכת הסריגה. אני אומר שלא הבנתי. זה נכון. לא הבנתי את המילים, אבל במצבים כאלה לא צריך להבין את המילים, מספיק להסתכל בזוויות הפה, לקרוא את הבעות הפנים, להקשיב לאינטונציה, ומבינים. אין יותר מדי מה להגיד גם ככה. תמיד אפשר לומר משהו על מזג האוויר, זה עובד בכל מצב. מזג האוויר... הנהון... כן, בתקופות האלו... כיווץ שפתיים, קימוט קל של המצח... כן, השמש... הפניה עדינה, אגבית, של הראש שמאלה...

אתמול היה סוער... משיכת כתף קלה... אמרו בתחזית... הרצנה... זה טוב לצמחייה... קצת קר... נו, אבל האוויר טוב... כן, לנשום... וכן הלאה. אבל עכשיו כל זה היה מאחורינו. הזקנה ילדה חזרה לסריגה שלה, ואני צללתי שוב פנימה.

.2

גיל ההתבגרות שלי היה תקופה משונה. אם עד אז התעצבה הדמות שאימצתי לעצמי לפי מה שתפשתי כאידאליים של עולם המבוגרים, הרי שאת דמותי החדשה יצרתי בצלמם של המושאים הנחשקים של החברה בת גילי. כל זה התחיל בערך בגיל שתיים עשרה. בתקופה זו החלה המשיכה לבנות המין השני, מה שמטבע הדברים שינה גם את נמעניי. את יכולות הדמיון שלי, שבעבר באו לידי ביטוי בסיפורי ובמסעותיי לאורך ולרוחב הגלובוס הביתי, רתמתי עתה לטובת מסע הפרסום של דמותי החדשה ולטובת מסע הטבח (אין לי הגדרה טובה יותר) שערכתי בעצמי הקודם. כל זה לא קרה כמובן בן־דגע. פריקת העול הראשונית הייתה שגרתית למדי, והתבטאה בשלל מעשי קונדס שלא היו נדירים במיוחד בקרב בני גילי: לצייר שפם לדוגמנית על שלט חוצות בכניסה למרכז המסחרי, לגנוב ממתקים מהמכולת השכונתית, לרסס על קיר בית הספר גרפיטי ענק, למתוח זרים בטלפון, לגנוב סמלים ממכוניות, להחליף בשוקולד את האוכל של האווזים בפירת החי. לכל אלו נלוותה ירידה ניכרת בכישורי כתלמיד: התחלתי להיעדר יותר ויותר משיעורים, לא הייתי מעורה בחומר הנלמד, לא הכנתי שיעורי בית ופעמים רבות הגעתי לכיתה ללא מחברות, ספרי לימוד או ילקוט. למורת רוחם של מורי (ולקורת רוחם של חבריי לכיתה) הרביתי להתבדח, להשתטות ולשלח הערות עוקצניות במהלך השיעור, עד שמורי־קורבני התורן נאלץ לזרוק אותי החוצה. אז הייתי יוצא אל החצר, לפעמים משחק כדורגל וכדורסל, לפעמים מתגנב אל המחששה ולוקח כמה שכטות מהסיגריות של הגדולים ולפעמים לוקח אוטובוס ונוסע לים. אולם אלו, כאמור, היו מעשי קונדס, שגם אם חרגו במעט אל התחום האסור, עדיין נותרו

בתחומו של הנסלח והנמחל. המשך המרד, לעומת זאת, היה קצת פחות נוח לעיכול. כיום, במבט לאחור, נראה שקו הגבול בין הקונדסי לפלילי נמתח בפרשת המבחנים.

בערך באותם ימים פגשתי במחששה של בית הספר נער שהיה מבוגר ממני בשנתיים. כמוני, גם בעבורו היה בית הספר לא יותר מתפאורה שנועדה להסיח את הדעת מן המקומות שבהם התרחשו החיים, על אירועיהם הגדולים והמשמעותיים. אותו נער ביקש ממני לגשת במקומו לבחינת הבגרות בספרות. כששאלתי איך זה אפשרי, נידב לי את התשובה הבאה, שבה המשכתי להשתמש הרבה אחרי אותה בחינה: לזיף זהות. וזה היה פשוט הרבה יותר ממה שדמיינתי: מציבים קומקום עם מים רותחים מתחת לתעודת הזהות המגוילנת ומניחים לאדים להפריד את שני הניילונים זה מזה. שולפים את התמונה, מחליפים אותה באחרת, מדביקים בחזרה והרי לך זהות חדשה. וכיוון שזה כל מה שהיה נחוץ כדי שאכנס לכיתה בחינה ואֶבְחַן בשמו של אחר, עד מהרה הפכתי גם תחביב חדש זה לעסק. "אותו נער שדרכו הגעתי לזה, היה אחראי להשגת הלקוחות ולתיאום בינינו. לא היה להם שום קשר איתי ולא מושג מי אני, מה שהרחיק אותי מטווח הסכנה. אבל למען האמת, בכלל לא חשבתי על ביטחון בימים ההם. הריגוש ותחושת העוצמה היו העיקר.

נדמה לי שהמשכתי לגשת למבחנים של אחרים עוד שנתיים בערך. זה לווה בעוד מעשים פליליים קטנים אחרים שאיני רואה עניין לפרט אותם, ונמשך עד שמצאתי את הדבר הגדול הבא. הוא התגלה לי כבמעין בשורה אלוהית כאשר ביקרתי יום אחד בביתו של ג'. אימו נפטרה כמה שנים קודם לכן ואביו, שהיה אחד משלושה בעלים של בנק גדול בחו"ל, נעדר מהבית הרבה. בחודשים הראשונים לאחר מות אשתו עוד ניסה להיות נוכח בבית, אולם עד מהרה הלכו היעדרויותיו ותכפו. הסיבה הרשמית להיעדרויות אלו הייתה הצורך בפרנסה ("עכשיו אני מפרנס יחיד" – גם קודם זה לא היה שונה בהרבה", טען ג' בפניי). זו הייתה הסיבה הרשמית, אולם בבית הספר הסתובבו שמועות שהציעו הסבר אחר לנסיעותיו הבלתי פוסקות של האב. אף פעם לא הזכרתי זאת באוזני ג', אולם אני מניח שידע עליהן בעצמו. בניסיון להקל על נקיפות מצפוני, מילא האב את המחסור בשלל אמצעים כמו חוגי העשרה,

מורים פרטיים, דמי כיס מופרזים בהחלט, המרתף שהוסב לאולם קולנוע פרטי וחדר ביליארד ומכונות משחק, ומענה מוחלט לכל גחמה שגיונית של בנו.

אבל ג' לא רצה דבר מכל אלה, גם כשכן ביקש דבר-מה זה או אחר. הוא היה זקוק למשהו אחר, והשפע האינסופי שהוקף בו היה רק חיוכה כלפי חוץ של הדלות.

התחלנו בקטן. לג' היו מפתח לחדר העבודה של אביו ואת הסיסמה שאפשרה כניסה לחשבונות הבנק. יצרנו חשבון פיקטיבי על שמו של אחד, צ'רלס דודג'סון, ואליו העברנו תחילה מאה דולר מחשבוננו של מישהו אחר. בחשבון ההוא היה הון עתק, סכום דמיוני ממש, ואנחנו ידענו שבעליו לעולם לא יבחינו בהיעלמותו של סכום זניח שכזה. אחרי כן החלטנו שבכל זאת עדיף שנעביר כסף מחשבונות רבים בו בזמן. ריביות, עמלות, דמי ניהול – כל אותן פעולות קטנות שהאזרח הקטן לא שם לב אליהן בין כה וכה.

כך עשינו בכל יום במהלך אותו שבוע. מפעם לפעם הרשינו לעצמנו להשתעשע במשחקי שכר ועונש: לקוח א' חטא ולכן עליו לשלם קנס בגובה X דולרים; במשפט שנערך בין לקוחות ב' וג' בעקבות ריב על מקום חנייה זכה לקוח ג'. בית המשפט, בנוכחות הוד רוממותם כבוד השופטים ג' וד', קובע שעל לקוח ב' לפצות את לקוח ג'; לקוח ה' הוא הזוכה המאושר בהגרלת הלוטו השבועית שלנו!

כעבור חודש כבר היו לנו כמה אלפי דולרים בחשבונות מפוברקים. כמה חודשים נוספים חלפו, והסכום תפח לעשרות אלפים. על פי רוב השתמשנו בהעברה בין חשבונות או בכרטיסי אשראי שהנפקנו על מנת לרכוש דברים שרצינו. אולם היו דברים שבשבילם היינו זקוקים למזומן. היינו מושכים אותו מהכספומט, אבל כיוון שעדיין פחדנו שהורינו ימצאו אצלנו סכום כסף חריג ויתחילו לשאול שאלות שנתקשה להשיב עליהן, מצאנו מקום מסתור בחורשה שמאחורי בית הספר היסודי שלנו, שם קברנו בתוך בור שחפרנו בחול את המזומנים, ואז טשטשנו את סימני החפירה ורק השארנו לעצמנו סימן שאותו חרתנו על העץ ליד.

בהתחלה חששנו שמישהו יעלה עלינו. באופן מובן, כוון חששנו כלפי אביו של ג'. אולם ככל שהזמן עבר, וככל שאביו של ג' – שהוסיף לשוב לביתו לרגעים ספורים ושוב להיעלם אל מחוץ לגבולות הארץ –

לא הראה שום סימנים של חשד, סרו החששות מלבנו. המשכנו במשחק הפרטי שלנו, אולם בתדירות נמוכה יותר. אחרי הכל, בזמן הזה צברנו סכום כסף שלא ידענו בכלל איך להתחיל לבזבז. אבל בעיקר התחלנו להשתעמם. כל משחק ממזה את עצמו בשלב מסוים.

.1

התעוררתי כאן. בתא הקטן הזה של הרכבת. פקחתי את עיניי וניסיתי לפענח היכן אני נמצא. כנראה נרדמתי. זו המחלה שלי. רגע אחד אני בערות מלאה, ורגע אחר... בהתחלה כשהתעוררתי (לא בדיוק התעוררתי אלא העירו אותי, מישהו טפח לי על הגב), ראיתי אדם. הוא כנראה זה שהעיר אותי. הוא היה לבוש בז'קט כחול כהה, מכופתר, מהודק מהמותניים עד הצוואר. הוא חבש כובע, גם הוא כחול כהה. העמסתי מהר את התרמיל על הגב, הנהנתי, מלמלתי משהו, סליחה, אתה מבין, זה קורה לי לפעמים, לא שמתי לב, אבל הנה, אני יורד, תכף, רק לוקח את הדברים שלי, כנראה נרדמתי. אבל נראה שהאיש לא הבין על מה אני מדבר ורק ביקש לראות את הכרטיס שלי. פשפשתי בכיסים. איפה שמתי אותו. היו לי ארבעה מהם. כיסים, זאת אומרת. שניים במכנסים ושניים במעיל. בזמן שחיפשתי הבחנתי בשני סלים. מאחד הציץ ראש של תרנגולת והשני היה עמוס בירקות. לידם ישבה אישה זקנה שעסקה בסריגת סוודר ולא הביטה בי או בכרטיסן. כבר נתקלתי בה פעם. תרתי משמע. זה היה באחת הפעמים שהרכבת נעצרה. באחת התחנות. ירדנו, אני והיא, לא ביחד, כמובן, לא תכננו שום דבר מזה, זה פשוט מה שאנשים עושים כשרכבת נעצרת. יורדים, מותחים איברים, מתרעננים. עמדנו, אני והיא, בתור לקיוסק. ביקשתי סודה. אני אוהב סודה. יש בסודה משהו... אבל לא על זה אני רוצה לדבר. עמדנו, כן, בתור, ואז נתקלתי בה. תרתי משמע. והסל עם כל הירקות התפזר על הארץ. שמעתי קול של אישה שסינן אידיוט, הם חשבו שעשיתי את זה בכוונה, נתקלתי בה והעפתי את הסל על הרצפה, כל מיני ירקות התפזרו לכל עבר, אבל אני לא חושב

שהזקנה נפגעה. שם גם פגשתי את ויזרמן. הוא קרא עיתון. כשראה את המצב שלי עזר לי לקום. איפה הוא עכשיו אני לא יודע. היא הייתה בסדר, הזקנה. דיברנו, כן, על דא והא. סיפרתי לה על קנדיס ועל אמא שלי. אחרי זה, בעצם לא, זה היה לפני זה, היה שם איש אחד. בתחנה. הוא חיכה לאשתו. הוא נתן לי כריך. ותפוח. אני לא חושב שהוא היה קשור לויזרמן, האיש ההוא, אבל אף פעם אי אפשר לדעת. הוא נתן לי את כרטיס הביקור שלו. הנה, הכרטיס שלי. הוא היה בכיס של המעיל. האישה קמה וסגרה את החלון. כנראה שהוא היה פתוח קודם ולא שמתי לב. אחר-כך התיישבה שוב. היא שלפה את המסרגה שלה ואת הסוודר. הוא לא בשבילה, הסוודר. את זה אפשר לומר בביטחון. יש דברים כאלה, שאפשר לומר אותם בביטחון. כמו זה שהסוודר הזה לא בשבילה. כנראה לנכד שלה, אבל את זה אי אפשר לומר בביטחון. אלא אם שואלים. כן. אני יכול לשאול אותה. סליחה, הסוודר הזה הוא בשביל הנכד שלך? אבל אין לי צורך בזה. הידיעה הזו, אם הסוודר הוא בשביל הנכד שלה או לא, לא תשנה את חיי. לפעמים אני נהנה להיכנס לסיפור חיים של אדם אחר. לא משנה מי. כל עוד אפשר להזדהות במשהו, לחשוב אם דבר כזה או אחר קרה או לא קרה, או, חשוב יותר, אם היה יכול היה לקרות. למשל, האישה הזו, שהיא גם זקנה וגם ילדה, ומזכירה את אותה אישה שבעלה עזב אותה בליל הכלולות שלהם ואז היא קפאה בזמן בתוך הטירה שלה שבעיבורי העיר כמו פסל משנהב, צחה כחלב, עטופה בתכריכי החתונה שלה, חיה לנצח את אותו יום נורא. אבל לא, זה לא נכון, משום שאותה אישה דווקא נולדה בכפר, רחוק מהעיר. אז, כשהייתה עדיין ילדה, לפני שהזקנה טיפסה במעלה שמלתה, הקשרים עם העיר לא היו קלים כמו שהם היום. הדרכים היו משובשות, הרכבות לא עברו באזור. הכבישים, המסילות של היום, הם היו אז רק דרכי עפר. וזה במקרה הטוב. כי בצידו הדרכים, ולא רק בצידו, גם באמצע ובמרכז, היו סלעי בזלת כבדים מהימים שהרי הגעש עוד היו פעילים. גם תקשורת לא הייתה. לא טלפון ולא שום דבר כזה. בשביל לרדת מהכפר (הוא נבנה על הר בגובה רב) לאזורים המישוריים, היה צריך לעלות על יאק או גמל או לאמה, ולרכוב, חשוף לפגעי מזג האוויר, לגחמות השמים, לשאת מבט אל המעברים, השערים והחרכים למטה בארץ ובשמים מעל במשך ימים ארוכים. והיו גם סכנות אחרות.

הטבע, הוא נבנה בתוך בטבע. הוא לא נבנה בגלריות ממוזגות. היא, הזקנה-ילדה, נולדה למשפחה ענייה. איכרים. מה עוד היה לעשות חוץ מלהיות איכר. היה להם בית מעץ. בקתה, בעצם. היא לא הייתה הבכורה ולא בת הזקונים. איפה שהוא באמצע. שלישית מהסוף אם אני זוכר נכון. את החלונות בבקתה, היו שניים כאלו, החזיקו תריסי פח ישנים. הם ישנו ארבעה ילדים בכל חדר. היה גם סלון וחדר הורים. הילדים הקטנים, הם ישנו באותו חדר עם ההורים. מה עוד היה שם? הייתה חצר קדמית וחצר אחורית. בחצר האחורית, מימין לבקתה, במרחק של עשרים מטר פחות או יותר, עמד אסם. כמה סוסים, כמה פרות, כמה כבשים. זכרים ונקבות. ושני כלבים. אחד רועה גרמני והשני מעורב, דורות רבים אחורה, עד לאבי אבותיו הקדמונים, עד שאפילו אלוהים, אם היה קיים, היה שוכח מזמן את מקורותיו. קראו לו מרפי. כלב זקן, חום שחור, לבן, שנהנה במיוחד לרדוף אחרי מקלות ואבנים שהתנגדו לכוח הכבידה. היה לו גידול במוח, למרפי, אבל זה היה נורמלי בגילו. אני לא יודע כמה כלבים בכלל מגיעים לגיל הזה. ומרפי בסך הכל חי חיים טובים, שלוים למדי. לא היה אפשר לבקש יותר. אפשר להמשיך לספר את הסיפור של מרפי. המון חוויות, המון אירועים. כשחיים כל כך הרבה זמן רואים כל מיני דברים. מספיק שנקבץ, למשל, אירוע אחד חשוב שקרה למרפי כל שנה, מספיק אירוע אחד, והנה יש לנו סיפור מעניין. אבל נחזור לזקנה-ילדה.

כבר בגיל שלוש היא התחילה לעבוד. לא ממש לעבוד אלא לעזור לאחיה ואחיותיה הגדולים. יותר משהיו הוריה אתראים לגידולה היו אלה אחיה ואחיותיה המבוגרים שדאגו לזה. עוד כמה שנים היא תגמול על טובה זו בעזרה לקטנים ממנה. כבר בגיל צעיר מאוד, נאמר, שלוש וחצי, לא, שנתיים וחצי, התגלו אצל הילדה כישורים מיוחדים (הייתי רוצה, יום אחד, לספר סיפור על ילדה שלא קרה אצלה שום דבר מיוחד. היא חיה חיים רגילים. לא היו לה כישורים מיוחדים. היא נולדה, גדלה, עבדה, התחתנה, ילדה, עבדה, מתה. לצערי, זה לא המקרה של הילדה-הזקנה). אילו כישורים? קודם כולל, כישורי ריפוי. למשל, כשמרפי חלה. הרופא של הכפר נתן לו שלושה שבועות לחיות. אבא שלה רצה לירות במרפי. לא מתוך אכזריות אלא כדי שמרפי לא יסבול. הילדה-הזקנה, אז היא הייתה רק ילדה כמובן, הייתה מבלה עם מרפי יום

יום במשך שעות. היא אמרה לאבא שלה, אבא, אני אוכל לרפא את מרפי. אבא שלה כמוכן לא האמין. אי אפשר להאשים אותו. מעטים מאמינים לילדים בגיל הזה. אבל הוא התרצה כשמיריאל, כן, קראו לה מיריאל, כשמיריאל אמרה לו שהיא תוכל לרפא אותו, שייתן לה הזדמנות לפני שהוא יורה במרפי. אביה לא סירב. אז מיריאל קמה עם מרפי והלכה לישון עם מרפי. היא הייתה מדברת אליו, מקמרת את ידיה ומניחה אותן על גופו הדואב עד שהפכו לכדורי אש קטנים. במיוחד התמקדה בראש, כי שם, ככה כולם חשבו, היה הגידול של מרפי. שלושה שבועות. זה מה שאמר הרופא. ומיריאל, היא טיפלה במרפי יום ולילה. לא היה לה שום דבר חוץ מהידיים שלה, שהיו הופכות לכדורי אש קטנים. ככה עברו הימים והשבועות. מרפי שרד. ולא רק שרד, אלא נראה שלא איבד מאומה מחיותו. אפילו נהיה חי יותר, אם אפשר לומר כך. יום אחד, כבר עברו חודשיים מאז, הגיע הרופא לבית. הוא לא בא בשביל מרפי. אמא של מיריאל לא חשה בטוב. זה היה אחרי הלידה האחרונה. אבל כיוון שהרופא כבר היה שם, האבא ביקש ממנו שיסתכל גם על מרפי. עכשיו הגיע הזמן להשתמש במילים כמו הפלא ופלא. אלה לא המילים שלי, ובטח לא של מיריאל, כי בשביל מיריאל לא היה כאן שום הפלא ושום ופלא. לה לא היה ספק מלכתחילה. עמוק בפנים היא האמינה, מה שאי אפשר לומר על האבא או על הרופא או על כל האחרים. והרופא, הוא בדק את מרפי וראה שהגידול נעלם. הפלא ופלא, הגידול נעלם. אולי אמר זאת כך, אולי אחרת. מה זה משנה. אם משהו משנה זו רק החלמתו של מרפי. זה היה נפלא. ופלאי. זה היה נפלא ופלאי. הרופא לא ידע איך להסביר את זה. הוא אמר, נסותרות הן דרכי האל. אז מרפי ניצל וזה לא היה בזכות האל הטוב, וככה הוא המשיך לחיות עוד הרבה שנים אחר כך. ואנחנו, למרות שלא התכוונו לספר את סיפורו של מרפי, שיחסית להרבה כלבים אחרים אבל גם ביחס לבני אדם לא חי חיים משעממים בכלל, קיבלנו גם את סיפורו של מיריאל וגם את סיפורו של מרפי. זה היה אירוע הפתיחה של חייה המיוחדים של מיריאל. היו, כמוכן, עוד רבים אחרים. לא פחות מרשימים. למרות זאת לא ארחיב את הדיבור עליהם. אז הנה:

- 1 המקרה של מיוריאל ומרפי (סופר בפרוטרוט).
ואחרי זה ממשיך:
- 2 המקרה של מיוריאל ודריה: מיוריאל עוזרת לילדה בשם דריה להחלים אחרי תאונה קשה.
- 3 השמועות עושות כנפיים 1: השמועות על כישוריה המיוחדים של מיוריאל עוברות בכפר.
- 4 הריפוי של העיוורת: אישה עיוורת מהכפר שבה לראות לאחר שמיוריאל מטפלת בה.
- 5 השמועות עושות כנפיים 2: השמועות עושות כנפיים גם מחוץ לכפר (דבר שאין לקחתו כמובן מאליו, בשל כל מה שנאמר לעיל באשר לקשיי התחבורה והתקשורת).
- 6 העלייה לרגל: אנשים ממקומות שונים עולים אל הכפר. מיוריאל מטפלת בהם.
- 7 המקרה של האיש העשיר: מיוריאל מרפאה איש עשיר שגר בכפר מרוחק. הוא שולח אותה חזרה לביתה עם אוכפים עמוסים במתנות יקרות. מיוריאל מתקבלת בכפר בהערצה.
- 8 החיבה היתרה של אביה של מיוריאל למיוריאל.
- 9 הקנאה של האחיות. הנקמה במיוריאל.
- 10 מיוריאל סולחת לאחיות.
- 11 התבגרותה של מיוריאל. התאהבות ראשונה. אכזבה ראשונה.
- 12 החלום של מיוריאל לגבי הבן של השכנה ואיך היא מצילה את חייו. מיוריאל מגלה כישורים מיוחדים חדשים.
- 13 השנים חולפות. הקריירה של מיוריאל בנסיקה. מיוריאל רואה עולם.
- 14 מיוריאל מתחתנת עם אהבת נעוריה.
- 15 השיבה לכפר.
- 16 סוף.

.2

יום אחד – אז כבר כמעט מלאו לי שבע עשרה – חזר לשכונה ר', חבר ילדות שעזב עם הוריו לחוץ לארץ שבע שנים קודם לכן. הרבה זמן לא שמעתי ממנו ולא ידעתי דבר על הנעשה איתו. כשחזר, נכנס לאותה הכיתה שבה למדתי. הפגישה הייתה מרגשת. העלינו זיכרונות מעברנו המשותף והשלמנו פערים; ר' היה מופתע מהשינוי הקיצוני שעברתי. בפעם האחרונה שבה התראינו היינו שנינו זאטוטים בני עשר, ומאז חווינו, כל אחד בעולמו שלו, דבר אחד או שניים. בהפסקה החלטנו להבריז משאר השיעורים של אותו יום וללכת לים. לקחנו את האוטובוס שהגיע לטיילת, והמשכנו ברגל עד החוף. אחרי שיצאנו מהמים ר' הוציא מכיס התיק שלו קופסת מתכת קטנה עם פרחים ירוקים בתוכה, והתחיל לפורר אותם ולגלגל מהם סיגריה. עד אז, למרות שלל מעלליי והתנסויותיי, הכרתי את הקנביס רק דרך הספרים. אצלנו הסתפקו הנערים בסיגריות ואלכוהול מדי פעם. זו הייתה הפעם הראשונה שבה ראיתי כמו עיניי את הפרח המשונה הזה. זכורה לי המחשבה, כאשר בחנתי את אצבעות ידו של ר' שפוררו את הפרחים לאבקה, שציפיתי לדברמה אחר. אני לא יודע למה. אולי משהו במראה הפשוט, הרגיל של הצמח, סתר את הסיפורים ששמעתי על השפעתו. ר' סיים לגלגל את הג'וינט והדליק אותו. ריח חריף, נוקב, התערבב עם האוויר. הוא לקח כמה שאיפות ואז העביר אליי. שאפתי גם אני ומיד פצחתי בסדרת שיעולים. ר' צחק. ככה זה בהתחלה, אבל מתרגלים מהר. המשכנו לעשן, בוהים בשמים התכולים, במים הרגועים, בקו האופק; משהו מהרוגע הזה החל לחדור לתוכי ואיתו איזה מיקוד, איזו שימת לב עמוקה יותר; גיליתי כל מיני פרטים קטנים וחדשים שנעלמו עד כה

מעיני. ירדתי לעומקם של גוני השמים, שעד עתה פטרתי ללא מחשבה יתרה כ"תכול"; מצאתי דמויות, נבנות ומשתנות, בין חיבורי העננים. שמעתי את אוושות הגלים, ברורות וחדות, וחשתי בכל נשימה קלה את המלח חודר בעוצמה לנחיריי; הצלחתי להתרכז בגרגרי חול ספורים מתוך ים החול שבו הייתי שקוע, להבחין בתנודות מיקרוסקופיות בתוכם, כמו נשימות תתי־קרקעיות; נדמה היה לי שמוחי, שתמיד מקבל את התמונות גסות ולא מעובדות, כצביר כלול של מראות, קולות וריחות כמעט חסרי הבחנה, פועל כעת באופן אחר: הזמן הואט, וכל התרחשות נפרטה לפרטיה הרבים, שהגיעו בהירים ומוכחנים זה מזה, כאילו זוקקו מכל הספיחים הלא נחוצים שדבקו בהם. את השעה הנוספת שבילינו על חוף הים העברנו בשתיקה, נסחפים כל אחד אל חזיונותיו הפרטיים, בעולם שעוצב והואר מעתה באור אחר. אחר־כך לבשנו שוב את בגדינו וצעדנו בחזרה הביתה. תקופה חדשה בחיי החלה.

.1

הרכבת עצרה. כמה דקות לפני כן נשמעה במערכת הכריזה הודעה שבישרה על התקרבותנו אל העיירה מ'. מיוריאל אספה את הסלים שלה ואת הכלוב עם האוגרים ממדף האחסון, תחבה את הסוודר והמסרגה לסל שעמד משמאלה, והסתלקה. עוד אדם, שבשלב כלשהו בדרך הצטרף אלינו, צעיר בשנות העשרים שלו – הוא ישב בסמוך לחלון הפתוח והתענג על סיגר, עטוף במעיל קיץ רחב שצווארונו משוך כלפי מעלה ועל ברכיו נח תיק יד עשוי עור תנין – ירד גם הוא.

נשארתי לבד. עכשיו הייתי צריך לחשוב על המהלך הבא. הייתי יכול, וזו מחשבה בכלל לא רעה שחלפה במוחי, ללכת עם מיוריאל. לבקש ממנה שתרפא אותי, כמו שריפאה את כל האחרים. מצד שני, לא רציתי להפריע למהלך התקין של... של החיים וכולי. מה שקורה, קורה. לא שאני מחפש סיבות לדברים. לא אמרתי, למשל, כל מה שקורה, כך היה צריך לקרות. לא. הרי היה יכול לקרות גם אחרת. אבל... אין טעם להמשיך לדבר על זה. מיוריאל הלכה כבר. מזמן היא אינה אותה הילדה שעליה דיברנו. הרבה מים עברו, זרמו, נשפכו, התאדו, הצטברו מחדש בשמים ושוב נפרדו לדרכם. כך פועל הכל. כך החיים כולם. התמזגות, התפרטות, שכחה, זיכרון. העמסתי את התרמיל על הגב. הוא מרופט, כן, ציינתי את זה כבר. זה למשל, בניגוד למיוריאל, לא השתנה. אולי הוא הפך עם הזמן לקצת יותר מרופט, אפילו סביר להניח, אבל זה לא ממש ניכר לעין. בכל אופן העמסתי אותו על הגב ויצאתי אל התחנה. לא היו הרבה אנשים שם, בתחנה. ככה זה במקומות האלה. הרציף היה קטן, קיוסק אחד, מעמד עם עלונים לתייר, כל מיני אנשים שמציעים את מרכולתם. מה אנחנו מציעים לאנושות: שני מלונות, שלושה הוסטלים,

מסעדות, בתי קפה, בריכות גופרית, מסאז'ים, טיפולים להצרת עור הפנים, השוק, האנדרטה עם הסוס, כנסייה ישנה, שרידי ויקינגים, כמה פאבים מקומיים, שתי להקות מקומיות, מוזיקה מקומית. קופה קטנה, דלפק ותא פצפון שממשיך את הדלפק לאחור, מתאים בגודלו לאדם אחד – מתוכו מציץ פלג גופה העליון של אישה עייפה, עבת בשר, לבושה בסוודר מצמר לבן. משקפיים מחוברים בשרשרת נופלים בשעמום על חזה, תשבץ מלא למחצה ועט מונחים לפנייה על הדלפק. על התשבץ מונחת האמה, וכף היד שצומחת מקצה משעינה עליה ראש כבד וכו מבט שמושלך בגעגוע הרחק קדימה, אל זמנים קדומים. בזמנים הקדומים ההם הייתה האישה הזו מחוברת לעוד אישה. שתייהן נוצרו מהאדמה. הן היו חלק מקבוצה שלמה של יצורים דומים להן, כאלו שכמותן נוצרו מהאדמה, ואחרים שנוצרו מהשמש ואחרים שנוצרו מהירח. הם ניסו לטפס על הר גבוה ולהפוך לאלים ועל זה הם נענשו. בהתחלה מלך האלים חשב להשמיד את כולם, אבל בסוף החליט לפצל אותם לשניים. ומאז הם נודדים על האדמה, החצאים האלה, כל אחד מחפש את החצי השני שלו. רובם כבר שכחו, אבל לפעמים, כשמניחים את הראש על כף היד ונותנים לעיניים לשוט אל מרחקים קדומים, עולה אדווה קלה של זיכרון רחוק וחיוור. גם מזה היא כבר עייפה, מהגעגוע הזה, אבל צריך להעביר את הזמן איכשהו. מי שירצה יכול למצוא אצלה כרטיסים לרכבות הבאות או לסיורים שנערכים באזור. ומה עוד? מכונה אוטומטית לקנייה של משקאות קלים וחטיפים. שעון גדול שמורה על השעה: תשע ועשרה בבוקר. זהו, פחות או יותר. התחלתי לחפש סימנים. במבט ראשון, התחנה לא נראתה לי מוכרת, אבל אף פעם אי אפשר לדעת. תחנות רכבת, שדות תעופה, נמלים, הם כולם דומים. לא שייכים לאיש ואיש אינו שייך להם. כולם רק עוברים שם, תמיד בדרך למקום אחר. במקומות האלה מתעורר גם במהוגנים שבאנשים גן נוודי פראי קדום. חסרי בית ובורגנים, משוטטים חסרי תקנה ואנשי עסקים, קפיטליסטים וקומוניסטים, כולם מתפשטים מצורותיהם העכשוויות ולובשים צורה נטולת צורה. אף אחד לא שייך, ומשום כך דווקא המשוטטים, חסרי הבית, אלו שהעולם כולו הוא גן המשחקים שלהם... כן, אז הסימנים הגדולים, דלפק הכרטיסים, הקיוסק, השעון, המעמד עם העלונים, לא נראה לי שראיתי אותם קודם. כלומר, ראיתי, אבל אלו היו

השעונים הגנריים, המעמדים הגנריים וכן הלאה, שמשכפלים את עצמם בכל המקומות האלו. אבל עכשיו חיפשתי את הסימנים הקטנים, את כל אותם פגמים בסדר הכללי. למשל, אם חרטתי את השם שלי, אם כי אני בכלל לא יודע איך זה יכול לעזור, הרי אני עדיין לא זוכר אותו, אבל אולי משהו, אופן החריטה, הצורה הכללית, משהו שיזכיר לי שכבר הייתי פה פעם. בשביל דברים כאלה אני מסתובב תמיד עם האולר שלי. בכל מקום, לא, זו הגזמה, אבל ברוב המקומות, כן, ברוב המקומות שאני מגיע אליהם, אני משאיר איזה סימן. אין סימן קבוע. זו יכולה להיות חריטה של עלה, ירח, לב, כפית, צורה של איקס, משולש, או משהו כמו "---אותך". נכון, זה היה יכול להיות יעיל יותר אם היה לי סימן קבוע, ובמיוחד אם הסימן הקבוע היה סימן לא מוכר, כזה שהסיכוי שמישהו אחר יחשוב עליו הוא קטן. ככה אפשר להימנע מבלבולים, למשל, אם חרטתי עלה במקום אחד ובמקום אחר מישהו אחר שמחפש, כמוני, את הדרך, או סתם צריך להעביר כמה שעות בהמתנה לרכבת, חרט גם הוא את אותו עלה. כן, אני יכול להסתכל בעלה שלו, או שבמקום אחר הוא יכול להסתכל בעלה שלי, ולחשוב שהיינו כאן, כשבעצם זה היה אדם אחר. כדאי באמת למצוא איזה סימן ייחודי. אבל לפני זה צריך לחשוב. לבחור סימן זה כמו לבחור דת או אישה.

הסתובבתי בתחנה והסתכלתי על קירות. שלטי פרסומת, עמודים, מעמדים, דלתות. נכנסתי לשירותים ופתחתי את הדלתות של כל התאים. הסתכלתי על האסלות, אבל לא מצאתי כלום. יצאתי מהתחנה ובהיתי סביבי. השמים היו נקיים מעננים ומזג האוויר היה טוב בסך הכל. קצת קר, אבל לא יותר מדי. התחלתי ללכת. לא היה לי יעד מוגדר. חשבתי על קנדיס. אולי אם היה לנו סימן משלנו הייתי יכול לדעת אם היא, למשל, עברה כאן. נדמה לי שממנה שמעתי על המקום הזה. לרגע חשבתי לחזור על עקבותי ולחפש שוב בתחנה, כי קודם חיפשתי רק סימנים שאני הייתי יכול להשאיר. אבל במחשבה שנייה, גם אם קנדיס השאירה לי איזה סימן, איך הייתי יכול לזהות אותו? החלטתי להמשיך. מרחוק, מאחורי העיר, ראיתי את בתי העיירה פרושים על שתי גבעות מקבילות וביניהן גיא שאגם קטן נקווה במרכזו. היה קשה לראות אותו. היער הסתיר את רובו. מצפון ראיתי את הטיילת של העיירה. מדרכה

רחבה שנבנתה על שפת תהום, ושניתן להשקיף ממנה למטה, על כל האזור. ראיתי גם שורה של מבנים בצד השני, מעבר לכביש, מקומות בילוי אני מניח, מסעדות, בתי קפה וכל זה. מהמקום שבו עמדתי קשה לומר בביטחון. החלטתי, לא בדיוק החלטתי, לא הייתה שם החלטה, פשוט התחלתי לצעוד בכיוון הכפר. מהצד השני של הגבעות, ידעתי את זה מהצצה במפה של האזור, אמור להיות הנמל של העיירה. כלב מוזנח אחד, שמזה כמה רגעים ארוכים נעץ בי את עיניו, החליט להתלוות אליי. לא הצלחתי לזהות מאיזה סוג הוא היה. הייתה לו פרווה שחורה עם כתמים חומים מפוזרים עליה באקראי, ורצועות צרות לבנות. יש בי איזה משהו, שככל שאני יכול לדחות בני אדם, ככה אני מושך בעלי חיים אחרים. אולי זה קשור לריח של המעיל שלי, אולי לניחוח הגוף שלי. מה אני משדר לו, לכלב הזה, מה חשב לראשונה כשראה אותי, אני לא יודע. אבל הם יודעים, הכלבים, כן. כוח השיפוט שלהם טוב יותר משלנו. ובעצם אולי אין בזה משהו מיוחד מדי, כי יש איזו ידידות, התמסרות, אהבה, שגם הכלב הזה מודע אליה, שותף לסוד שלה, כבר כשנולד היה שותף לסוד שלה, בין המין הכלבי למין האנושי. אז מרפי, לא, אני לא משוגע, הרי אני יודע היטב שזה לא מרפי, שמרפי מת מזמן וככל הנראה הוא משחק עכשיו עם אביה של מיוריאל, שגם הוא מת מזמן, בזרקית/מקלית/פוסית/מקל, ורודף אחרי רוחות רפאים של כלבות, אבל ההוא שדומה למרפי, זה שמתלווה אליי כרגע, אפשר בהחלט לקרוא לו מרפי. אף אחד לא יינזק מהעניין הזה. לא מרפי ולא ההוא שדומה למרפי. ובטח לא אני. אולי אפילו יקבלו את זה כמחמאה. גם מרפי הישן, משום שהותיר בעולם את שמו לאחר שהסתלק ממנו, וגם מרפי החדש, שנקרא על שמו של כלב שבהחלט ניתן לומר עליו שחי חיים לא משעממים מדי, בטח בהשוואה לכלבים אחרים. אז מרפי, הוא צעד איתי. זה לא היה רע להיות שוב בחברה. אני אומר שוב למרות שאני לא זוכר מתי אי פעם נמצאתי בחברה. אני מניח שהיו פעמים כאלה. סטטיסטית, זו מחשבה הגיונית. נכון, הייתה מיוריאל. היו גם אחרים. עוברי אורח. אבל אני לא בטוח שאפשר לכנות את הפגישות החטופות האלו... אולי בעצם כן. זה לא משנה. מה שניסיתי לומר הוא שעם מרפי ההרגשה הייתה אחרת מלכתחילה. אולי בזכות ההבנה ההדדית. כן. מרפי, הוא התגלה עד מהרה כשותף נאמן. לא היה צריך

להכביר מילים, לתרץ, להרהר בסיבות, למצוא תכליות. לפרקים הובלתי אני ולפרקים הוא. כשעבר שם שפן קטן או ארנב, אני לא בטוח מה ההבדל ביניהם, בכל מקרה, כשאחד מהם חצה את דרכנו, למרות הפיתוי הגדול שמרפי חש לעזוב אותי ולרדוף אחריו, הוא פסע רק שני צעדים בכיוון שלו ואז נעצר, סובב את הראש לאחור והסתכל בי, ומיד, מבלי שהוצאתי מילה, חזר והתייצב לצידי. אחרי כמה דקות של הליכה השארנו מאחורינו כל סממן של עיר. הטבע התעבה. העצים הופיעו יותר בצפיפות, הדשא הגיע לגובה רב יותר ואיתו כל מיני פרחים ועשבים שוטים, צמחי חרדל שגדלו פרא. היינו צריכים לכופף אותם כדי לפלס לנו דרך. קטפתי כמה פרחים וסידרתי מהם זר קטן. נכנסנו אל תוך היער. עצרתי לרגע לנשום קצת אוויר ולהתבונן בסביבה שבה נמצאתי ביתר תשומת לב. מרפי עצר גם הוא. הנחתתי את הזר על האדמה. הייתי אוהב את הפרחים מאוד לולא הייתי חושב שיבלו תוך כמה ימים. כן. עדיף ככה. פרקתי את התרמיל מעל הגב והוצאתי את האולר. מרפי, לאחר שהבין שעצירתנו תארך כמה רגעים, השתרע ארצה והחל להתחכך בקרקע הלחה. במשך כמה רגעים ארוכים ניסיתי להחליט מה יהיה הסימן החדש שלי, אבל אף אחד מהסימנים שעלו בראשי לא השביע את רצוני. החלטתי לתת לאצבעות להחליט במקומי. רק ביקשתי מהן שילכו על משהו פשוט שלא יהיה לי מסובך מדי לחזור עליו, ויחד עם זאת לא משהו שיכול להימצא, לפחות לא בקלות יתרה, בתודעה הקולקטיבית האנושית. התקרבותי לאחד העצים, רוקנתי את מוחי ממחשבות ונתתי ליד שלי להוליך את עצמה על גופו של העץ. מעצמה היא שרטטה את הסימן הזה:

פקחתי את העיניים ובחנתי את הסימן החדש שלי. הוא מצא חן בעיניי. נדמה לי גם שלא היה כל כך זר לי. כלומר, כן, ראיתי אותו פעם. איפה? אני לא יודע. לכל אדם, גם אם הוא אינו מודע לכך, לכל אדם יש מוטיב. נקודה שאליה הוא חוזר ושממנה הוא יוצא שוב. השאר, החיים שבאמצע, בין לבין, אלו רק וריאציות, תנועות סיבוביות בין כאוס לסדר. אבל הסיפורים האנושיים בנויים ככה שחוזרים ומוצאים את עצמנו שוב ושוב באותה הנקודה. בכל פעם מגיעים אליה בדרך אחרת, כמובן, אבל זו תמיד אותה הנקודה. הסתכלתי על הסימן החדש שלי. מעתה ואילך הוא ילווה אותי. לא אוכל, גם אם ארצה, לשכוח אותו. קיפלתי את האולר ותחבתי אותו בחזרה אל התרמיל. מרפי, בחושיו החדים, הבין שהגיע הזמן להמשיך. מיד הוא הפסיק להתפלש בקרקע ואפילו הקדים אותי כשפילס את דרכו בזריזות ונבלע בתוך שביל סבוך, שהצמחייה בו הייתה גבוהה כל כך עד שלא היה ניתן לראות לאן המשיך. כעבור רגע קצר, כשהבחין שאני לא בעקבותיו, הוא חזר בריצה מכיוון אחר, לשונו משתרכבת לעומתי בחדווה. נו, אתה בא? כן, מכאן או משם? כלומר, ראיתי שעברת משם, אבל אל תשכח שאני כבר לא גמיש כמו פעם, ובכלל, יכולתי לדהור על ארבע מעולם לא הייתה משוכחת כמו זו שלך. אני מבין, כן, לקחתי את זה בחשבון. למה אתה חושב אותי, אתה לא האדם הראשון שפגשתי, אני מכיר את המגבלות שלכם. נלך מכאן, יהיה לך קל יותר. אל תדאג, אני מכיר כבר את כל הדרכים.

הנחתי לו להוביל ופסעתי בעקבותיו.

.3

Schoenberg – Pierrot Lunaire

חוץ. מדבר. יום.

(מדבר. שמש אכזרית. במרחק שלושים צעדים ממני, פסנתר קיר מסוג Berlin בצבע חום. לצידו יושב הצל שלי. הוא ינגן את פיירו הסהרורי של שנברג. על הפסנתר שוכב אדם [כבן 35] בחליפת מלחים ומעשן מקטרת. דמותו מטושטשת).

– איפה אתה?

– אני במדבר. אני מסתכל על כפות הרגליים שלי. אני עומד בחול, יחף. הוא חמים. (שתיקה). אין לי צל. (שתיקה).

– אין לך צל?

– אני לא רואה את הצל שלי. (הפוגה). לא, אני רואה אותו. הוא מנגן בפסנתר.

– במדבר?

– כן. יש שם פסנתר. אני מזהה אותו. זה הפסנתר שעליו ניגנתי כילד. הצל שלי יושב שם על כיסא ומנגן עליו.

– אתה שומע את הנגינה?

– כן.

– אתה מכיר אותה?

– כן. זה פיירו הסהרורי. של שנברג. (שתיקה).

– מה המוזיקה גורמת לך להרגיש?

– בדידות בעיקר. (הפוגה). יש תחושה של סדר חדש.

– כלומר?

- עולם חדש. יש ריח של פחד באוויר. של ייאוש.
- איך מריח הייאוש?
- ריח חזק כזה, חריף, של ריקבון. הוא עולה מהקרחת של הזמרת.
- איזו זמרת?
- יש שם זמרת. ליד הפסנתר.
- אז הצל מנגן והיא שרה?
- כן. (הפוגה). ויש שם עוד מישהו. אני חושב שזה פיירו.
- פיירו מהיצירה?
- כן. הוא שוכב על הפסנתר. נראה לי שהוא היה שם כל הזמן ורק עכשיו שמתו אליו לב.
- מה הוא עושה?
- הוא מוזג לעצמו יין דרך העיניים. עכשיו הוא צוחק. עכשיו בוכה. הזמרת מסתכלת עליו. היא שרה בשבילו. (שתיקה). הוא חוזר כל הזמן על אותו משפט.
- פיירו?
- כן. "איזה צירוף של נסיבות!". "איזה צירוף של נסיבות!". הוא קורא בקול. ואז הוא מסתכל למעלה, על הירח, ומתחיל לילל. (הפוגה). והזמרת אחריו.
- עכשיו לילה?
- לא. אבל רואים את הירח. (שתיקה). אני מרגיש כאילו מותחים לי את העצבים בצבת. (שתיקה).
- התחושה הזו מוכרת לך?
- יש לי כתמים שחורים בגוף.
- איפה?
- על הידיים. על אחת הרגליים. בבטן. ובחזה, ליד הכתף. (שתיקה). נהיה לי חם. גם לזמרת ולפיירו. יש להם מניפות ביד. הם נראים כועסים.
- בגלל החום?
- בגלל החיים שלהם. בגלל הגורל שלהם. (שתיקה).
- מה הגורל שלהם?
- לחכות כאן לנצח, בחום. (הפוגה). וגם כשהירח יורד, זה לא מקל על החום.
- זה גם הגורל שלך?

- (שתיקה). אולי. (שתיקה).
- למה אתה חושב שהצל שלך נפרד ממך?
- (שתיקה). הצללים שייכים לחיים.

.1

לא עלינו על אף אחת מהגבעות, למרות שבזמן הזה כבר הייתי מצויד במקל הליכה לא רע בכלל. כל משוטט צריך שיהיה לו מקל טוב שילווח אותו, ולי היה אחד כזה בדיוק. לא עבה מדי ולא דק מדי. מצאתי אותו נח בצד אחד העצים. אני לא יודע אם שימש פעם הולך אחר. כשהבחנתי בו היה ברור לי עד כמה חסר לי עד עכשיו. אספתי אותו והמשכתי ללכת. מיד כשהדבר קרה, התגלעו חילוקי דעות ביני לבין מרפי. הוא אמר, זרוק לי אותו. אני אמרתי, לא, מרפי, המקל הזה נועד לשימוש אחר. אבל מרפי התעקש. איזה עוד שימוש יש למקלות חוץ מלזרוק אותם? הוא ניתר על רגליו האחוריות ונופף בכפותיו כלפיי. זרוק את המקל. ניסיתי לדבר אתו בהיגיון, אבל מרפי, כשאיזה רעיון נתקע לו בין האונות, קשה לדבר אתו בהיגיון. בסוף הרמתי אבן וזרקתי לו. הוא מיהר לרוץ אחריה. כמה פעמים כאלו, ונראה שהוא שכח מכל עניין המקל. הייתה אבן. היה מקל. אי אפשר לרוץ בו זמנית אחרי שניהם. אפשר לומר ששני הצדדים היו מרוצים. המשכנו ללכת והפעם אני הובלתי. הלכנו בעמק בין שתי הגבעות שהזדקרו מכאן ומשם. ראיתי את אורות הבתים נדלקים בזה אחר זה. השמש כבר שקעה, הירח היה מגל קטן, ולא היה קר מדי. למיטב ידיעתי, הדרך הזו אמורה להוביל אל המזח. לא הייתה לי כל סיבה להיות שם. גם לא הייתה סיבה שלא. התחלתי לספור צעדים אבל השתעממתי מזה די מהר. החלטתי להתמקד בנשימות. שאיפה – נשיפה – שאיפה. ככה יותר טוב. הייתי רעב. ניסיתי לחשוב אם יש לי משהו לאכול בתוך התרמיל. לא הייתי בטוח. יכול להיות שהייתי מוצא שם שארית כלשהי, חצי כריך, תפוח. זה לא בלתי סביר. אם היה קצת יותר מואר אולי הייתי מוצא לי ארוחה בטבע

(זכורים לי שיחים של תותי בר בדרך), אבל בגלל שהיה חשוך כל כך לא יכולתי לראות כלום והעדפתי להתמקד בהליכה. ובנשימות. כן. ככה יותר טוב. בסוף הדרך הזו אִמְצָא, ככל הנראה, במזח. אין לי סיבה להיות שם. אם אהרהר בכך עוד קצת בטח אפסיק ללכת. תחילה אתיישב על הקרקע. ככה, שעה, שעתיים, שלוש. והזמן יעבור. לא אעשה דבר מלבד לכהות סביבי. העצים, האזוב על הגזעים, הענפים, העלים. האוויר, השמים, קרני השמש שמפלטות דרך מבעד לעלווה, ציוצי הציפורים. ריח הטחב, השבלולים, הקרקע הלחה. הראש מורכן, המבט מושפל. בליטה קטנה בחול, קן נמלים. האחיזה של שרירי הגב מתרופפת מעט. הגב מתקמר מעט. אנחה קלה נפלטת. עתה אפשר להבחין בכמה פרחים סגולים וצהובים שמבצבצים מבעד לעשב, בקרבת גזעי העצים. במשחקי האור והצל בינות לעלים. במגע הרוח על העור. הרגליים נפרשות, המרפקים מוצמדים אל הקרקע. משקל הגב נדחק אל האמות ומהן אל האדמה. הגוף הופך כבד. תהליכי החיים והמוות נצפים מקרוב: ניצנים ירוקים זעירים, שורשים דקיקים, כמו מרחפים מעל האדמה התחוחה. כמה נמלים שחורות נושאות יחדיו דבורה מתה המונחת על גבה. אחרות מתרוצצות חסרות מנוחה. אחת מהן, נועזת או טיפשה או חכמה מספיק לדעת שאף אחד לא יגרש אותה, מטפסת על המרפק. על אבן סלע קטנה עוצרת חיפושית אדומה לשאוף אוויר, להרהר במהלך הבא. מתחת לאותה אבן תולעים שקופות ועיוורות מתפתלות כמו גלים. פלג הגוף העליון נגלל מטה, הראש נשמט על הצוואר, הזרועות מוצמדות אל האדמה. כל הגוף במנוחה. רק העיניים עוד פקוחות, האישונים סופגים את העולם מבין החרכים בשתיקה. ביום מן הימים יגלו אותי הארכיאולוגים של העתיד וינסו לשער מה הייתה סיבת מותי. כשהרהרתי בזה, בזמן שהמשכתי ללכת, לא יכולתי להימנע מהמחשבה שכל זה היה יכול להיות אחרת. לא משהו דרמטי מדי. שינויים קטנים. למשל, יכולתי ללכת במקום אחר. בכיוון אחר. להרהר בדברים אחרים. הייתי יכול, למשל, להתאהב שוב. אני לא יודע למה אני אומר שוב. אם זה קרה פעם... אני מניח שכן. אפילו נדמה לי שהייתה לי אישה פעם. סטטיסטית זה לא בלתי אפשרי. בכל החיים האלו שעברתי, כל הזמן הזה, אפשר לומר שאפילו מופרך לחשוב שזה לא קרה. מתישהו. איכשהו. זה לא משנה כרגע. אבל כן,

הייתי יכול להתאהב. ניסיתי להעלות את דמותה בראשי. לא עלה בדעתי שום דבר ממוקד. היא הייתה יכולה להיות כל אחת. בכל זמן ובכל מקום. כן.

עברנו עיקול נוסף. מרפי היה עכשיו מלפנים. השעה לא הייתה מאוחרת, ולמרות זאת הרחובות היו שוממים. יצאנו מהיער והגענו אל פאתי העיירה. ראיתי שובלי אורות רכים ודקיקים. האופק התרחב שוב. המחשבה, עם האופק שהופיע, עם האור, התהפכה כלפי חוץ, דרוכה, ככל הנראה, לקראת הבאות. החלל התמלא. ראיתי את אורות בתי הקפה, המסעדות, כולם סגורים עכשיו, עם הלילה שבא, את הפנסים שעל הטיילת, שמעתי את רחש הגלים, הרחתי את ריחו המלוחמתקתק של הים, שומם וריק הוא הים, וחשתי את התנמנמות הספינות במעגן ואת גלי הים המלטפים את דופנותיהן. כולם ישנים. החיים כאן, הם קורים, כנראה, בשעות אחרות. עכשיו היקום נותר לעצמו, באין מפריע. שביל העפר הפך לכביש. המשכתי ללכת לאורכו. במרחק מה ממני ניצב גשר רחב שחיבר בין גדות הנהר, מעט לפני שנשפך אל הים. הגשר היה מוקף מעקה ברזל ואל סורגיו הוצמדו מאות מנעולים, לסמן את אהבותיהם של בני האדם. התכופתי וקראתי: אלינה ואדגר, 1976; יוהאנה ופולה, 1982; מיכל ויוזף; קתרונה ודניאל; גם אם העולם הזה, שלא נח לרגע, יפריד בינינו, אהבתנו לעד תישאר חתומה, כאן, על הגשר הזה, בין מים למים לשמים, בין העיירה הזו ואלפי עיירות אחרות, מכל צידי האוקיינוס, בין מערבולות וספינות טרופות, בין מה שהיה ומה שהווה ומה שיהיה. פתאום שמעתי את מרפי נובח. הוא עמד במקומו בצוואר מורם, גופו דרוך כולו. הוא נבח. על מי הוא נבח? התבוננתי בכיוון שאליו הביט והבחנתי בדמות מעורפלת, גבר או אישה, אני לא יודע, היה חשוך מכדי לדעת, אבל כן יכולתי להבחין שמדובר באדם. התקרבותי לאט. זו הייתה אישה. היא לבשה שחורים ועמדה בצידו השני של מעקה הברזל, כפסע בינה לבין הנהר. היססתי. לא ידעתי האם היה בכוונתה לקפוץ או שמא רק השתעשעה במחשבה. אולי רק רצתה להרגיש מקרוב את החירות של איבוד עצמה לדעת. לא הספקתי להקדיש מחשבה נוספת לאישה לפני שהיא נעלמה מעיניי. היא קפצה. לא ראיתי אותה קופצת. רגע אחד הייתה שם, ורגע לאחר מכן נעלמה מעיניי. אבל כן שמעתי צעקה. רפה ועמומה, כאילו באה ממרחק. ואז

קול הטחת גופה במים. מרפי רץ לעבר המקום שבו עמדה רגע קודם לכן. רצתי אחריו. הזמן התמקד בנקודה אחת, חדה. מעבר לה דבר לא היה קיים. מוחי התרוקן מכל מחשבה. אני לא יודע איך, אבל מצאתי את עצמי בתחתית הגשר, על החוף. פשטתי את המעיל והתרמיל וזינקתי אל המים. מרפי זינק מיד אחריי. מה יכולתי לעשות? אני לא יודע. שחיתי איכשהו. זכרתי משהו מהתנועות. פרפרתי קדימה. באיזה כיוון? לא ראיתי כלום. זה היה הגוף שלי. הוא פעל מעצמו. אני לא זוכר שום דבר מזה. לא ראיתי את האישה. צללתי פנימה. עליתי בחזרה. ככה פעם אחרי פעם. כמה פעמים? לא יודע. חבטתי במים בידיים, בעטתי ברגליים. לא חשבתי על כלום. גם לא חשבתי על להציל את האישה. אם הייתי חושב על משהו, בטח הייתי קופא במקום ונשאב אל המעמקים. זה לא נורא כל כך, זאת אומרת, יש מיתות הרבה יותר גרועות. אולי גם היה מתאפשר לי לגמור עם כל זה בלי איזה תכנון מיוחד. בואו, ילדים, נסגור את הקופסה על בוכות התיאטרון. הורים יקרים, הלא אהבתי אתכם תמיד. לילה טוב, גברות חביבות, לילה טוב... אלו התכנונים שבאמת מפחידים. האשמה הזו, על התחזות לאלוהים, שמקודדת בגנטיקה שלי, בביולוגיה שלי, והרצון העיוור להמשיך למרות השרלטנות. זה חסר היגיון. לא משנה. אולי האישה הייתה בת מזל אחרי הכל. אבל לא יכולתי לחשוב על זה באותו הרגע. ראיתי פנים. הן נחו, שבריריות וחיוורות, בתוך המים. וראיתי את השמלה השחורה שלה נפרשת על הגלים. הסתערתי, אני חושב שזו המילה הנכונה, בכיוון השמלה, ואז העמסתי את גופה על גבי וצעדתי אל מחוץ למים. כשהגעתי אל החוף צנחתי על הארץ ביחד איתה. לראשונה, כן, לראשונה מזה... אני לא יודע כמה זמן עבר, חזרה אליי המחשבה. חשבתי על מה שעשיתי. כן, אין ספק שלא הייתי פועל אם הייתי חושב על זה מראש. לא משום שחסתי על חיי, אלא מתוך... אני לא יודע. כל המחשבות האלו זינקו לקראתי בבת אחת, מבלי שיכולתי להתערב. ואז קמתי ורכנתי מעליה, מנסה להבין מה עליי לעשות עכשיו. מרפי תפס פיקוד. הוא ליקק את פניה של האישה. היא לא הגיבה. הן נצבעו בחיורון מוות. הנחתי את ראשי על חזה. אלו הנשימות שלה או שלי? הן היו הנשימות שלה. היא עדיין חיה. גם את דפיקות הלב שלה שמעתי. האם חשתי הקלה? אני לא יודע. ניסיתי להיזכר במקרים דומים,

לקבץ את כל הידע שאספתי, דברים שקראתי עליהם, דברים שראיתי, נעלתי את כפות ידיי אחת בתוך השנייה ואז על החזה שלה, ודחפתי. ככה כמה פעמים. בהתחלה היא לא הגיבה, אבל מתישהו, בדחיפה החמישית או השישית, שמעתי שיעול. מרפי נבת. זה סימן טוב, חשבתי. המשכתי לדחוף. האישה השתעלה שוב. יצאו לה מים מהפה. הגוף שלה התפתל. המשכתי לדחוף. המים המשיכו לצאת מבעד לפיה וניתזו אל האוויר. היא בלעה הרבה. עדיין היה בה החיורון הזה אבל היא פקחה את העיניים והסתכלה בי. אני לא חושב שהבינה איפה היא נמצאת או מי אני. אני חושב שנבהלתי. מהעיניים, מהחיות הקלושה שהגיחה מתחת למעטה המוות, מהאישונים המורחבים, חסרי המבע. רגע אחד קצרצר ואז תריסי העיניים נסגרו שוב. מילאתי את הריאות באוויר, עצמתי את עיניי, פישקתי את שפתייה, והצמדתי את שפתיי אליהן. לא הרגשתי שום דבר מלבד הלחץ האפל של שפתייה. דחפתי והנשמתי לסירוגין והפסקתי רק כששמעתי חרחור קלוש. נאנחתי. לפתע עלתה בי, כן, את זה אני זוכר, תחושה של תשישות אדירה. האישה, כך היה נראה לי, יצאה מכלל סכנה. ניסיתי להרים את עצמי אבל לא הצלחתי. גופי, כבד כמו אלף משקולות, נפל על גופה. במאמץ עילאי תמכתי את ידי השמאלית בקרקע והסטתי את גופי הצידה. שכבתי ככה על הגב כמה רגעים, מתנשם מתנשף, מניח לגופי לשקוע לתוך האדמה. תחושת הקרירות הראשונית של הקרקע הקשה הפכה לחמימות הנעימה, המערסלת, של ערפול החושים.

.2

אחת התופעות המעניינות שגיליתי במהלך התנסויותיי השונות בסמים היא היכולת להעלות אל פני השטח אפשרויות אחרות של הוויה. לזהות תשוקות שהודחקו, רצונות ואהבות שנשכחו, זיכרונות דהויים שנצבעו מחדש, אבל גם דמויות אחרות ופנים אחרים של האני. אני לא חושב שהתנסות בסם כלשהו יכולה להפוך אדם למישהו שהוא איננו, אבל מי באמת יודע עד להיכן כל אדם מגיע?

חומרים מסוימים יכולים לשמש לפתיחת השסתום, להעניק פלטפורמה שבה גבולות הלגיטימיות של פעולות שונות מתרחבים. יחד עם הסרת השסתום עולים ומופיעים יציריאני שונים שלא ידענו על קיומם, ומצבים קיומיים, שפעם אולי הקדשנו להם תשומת לב בהזקק של רגע, הופכים לפתע לישויות מוצקות. "אנחנו" אחרים, שאולי ניסינו להצניע, מקבלים פתאום היתר לבטא את עצמם.

עבור רבים מדובר במשהו מרתיע ולרוב אף מאיים: הגבולות נפרצים, קשה יותר להסתתר, ויכולת הניווט נפגמת. עבור אחרים זהו כלי אינטרוספקטיבי חשוב, חוויה רוחנית גבוהה ואמצעי להשתחרר מכבלי עצמם, לחשוף פנים חדשים, להעצים את הכוח היצירתי ולצאת למסעות ללא צורך בהכנות מיוחדות. לא פעם נוכחים שני הצדדים הללו זה לצד זה בו בזמן. פריצת הגבולות מזינה את היצירתיות, החרדה והאימה, ואלו משמשות בתורן ככלי לבחינה פנימית עמוקה ולהתעלות אל מעבר לחומר השקוף, היום-יומי. במהלך שנתיים שהיו רצופות התנסויות מגוונות, עברתי דרך כל קשת החוויות הזו במלואה: היו רגעים שבהם ראיתי את ידו הארוכה של המוות משיגה אותי, רגעים שבהם הרגשתי שאני מאבד את שפיותי, ולעומתם רגעים של יצירה ושל גילויים

חדשים, רגעי התעלות שבהם לא היה עוד כל הבדל ביני לבין העולם, ורזיו החמקמקים והנסתרים נגלו בפניי בבהירות, כשהם משילים מעליהם את כל צעיפי המאיה. הפער בין שתי חוויות קיצון אלו קטן ממה שמשערים, אבל רק אדם מיומן ידע כיצד להחזיק מעמד נוכח האימה כדי לזכות בטוב שהיא נושאת בחובה. אם מצליחים בכך, האימה מומרת בחוויית נשגבות שיכולה להעניק שלווח אמיתית, כזו שמתרחשת כאשר הפרוזאי נזנח לטובת המופלא והמצוקה התמידית של החיים הופכת באחת לנוכחות עוצמתית ומלאת פליאה.

***

ישנה אַמרה חשובה הנוגעת להתנסויות בסמי הזיה: "כיוון שלעולם אינך יודע מה אתה עלול למצוא בתוכך ברגעים שבהם הלא מודע מפציע בקדמת ההכרה, עדיף שתימצא בחברת אנשים מוכרים". ישבנו, אני ור', עם שני חברים שהיו מבוגרים מאיתנו בכמה שנים. לקחנו טריפ שזכה לשם המפתה "חללית". כעבור חצי שעה של ציפייה דרוכה גיליתי סימנים ראשונים של השפעה: אחת מרגליי החלה לרקד מעצמה מבלי שיכולתי לעצור אותה. בעצם נכון יותר לומר שעצרתי אותה בכל פעם ששמתי לב לרעידות, אולם ברגע שתשומת הלב שלי נדדה, החלה הרגל לקפץ שוב; שמיעתי הפכה חדה באופן שלא הכרתי קודם לכן: שמעתי בחדות ובבהירות שיחות, מילים ורעשים שבאו לא רק מהחדר שבו ישבתי, אלא גם מהקומה למעלה, מהחצר האחורית של הבניין, מהכביש שמול הבית. מהופנט מעוצמת התגלית החדשה, הודעתי לחבריי שאני יוצא לכמה דקות לשאוף אוויר ופסעתי אל מחוץ לבית. הבטתי בשעון. כמעט שעה עברה מאז שהנחתי את פיסת הקרטון מתחת ללשון. יכולות הריכוז והמיקוד שלי היו גבוהות במיוחד: שמעתי את שיחת נהג המשאית עם חברו, את הרעשים שבקעו ממקלטי הטלוויזיה שבבתים השכנים, את צלילי הרחרוח של כלב שעבר באזור, את אוושת הרצועה כאשר התחככה במדרכה או בשיחים שבצד הדרך, את נקישות הנעליים בקרקע, את קולות הילדים המשחקים במרחק, קריאה של עורב, משק כנפיים במרחק; הרחתי את ריחם של העצים והפרחים והבחנתי בתנודות העלים, באור שנדלק בסלון של בית קרוב, בקווי המתאר של הטבע, של הכביש, המדרכה, גגות הבתים, צורת

החלונות, פעימות לבי, נשימותיי, התחושות באיבריי, כל אחד ואחד מהם בפני עצמו ובו בזמן בהרמוניה צרופה, כאילו האזנתי לסימפוניה בלתי אפשרית המורכבת מעשרות קווים מלודיים, שבה לכל קו פשר משלו וכל הקווים יוצרים יחד ערבסקה מושלמת. המשכתי לשוטט זמן מה עד שהגעתי אל פינת הטבע של בית הספר היסודי שלי. פתחתי את שער הכניסה והתיישבתי על ספסל מול כלובי בעלי החיים. האזנתי לדיבורם, ועלתה בי תחושה, לא, לא תחושה, אלא ידיעה שאני מבין את שפתם. קרקורי התרנגולות, ציוצי הציפורים, המיית היונים, לחשושי הנחשים, גיעגועי האווזים, שריקות השרקנים, צפצופי האפרוחים, הכל נשמע כשפה רהוטה בעלת מבנה סדור ומדוקדק, אבל בה בעת היו המכלול של איברי השפה, הסדר התחבירי של כל חלק וחלק, הפיסוק, נטיות הפעלים ואפילו שמותיהם של הדברים, אפופים ערפל בלתי חדיר. היה שם חומר, הווייה עירומה, שבה היה הכל צרוף ומותך לעיסה אחת נטולת גבולות והבחנות.

ישבתי שם, שקוע במחשבות, עד שלרגע שבה אליי הכרתי. הבחנתי שעבר זמן רב מאז שנפרדתי מחבריי. קמתי והתחלתי להלך באטיות בחזרה בכיוון ביתו של י'. כשהגעתי לא ראיתי את ר'. הוא יצא, אמר לי י'. הוא עמד שם, בוחן אותי בעיניו הקרועות לרווחה ובאישונו המוגדלים, שכמו נפערו כדי לבלוע את שלל המראות שכבשו את תודעתו. עמדתי גם אני והבטתי בו. באפו הנשרי והמחודד, בקווי המתאר המשולשים של פניו ובראשו שופע התלתלים המסוכסכים בתוך עצמם, הוא נראה לי כמו ציפור בר מוזרה. הרגשתי איך צחוק בלתי רצוני הולך ומשתלט עליי ונאבקתי לכבוש אותו. י' עמד במקומו עוד רגע ארוך ואז הסתובב בתנועה חדה לאחור ועבר אל סלון הבית. הוא החל להתהלך לאורכו של החדר, הלוך ושוב, בתנועות נמרצות, בצעדים מהירים, בנפנופי גפיים פרועים. המחשבה על ציפור האדם המשונה הזו, בעלת הגוף חסר הסימטריה והאיברים המופרזים, לא הרפתה ממני. הצחוק פרץ ממני בלי שליטה, מפתיע גם את י' וגם אותי. י' פנה ממני ויצא מהסלון. לא ידעתי אם עזב משום שנפגע ממני. לא רציתי לפגוע בו, כמוכן, אבל לא היה שום דבר שיכולתי לעשות בנוגע לזה. כל פגישה רגעית או היזכרות קלה בדמותו שטפה אותי בנחשולים של צחוק שלא ידעתי איך לעצור.

לאחר זמן מה כאבו לי כל שרירי הבטן. שעה, שעתיים, איני יודע כמה זמן חלף, לא הצלחתי להפסיק לצחוק. הצחוק השתלט על כל יישותי והתפקע ממני ללא כל יכולת שליטה מצידוי. הבנתי, לטובתי ולטובתו של י', שעדיף שאלך משם. י' היה עכשיו במקום אחר בבית ואני ניצלתי את ההזדמנות. על השולחן ראיתי פנקס קטן ועט. אספתי אותם בידי וניסיתי לנסח כמה מילים שיסבירו את היעלמותי הבלתי מוסברת, וכן להוסיף התנצלות על התנהגותי, אולם להפתעתי לא הצלחתי לנסח שום דבר ברור. התחלתי לכתוב כמה מילים אבל בשום אופן לא הצלחתי להשלים משפט שלם אחד. כתבתי מילה, שתיים, שלוש, ואז נעצרתי, מנסה להיזכר מה הייתה המחשבה שביקשתי לנסח. המילים על הדף היו זרות לי. בסוף שירבטתי: "הלכתי, סליחה". יצאתי החוצה. התחלתי לצעוד וחשבתי שבעצם לא כתבתי את שמי בתחתית ההודעה. אז נסחפתי אל הרהור לגבי המשמעויות של השם שלי. בעודי מהרהר תחבתי את ידי לכיס המעיל וגיליתי שהפנקס נח לו שם בשתיקה. מסתבר שאפילו את שתי המילים הללו לא הצלחתי לתקשר. לא נורא, הרגעתי את עצמי, גם ככה אני לא יודע אם היה נתקל בזה, ובטח כבר הסיק את המסקנות בעצמו. זנחתי את המחשבה על י' והמשכתי לשוטט. לא ידעתי לאן אני הולך, אולם הדבר לא טרד את מוחי ליותר מרגע קצרצר אחד. הכל היה צבוע בצבעים חדשים, כאילו זה הרגע עליתי, כמו קולומבוס בזמנו, על חופה של יבשת חדשה, ואחת היא אם אפנה לכאן או לשם.

שוטטתי, כך חשבתי, ללא כיוון, אולם כעבור זמן מה, כשמצאתי את עצמי פוסע על גדות הנהר מרחק שני קילומטרים פחות או יותר מהמקום שבו התחלתי, הבנתי שלשם כיוונתי מלכתחילה. צעדתי לאיטי לאורך הגדה. היה חשוך כמעט לגמרי, ירח דק לא תרם כמעט במאומה להחזרת אור השמש, ואורותיהם הקלושים של פנסי הרחוב היו מרוחקים ממני כמה עשרות מטרים טובים. הוצאתי מכיס המעיל את הפנס שתמיד נשאתי איתי, ואז נתקלתי שוב בפנקס שלקחתי בטעות מביתו של י', עניין שהפתיע אותי בדיוק כמו בפעם הראשונה. לפתע – אני לא חושב שקיים שימוש מוגזם במונח הזה לגבי מצב התודעה שלי באותה עת – עלה בי, כמו מתוך זיכרון נוסטלגי של חיים קודמים, רצון לכתוב. אני לא יודע כמה זמן עבר מאז שכתבתי. לפחות עבורי, אלה היו

חיים אחרים. המון זיכרונות הציפו אותי: נזכרתי במסעות הליליים שערכתי בהתרגשות על גבי הגלובוס הביתי; במסעות הכיבושים שערכתי עם אלכסנדר הגדול, בגילוי אמריקה, בחורבן ירושלים ובהצלתה; בספרייה הניידת, בגיבורי הספרות שלי, בדמויות שהמצאתי בסיפורי; נזכרתי באהבה שקדמה לספרות, במוזיקה, בברנדל, בארחרייץ, בברהמס; היה נדמה שהאל.אס.די פרץ איזה פתח בחומה בצורה, בסכר רב שנים, ובעקבותיו קרס עכשיו הסכר לחלוטין, והנהר שהוא אני נשטף בזרם אדיר של חומרי עבר שכוחים שעלו מן התהומות להתגלם בכשר המחשבה. התיישבתי על סלע בסמוך לגדת הנהר והוצאתי את הפנקס והעט מהכיס. הנחתי את הפנקס על הברך, בידי הימנית אחזתי בעט ובשמאלית הארתי על הדף הלבן בפנס. התחלתי לכתוב ללא מחשבה. אני זוכר רק דבר אחד שסיקרן אותי: בהתחשב במצבי הנפשי המיוחד, ששתי לראות מה יפיק העט שלי וחשבתי – זו אולי המחשבה היחידה שעלתה בי אותו ערב שהייתה בה התכוונות לאיזה עתיד שחורג מן הלילה הזה – שיהיה מעניין לבחון את הדברים לאחר שאשוב אל מצב תודעתי הרגיל:

אני. נהר. סלע. לשבת. הגוף התעיף. כמה זמן. אני זוכר. קולומבוס. ג'ינגיס ח'אן. אלפרד ברנדל. מה אם זה ישאר... לנדוד. לשבת ברגליים משוכלות. קר. חשוך. ר'. שכחתי ממנו. איפה הוא... תרנגולת. סנאי. צב. כלב משוטט. מחלת הנפילה. זה היה... זה לא אני. הוא. מי הוא. מה זו אהבה. צו. רחם. אני נופל. צריך להיאחז במשהו. נשקי אותי. ואז לנדוד. להיכן. עצמים בלתי מזוהים של חומר קדמוני. אני. מה אם זה... לא, אין טעם לחשוב... כך, ר', איפה הוא... סי במול, פה, רה, מה אני מזמזם. זה... אולי כדאי להתחיל מהתחלה. להתחיל מהתחלה. אולי כדאי להתחיל מהסוף. אני מפחד. ממה אתה מפחד? מהדם. איזה דם? מהדם. לשכוח את עצמי. בכלל הייתי קיים? מה זה המקום הזה? חשוך כאן. עצמים בלתי מזוהים. צורות. אמרתי... מה... דיברתי על זה... עם מי? הייתי כוהן אצטקי. היה לי אח תאום. איפה הוא? איפה ר'? אמא שלי. לפני כן הייתה אדם. בת אדם. יללה. האם היא... לא. שום דבר לא מתרחש. מה שהתרחש הוא מה שמתרחש. תחנת רכבת. רציף. צריך לנסוע מכאן. אני אשם. כבוד השופט. לא הייתי בדעה צלולה. גנבתי.

נכון. נשקי אותי. אבדתי וחזרתי הביתה. יצאתי למסע. כמו גשר. חיפשתי אוצר. אני אוהב אותך. אני נופל. אני רוצה לחזור חזרה. האם אפשר להחזיר את הזמן שאבד? לא מצאתי דבר. אבל, הביני, הייתי חייב לנסוע. מחניק פה. שתיים ועוד שתיים הם שש. מי אמר את זה? זה לא הייתי אני. הוא. מי הוא? היא. איך שיקראו לה. ונדה. שבלולים. היא אהבה אותי. אני מתגעגע אליה. היא מתה. היו שנים טובות. זו רק נוסטלגיה. מרחוק הם נראים יותר. עכשיו אני מפחד. שוב? לא שוב. שוב. נקודה. נקודה. נקודה.

.....

.....

מצייר אני.....

נקודות.....

די. נמאס לי. יש משמעות למהו מזה? אני חייב להפסיק. עדיף שלא. אני רואה את האותיות עוד לפני שאני... מה רציתי לומר? חשוך כאן. יש לי פנס. מזל. מה עם ר'? אין לו פנס. הדיו של העט. היא זוחלת לי על היד. אדם וחווה. הוא זחל עליה. היא הוציאה לו צלע בניתוח כירורגי. אם רציתי לומר לא אמרתי כלום. אבן נפלה למים. יש משהו מפרפר שם. אם אקום אולי אקפוץ. משק כנפיים. יש שם משהו. אבל הרגליים שלי תלויות בחלל. נשקי אותי. אני מפחד. מה אם מישהו... לא. תפסיק. תסתכל על הצורות. אסור לתת להם להשתלט עליך. אנחנו. מי זה אנחנו? אני. אנחנו מחוברים. גוף אחד. שתי נשמות. שתי מחשבות. שני זוגות שפתיים. זין אחד. הענף הזה. אם ינסה לחנוק אותי... אני צריך להיות ראשון. להתנפל עליו. הם כולם רוצים רק בטובתך. תירס וסיוטים. הרגליים שלי. הן תלויות בחלל. אין כאן כלום. אני צריך להתעורר. לבקוע מהעטיפה שלי. הבלים. כשהגוף רוצה המחשבה מתנדפת. היום נולדתי מחדש. על מה אתה מדבר? על בקיעה. על לידה. על ריח הגוף שלה. עגל הזהב. ברחתי משם. מה עוד יכולתי לעשות? היום נולדתי מחדש. כדאי להמשיך. אי אפשר להמשיך. אפשר להמשיך? קודם כול צריך לקום. לשים את הפנקס בכיס. זה מאמץ גדול. חכה. אני אראה לך. לוקחים את היד. מפשקים אצבע ואגודל. מורידים את היד. תופסים את הפנקס. מרימים את היד. מרימים את הפנקס. למעלה. הצידה. לצד שמאל. הכיס שלך. בצד שמאל. של המעיל. מזיזים

את היד, את המרפק, את הזרוע, את הכתף. מכניסים. זה קשה. זה קשה. את הפנקס לכיס. צריך להתגבר על החיכוך של הבד. לפתוח אותו לרווחה. לקרוע אותו לרווחה. אפשר להשתמש ביד השנייה. אבל היא לא פנויה. יש שם עט. הנח את העט. היכן להניח את העט? הנח את העט בצד. בצד הסלע? הנח אותו איפשהו. לא משנה. לא. אני לא יכול. אי אפשר ככה. צריך תוכנית. תוכנית למה? תוכנית לעט. משוגע! תניח כבר את העט! לא. לא יכול. טוב. מה טוב? טוב. אל תניח את העט. טוב. בכל זאת הצלחת. אני? הצלחת. איך? העט. הוא היה קודם ביד ימין. ועכשיו? אתה לא יודע לספור? איפה? בשמאל. כן? כן. איך הגיע לשם? הגיע. לא משנה איך. איך? לא חשבת. לא חשבת. תפסיק עם זה. עם מה? לחשוב. לא יכול. לא צריך. רק קח את היד. איזו? השמאלית. השמאלית? כן. ופתח את הכיס. לקרוע אותו לרווחה? קרע אותו לרווחה. ככה? ככה. עכשיו תכניס את הפנקס. ומה עם העט? גם את העט. זה קשה. למה? מימין לשמאל. אין גישה. תעביר את העט לימין. ככה? ככה. יפה. מה עם הפנס? אתה צריך אותו. איך תוכל לראות? נכון. עכשיו מה? עכשיו קום. ככה. כמו שאתה. קום ולך. קום וברח. ברח לך מארץ זרה. לך לך אל מולדתך, אל ביתך, אל מיטתך, אל שנתך. ככה? ככה. אני לא רואה את הרגליים שלי. אני לא מרגיש את הרגליים שלי. אל תדאג. הן יהיו שם בבוקר.

.1

התעוררתי כאן. במקום הזה. תחת הגשר. שרוע על החול שלגדת הנהר, בתפר הנשפך לים. נושם. עדיין נושם. הייתי צריך לטעת סדר בדברים. מה היה קודם. מה אחרי. איך, כן, השתלשלו העניינים. היצור הראשון שראיתי היה מרפי. הוא היה שרוע לצידי וכשהרגיש שחזרתי לחיים הרים את עצמו ממקום מושבו וניגש אליי כדי ללקק את פניי. היה עוד משהו. אבל עדיין נזקקתי לזמן כדי להתאושש. להבין מי אני לפני שאפנה לאחרים. כן. הייתה האישה הזו. היא לבשה בגדים שחורים. מה היה התפקיד שמילאה בחיי? למה פגשתי אותה? אני לא יודע. לפעמים אדם הוא אי, לפעמים אדם הוא דממה. בכל זאת, נדמה לי שלא סתם נפגשנו. לא שאני מאמין גדול בחוסר סתמיות. אצלי, הסתמי בהחלט יכול להיות קדוש. כן, ככה נפגשנו. העיניים שלה. הן היו כבירות. חסרות מבע. את המבט החסר שלה השלמתי בעצמי. דרך המוות שלה, או מה שהצטייר בעיניי באותם רגעים כמוות שלה, ראיתי את החיים שלי, אולי כמו שמעולם לא ראיתי אותם. פרושים לכל האורך. את העבר שלי, בזמן שעוד לא היה. יהיה? יום אחד אולי. אבל לא יכולתי לסבול את השתיקה. אז דיברתי. דובבתי אותה. מה אפשר להגיד על זה? לא הרבה. כמו אָקוּ בזמנו, עשיתי ניסיון. אמרתי, את יודעת, היית יכולה לקפוץ גם בלי האבנים בכיסים. זה לא היה נחוץ. והשמלה השחורה שלך. את זוכרת איפה קנית אותה? לא התחשק לך להתאפר היום. חשבת על זה, לפני שיצאת. חשבת, גם ככה הדמעות של הים ישטפו את האיפור מהפנים. אני לא רוצה להתכסות במסכות היום. היום זה יום אחר. והים, הוא יקבל אותי כמו שאני. יעטוף אותי באותה אהבה. אתכסה בגלים שלו. הקצף יהיה המסקרה שלי. האצות יקשטו את

השיער. יש לך הנחיות אחרונות? מחשבות? תהיות? מסקנות? משהו להשאיר אחריך? מה? לא יודעת, משהו. מכתב, תמונה, פרח, הצדפה הזו, שנפתחת, זו שקנית אז בשוק, זו שאת שומרת בה את העגילים שלך בצורת תלתן. משהו שיזכיר אותך, שידבר במקומך. הרי את המילים שלך את בולעת לתוכך. לא, אני לא רוצה להשאיר כלום. כמוך, גם אני לא מעוניינת להשאיר חותם. בתולי עולמים נעמו לי. כמוני? כן. אבל... איפה הכרנו? פעם, הכרנו. אני זוכרת אותך. זה היה פעם. מי אתה? היום אני הולכת. אתה הורס אותי. אשאיר לך את עקבות נעליי. אתה טוב אליי. אילו נעליים תנעלי? העקבים הגבוהים? השטוחות האדומות? המגפיים השחורים? אולי בסנדלים, אולי יחפה. לא החלטתי עדיין. ולאן את הולכת? לאן? לא יודעת. למקום אחר. בכל מקרה, עכשיו זה מאוחר מדי. הוא עצר אותי. לא אפשר לי. הוא? הוא. מי זה הוא? אתה אני? אתה. אנחנו מכירים? מאיפה? את מדברת אליי? אני חושבת. אתה לא מדבר אליך? אני לא אתה שמדבר אליך? לא, לא היו לי כוונות פילוסופיות כאלו... לא חשבת... מה חשבת? לא חשבת. אז למה? למה מה? למה קפצת? זה אני שקפצתי? לא, זו אני שקפצתי. אני מבולבל. הסברתי לך. תסבירי שוב. זה לא היה אמיתי? אל תתרגש. ככה זה עם כולם. לא ענית על השאלה שלי. איזו שאלה? ההיא. הקפיצה? לא. אולי כן. הקפיצה... הקפיצה שלך לתוכי. זו התקיימה באמת. אז היית? הייתי. כאן? כאן. הלכת? הלכתי. לעולם לא תחזרי? לעולם לא אחזור. ואין לך... מישהו? מישהי? אבא? אמא? בעל? בן? בת? העצבים שלי מרוטים הלילה. דברי אליי. למה את אף פעם לא מדברת? זו אני שמדברת עם עצמי. אין לי אף אחד. לומר עלייך ק... כן. כשהתעוררתי היא כבר לא הייתה שם. מי יודע לאן הלכה. מי יודע מה קרה. אולי מרפי. רציתי לשאול אותך, הסתכלתי לו בעיניים. זה באמת משנה? אתה צודק. איפה שתהיה, מתי שתהיה, אתה תישאר לבד. יש לזה יתרונות.

קמתי, עדיין עטוף בקורי העכביש של המקרה הזה. ומה עכשיו? לפעמים אני נשאב אל חוסר הגבולות של חיי, ושם, בתוך האין, אני לא מצליח לומר עוד דבר. לא. זה לא מדויק. משהו כן יוצא. הברות. רסיסי מילים, חלקיקי משמעות. צלילים. רעשי רקע לבנים. חסרי גובה ועומק. באין קווי מתאר, אין להם במה להיאחז. צריך לכוון את גובה הצליל אל

האוזן, אבל בהיעדר אוזן אחרת שתשמע, איזו משמעות יש לזה בכלל. המשכנו ללכת, מרפי ואני. מה הוא רוצה ממני? אפילו הוא, כלב עלוב, רוצה ממני משהו. אני לא יכול לשאת את האחריות הזו. עדיף היה לי להישאר לבד. לשבת מול עץ. מול פסל דומם. ואת זה אני אומר בתקווה שלא הייתי משליך עליו דמיונות שווא שלבטח היו צצים במוחי. רק להתבונן מהצד, לצפות בתנועות הסהרוריות שלו. זה לא טוב ולא רע. גם לא יפה או מכוער. צריך לנקות מהתודעה מושגים של תכלית. הלכנו על שפת הנמל, שני כלבים משוטטים. עצרנו ליד עץ. מרפי ניצל את ההזדמנות והשתין על הגזע. אין מה לומר על זה. אולי הייתי משתין עליו בעצמי אם הייתי חושב שמרפי היה עובר על זה בשתיקה. ומה אם כל זה לא ייפסק לעולם? חשבתי. מה אם המוות אינו אלא המשך, כמו שאמר האיש ההוא, של נדודי השינה? אף פעם לא ישן ואף פעם לא ער. לא. זה לא משעמם בכלל כמו שאחרים חשבו. זה פשוט חדרגוני נורא. מתקיימים אבל לא קיימים. נסחפים בכבלים שלא רצינו בהם מעולם. תגידו, אבל מי רוצה בכבלים? ובכן, כולם בדרך כזו או אחרת. כן, רק הדרך מבדילה. אבל כאן מדובר בכבלים אחרים, כלליים מדי, חסרי נכונות להתגמש. אפשר להשתגע מזה. ולא שיגעון טוב, מהמם, כזה שהייתי מאמץ לי בשמחה, אלא שיגעון בנאלי, בנאלי כל כך עד שהוא הופך לקטגוריה של קיום. בשביל לצאת ממנו, חייבים להשתגע מחדש, אחת ולתמיד.

.3

Wagner – Tristan and Isolde Overture

פנים. קליניקה. יום.

(הקליניקה של אלמה).

– היום ניכנס יותר פנימה. אתה מוכן?

– כן.

– אם משהו יהיה קשה מדי, תמיד תוכל לסמן לי ואוציא אותך.

חוץ. מערה. לילה.

(מערה חשוכה. כמה לשונות אדומות ורחבות פרושות לצדדים, חוצות אחת את השנייה. מתחת להן תהום. הלשונות נמתחות כל אחת עד האופק).

– אני עומד על לשון אש דומה למסטיק ארוך, נמתח. יש כמה כאלה. מכל כיוון. הן נעות כמו גלים. מתחת להן יש תהום. אני מנסה להסתכל אבל לא רואים כלום. רק חושך. זה נראה אינסופי. (שתיקה). היא רועדת.

– מי רועדת?

– הלשון שאני עומד עליה. אני מפחד ליפול. אני מתקדם הלאה. (שתיקה).

– מה יש הלאה?

– אני לא יודע. בינתיים נדמה לי שהיא לא מסתיימת. (שתיקה). נהיה חשוך יותר. רואים רק קצת קדימה. (הפוגה). הסתכלתי לצדדים. אני כבר

לא רואה את הלשונות האחרות. (הפוגה). אין אור, אבל רואים צללים.
אני חושב שאלו קירות. אני לא בטוח. קווי מתאר של משהו.
(שתיקה).

— מה קורה?

— אני... הגעתי ל... אני רואה מראה, קצת מקומרת. היא עומדת על רגלי
עץ מפותלות. ולמרות זאת יש תחושה שהיא מרחפת באוויר. במקום את
הבבואה שלי אני רואה... איזו דמות. זו בובה של ליצן שהייתה לי
בילדות. אבל היא חיה לגמרי... היא מסתכלת עליי מתוך המראה.
(שתיקה). אני רוצה להרוג אותו.

— את הליצן?

— כן.

— למה?

— (שתיקה). הוא צוחק עליי.

— איך הוא עושה את זה?

— הוא עושה לי פרצופים במראה. מעוות את הפנים. הוא פורץ בצחוק
אדיר ופתאום מפסיק. ואז חוזר. (שתיקה). קר לי. אני מזיז את המבט
למטה... נשארתי בלי בגדים. אני שומע אותו שוב... הקול שלו מהדהד
סביבי... אי אפשר להשתלט עליו. (הפוגה). הוא ממלמל משהו... האמת
תשחרר אותך. אני מרים... יש לי ביד דוקרן מקרח. כל המקום הזה מלא
קרח. נטיפי קרח בכל מקום. לא שמתי לזה לב קודם. אולי הם הופיעו
רק עכשיו. קפוא כאן. הרוח מקפיאה אותי. אני מרים את הדוקרן ומכוון
אותו אליו, אבל לא נראה שהוא מפחד ממני... אני מאיים עליו עם
הדוקרן אבל הוא רק צוחק בפראות יותר ויותר. החיוך שלו חושף
שיניים לבנות מדי. והלשון שלו... זו אותה לשון שעליה אני עומד.
שעמדת עליה כל הזמן הזה. (עצירה). הוא רוצה לבלוע אותי. הוא יבלע
אותי. אני מכוון את הדוקרן לפנים שלו ונועץ אותו במראה. היא
נשברת. ממש מתפוצצת. החלקיקים שלה עפים באוויר כמו בהילוך
איטי. אני רואה חלקים של הפנים של הליצן עליהם. גם על הנטיפים.
כמו חלקים של פאזל. הן צוחקות, הפנים. אני שומע את הצחוק מתגבר.
חזק יותר... מתגלגל. סביבי. בכל מקום...
(שתיקה).

המראה התפוצצה לרסיסים. זה היה רק תעתוע. הוא היה מאחוריה כל הזמן הזה. עכשיו הוא ברח. קפץ לתהום.
(שתיקה).

אני מהסס לרגע אבל קופץ אחריו.
(שתיקה).

— למה קפצת אחריו?

— כי הוא יודע את האמת.

חוץ. חלל. לילה.

— אני נופל. אני לא רואה את הליצן. יש ריק מסביבי. בעצם, חומר אפור. אי אפשר לראות אותו. אפשר רק להרגיש...
(שתיקה).

אני מרחף באוויר. אנחנו בתוך צינור מאוויר.

— אתה והליצן?

— לא. זה אני ואיזו דמות ש... אני לא בטוח מי הדמות הזו... היא עם הגב אליי.

— אתה יכול ללכת לקראתה? או לקרוא לה?

— ניסיתי. התקרבותי ואז היא נעלמה... אני חושב, מה אם אני אמשיך ליפול לנצח?

— כמו בסיפור ההוא שלך?

— כן.

— זה מפחיד אותך?

— משום מה לא. אני חושב שבגלל שאני יודע שאני נופל אז זה בסדר. הרי זה היה ככה כל הזמן.

— כל הזמן נפלת?

— אפילו נוח לי ככה. הפחד היחיד שלי הוא שזה יסתיים.

— ומה יקרה כשזה יסתיים?

— אני אצטרך להתחיל את כל זה מחדש.

— את החיים?

— כנראה.

.1

רחובות עגומים. שעת לילה מאוחרת. מדרכות אספלט שוממות, מכוסות כפור קרוש. אותן אני מרגיש היטב. זה בגלל שהן דוחקות את עצמן אל תוך הרגליים שלי, ומשם אל יתר הגוף. אני מבחין בסוליות הנעליים שלי. הן בלויות. הלכתי הרבה. אני לא זוכר מזה יותר מדי. תחושה כללית, זה הכל. אבל הנעליים. יום יבוא, אני לא אהיה יותר, אבל אנשי העתיד יוכלו לקרוא בסוליות הנעליים שלי את מהלך חיי כולו. המשכתי ללכת, פיסה של אור בלילה השחור. כמה פיסות אור אחרות ריצדו לעומתי, נרות שהועמדו על אדני חלונות, נוטלים שאיפות אוויר אחרונות, קטועות, כמו הנשימה שלי. כמוני. קר. צריך לחשוב על מחסה ללילה. ביום אחר, כן, לא היה אכפת לי, הרי כבר לא אכפת לי כמעט מכלום. אבל הלילה כן. הגוף עדיין בא בדרישות מפעם לפעם. לא רחוק מהרציפים הבחנתי באור קלוש שהאיר שלט מתנדנד, חורק על צירו היחיד. פונדק. פיטר... שאר הכיתוב נמחק בצורה שלא היה ניתן לשחזר, לפחות לא לאורו המסומם של הפנס שהאיר את השלט. מן הסתם התעייפו להן חלק מהאותיות, כשם שכל החומרים מתעייפים בסופו של דבר.

הדפתי את דלת העץ ונכנסתי פנימה. בפנים – מבואה רחבה, חשוכה, נמוכת תקרה ומבולגנת, קירותיה מחופים עץ בסגנון מיושן; על אחד הקירות תמונת שמן גדולה שלאורו הגווע של המסדרון ראיתי בה בעיקר צלליות בתחילה, אולם במבט מעמיק יותר הבחנתי בספינה טרופה מוטלת על צידה, חציה מלא מים, נאבקת בתהומות העומדות לכסות עליה כשמתחתיה רוחש דברמה אדיר ממדים, מפלצת הים הגדול שנלכדה במכחולו של צייר רגע לפני שהמיטה כליה על גודל

העץ המסכן; על הקיר הנגדי תצוגה מרשימה של אלות וחניתות פראיות, אחדות מהן עשויות משברי מלתעות מסוריות, אחרות מעוטרות באניצי שיער אנושי; ולצידן כלי נשק שונים ששימשו ככל הנראה יורדי ים בזמנים עברו, כשיצאו אל מסעות הציד שלהם בימים הגדולים.

אחרי המבואה החשוכה הגעתי לפרוזדור בעל תקרה נמוכה וקמורה, וממנו אל האולם המרכזי. היה צורך להרכין את הראש מפאת גובה המשקוף. חבורת גברים צעירים הייתה ישובה לשולחן. הם דיברו על משהו, לא הקשבתי לתוכן הדברים, אולם לפי לבושם – מגפי גומי שהגיעו עד לברכיים; מכנסי ניילון כחולים, נבלעים קצת מעט מתחת למפרק הברך לתוך המגפיים; מעיל גומי צהוב עם כובע בקצהו, שנח רפוי על השכמות; זקנים קשיחים, מדובללים, שעיתרו באי סדר את פניהם – הבנתי שמדובר ביורדי ים, שכפי הנראה עשו את הפונדק למחנה לילה ארעי תחת כנפיה של העלטה המטיבה. ולא ששאר חייהם היו ארעיים פחות, הרי מרחבי האי־קץ של הים הגדול היו לאנשים כגון אלו לבית נודד רוב ימות השנה, אולם אפשר שכפי שקרה לצוות ספינתו של תזיאוס, גם אנשים אלו לא שמו לב לכך שהמים שעליהם ניצב ביתם אינם אותם מים, ושבתם, בעצם, נטוע בעולם עוד פחות מאוהלו של העברי הקדום. אבל לא, המים הם אותם מים והאנשים גם הם אותם מים. כן, היה משהו מן המימיות של הים שדבק במראם של אותם נוודים נטולי קרקע, שזקניהם דמו לקרעי אצות שנדבקות אל סלע משונן, שבחטטיו הרבים הזכיר את עור פניהם של הימאים הללו. בין יושבי השולחן התרוצץ זקן מצומק, ומזג להם את סם הלילה שלהם בכוסות מזכוכית ירוקה ועבה. כך עשה את דרכו פעם אחר פעם, הלוך וחזור, מקצה החדר, אישם בפינה מרוחקת, היכן שנפערה גומחה אפלה, חבויה למחצה, בצורת לוע של דג ענק ששימשה פֶּר, ועד לשולחן. והוא, הזקן, גילו היה לבטח כגילו של אותו נביא שגם הוא, כמוהו, ברח מבשורה, רוקח להם ולעצמו בתוך בקבוקונים וכדים עכורים המוצבים על מדפים רעועים את שיקוי השכחה, חברו הטוב של הלילה, מבשרה של השינה הברוכה.

עד מהרה עלה האלכוהול לראשם של השותים והם החלו לרקוד, לשיר ולהתנועע על הספסל. חלקם אף קם והחל מתנודד בקרטוע מימי

על רצפת העץ החורקת, עד שתהית האם הייתה זו הרצפה או שמא גופם, שכבר שכח יבשה מה היא, הוא שחרק. ישבתי על ספסל עץ, מתבונן בחצי עין בתעלולי הימאים השיכורים, שוקע בהרהורים שאין מנוס מהם במקום מסוג זה. ארוחת ערב. רוצה ארוחת ערב? זה היה בעל המקום שפנה אליי כעת. ככה לפחות חשבתי. ארוחת הערב הוגשה בחדר הסמוך. החבורה השיכורה כבר החלה מעתיקה את מקומה לשם. הוא היה נחמד, בעל המקום. הוא שאל אותי איך קוראים לי. לא ידעתי מה לענות. קרא לי ישמעאל, אמרתי. נכנסתי לחדר השני שלא היה מחומם כלל והרגיש קפוא. בכל יום מחדש החומר מתעלל בנו. כן, דבר אחד הוא לשהות בקור העז כשאתה נמצא בחוץ, בדרך ממקום אחד לאחר, ודבר שונה לגמרי הוא לקפוא מקור על שולחן בביתך. לפחות האוכל היה טוב. אבל הנה אני מתלונן כבר בפעם השנייה היום, ואין לי באמת על מה. גם לא על זה שאאלץ לחלוק מיטה עם אדם נוסף. כך הרי נאמר לי ברגע שנכנסתי. אמנם התרגלתי לחלוק את יצועי עם הולכי על ארבע למיניהם, אבל אם אחרוג מהרגלי ואסכים לחלוק אותנו הפעם עם הולך על שתיים, אקבל מיטה אמיתית, מזון מרופד, כריות ומצעים, אביזרי שינה שהתרגלתי כבר לחיות בלעדיהם. ולמרות שבכל יום נתון אני מעדיף את חברתם של ההולכים על ארבע, שלהם אני לא חייב דין וחשבון ולא צריך להסביר את עצמי, מקומי, שמי, וכל מיני פרטים נדושים אחרים שהמפגש בין בני האדם מחייב, עדיין כל זה אינו לגמרי רע.

כולם הסתערו על האוכל. כיכרות הלחם נבצעו בחרון ומרק הלך בנקישת כפות מסיר האלומיניום המפויח והגולמני אל צלחות הפח. האוכל היה טוב. אכלנו לשובע. הימאים אכלו תוך כדי שיחה קולנית. תהיתי האם שותפי למיטה הוא אחד מהם. בפינת החדר, בצד הדלת, ראיתי אדם אחד, כמטר ושמונים גובהו, גופו מוצק ועורו שזוף במיוחד. בתחילה הנחתי שהוא אינו אחד מן הימאים, שכן הוא לא הצטרף להתהוללות שלהם ונראה שמח להיוותר לבדו, שקוע במחשבותיו. לרגע אחד חשבתי בביטחון, אני לא יודע למה, שהוא האיש שאיתו אחלוק מיטה הלילה, אך לאחר שקם והסתלק מן המקום סר ממני ביטחון זה. אף אחד לא יוצא בשעת לילה קפואה כזו החוצה אם הוא לא חייב. האיש התאכסן כנראה במקום אחר, ורק בא להיפגש עם

חבריו. פחד קל נבט בתוכי. מי הוא שותפי לחדר? חשבתי לגשת אל מי שחשבתי אותו לבעל המקום ולשואל אותו, אבל מיד התחרטתי. שאלה כזו תצריך מגע אנושי נוסף, ובסופו של דבר מה זה ישנה אם אדע או לא? זה לא יוסיף ולא יוריד. מוטב שפשוט אמצא לי איזה מקום כאן, בחדר הזה, על הספסל הזה הצר, הארוך רק בקושי לשמש מיטה.

הצבתי את הספסל לאורך הקיר והארכתי אותו עם כיסא. השתרעתי על גבי בזהירות, בוחן את יצועי החדש. לא רע. אלא שעד מהרה גיליתי שרוח פרצים שהחלה מנשבת ברחבי החדר מסכלת את נוחותי. לכן עליתי בסופו של דבר אל החדר שייעד לי בעל המקום. אני רק מקווה שאותו אדם שאיתו נגזר עליי לחלוק את מיטתי לא נוטה להפריז בשיחות בטלות. אולי יתמזל מזלי ונוכל לומר האחד לשני, הי אתה, אני לא מעוניין לקשור איתך שיחה ונראה שזה הדדי, ולמה שנעמיד פנים ונאלץ את עצמנו להיכנס לתוך המשחק המייגע הזה... אני אומר, בוא נשכב לישון, כל אחד בצד שלו, ונניח את כללי המשחק לאחרים שישחקו בהם. ואם אתה אדם לעניין, כפי שאני חושב שאתה, הרי שלא נצטרך לומר מילה מכל זה, אלא נבין את הכל מתוך קשר שבשתיקה, מתוך גופנו נבין זאת, ונאנח אל תוך השמיכה והירח יאנח איתנו לפני שיקפל את זהרוריו הפועמים בדממה ויבלע אל בין העננים, ואנחנו ניבלע גם כן אל בין החלומות, חלומות מתים שנעים עם דממת הלילה, ובחלום יופיע מול עינינו אותו פרא אדם אציל, מאלו שהיו מאכלסים את חלומות העולם העתיק, ופניו ארגמן וגופו ארגמן והוא ניצב על בסיסי רגליו הענקיים, יציב והדור כמו אל פולינזי, שריריו מפוסלים כאבן ועיניו אש שחורה ומבטו רושף וכידו הוא אווז מקטרת מעשנת, ושפתיו העבות ידברו אלינו, והנה אני בתוך הגולה על סירה בנהר איךסוף ורוח סערה באה מצפון, ענן גדול ואש מתלקחת ואראה מראות אלוהים, ובקולו הפראי יספר על אדם אחד שעזב את אשתו ואת ילדיו ואת ביתו והלך אל ארץ רחוקה כדי למצוא מלוכה, והלך והלך ימים רבים מספור, ונלחם עם המפלצת הרוחשת במעמקים וברח לו אל ים רחוק כדי למצוא מנוחה, ולא זו ולא זו מצא אלא את עצמו בספינה טרופה מצא, בבטן הים, והנה הוא זועק לאלוהיו שיוציא אותו משם, אבל אלוהיו אינו שומע תפילות כבר יותר מאלפיים שנה ואינו שולח לו יונה שאיתה יוכל לדבר בלילות הבודדים, ולאחר שיפסע אל השאול כדי

לשחרר את עצמו מהכלא שבו כלא את עצמו, הוא ידדה חזרה אל האי שלו הניצב בלבו של שום מקום, ויעלה אל מגדל האור שאורו פונה פנימה, ובחושך, חגיגית, יעלה את התגלחת על עור פניו, ואבואה אל מזבח האלוהים, נאה היום, ולמרות שרק לפני ימים אחדים עוד היה ילד, מאז הפך כבר לגבר, ואיך לא יהיה גבר ואימו נטשה אותו בילדותו ואלוהיו נטש אותו בכגרותו, והגבר יביט אל כוכב השמים הקרוי על שמו, והנה הוא מלך על כל הארץ, וירד מטה והנה שוב הוא ילד, אל המלחמה ילד, צא, מהאי שלך צא, מכלאך צא יחד עם מתי המדבר, צא אל הדרכים, ילד אמיתי, אל הרכבת שתוביל אותך מעבר לנהר אל הארץ המובטחת, אל האונייה המחכה לך, עם הציפורים המשכימות קום, קום אל האונייה שלך. אל האונייה שלך. אל האונייה שלך. הרחק מכאן.

.2

במרכז המסחרי שמחוץ לבית הספר הייתה מעדנייה קטנה – סנדוויצ'ים, סלטים ומעט דברי מאפה. במשך שנים הייתה המעדנייה ספקית ארוחות הצוהריים שלי, ומקום התאגדות לאלו שמצאו את עצמם מחוץ לשיעור או בין שיעורים. שם פגשתי לראשונה את הג'ינג'י, בחור צעיר כבן 21 ממוצא דרום אמריקאי, שהעביר את ילדותו ואת ימי נעורו בכפר בצפון, ואחרי שהשתחרר מהצבא ביקש לבחון את חיי העיר הגדולה. הג'ינג'י (אף אחד מעולם לא ידע את שמו) מצא עבודה באותה מעדנייה ושכר לו חדר קטן בדירה בשכונה. התיידדנו במהרה והוא הזמין אותי לבקר בכפר שלו. קיבלתי את ההזמנה ברצון. את המסע התחלנו בעיר ב' הקרובה לעירנו, בהמתנה של יותר משלוש שעות לסוליית חשיש. הצטרפו אלינו גם ר' ונער נוסף שאיני זוכר את שמו. את זמן ההמתנה העברנו בעיקר בכילוי מצבורי הגראס והחשיש שלנו, פעולה שבה המשכנו גם במהלך הנסיעה. אחרי נסיעה לא קלה במזג אוויר סוער הגענו לכפר. השעה הייתה שעת לילה מאוחרת. חדרו של הג'ינג'י היה קטן מכדי להכיל את ארבעתנו, ולכן נקבע שהוא ור' יישנו שם, ואילו אני והנער האחר נישן בחדרים של חבריו של הג'ינג'י, שקיבלו על עצמם לארח אותנו ללילה. המארח שלי היה בחור צעיר ועגלגל בשם פ', יצור חביב ומסביר פנים אבל חולמני ומפוזר בצורה בלתי רגילה, שפניו ניחנו במתיקות של דוב קואלה, ורק צלקת אחת, שנמתחה לרוחב מצחו, סדקה את מעטה התמימות שלהם. נפרדתי לשלום מהג'ינג'י והודיתי לפ' על האירוח. פ' פטר אותי בנפנוף. הוא הראה לי את המיטה שלי, תדרך אותי קצרות לגבי האזורים החשובים בבית (שירותים, מקלחת, מטבחון) והפציר בי

שארגיש בבית. אז עלה על מיטתו ושכב לישון. כמה רגעים לאחר מכן כבר נחר בקולי קולות. נותרתי לבד. תחושת העייפות שהרגשתי כשהגענו לכאן חלפה, וכדי להעביר את הזמן ולסייע לגופי להירדם החלטתי לעשות מקלחת חמה, לאכול משהו ולקרוא ספר שהבאתי איתי. רבע שעה במים רותחים התישו משהו מעירנות הגוף. לבשתי בגדי שינה ופניתי לעבר המטבחון. במקרה לא מצאתי שום דבר מפתה לאכול ועל המדפים ראיתי רק מצרכים שדרשו הכנה. החלטתי לוותר, אלא שאז עיני נתקלו בתנור שלא שמת לי לב אליו קודם לכן. דלתו הייתה פתוחה למחצה, ובתוכו יכולתי לראות שתי תבניות עמוסות בעוגיות. שלפתי אחת מהן והרחתי את העוגיות. לא היה להן ריח מיוחד, אבל די היה בו כדי לשכנע אותי לטעום. תחבתי אחת לפה ולעסתי באטיות. אכלתי עוד כמה, מתענג על הנימוחות, אסיר תודה על ארוחת הלילה המפתיעה. לאחר שהשבעתי את רעבוני כליל פסעתי בחזרה למיטה. הוצאתי את הספר, הדלקתי את מנורת הקריאה, תמכתי את ראשי בשתי כריות והתחלתי לקרוא, מיידל לבואה המהיר של השינה. ואכן, כעבור זמן קצר נשמט הספר מידי ואני שקעתי בשינה טובה.

כשהתעוררתי הרגשתי עירני לגמרי. הבטתי בפ'. הוא עדיין ישן. קמתי מהמיטה, ניגשתי אל החלון והסתתי את הווילון. עדיין היה חשוך בחוץ. הסתכלתי סביבי ועיני נתקלו בשעון קיר. 01:20 לפנות בוקר. הדבר היה קצת מפוקפק בעיניי, כי ככל שזכרתי, עוד לפני שהתחלתי לקרוא בספר השעה הייתה 01:05. ואם לוקחים בחשבון שגם קראתי כמה דקות, הרי שלפי השעון ישנתי לא יותר מעשר דקות. ניגשתי אל התרמיל והוצאתי את שעון היד שלי מאחד הכיסים. ציפיתי שיורה על שעה מאוחרת יותר, אולם גם שם השעה הייתה 01:20, זהה לזו שעל שעון הקיר. אם ככה, באמת ישנתי רק עשר דקות. מה עכשיו? להירדם שוב כבר לא יכולתי. העולם סביבי היה שקוע כולו בתרדמה עמוקה, ונראה שהדבר היחיד שיכולתי לעשות כדי להעביר את הזמן היה לחזור לקרוא. הסתכלתי על מחוגי השעון שעל הקיר, ולפתע הבחנתי בכך שהמחוגים רצים מהר קדימה, עד שהם מסתדרים על השעה שתיים. שפשפתי את עיני וכאשר הסתכלתי על השעון שוב ראיתי שהמחוג הקטן משתולל בפראות קדימה ואחורה ושהמחוג הגדול משתרך

בעקבותיו. משהו בטח התקלקל במנגנון, חשבתי. שלפתי את שעון היד מהכיס. הוא הצביע על השעה 01:22. הגיוני יותר, חשבתי. אולם ברגע שפסקתי שמדובר בלא יותר מתקלה בשעון הקיר, התחילו גם מחוגי שעון היד לנוע במהירות. אחת, שתיים, שלוש, ארבע, חמש – בתוך רגעים ספורים הקיף השעון את כל שתיים עשרה הספרות. העברתי את מבטי בין שעון הקיר לשעון היד. מוכנית ניערתי את שעון היד, ואז קפצו מתוכו שני המחוגים, ואחריהם הספרות שמיהרו להסתדר שוב בעיגול ולהקיף את המחוגים. אחת הספרות נכנסה אל מרכז המעגל והשתחוותה בפני המחוגים, ומיד לאחר מכן החל גופה להתעוות כמה שדמה לריקוד פולחני אקסטטי. שאר הספרות חזרו על פעולותיה של הספרה הראשונה. עוד בטרם הצלחתי לעכל את המראה המשונה הזה, הוא התפוגג ונעלם. שכבתי במיטה, אך לא הבנתי כיצד הגעתי לשכב שוב. ניסיתי לקום, אלא שאז גיליתי שאיני מצליח להזיז אף איבר מגופי מלבד הראש. ומיד אחרי שחשתי בזה ראיתי כיצד גופי מתנתק ממני, קם מן המיטה ופוסע, בלי ראש, אל מחוץ לחדר. הייתי ראש ותו לא. שכבתי במיטה והבטתי בספר, שכעת ריחף באוויר וקרא את עצמו בקול. סובבתי את ראשי במהירות לכיוון פ'. חששתי שמא הקול יעיר אותי, אבל הוא היה שקוע בשינה עמוקה. החדר הלך והתרחב. קירותיו החלו נמסים. כבר לא הצלחתי להבחין בפ', ומהר מאוד נגזזה גם נקודת האור שמעל למיטה שלו והתפוגגה אל תוך הלילה. העולם חשך ורק פיסת ירח חיוורת ודקיקה האירה אותו קלושות. צמצמתי את עיניי לסירוגין. מולי הופיע בית ילדותי. עמדתי מחוצה לו, ובסמוך אליי עמד אבי והתבונן בציור שנתלה על דלת הכניסה. זכרתי את הציור הזה. זה היה ציור שהכנתי לו בבית הספר, שאמא ואני תלינו על דלת הכניסה של הבית לכבוד חזרתו מחוץ לארץ: תיבת נוח מוקפת בזוגות החיות שהתמזל מזלם לעלות אל התיבה. על התיבה כתבתי באותיות גדולות, צבועות בכחול שמים, "ברוך הבא אבא". אבי נכנס בדלת ונעלם, ומשקוף הדלת התפרש לרוחב והפך לגשר גדול. גשם זלעפות התחיל לרדת. זה היה הגשם שיצא משמי הציור שלי, ועכשיו הוא שטף את כל סביבותיי. רציתי לרוץ כדי לתפוס מחסה, אלא שאז נזכרתי שהגוף שלי כבר לא איתי. שרקתי לו וראיתי אותו מגיע בריצה. כשהגיע אל המיטה ירד על ארבע וחרץ מתוך צווארו לשון ארוכה, תוך שהוא מתנשם

ומתנשף בכבודות. הוא שלף מכיס מכנסיו חתיכת נקניק, זרק אותה באוויר, ואז ניתר על שתי רגליו ותפס אותה בצווארו. אחר־כך חזר והתחבר בחזרה אל ראשי. הייתי שוב אדם שלם, ואני זוכר שהמחשבה הזו שימחה אותי מאוד.

שכבתי במיטה והתכוננתי בחלל המשתנה. רציתי לדעת מה השעה, אבל כשהתכוננתי להרים את ידי ולהסתכל בשעון, הבחנתי בכך ששוב אין לי גוף. מולי הופיעו מחוגיו של שעון הקיר. שלחתי, כמו גידם הממשיך לחוש את ידו שכבר אינה שם, את הזיכרון החי של היד שלי וסידרתי את המחוגים. בתנועה איטית סובבתי אותם ימינה עד שעמוד השחר נראה במרחק, השמש זרחה על העולם, פ' השכים, קם ממיטתו, דידה לכיוון השירותים, וחזר ונרדם כשהזזתי שוב את השעון אחורה, כדי להמשיך עוד את זמן הלילה. וכשהזזתי אותו עוד קצת אחורה, אל השעה 23:30 בלילה הקודם, ראיתי בפתח הדלת את הג'ינג'י נפרד ממני לשלום, אותי פורק את תרמיל הגב שלי, ואת פ' אומר "תרגיש בבית" ומוכיל אותי אל המטבחון ואל המקלחת. המים במקלחת זרמו. חשבתי לשאול את פ' למה המים זורמים למרות שאף אחד לא מתקלח, אבל לפני שהספקתי לנסח במילים את המחשבה מצאתי את עצמי עומד עירום מתחת לזרם, ואת פ' נכנס עם מגש עמוס עוגיות ואומר: "קח, אלו עוגיות מיוחדות".

בעודי מתפלא על כוחי החדש לסדר את הזמן עלתה בי מחשבה נוספת, קיצונית יותר: אם אפשר להחזיר את אירועי היום כמה שעות אחורה, למה שלא אחזיר אותם אחורה יותר? כמה ימים או אפילו שבועות? הפעם לא הצטרכתי אפילו לזיכרון ידי האבודה ופשוט חשבתי: סיבוב אחד לאחור, שניים, והנה הופיעו למולי אירועי יום האתמול. עוד שניים ואגיע לשלשום. ארבעה עשר סיבובים ונמצאתי בסוף השבוע שעבר. לא מצאתי שום דבר מעניין שם, ולכן המשכתי לסובב. שבועיים, שלושה, חודש. אחר־כך התעייפתי. כדי לחזור זמן רב כל כך אחורה נאלצתי לבצע תנועות רבות מדי. הייתי זקוק לתוכנית חדשה, יעילה יותר, עבור זמנים רחוקים יותר. לנגד עיניי חלפה המחשבה על שעון מסדרת הטלוויזיה "היה היה". התוכנית עסקה בהיסטוריה והיה שם שעון מלבני שהניע במהירות וביעילות את מאורעות ההיסטוריה אחורה וקדימה. רק חשבתי על זה והשעון הופיע

לצידי. חשבתי על תאריך: 20 בינואר 1989, ומיד עם תנועת השעון הושלכתי אל אירועי אותו היום: מזג האוויר הפך חורפי באחת, ענני סערה כבדים הופיעו בחדר, מלווים בכרקים ורעמים, וגשם חזק ניתן מהתקרה. עניין בלתי צפוי זה גרם לי להזדקק למטריה, ולמזלי אכן צצה מיד אחת והגנה על ראשי. פרט למזג האוויר השתנו גם פני החדר ותכולתו: הקירות היו בנויים עתה מעץ אלון, התקרה מזכוכית, והיו שם המיטה שלי, הספרים שנחו על המדף בכריכות יפות, חלקם עטופים בקפידה בנייר, כמו בעלי חיים אילמים, ושולחן הכתיבה שלי. נמצאתי בחדרי שבעליית הגג בבית הורי, ואני אחר שכב על המיטה שלי וקרא בספר. עוד לא הספקתי להציץ בכותרת הספר וכבר נשמעה קריאתה של אמא שביקשה שאבוא לארוחת הערב. אני האחר תחב את הספר אל מגירת השידה, נכנס אל נעלי הבית שלו, פתח את הדלת וירד במדרגות. הלכתי בעקבותיו. למטה כבר הוגשה הארוחה על שולחן האוכל העגול שהכרתי היטב, ליד הפסנתר הישן שלי. אני האחר התיישב. התיישבתי גם אני, ואמא שלי, משסיימה להגיש את האוכל לשולחן, התיישבה לצידי, מול אני האחר.

אמא שלי דיברה. היא שאלה את אני האחר בקשר ללימודיו או משהו כזה. לא ממש טרחתי להקשיב למה שאמרה משום שהייתי שקוע באיך שאמרה את הדברים, בצליל של הקול שלה, שהיה רך ואיטי יותר מכפי שזכרתי. גם תווי פניה של אמא היו רכים יותר. התבוננתי בה, צפיתי בזמן שהסתלק מגופה ובזיכרונות שעד לרגע זה היו כה אדישים, כה דהויים, שאם זכרתי משהו מהם זה היה בעיקר את אובדנם. ואז ניסיתי למשוך את תשומת לבה. קראתי בשמה, אולם היא לא הייתה ערה לקיומי, והמשיכה לפנות בדבריה ובמבטה אל אני האחר. שלחתי יד וליטפתי את השיער שלה. גם בזה היא לא הבחינה. קמתי ממקומי והתהלכתי בבית, מקשיב בפזיז דעת לשיחתם של אמא ואני האחר. מהר מאוד השתעממתי והחלטתי לצאת משם. מולי הופיע השעון. כיוונתי את התאריך לזמן מוקדם יותר, 7 ביוני 1981 (הייתי אז בן ארבע וחצי), ומול עיניי השתנתה המציאות בן רגע. הבית הפך אחר, צר ומוארך; חדר אחד לא גדול במיוחד שימש הן כסלון הן כמטבח, ובמרכזו עמדה עגלת ילדים ובה תינוק. אמא שלי – כמה צעירה היא נראתה פתאום! – עמדה מול הכיור והדיחה כלים, מפזמת לה מנגינה

כלשהי שלא הצלחתי לזהות. בצידו השני של החדר, על ספה אפורה, ישב אדם שלא הכרתי וצפה בתוכנית טלוויזיה. הוא נראה מבוגר מאמא שלי ואת פניו עיטר שפם מסולסל ועבה. בידו אחז מקטרת שאותה הדליק שוב ושוב. הוא ניגש אל התינוק שבכה עכשיו ונענע את העגלה. אמא שלי אמרה לו משהו, אבל לא הבנתי מה. תחושה כבדה עלתה בי לפתע, אני לא יודע למה. רציתי להסתלק משם. קראתי לשעון אבל כלום לא קרה. קראתי שוב, מאמץ את כל כוח המחשבה שלי, ועדיין – שום דבר. רצתי למטבח ותלשתי בחוסר זהירות מכוון את כלי הבישול שהיו תלויים על נְוים מעל הכיור. הטחתי אותם ארצה בקול רעש גדול. אמא קפצה ממקומה ואני חשבתי שהנה, מאמצי נשאו פרי, אולם כעבור רגע, כאשר הגיעה במהירות ונעמדה לצד עגלת התינוק הבנתי שלא היה זה הרעש שלי שעורר את תנועתה, אלא בכיו הבלתי פוסק של העולל. נפלתי על הספה, מתוסכל מחוסר היכולת לשנות את מצבי, ושיחקתי בחבילת קלפים שמצאתי על השולחן, מגניב מדי פעם מבט בכיוונם של אמא ושל האיש (שניהם עמדו עדיין ליד העגלה של התינוק וניסו להרגיע אותו). אחזתי בקלף אחד בין הבהן לאצבע, מתחתי אותו ושחררתי באחת, מניח לו להיירות מידי במהירות. הבטתי בו כשהתערסל באוויר, רגע לפני שכוח המשיכה יחזיר אותו בחזרה אל הארץ. המשכתי כך למשך זמן מה, עד שלפתע מצאתי את עצמי במקום אחר. זה היה חדר בעליית גג, ואמא, צעירה אף יותר עכשיו, עמדה מהורהרת מול חלון בעל שתי כנפות. שמעתי את קולה של הרוח מבחוץ, וכך כנראה גם אמא שלי (הסקתי זאת לפי הבעת פניה), אף שלא מיהרה לסגור את כנפות החלון אלא השתהתה עוד זמן מה לפני שעשתה זאת. לאחר מכן נפנתה אל פנים החדר והחלה תוחבת כמה חפצים ובגדים אל תוך מזוודה קטנה בצבע חום. בחדר היו שתי מיטות שעליהן ישנו, מכוסים עד לראשם, שני ילדים קטנים, שאחד מהם היה אני. מול המיטות, נשען על הקיר החיצוני, היה ארון עתיק. אמא ניגשה לארון ושלפה ממנו כמה בגדים נוספים: חולצות תחרה, כמה זוגות לבנים, סוודר בצבע ירוק וכתונת לילה. היא תחבה אותם אל המזוודה. נשמעה דפיקה בדלת. היא נפתחה, ואל החדר נכנס אותו אדם משופם. בחנתי את פניה של אמא. היא לא נראתה מופתעת. כנראה ציפתה לו. היא הנידה בראשה לעומתו, תנועה איטית, נוגה, והאיש ניגש אל אני

האחר שישן, הרים אותו והניח אותו על חזהו, ואז פסע בתנועות מדודות לעבר הדלת, פתח אותה ויצא משם. לרגע התמונה קפאה. גם אמא קפאה במקומה, מבטה נעוץ בדלת הטרוקה. לאחר מכן הפנתה את מבטה אל הילד שישן במיטה השנייה. תהיתי האם אני מכיר אותו. מהתנוחה שבה ישן – הוא היה מקופל כעובר, השמיכה כיסתה את כל גופו עד לראש ורק צד אחד של פניו נגלה לעין – לא הצלחתי להבין. ניגשתי אליו וניסיתי להרים את השמיכה, אולם להפתעתי סירבה זו לזוז ולחשוף ולו סנטימטר אחד ממה שכיסתה. היא הייתה קפואה שם כמו הילד ששכב מתחתיה. בינתיים אמא לקחה את המזוודה וניגשה בחזרה אל החלון. היא פתחה את כנפותיו לרווחה, ולפני שהצלחתי להוציא הגה מפי או כלל להעלות על דעתי מה כוונתה, קפצה החוצה ונעלמה.

.1

כל יום הוא יום ישן ולמרות זאת, כשהגורל מגיע, אני אף פעם לא מוכן. האם זה גורל שהביא אותי עד הלום? ולאן הוא לוקח אותי עכשיו? לא. זה הרי טירוף מוחלט. לא הייתה כאן שום יד מכוונת. נולדתי לא מוכן.

— — שחר עולה, מכורבל בקרעי עננים ובלויי ערפילים כפושט יד. סיפונה של הספינה פ', זקנה בלה וגאה הנושאת ביוהרה על גבה את צלקות מאבקיה הימיים, מקושטת כְּאֹדֵיתוּ קיסרית אתיופיה, פניה וגופה מעוטרים בשלל עצמות ושיני לווייתנים, מזכרות מניצחונותיה על האצילים והמרים שבאויביה. מפרשה של תת ההכרה, הזמן של שם, נפתח כענן מעל הבאים לקראתו. הי אתה, המשייט! מדוע הגעת לכאן? מה הותרת מאחור? ממי ברכת? האם יש מישהו שיישא את זכרך שם על החוף? או שמא הגעת לאבדו בין הגלים... כאן, ידידי, אין צורך לטמון אבנים בכיסים. כאן, ידידי, בטבורו של עולם, סחף בראשיתי יערבל אותך בין הבזקי הזיכרון החטופים של הבריאה עד אחרית הימים — —

— — אני הסובל. אני הצדק. אני המשפט. העולה לסיפון שוב לא ירד ממנו לעולם. בוקר טוב מפלצת שלי, כלתי, נוחי היטב, כנראה אהרוג אותך לפני שהיום ירד. לרגלי הקברניט האומלל, טרוף הדעת, סחוף רוחות הרפאים, רוכן נער הסיפון, מנקה במטליתו את פסולת חלומותיו. לילה טוב נערי, בני, נוח היטב, כנראה אהרוג אותך לפני שהיום יעלה — —

— — הים זעף באותו יום, ידידיי. שקן של איאולוס הותר בסערה. קום מעצמותיי, רוח נוקם. הסר את הדונג מאוזני המלחים. מי שבתום לב שמע את קולן, שוב לא ישוב לביתו לעולם. הם אומרים להם, התירו את השק. התירו את השק. עננים כבדים מכסים את השמים. סערה מצפון תבוא. רוח גדולה וחזקה, מפרקת הרים ומשברת סלעים, תקלוף את השמים עד לובן. שמי חשמל. פרכוסי אור אחרון — —

— — חשכה בולעת אדם וחיה, עצם וצללית. קולות מלחים נשמעים במרחק. איש איש לאלוהיו. ורוח מרפרפת על פניי, ממששת, עיוורת, האם זה אתה? מאין תבוא? מה ארצך? בוא איתי, במעלה המדרגות, נעלה יחד, היא מרחרחת, נגוז יחד, יתעצב אלוהים אל לבו. נוח לך על ההר. יום יבוא ונתחיל הכל מחדש. האם זה ישנה משהו, רוח טובה? רבות מחשבות בראשי, יתר על המידה — —

— — שאי והטיליני אל ים, רוח טובה, הקיאני, רוח מפלצת, דג גדול. משוך, לווייתן, בחפה ובחבל תשקיע לשונו. והאוקיינוס יהיה לשלולית, כרישים לדגיגים, חשכה וחידלון מעשי ידי אל ימחו כהרף עין. הנה היא, ספינתכם הנפלאה, קרניים שולחת לחופים רחוקים. הרחק מעבר לקו המרצד בין ים לרקיע יתגלה חולו הזהובהחיוור, הנהדר, של האי — —

.2

סיפור הוא תמיד ברירה של אירועים מסוימים, אחרת היה מדובר בטירוף מוחלט. אחרת היינו משתגעים. זה לא שקר. אבל גם לא אמת. לערכים האלה אין משמעות כאן. סיפור נבחן לפי האפשרויות שלו. לפי מה שיכול היה להיות. סיפור הוא, כמו האדם, אפשרות. בלי סיפור אין חיי אנוש. רוח האדם, היא כולה בנויה שכבות גיאולוגיות של סיפורים. יש מהן שנועדו להיחשף, אלו הם השחקנים הראשיים; ויש שנועדו רק לתמוך מלמטה, להבטיח את יציבות הדברים, אלו הם המקפים שבין לבין, הפעולות הבלתי נראות שמובילות מדבר לדבר, המערכת שמעניקה לנו את האפשרות להיות אפשרות. אחרת היינו משתגעים. ואם יום אחד זה יקרה (וכמה קרוב הייתי לזה אז), אספר לכם על אותם שחקנים ניצבים שאין להם שם. עד אז, בוררים. את שאר הסיפורים האפשריים – אלפים, מיליונים – מותירים כמו שהם, ואולי עושים איתם חסד בזה, כי ככה הזיכרון לא מחבל בהם. ואז, יום אחד, מישהו יבוא ויאסוף אותם לחיקו.

***

עבר זמן מה, כמה שבועות, כמה חודשים, עוד כמה חוויות, עוד כמה התנסויות. שמת לי לב לשתי השפעות: זו שלטווח קצר, כלומר, כל אותם מרחבים שנפתחו לתודעה באופן מדי, במהלך זמן ההשפעה של החומרים; והשפעה אחרת, מרחפת־מדגדגת בקצה העור, מזדחלת לאיטה, ביישנית, רכה, כמו תולעת משי, כמים ששוחקים אבן בסבלנות אין קץ, שינוי בלתי מורגש שחל בכוונת התדרים של חיי, רגישות אחרת, קשב חדש.

בגיל שמונה עשרה, בהיותי שרוי באחד ממרחבי הפנטזיה הנפלאים שנפרשו בפניי, הופיע מכר אחד ובפיו הודעה בהולה מאמא שלי: היא ביקשה שאחזור הביתה בדחיפות. נפרדתי מחבריי ומיהרתי הביתה. שם, ראיתי את אמא יושבת עם שתי אחיותיה, הדודות שלי, ועם כמה שכנים וקרובים אחרים, ומולם עומדים שני גברים לבושים במדי צבא. לא הייתי צריך שיאמרו לי דבר. התאספות מערך אנושי שכזה בסלון הבית שלנו משמעותה רק דבר אחד. נכנסתי וחיבקתי את אמא שלי בחוזקה. אבא שלי מת במהלך שירות המילואים שלו, בעוד אחת ממלחמות השווא של אומתנו הדגולה.

נסיבות מותו, שבתחילה נראו מהוגנות למדי, התערפלו והלכו עם הזמן. נאמר לנו שמת בזמן קרב, ככל הנראה מכדור תועה. ואולם מעל לכל הפרשה, זאת הבנו רק מאוחר יותר, ריחף החשד, שאותו הצבא התאמץ להצניע, כפי שקורה בכל המקרים מן הסוג הזה, להתאבדות. אני לא מתכוון לפרוש כאן את פרשת מותו של אבי. די בכך שאומר שזה קרה. כשאני מהרהר בכך, נדמה לי שאבי היה נדבך חשוב בהגדרה העצמית שלי ובזהות שעיצבתי לעצמי, אבל על פי רוב, אולי תמיד, בדרך השלילה. שכן הרבה יותר משהייתה בחיי דמות אב, היה נוכח ומורגש בהם, יותר מכל דבר אחר, היעדרו. אני מניח שבדרכו אבא שלי אהב אותי, אלא שהוא היה חסר יכולת לבטא רגש. הוא היה מדען גאון, מהטובים בעולם בתחומו, ואידיוט גמור בכל הקשור לרגשות. הערצתי אותו (את פעליו, הישגיו) וכזתי לו בו בזמן, בוז שנשאתי עמי במשך שנים ושנבע מהפחד הכפול שלי: הפחד להידמות לו, אבל גם הפחד שכל חיי אצטרך לברוח מהפחד להידמות לו. עוד לפני מותו היה בבחינת נעדר, עד כדי כך שמקורביו התייחסו להיעדרות זו כאילו הייתה תכונת יסוד של הווייתו. עכשיו, כשהסתלק, לא יהיה קשה לעולם לעכל את עובדת מותו. ואם וכאשר ייזכר, יהיה זה רק במטושטש.

אין לי כמעט זיכרונות חיוביים מאבא שלי. בעצם, נכון יותר לומר שאין לי זיכרונות משלי שנוגעים לאבי, וכל מה שיש לי מבוסס על תעוקות המצפון של אמא שלי, שחרדה לאורך כל חיי מהשפעתם ההרסנית של יחסי נישואים שמעולם לא ידעו רגעים גדולים, על בנה, שגם כך היה

רגיש "יותר מילדה", או "כמו משורר". בעיקר האשימה את עצמה על כך שלפחות לחלק מתחושות הבוז שרחשתי כלפי אבי הייתה היא אחראית בעצמה. רוב הזמן היא הסתירה את רגשותיה, אולם מדי פעם הם היו פורצים מתוכה החוצה, ואז היו מזנקים אל חלל הבית ונדבקים אל הקירות כמין ערפיח צמיגי, דביק ונטול צורה.

כילד שנוולד אל תוך עולם של בדיה והקים בתוכו את ביתו היחיד, הדמיון היה ההגנה שלי מפני כל מה שביקשתי לחמוק מפניו. היום אני יודע לנסח את מה שחשתי אז בגופי: אין דבר המערער יותר את העוגן של האני מאשר זרות שמופיעה במרחבים המוכרים ביותר. כאשר היה הזר מופיע במרחק, במרחבים שאינם בבעלותי, קל היה לי להתגונן מפניו. ואולם כאשר היה הבית הופך לזר, היו כל העוגנים של עולמי מתרסקים אל תוך האין. אני סבור שתחושה זו הייתה בת הלוויה הנצחית של אמא שלי, ורק בילדיה היא הצליחה למצוא מפלט מפניה ומעט נחמה, ובעיקר בי, משום הפצעתי הכמו אלוהית בחייה, והמקום הקבוע שיוחד לי בתוכם, של יראת כבוד השמורה לנבואות והתגלויות. ואילו אני, משום שלא ראיתי באמא שלי עוגן מספק – ייסוריה, שברירותה הנפשית והתפרצויות הזעם שלה כלפי אבא שלי החלישו אותה תכופות – מצאתי עוגן בתוך עולם מדומה שבראתי לעצמי, ואשר ברגעים מסוימים נראה לי כאילו לעד יהיה ביתי היחיד. החיים האמיתיים, החיים היחידים שנחיו במלואם, היו אלו של הדמיון. יום אחד, אני לא זוכר בדיוק מתי, כשלמדתי על תפקידו של האני העליון, עלתה בי המחשבה שלי אין אני עליון. כבנם של רוחות רפאים יצירי כפיו של העולם החדשישן, בן אל אשר בקע מהבל פיהם של אלי היערות, גודל והונק בידי פיות השחר ושדי הלילה, סיפרתי לעצמי שביתי הנוכחי אינו אלא אוהל ארעי, פונדק דרכים שאליו הגעתי במקרה רק כדי לבלות את הלילה ולאגור כוחות, ולכשאגדל אותיר את חתימתי בספר האורחים של המקום, אשק לאמא שלי, איפרד ממנה לשלום, ואשוב אל צור מחצבתי האמיתי כדי לתבוע בחזרה את ביתי. בחלום זה התלוו אליי כל אותם בני מלכים ואלים אשר גלו מביתם ומזהותם על מנת לשוב אליו לבסוף כגיבורים נטולי רכב, לאחר שפסעו בדרכי חתחתים, חוצים ימים ויבשות, צולחים פסגות הרים משוננות וקפואות, ביצות אש לווהטות, ערבות צחיחות ויערות עד, עמדו באומץ מול

בקתות מכושפות, הניסו שודדי דרכים, הצילו עלמות במצוקה, השיבו רכוש לאיכרים נגזלים, ולחמו בגבורה נגד הדרקון הגדול שמצפה לכולם בתום הדרך עד שהביסו אותו.

כבנו של אף אחד הייתי לתכליתי שלי, שיא היוהרה ושיא המצוקה; הייתי אל טיטאני ותולעת הנרקבת בקרב בני האדם. לעולם צופה מבחוץ. אף פעם לא אחד מהם. כל עלילות הגבורה שלי, כמו גם דמיונות הביעותים שלי, חלקו מקור משותף: הדחייה העמוקה שחשתי כלפי כל מה שהוא אנושי, כלומר עלוב ושברירי. לתיעוב זה התלווה גם גועל מגופי שלי, מאחר שהוא שימש לי הוכחה מוצקה לאותה ממשות, דביקה ומגעילה, והכריח אותי להכיר בכך שהעולם הזה שבראתי לעצמי אינו אלא מבצר של נייר. ברגעים של איום ממשי ומידי הייתי נעמד מול המראה ופוגע בדמות העלובה שהביטה בי, עד שנוקשות עקרוניתיה הייתה מתרככת לחומר רך, נוטה להתנדף. מרוצה, הייתי נועל אז את תודעתי בפני איומם של זיכרונות שהתעקשו ללחוש לי אחרת. בין הלחישות הללו יכולתי לשמוע מדי פעם בפעם את קולו של אבי, שביקש גם הוא לפעור סדקים בחומה הבצורה שבה הקפתי את מרחבי הפרא של ממלכתי. עליי להודות שלמרות שנעצבתי על מותו, הקלות ושוויון הנפש שבהם השלמתי עם רוע הגזירה הרתיעו אותי. ימים שלמים ניסיתי להימנע מלנסח לעצמי את האמת שביקשה להלום בתודעתי: הכעס העיקרי שלי על אבי היה על כך שהוא עזב מאוחר מדי. עם מותו נגדע החוט הדקיק האחרון שקשר אותי אליו.

3.

פנים. קליניקה. לילה.

(הקליניקה של אלמה)

– הטירוף, את יודעת, הוא מסתובב באוויר ורק מחכה לרגע הנכון להתגנב מאחור. מהצד השני של הגולגולת הוא חודר, בלילה, ואז כבר אי אפשר לעצור אותו. מהראש הוא יורד למטה, לשאר האיברים, מתנחל עמוק בלב, נכנס למחזור הדם, כאילו שזה היה הבית הטבעי שלו מאז ומעולם. ואולי זה באמת ככה, ורק אנחנו, איכשהו, מכוח ההישרדות והעונג, הצלחנו לדחות קצת את החזרה שלו.

– אז אתה מפחד שהסכר ייפרץ? שלא תצליח עוד לעצור אותו?

– באופן מודע, לא. הרי אני יודע שהדחקה רק תעורר אותו. בכל זאת אני כאן. ויחד עם זאת, אי אפשר שלא להרגיש איום במשיכה שלי לאיזו סופה שתחרב את הכל.

– ואת זו מצאת כשהגעת ללוויה שלך?

– כנראה. (שתיקה).

– היית רוצה שנחזור לשם?

Arvo Part – Frates – for cello and piano

חוץ. בית קברות. יום.

– אתה שם?

– כן.

– זו אותה התמונה? משהו השתנה?

— אני לא מבחין במשהו מיוחד. חוץ מדבר אחד. הוא לא חדש בעצם, ראיתי אותו בפעם שעברה, אבל לא הקדשתי לו תשומת לב.

יש אדם, מישהו, הוא עומד מאחורי אחד העצים. רואים אותו רק במטושטש. מיד כשהוא הגיע, או כששמתי לב אליו, שמעתי קריאה של שחף והרחתי את הריח המלוח ההוא, הנוקב, זה מהחלומות שלי, שורף לי בלחיים. (הפוגה). אבל הייתי עסוק בדניאל. הופתעתי לראות אותו שם.

— מי זה דניאל?

— המטופל שלי.

— נכון, הזכרת את זה. למה הופתעת?

— לא יודע. משהו בו מטריד אותי. לא בטוח מה. אני חש איזו... אי נוחות זדונית. (צחוק קל). זה ציטוט של ז'ורז' פֶּרְק, מספר שנקרא "איש ישן". אבל נראה לי שזה הולם את המעמד.

— אני לא מכירה את הספר. על מה הוא מדבר?

— על אדם שאיבד עניין. הוא מסתגר בתוך הקונכייה שלו. מתהלך בעולם כמו רוח רפאים.

— ואיך זה קשור למטופל שלך?

— אני לא יודע... משהו שם גורם לי לרצות לברוח. יש משהו פתלתל שאני לא מצליח לפענח עד הסוף. משהו... שנשאר בשבילי בגדר תעלומה. ואיכשהו זה קשור אליי. לתחושות שלי. לזיכרון שלי. משהו שאני משליך עליו. (הפוגה). את יודעת, לפני עשור בערך, כשעוד הייתי בהתמחות, העברתי סדנאות דרך איזו חברה. היה שם אדם אחד שמלכתחילה לא יכולתי לסבול. משהו בעיני הנץ שלו הטריד אותי. חומות, אישונים גדולים, נכלוליות, כאילו תמיד זוממות משהו. למרות זאת, לפחות באופן קצת יותר אובייקטיבי, לא היה נראה שמשהו מהפרטים שתיארתי היה נכון לגביו. המילים שהוא אמר, הצורה הרגועה שבה דיבר, הכל סתר את התחושות הראשוניות שלי. ועדיין, משהו שם לא הניח לי. יום אחד הגעתי לבית של אמא שלי לארוחת ערב משפחתית. הגעתי מוקדם יותר מהאחרים אז חיכינו. בינתיים דפדפתי באלבום שמצאתי על השולחן בסלון ונתקלתי בתמונה של מכר מתקופת בית הספר. טיפוס נכלולי, שקרן פתולוגי, לא סבלתי אותו. הסתכלתי

- בתמונה וגיליתי שהיו לו אותם עיניים, ממש אותו מבט, כמו של הבחור ההוא.
- הבחור מהסדנאות?
- כן.
- אז אתה חושב שאתה משליך על המטופל שלך זיכרון של מישהו אחר?
- אני לא יודע... אנחנו תמיד משחזרים את העבר שלנו בהווה. השאלה היא עד לאיזו מידה. (שתיקה).
- לפחות המחשבה הזו משאירה אותך פתוח יותר איתו. זה לא רע.
- נכון.
- (שתיקה).
- אין לנו עוד הרבה זמן. הייתי רוצה שנחזור לטיפוס ההוא.
- איזה?
- זה שהתחבא מאחורי העץ.
- אה, כן, אני לא יודע אם הוא התחבא.
- ראית אותו ואז שמעת את השחף והרחת את הריח של הים?
- אני לא זוכר מה היה סדר ההופעה של הדברים, אבל היה ברור לי שהם קשורים אחד בשני.
- אתה יודע מי האיש הזה?
- אני לא יודע מי הוא, אבל אני יודע שהוא קשור אליי. גם חלמתי עליו כמה פעמים. אבל אף פעם לא הצלחתי לראות את הפנים שלו. תמיד כשאני מתקרב הוא נעלם.
- יש איזו תחושה או רגש שעולים בכך כשאתה רואה אותו?
- בהתחלה זו הייתה חרדה. במיוחד כששמעתי את הקריאה של השחף. הרגשתי שהוא... אני לא יודע. בכל מקרה, הוא תמיד מופיע שם.
- בלוויה?
- כן. הוא קשור בדחף המוות שלי, אבל זה לא דווקא שלילי לגמרי. זו לפחות התחושה שעלתה בי. הייתי חרד, ויחד עם זאת הרגשתי גם סוג הזדככות. כאילו הבדידות, בלי יכולת לומר משהו אחרון למשפחה שלי שעומדת מעל הקבר שלי, משהו ממנה מוצא הבנה שם.

.1

התעוררתי כאן. באי הזה. על החול הזה. הניצול היחיד. כמוכן, אי אפשר לדעת את זה בביטחון מלא, תמיד ישנן אפשרויות אחרות, כלומר, שהיו ניצולים אחרים שנסחפו לאיים אחרים, או שיש עוד ניצולים על האי הזה ודרכינו טרם הצטלבו. בכל זאת, מדובר באי לא קטן, ולמרות שעבר כבר זמן מאז שהגעתי לכאן... ככה לפחות לפי החישובים שלי. כמוכן, אלו החישובים שלי, וגם אני איני סומך עליהם לגמרי, אבל איזו ברירה אחרת יש לי? על כל פנים, הגעתי ביום האחרון או הלפני אחרון של ספטמבר ואילו היום, ה-13 או ה-14 בפברואר, סוף העונה היבשה. לפי החישובים שלי. לא אכביר עוד מילים על כך. את עונות השנה לא מחלקים כאן לפי החלוקה המסורתית. כאן ישנה העונה היבשה, ואז העונה הרטובה, ועכשיו... כן. אם ככה, אוקטובר, נובמבר, דצמבר, ינואר, מחצית פברואר, ארבעה חודשים וחצי בערך, ועדיין, אני משוכנע, נותרו שטחים שטרם ביקרתי בהם. כמה? מה שטחם ביחס לשטח שכבר כיסיתי? אולי קטן, אולי איך-סופי, שהרי אין אדם נסחף לאותו אי פעמיים, ויש אומרים שאפילו פעם אחת. אבל די עם זה עכשיו. מי שמנסה לתפוס את הקיום בעירומו, סופו שהקיום מערטל אותו ממלבושיו, עד שיום אחד הוא מוצא את עצמו עירום, בשדה קוצים, באדמת טרשים, על פסגת צוק משונן מעל מפרץ, ו... איך אפשר לחיות ככה לאורך זמן? צריך לעצום את העיניים מפעם לפעם וללכת ככה, עם העפעפיים כבדים וחתומים, אין צורך לתכנן מראש, להפעיל מחשבה, רק להניח לכוח הכבידה לפעול את פעולתו. ככה, בעצם, יש לחיות את הכל, לכבות את הרהורי הפרא, לא להניח לספקנות התודעה לחבל בהוכחת הקיום.

התעוררתי כאן, אז, שרוע על החול הזהוב, ואני מניח שעברו כמה שעות, אולי חצי יממה (ואולי יותר? ואולי הרבה יותר? לא, לא נראה לי), מאז שאיבדתי את ההכרה ואת הזיכרון על הספינה. מכת חסד, ללא ספק, שהרי מי רוצה לעמוד נוכח אפשרות המוות של עצמו? נוכח זעקות המלחים, אחוזי קדחת השיגעון, לאל שאינו קיים ושאינו יכול לשמוע אותם? הגאות, ביחד עם הרוח שנשבה בכיוון האי, סחפו אותי אליו ונתרתי בחיים. האם אני צריך להודות על זה? אני לא יודע. וגם אם הייתי יודע, אין לי מושג למי. חוץ מזה, אני מוצא את הדבר ממוקד מדי בעצמי, ודברים מסוג זה אף פעם לא נוחים לי. אני מתכוון, האם עליי להודות לאותו כוח גורל טמיר אשר בזמן שמילט את נפשי מחץ את כל האחרים? הרי לא ניתן לייחס לכוח אינסופי את ההצלחה בדבר אחד ולהסיר ממנו את האחריות לאחר. זה יהיה טירוף. ושלא יהיה ספק בכך, אינני כופר ולו לרגע בטירופו של האדם, לא בזה של המטורפים ולא בזה של השפויים, ולגבי האחרונים אני משוכנע בכך אף יותר. בכל מקרה, אין צורך בכל הדרמה הזאת בשביל לעלות על אי בודד. וזו השאלה החדשה שטרדה את מוחי עכשיו, כלומר, שאלתי את עצמי אם באמת רע לי כאן. כאן הרי לא נצרכתי להעמדת פנים, וגם אם ויתרתי עליה עוד בהיותי שם, בקרב האחרים, הרי שיש משהו בחברת בני האדם שתמיד מנסה לשאוב אותך אליו. חור שחור ובולעני כזה, יד עלומה שמסדרת ומארגנת את האנשים לפי חוקיות עלומה עוד יותר. המשחק גדול מסך שחקניו. יותר מכך, אני חושב שאשקר לעצמי אם אומר שוויתרתי עליה לגמרי. על האשליה, זאת אומרת. האם לא הזיתי לפעמים על בית, חברה, עמית לעבודה, שיחה, עמדה, אישה, אפילו צאצא קטן שישכיח ממני, כמו שהוא משכיח מכל האחרים, את הטעם הדלוח של כל זה? לא, אני לא יכול אפילו להרהר בזה. האם היית ממשיך להאמין בצללים לו היית יכול לצאת מהמערה? האם היית ממשיך לעמוד לנצח בפתח מול השומר היחיד שמעכב בעדך, בידיעה שאין אף שומר אחר מלבדו, ושאף שומר זה אינו אלא יציר כפיו של דמיוןך? אדוני המלך, אני פה, במסדרון האפל והרחוק הזה. אל תעמיד אותי בניסיון.

.2

חצי שנה אחרי שאבא שלי מת העתקתי את מקום מגורי. שכרתי דירת גג בת שני חדרים בשכונה מרוחקת בדרום העיר, ברובע השניים-עשר. מצאתי עבודה בתור שוליית צבעי במוסך לפחחות, ולמשך זמן מה נהייתי מתחושת העצמאות החדשה שלי. ואולם כיוון שלא ממש נזקקתי לכסף, עזבתי את העבודה אחרי זמן קצר וחזרתי להקדיש את זמני לתחומים ששוב חזרו להעסיק אותי, תחילה לקריאה ולכתיבה, ואז, ביתר שאת, למוזיקה.

עוד קודם לכן החלו תשוקות ישנות לפעם בי, אבל רק בתקופה זו הבשיל המשחק המוקדם והבלתי מחייב הזה לכדי קשר משמעותי. לראשונה בחיי נמצאתי רוב הזמן לבד, רחוק מבני המשפחה ומחברי הילדות שלי. ובחסות המרחק והבדידות נפתח בי צוהר כמעט נשכח: קראתי הרבה ספרים, רובם בפילוסופיה ופסיכולוגיה. ניהלתי יומן וכתבתי סיפורת ושירה. אבל את הביטוי המובהק ביותר לכורח היצירה מצאתי בחזרה שלי למוזיקה. לדירה החדשה העברתי את הפסנתר הגרמני שלי מבית הוריי והקפדתי לנגן בו מדי יום. הייתי צריך להסיר הרבה חלודה: אצבעותיי, שהפכו נוקשות ככפיסי עץ, סירבו לציית לרצוני, והיה עליי לחזור לכל תרגילי הגמישות הישנים כדי שיוכלו לשוב ולנוע בחופשיות. שבועיים מלאים ניגנתי רק סולמות, אקורדים פרושים ואת ספר התרגילים של צ'רני במלואו, עד שהצלחתי להחזיר אותן לפעולה נאותה. מצאתי לי שני מורים לפסנתר: אצל האחד למדתי בעיקר סטנדרטים של ג'אז, סגנון מוזיקלי שלא התנסיתי בו בעבר, ועם המורה השנייה, הגברת ס', התמקדתי בקלאסי. שבת לנגן את כל יצירות העבר, שכמו הועלו עכשיו באוב לנגד עיניי: סונטת אור ירח של דביסי,

אימפרומפטו של שוברט במי במול, פנטסי אימפרומפטו של שופן וכמה מהנוקטורני, הסונטה הפתטית של בטהובן, מיקרוקוסמוס של ברטוק, ומספר אינוונציות ופרלוד ופוגה של באך. חצי שנה אחר-כך התחלתי לעבוד על הקונצ'רטו של שומאן בלה מינור. הייתי שבע רצון מהתקדמותי, ועם הזמן החלו להפציע בי שוב ניצני הרהורים, שנבטו מתוך אותה אדמת-חלום חרבה של קריירה פסנתרנית. תחילה הם לא היו יותר מפרוץ עדין, מלטף, בקצות התודעה, בעיקר משום שבתקופה זו נהניתי קודם כל לחוות את ריבוי דרכי הביטוי האמנותיות. חשוב מכך, התענגתי על היותה של החוויה נטולת עתיד מוגדר מראש שאליו היה עליי לכוון את עצמי, עתיד שהיה ברור לי שלכשיגיע בסוף, יצמית משהו מאותה חירות בלתי מציאותית של ההווה.

ואכן, זמן לא רב לאחר מכן כבר שמעתי את נקישותיו של העתיד בשערי ההווה. ידעתי שקריירה פסנתרנית תגזול ממני את רוב זמני ומרצי, אבל כעת הייתי מוכן להתחייב לכך. שאיפוחי הספרותיות נאלצו לסגת לזמן מה אל אחורי הקלעים, ויחד איתן גם זמן הקריאה שלי ירד פלאים. מהר מאוד הפכתי לאובססיבי. נחוש לפצות על כל שנות התבגרותי, שאותן תפשתי עכשיו כ"זמן אבוד", לא החסרתי ולו יום אחד של אימון. השלטתי על עצמי משמעת חמורה של תרגול: ארבע שעות מהבוקר עד הצהריים, ארוחה ומנוחה קצרה, חמש שעות נוספות של תרגול עד הלילה. התחלתי ביצירות קלות יחסית והעליתי בהדרגה את רמת הקושי: סונטה של היידן בֶּפֶה, סונטה של מוצרט בדו מינור, האטיוד הראשון של שופן בדו, רפסודיה של ברהמס בסול מינור; משם למחול הדבור של רימסקי קורסקוב, ואריאציות גולדברג של באך, הבלדה הראשונה והפולונו ההירואי של שופן, ולדשטיין של בטהובן, וכמובן שעדיין עבדתי על הקונצ'רטו של שומאן. אך גולת הכותרת הייתה שני קונצ'רטי שעליהם חלמתי מילדות: האחד של ברהמס ברה מינור, והשני של ראוול בסול, עם הפסאזים הנפלאים והבלתי אפשריים של הפרק השלישי. נלחמתי בעיקשות כנגד כל סירוב של ידי להעניק לאקורדים הכבדים של ברהמס את מלוא צלילם, או לרחף בפרסטיסימו של ראוול בפרק השלישי. שעות על גבי שעות הייתי יכול לחזור על מקטע אחד שאצבעותי סירבו לעכל. אם קרה, מסיבה זו או אחרת, שלא הצלחתי לעמוד במספר שעות האימון היומי שקבעתי לעצמי, הייתי

הולך לישון מדוכדך ונרגן, מבטיח למצפוני פיצוי הולם ביום המחרת. מיותר לציין שמשטר אימונים ספרטני זה שגזרתי על עצמי מחק כל אפשרות לחיים אחרים. מיעטתי לצאת מהבית, והפכתי למסוגר יותר ויותר בעצמי ובמטרת. חברים כמעט שלא פגשתי, ואף את אמא שלי ואת אחי מיעטתי לפגוש. מאחר שכמעט שלא יצאתי החוצה, הסתכמו הוצאותיי בתשלום למורים, בשכר דירה, מעט חשבונות ואוכל. תחילה עוד הכנתי אותו לעצמי, אבל עד מהרה גיליתי שההכנה גוזלת זמן יקר, ולכן העדפתי לקנות את ארוחותיי בחוץ.

לבסוף, ההשקעה שלי נשאה פרי. בתוך פחות משנה כבר הייתי פסנתרן לא רע בכלל. ברסיטל הראשון שקבעה לי הגברת ס' עדיין לא ניגנתי אף אחד מן הקונצ'רטי (גם לא את זה של שומאן), אולם ניגנתי יצירות לא פשוטות בכלל כמו ואריאציות גולדברג של באך והבלדה הראשונה של שופן. הרסיטל עבר בהצלחה גדולה לקורת רוחה של אמי, שסוף סוף ראתה כיצד הפוטנציאל שהיה גלום בי כל השנים הללו זוכה להתגשם – תפנית "חיובית" שסימנה עבורה את תום "מרד ההתבגרות הקשה" שלי. המשכתי הלאה. מספר חודשים נוספים ואפילו הפסאזים המהירים של ראול החלו להתמסר לאצבעותיי, שניגנו אותם יום ולילה, לא רק על הפסנתר אלא גם על שולחן האוכל, על משענת הכיסא באוטובוס, ברגעי ההמתנה לפקיד זה או אחר, בארוחות משפחתיות (אף שאלה הפכו שכיחות פחות ופחות), במיטה בשוכבי לישון, ובחלומות הלילה.

החברים, שבהתחלה עוד ניסו לשמור איתי על קשר, הרימו לבסוף ידיים. עליי להודות שהדבר גרם לי לעתים לנקיפות מצפון, אך הן היו מועטות והרבה פחות משמעותיות מאלו שהייתי חש לו הייתי נעתר להפצרותיהם להיפגש. לא ציפיתי להבנה, ומלבד לר', לא טרחת להסביר לאיש את פשר היעלמותי.

ברסיטל השני כבר ניגנתי את הקונצ'רטו של שומאן. עדיין לא העזתי להופיע עם ברהמס או ראול, אבל ידעתי בבירור שאני צועד בכיוון הנכון, ושמה שפעם היה נראה רחוק כליכך וכמעט בלתי אפשרי, היה עתה בהישג יד. מגלה כישרונות שהגיע מלונדון, מר ר', צפה בי מנגן והפציר בי שאעבור לשם, ואכן שקלתי זאת במשך מספר ימים (הרויאל קולג' נראה כהתגשמות חלום), אלא שבלחץ הגברת ס' ויתרתי על

ההצעה לטובת ניסיון להתקבל לבית ספר בניו יורק, שם לימד באותה עת מי שנחשב למורה לפסנתר הטוב בעולם, ושעוד הספיק לנגן בילדותו בפני ראול הקשיש. הסיכויים שלי להתקבל היו טובים. בעזרת המורה שלי הגשתי את טפסי המועמדות, כולל הקלטות מהרסיטלים, ולאחר זמן קצר קיבלתי הזמנה לבוא ולנגן בפני אותו מורה בכבודו ובעצמו.

.1

הותרתי בחיים אם כך. מעט לאחר שהתעוררתי שרוע על החוף הבנתי עובדה זו לאשורה. אחרי שהשבתי לעצמי את עשתונותי ומעט מכוחי, התעורר בי רצון לסרוק את הסביבה. רציתי לראות היכן אני נמצא ולבדוק האם ישנם בני אדם נוספים שחיים על האי הזה, אבל במחשבה שנייה החלטתי לוותר לעת עתה על הסיור ולהתמקד בארגון מחסה. עדיין לא ידעתי כלום על האי ומוטב היה להיזהר, שכן אף פעם אין לדעת אלו יצורי פרא מסתיר הלילה בקרבו. הסתובבתי קצת באזור הקרוב, עד שמצאתי מקום שהיה נראה לי טוב דיו לבניית המחסה: על גבעה תלולה מצאתי שטח קטן, מעין שקעורית שצמחה כבטן הפוכה למדרון, כעשרה מטרים אורכה ועשרה רוחבה, וחשבתי שהיא תשמש אותי היטב לצרכיי. גודלה היה מספק בכל קנה מידה שהוא, ויתרונה הנוסף היה בכך שהיא הייתה חבויה למדי ולא בולטת. בנוסף, הגישה אליה לא הייתה פשוטה. שני המאפיינים האחרונים הניחו את דעתי, שכן הדבר האחרון שרציתי היה להיות מופתע על ידי אורחים לא קרואים. אחרי שהחלטתי על מקום מגוריי החדש, חרטתי על האדמה את הסימן שלי כדי שאוכל לזהות את המקום, ויצאתי לחפש עצים, עלים, אבנים, כל דבר שיוכל לשמש אותי לבנייה. במחשבה לאחור, זה היה משונה למדי שחרטתי את הסימן שלי שם. זה הרי ברור שכדי לראות אותו עליי לזהות תחילה את המקום, מה שהפך את כל עניין הסימון לחסר תועלת. מצד שני, האדם המציא לאורך ההיסטוריה אינספור טקסים חסרי תועלת, ומאחר שלמיטב ידיעתי אני עדיין, למרות הכל, נמנה על בני המין המתקרא אדם, נראה שלא באמת היה מנוס מפעולה משונה שכזו.

אפשר לגולל על פני עשרות דפים את מעשיי על האי ולפרוט לפרטים את הכל: איך השגתי את היתדות ותקעתי אותן באדמה, צמודות זו לזו, ואיך אטאט התהוותה לה החומה שהקיפה את ביתי החדש; ועל ההקמה של האוהל; ועל המערה שחפרתי אחריך מאחורי האוהל, וששימשה אותי לאחסון החפצים שהבאתי מהספינה כשגיליתי שהגאות והרוחות סחפו אותה, שוממה, בכיוון החוף, מרחק לא רב מהמקום שבו התעוררתי לראשונה, עד שנעצרה על שרטון שהיה לה כמו כור מצרף למרק את נשמתה בטרם תשקע אל חיקו של פוסידון למנוחת עולמים; ולמנות את החפצים שמצאתי על הספינה ולקחתי איתי, ואת מספר הפעמים שביקרתי שם, ואירועים שונים כמו איך הובלתי אותם אל היבשה, ואיך קרה שבאחת הפעמים התהפכה האסדה הקטנה שבניתי ושקעה במים וכן הלאה. אבל כיוון שמעולם לא ביקשתי לספר על הישרדותי, כלומר, על החיים, אלא דווקא על...איני יודע, על מה שמסתתר מתחתם, או מעליהם, או בתוכם, אניח לאחרים שיבואו וידמיינו להם את כל מה שאירע במרווחי הזמן שבין לבין.

באותו יום עדיין לא היו לי האוהל או המערה ולא הערסל של הקברניט שלקחתי אתי, ואחרי שהקדשתי מחשבה רבה לשאלת המקום הראוי לשינה, שבו אוכל גם להירדם וגם, ובעיקר, להיות מוגן מפני סכנות (ומפני חרדותי מפני סכנות), הגעתי למסקנה שעליי לחפש עץ בעל ענפים עבים ורחבים ולטפס עליו. כך אוכל להיות מוגן לפחות מכל מה ומי שמתהלך על הארץ, מה גם שהעץ שבחרתי צמח בעומקו של יער עבות ולא היה אפשר לראות אותו אלא אם פילסת את דרכך שם בידיעה ברורה שאתה מחפש משהו.

בלילה הראשון ישנתי לפרקים. כמה פעמים התעוררתי אל תוך אפלת הלילה, תוהה בכל פעם מחדש היכן אני נמצא. הייתי מקיץ באחת, בבעתה, לשמע רחשים שלא הצלחתי לפענח את טיבם. בן רגע עלו במחשבתי שלל יצורי פרא שארבו לי בלב החשכה, למרגלות העץ שלי, ממתנינים בסבלנות שאעשה טעות וארד או אפול משם היישר אל תוך המלכודת שטמנו לי. השתבללתי, מפוחד, כאילו כך אצליח להסתיר את עצמי טוב יותר. עד שבאחת היקיצות מאסתי בחרדה וצעקתי אל עבר הרחש, "היי אתה, תהיה אשר תהיה! יצור מחוצף המבקש להתעמת עם

ההלך הנודד האמיץ ביותר שחגר אייפּעם חרב! ראה הזהרתך שלא תשלם בחייך על חוצפתך! אני כאן! ואני חמוש!"

בעל הרחש לא הגיב לדברים והמשיך ברחשושיו. הסטתי את הענפים והסתכלתי למטה, מאמץ את עיניי. ואז ראיתי אותו, או, ליתר דיוק, אותם: מתרוצצים לכאן ולשם, משמיעים קולות כרסום, חלקלקים ולחים וקרים, פרוותם חלקלקה ולחה וקרה, רגליים קטנות-קטנות מקופלות תחתיהם, מוכנות לנתר, ועיניים שחורות לחות להביט בהן אל לב האפלה. זו הייתה משפחה של עכברושים. נאנחתי אנחת רווחה ועצמתי את העיניים. בפעם הבאה שפקחתי אותן כבר עלה השחר, והרחשושים והעכברושים שלהם נעלמו כלא היו.

שלושה לילות ביליתי בין ענפי העץ עד שהרגשתי מספיק בטוח לשחרר אותם מכובד משקלי ולהעביר את הלילה הראשון שלי על הקרקע, באוהל שעתיד היה להפוך לי לבית לזמן לא מבוטל.

כך, שלושה לילות על העץ, אחר-כך אוהל, ואז בית, מערה... א' אוהל, ב' זה בית, מ' זו מערה גדולה. לפחות גדולה דיה לצרכיי. וכמו כן: כמה ביקורים נוספים בספינה, ימים ארוכים של סקירה של האי, עזי הבר שגיליתי על אחת הגבעות הרחוקות (חשבתי לביית כמה מהן, אבל מהר מאוד התחרטתי), הדיו והדפים שחילצתי מהספינה וששימשו אותי למניין הימים (והנה שוב מצאתי את עצמי פועל בצורה פרדוקסלית, שהרי ככל שזכור לי, למידע מסוג זה לא הייתה שום משמעות עבורי עד עכשיו) או לכתיבת מחשבות, ואפשרו לי עתה לעקוב אחר השינויים שהתחוללו במצב הרוח שלי, ושמצאו את ביטויים גם בשינויי הסגנון של כתיבתי.

להלן כמה מחשבות שחלפו במוחי, כפי שתועדו באותם דפים:

8 באוקטובר

לפעמים אני תוהה האם לא טעינו בכל. אני מסתכל בכל מה שמקיף אותי ודבר מזה לא נראה לי הכרחי. אני מתכוון בראש ובראשונה לצבירי הידע האנושי, לשלל האמונות והדעות שלנו, למנהגים שלנו, לאמרות השפר, לסודות שמועברים מאב לבן, ממורה לתלמיד, בבקתות הקש והבוץ או במסדרונותיהן הנוקשים

של האקדמיות. תלי תלים של טעויות שמועברות, כמו מקל במרוץ שליחים, מאב לבן, מאם לבת.

אבל לא רק במהות האנושית המתעתעת אני מוצא את זה. אפילו הטבע, זה שעיוורים חסרי תקנה העלו ומעלים על נס את כמיהתם ואת געגועיהם העזים אליו, נדמה כמגשש באפלה. מספיק להתבונן בטריליארדי תהליכים אבולוציוניים זעירים, נטולי כל תכלית מלבד הדחף העיוור להוסיף להתקיים. טעויות שהשתרשו. כל האי הזה מלא בהן. מיני מינים של חרקים, צמחים, זוחלים, חיות יבשה, עופות ים. מהם שאינם אלא מוטציה פגומה של כאלו שהכרתי בעולם הקודם, מהם שניצבים כתזכורת נאמנה להתפתחותם הנקלית של כל האחרים. כך או כך, הם מבשרים על אי אפשרותה של בריאה אחת מתוכננת. אולי כך: בראשית ברא אלוהים את העכביש בעל הנקודה האדומה 70 מעלות מצפון לעין, וירא כי טוב ויברא (מכוחה של חדות היצירה שאינה נגמרת) את העכביש בעל הנקודה הסגולה 65 מעלות מצפון לעין, ואת זה בעל הכתמים האפרפרים, והצהובים, ועשרה קווים, ותשעה וכן הלאה. ואולי כך: בראשית וגו', וינחם אל לבו (מפאת הזן הראשון של העכביש) ויברא את (זן ב', זן ג'...), וינחם אל לבו וכן הלאה (אבל הותיר את הקודמים בעינם, או שפשוט שכח מהם, וכמו האי הזה, שנשכח מעין ומלב, נעזבו לנפשם גם אותם ניסיונות בראשייתיים אומללים, שימשיכו ויעשו ככל הנאה בעיניהם).

בכל מקרה, בזמן שעצם האל את עיניו, המשיכו הדברים להתמיד מפאת כוחם הפנימי, ואם יום אחד קרה ששוב ניחם האל הגדול על מעלליו הקודמים, ובכן, זה היה כבר מאוחר מדי למבול נוסף.

.3

Arvo Part – Fur Alina

פנים. בית. לילה.

(מסדרון ארוך בקומה השנייה של בית דוקומתי בכפר. כמה דלתות סגורות מימין ומשמאל. בסוף המסדרון קבועה דלת, פתוחה כדי סדק. המצלמה עוברת דרכו).

אני נראה ישוב עירום על שפת המיטה שלי. מצידה השני – אשתי, מכורבלת תחת השמיכה. על השולחן שבצד המיטה – קנקן מים מזכוכית. כוס חלב ריקה למחצה. אני קם, אוסף חלוק מקולב שתלוי מבחוץ על דלת חדר האמבטיה. אני מתלבש. מבט חטוף באשתי הישנה. אני יוצא החוצה, אל המסדרון. אני יורד במדרגות שמובילות ליציאה מהבית.

פנים. קליניקה. לילה.

(חדר מלבני, מוארך. בקצה השמאלי מטבחון. כמה כלי מטבח תלויים על ווים הקבועים בקיר. בקצה הימני ספה שנפתחת למיטה. משמאל לספה חלון שפונה אל הגינה. "מלנכוליה" של אלברכט דירר תלויה מצידו האחד. מצידו השני צילום, גם הוא בשחור-לבן, שבו נראה ילד כבן עשר בגבו למצלמה, מניח כף יד על דבר מה שנראה כמו מרקע שעליו מוקרנים פנים מטושטשות של אישה צעירה. יתכן שאימו.

מתחת לחלון ניצבת שידה קטנה עשויה עץ מהגוני, שעליה מונח פן עם תצלום בשחור-לבן של נערה בגיל העשרה. היא לובשת שמלה לבנה ושערה, בצבע שחור-פחם, קלוע לשתי צמות. היא נמצאת בתווך שבין שתי נשים, ככל הנראה בגילאי השלושים שלהן. שוב בחדר. מימין לשידה שולחן כתיבה גדול עשוי עץ שחור. כמה ניירות מפוזרים עליו. יומן פתוח באמצעו. בסמוך אליו דלת כניסה אדומה שמובילה אל הגינה).

הדלת נפתחת מבחוץ. דרכה נכנס אני.

***

Arvo Part – Frates – For Cello and Piano

אחרי חצות. אני יושב בחדר העבודה שלי. בבית כולם ישנים. אם אני מאמץ את הקשב ומשקיט את הקולות האחרים, אני שומע את הים. הים הוא אחד הקולות הרביגוניים ביותר שאני מכיר. הוא רוגע, ליטוף, חיבוק של אם; הוא מחנק, אימה, אובדן; הוא טירוף, בדידות, מוות; הוא סוד, מסתורין, איך-סוף; הוא אלוהות.

אני מקשיב לו עכשיו והוא משרה עליי שקט של נמנמת דביסית, אדוותית, במקצבים איטיים, סחרחרים. אני תוהה מה מצוי בהמשך הסחרחרות, אם הקצב יגבר, אם יהפוך לסקרצו פרוע, או אם יחרוג ממקצב השלוש, יהפוך סינקופלי יותר, איסימטרי, בלתי צפוי, ספורצנדו על הפעימה השנייה, השלישית, השנייה והחמישית, פעם ככה פעם אחרת, כמו הפולחן של סטרווינסקי, ישאב אותי לרקוד את עצמי לדעת, לשקוע בנחשולים, באיך-סוף סיפורים, עד שאבלע כולי. איך הגעתי לחשוב על זה?

החלום. זה החלום הראשון שחוזר אצלי מזה הרבה מאוד זמן שלא מתמצה באותם צלילים וריחות. למה נמנעתי מלספר את הכל לאלמה? זו לא רק היא. גם המשפחה שלי, אפילו אחתי, ומאיה ודריה, כולן מרוחקות, עמומות ובלתי מושגות. הוא מגיע בוואריאציות שונות, החלום, למרות שתמיד אנחנו נמצאים ליד הים, ואלו תמיד אותם

האנשים. אבל פעם זו אלמה שקוברת אותי ופעם דניאל. ופעם לא היה שם אף אחד מלבד שניהם. עמדתי עד למותניים בתוך הבור והסתכלתי איך שניהם לוקחים אתים ומכסים אותי בחול. מה שמוזר הוא שבכלל לא רציתי לברוח או לצעוק או אפילו למחות. אני חושב שבפעם הראשונה עלה לי פחד, אבל מהר מאוד הוא התמוסס והתחלף במעין שלוה.

הלילה התעוררתי והיה שם שינוי קטן. שכבתי פָּאָרוֹן. כל האורחים עברו על פניי, כל אחד בתורו, אבל אף אחד לא הסתכל עליי. העיניים שלהם היו מזוגגות, נטולות מבע. הם היו לבושים שחורים והסתובבו סביבי כמו רוחות רפאים. אחרי זה אלמה ודניאל הגיעו. הם לא הסתובבו כמו האחרים אלא רק עמדו לצד הארון והסתכלו בי. בניגוד לאחרים, המבט שלהם היה חד ומלא חיות. ואז ראיתי את אותה דמות מטושטשת שתמיד נמצאת שם מאחורי העץ ושעד לרגע זה, למרות שהיא מופיעה בכל החלומות שלי, אני לא מצליח לראות את פניה, כל שכן להבין מי היא. קמתי מהארון וניסיתי להגיע אליה, אבל אלמה חסמה לי את הדרך. האם גם דניאל חסם את דרכי? אני לא זוכר. מה שאני זוכר הוא שעלתה בי מועקה גדולה. רציתי לצרוח, ואז מצאתי את עצמי עומד, כמו תמיד, עירום בתוך הבור, והם מכסים אותי בחול.

.1

20 באוקטובר

עננים וערפל חבשו את הבוקר בברדס אפור כבד. אבל זה לא הפריע לי לצאת אל הספינה שוב, במחשבה שאולי אמצא שם דבר מה נוסף שיוכל לשרת אותי. גם הפעם היכתה בי המחשבה עד כמה כל מה שהיה מובן מאליו עבורי קודם לכן, אינו מובן מאליו עכשיו בכלל. ולא, אני לא מתכוון לדברים הנשגבים, אלא, למשל, לחבית הזאת שמצאתי, ושבה יכולתי לאחסן נוזלים ולהעביר אותם ממקום למקום, לגרזן שבלעדיו לא הייתי יכול בכלל להקים את החומה שהקיפה את הבית החדש שלי, לבגדים שמצאתי על הספינה ושבלעדיהם היה הבגד האחד שלבשתי מתבלה הרבה יותר מהר, לסיר הבישול שבעזרתו הכנתי חלק ניכר מהמזון שאכלתי; בקיצור, כל הדברים הקטנים שברגיל כלל איננו מבחינים בהם, ושמציאתם כעת לוותה בהתעלות נפש גדולה כל כך. אבל לא על זה רציתי לספר, אלא על כך שבבוקרו של יום אחד הגעתי לספינה, ואחרי שירדתי פנימה ופסעתי במסדרון הריק והטחוב שלה, הבחנתי בגומחה אחת בקיר שלא שמתי לב אליה עד עכשיו ושבה היו שתי תיבות. תיבה אחת הייתה שייכת ככל הנראה לאחד המלחים או לנוסע מן המעמד הנמוך. העידו על כך הבגדים וסוג הרכוש שמצאתי בתוכה. השנייה, לעומת זאת, הייתה שייכת ללא ספק לאדם אמיד, לפי הזהב והכסף שמצאתי שם. לרגע עוד התלבטתי, שהרי ידעתי שבמצבי גם שוויו של כל הזהב שבעולם פחות בהרבה משוויה

של כיכר לחם אחת, אולם למרות תוכנה זו, עדיין לא הייתי מסוגל להשאירם שם.

לו היה לי די מקום על האסדה – אוסף של כמה קרשים שהידקתי אלה לאלה לאורכם ועוד כמה קרשים שתמכו בהם לרוחב – ניחא; לו לא הייתי מוצא על הספינה דברים אחרים, חשובים ונחוצים לי בהרבה, ניחא; אולם כיוון שלא זה ולא זה נכונים, נאלצתי להגיע למסקנה שאני פועל באופן נטול כל היגיון, וחשוב מכך, פעולה זו ניתצה הזיה שריצדה בתודעתי מאז שהגעתי לאי הזה, שמא כאן, על פיסת האדמה השוממה הזו, במרחק עצום מכל חברת אדם, בכאוס הקדמוני הזה, הייתי יכול לברוא את הכל מהתחלה. ולא שידעתי אם אברא אותו טוב יותר, אלא שהתעורר בי חשק אדיר, בלתי מוסבר כמעט, להותיר את התווה שממנו נברא העולם במצבו הראשוני, ולא לנסות לטעת בו סדרים שאין להם דבר וחצי דבר עם טבע העולם, רק עם טעויות אנוש. הרהרתי בצאצאיי האפשריים ובאיך שאסרב בכל תוקף להוריש להם את כל אותן תקלות אנושיות מצערות כמו אל, דת, לאום, מגדר, רכוש, אמרות כמו "החיים הם כך..." "החיים הם כך...", כל הידע המיותר הזה שאסר אותנו, המקולקלים, בעבותות, וכמובן שלא נדבר מילה אחת, כי השפה היא שורש כל הרע, אלא אותיר אותם טאבולה ראסה, שיתגבשו ויתעצבו לפי צורתה של הבריאה עצמה, לעבדה ולשמרה. אלא שבאותו רגע התחוויר לי מה שידעתי במעורפל עוד קודם לכן, ואולם עתה כבר לא יכולתי עוד להתעלם ממנו – שבניסוי שלי לברוא אנושות חדשה, עליי ראשית לכל להעלים את עצמי.

.2

אמנם לנגן את ראוול בפני המוֹרָה היה מסוכן מדי, גם משום שעדיין לא שלטתי בו לגמרי, אבל בעיקר מפני שנגינה של ראוול הייתה מזכה אותי לבטח במבט קפדני הרבה יותר מאשר נגינה של יצירות אחרות, אולם בכל מקרה, נכון או לא, ההחלטה שקיננה בי מזה זמן הבשילה עתה לגמרי. אנגן את ראוול. הייתי מוכן. היו לי שלושה חודשים עד הבחינה, מספיק זמן כדי להביא את היצירה לרמת ביצוע הולמת. המורה שלי הסתייגה מהרעיון כמובן, אולם נחישותי החלישה את הסתייגותה יותר ויותר, עד שלבסוף השלימה עם הרעיון. זנחתי את העבודה על שאר היצירות והתמקדתי רק בראוול, בעיקר בפרק השלישי. הגדלתי את מספר שעות האימון לעשר ולרוב חרגתי אף מעבר לכך. פרט לזה, כמעט שלא עשיתי שום דבר מלבד כמה פעולות הכרחיות: לאכול, לשנות, להשתין, לחרבן, לישון. אל השינה הייתי מגיע כתינוק הזוחל אל זרועות אימו. היא הייתה מערסלת אותי מיד, ועוד לפני שהספקתי לומר "אני נרדם" כבר שקעתי עמוק לתוכה, מניח לעצמי לאבד את עצמי כליל, שוכח ממטלות היום הבא. עם שחר הייתי חוזר מיד לעשתונותי ולאימוניי. כך זה נמשך יום אחרי יום. אמנם הרגשתי שאני מתקדם, אבל משטר האימונים הקפדני, השעות והימים הארוכים שביליתי בגפי, הארוחות הבלתי סדירות (בימים שבהם הייתי זוכר לאכול), התקרבות המועד הסופי, והמתח הרב מפני כישלון אפשרי – כל אלו התחילו לתת בי את אותותיהם. ככל שהתקדמתי עם הכנת היצירה, עצביי הלכו והתרופפו יותר ויותר, עד שלא פעם מצאתי את עצמי מדדה מהפסנתר לעבר השירותים כדי להקיא את נשמתי. גופי הפך חלש. כמה פעמים, כשישבתי לנגן, חשבתי שאני עומד להתעלף.

מלבד הסחרחורות, הבחילות וההקאות, הפכתי זועף ונרגז. לא אחת מצאתי את עצמי חובט בזעם בפסנתר כאשר אצבעותיי סירבו לרגע לציית לי. אל השינה הייתי מגיע כבד יותר ויותר, עד שגם במרחב אידילי זה של מנוחה, החלו מתגלעים סדקים. לפעמים הייתי מתעורר באמצע הלילה ללא יכולת לחזור לישון, מה שהיה הופך את היום שאחרי לגיהנום צרוף כאשר הייתי יושב על הפסנתר, סהרורי לגמרי, בקושי מסוגל לנגן.

אבל כוח הרצון האדיר שלי שכנע אותי שאפשר עוד להמשיך. עוד קצת, ידעתי, והכל יהיה מאחוריי. אז אוכל לנוח. אקח לי שבוע, שבועיים, שלושה של הפסקה. אסע לאיזה מקום. לאיזה אי עם חוף בתולי וחול מוזהב ושמש מחממת ושקיעות נוגות. או משהו אחר. לא משנה מה. אבל עוד לא. צריך עוד להמשיך, להוציא מעצמי כמה שרק אפשר.

ואכן סחטתי מעצמי את הכל. את הבחינה עברתי בהצלחה, אבל כבר אז, ואולי לפני זה, ידעתי שמהו לא בסדר. ואם ציפיתי שתסמיני החולי שלי יחלפו מאליהם אחרי הבחינה, הרי שמה שקרה היה ההפך הגמור. מיד אחרי שסיימתי את הבחינה הרגשתי שכל שריר בגופי כואב, וסחרחורת נוראה תקפה אותי. אחרי שהקאתי את נשמתי בשירותים הצלחתי לגרור את עצמי איכשהו לחדר המלון שלי, ושם שכבתי, קודח מחום, בארץ זרה, במשך למעלה משבוע. לא היה לי די כוח להגיע אפילו לשדה התעופה בעצמי, ואמא שלי נאלצה לטוס עד אליי כדי להחזיר אותי הביתה. שבועיים שכבתי במיטה בבית של אמא וכמעט שלא יצאתי ממנה. החום אמנם ירד, אבל במקומו הופיעו תסמינים אחרים שרק החמירו את המצב. לא היה לי תיאבון וכמעט שלא הצלחתי להכניס שום דבר לפה חוץ מקצת מרק (מזונות מוצקים יותר הייתי מקיא מיד). בנוסף לסחרחורות ולהקאות התחילו להופיע בפרקי הידיים שלי רעידות, והן לוו בצמרמורות בשאר חלקי הגוף. בתחילה חשבנו שמדובר באיזה וירוס, אולם אחרי שלושה שבועות שבהם לא ניכר כל שיפור במצבי, הבנו שככל הנראה מדובר במשהו אחר. הרופאים שבאו לבדוק אותי טענו שמדובר בהתמוטטות עצבים. השינה הרעועה שלי, ההליכה הסהרורית, אובדן התיאבון, התשישות, חוסר היכולת ליהנות מכל דבר, הרצון להסתגר, האדישות שבה קיבלתי את הדברים, ובה

בעת התקפי זעם קצרים ובלתי נשלטים – כל אלו נראו כסימפטומים מובהקים של עצבים מרוטים. הדיאגנוזה הזו קיבלה חיזוק בבדיקות המקיפות שערכו לי, שבהן הרופאים לא מצאו אף גורם פיזיולוגי לתלות בו את החולי שתקף אותי. קיבלתי מרשם לכדורי הרגעה ולכדורי שינה. הם אמנם עזרו במשהו להרגיע את התקפי הזעם ואפשרו לי לישון, אבל היה ברור שיש צורך במשהו מעבר לזה. אחד הרופאים שביקר אותי המליץ על בית מרפא קטן, מעין וילה מבודדת שנבנתה סמוך לחוף הים בצפון. כך קרה שמספר שבועות אחרי התמוטטות העצבים שלי, ארזתי, בעזרתה של אמא, מזוודה קטנה, וחיכיתי לנהג שיבוא לקחת אותי אל מעוני החדש.

.1

30 בספטמבר

יום השנה הראשון להגעתי לכאן. לפני שנה, כן, נראה שעברו מאז כמה גלגולי חיים. התעוררתי על החוף הזה של האי הזה, ללא כל נפש חיה סביבי, בלי אף אחד לדבר איתו. תגידו שגם קודם לא עשיתי כלום ורק התחמקתי מהם, ואני אומר שלפחות הייתה לי האפשרות לבחור כך או אחרת. ובכן, את אובדן האפשרות הזו אני מבכה עכשיו, גם אם ברור לגמרי שלא הייתי עושה איתה דבר. וגם אם בזמנים אחרים הייתי עשוי להוכיח את עצמי על זה שנפלתי בתעותע של עצמי, כרגע אני לא יכול להבין את זה.

כמו שקורה לרבים מאיתנו בתאריכים שיש בהם מן החגיגות, נתקפתי ביום זה בצורך לערוך חשבון נפש. ניסיתי למנות את מעשיי בשנה האחרונה וגיליתי שלפחות מבחינת מדד היעילות, לא הייתה לי סיבה להיות לא מרוצה: הייתי בעליה הגאים של אחווה קטנה שכללה את האוהל שלי ואת המערה שחפרתי מאחוריו, וששימשה לא רק כמחסה בתנאי מזג אוויר קיצוניים, אלא גם כמחסן וכמזווה עבור הסחורות שלי. ובאלו אני מתכוון גם לסחורות שהצלתי מהספינה וגם לדגן שגידלתי, לענבים שייבשתי והפכתי לצימוקים, ללחם שאפיתי, לחלב ולחמאה שחבצתי ועוד. גאוה נוספת היא עזי הבר שהצלחתי לביית ועתה מנו כתריסר פרטים (לא עניין של מה בכך). בניתי עבורן דיר בסמוך לבית. חוץ מאלה, התחלתי בבניית בית נוסף בצידו המזרחי של האי, כדי שישמש אותי כמוצב קדמי בעת שאצא

לסיוורים ארוכים אל הצד הרחוק של האי, או במידה שארגיש – כן, המחשבה הזו עלתה בראשי, שכן בכל זאת, לא הייתי מורגל בהישארות במקום אחד, ולמרות שאת רוב יומי נהגתי לבלות מחוץ לבית, הרי שעדיין את הלילות ואת שעות הארוחות העברתי שם, ואם נוסף לזה את העונות הגשומות... – במידה שארגיש שאני זקוק לקצת אוויר חדש.

אלה היו הישגיי הנראים לעין. אולם פעמים רבות יקרה שדווקא מה שאינו נראה לעין הוא ההישג האמיתי, וכך הרגשתי לגבי ההתקדמות הרוחנית שלי, כאשר הבנתי עד כמה רחום הבורא יכול להיות כלפי ברואיו, גם במצבים שבהם נראה שצרתם עומדת להכריע אותם. איך הוא מצליח להמתיק את המר ביותר ולתת לנו סיבה לברך אותו, איך גם בלב מדבר שומם יכול האלוהים לערוך לך שולחן ועליו סעודת מלכים, ולרומם אף את העלובה שכתולעים אל כס המלכות. נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאוד. ומקרה שהיה כך היה: יום אחד התהלכתי בצידו הדרומי של האי, על החוף, כשלפתע הבחנתי בטביעת כף רגל על החול. אין מילים שיכולות לתאר את ההפתעה שאחזה בי, שכן אחרי כל הזמן הזה לבד, התמעטו עד לאפס תקוותי לפגוש בני אדם נוספים. שאלות רבות הציפו אותי: למי טביעת הרגל הזו שייכת? כיצד הגיעה אל האי? האם, כמו במקרה שלי, נטרפה ספינתו של הזר המסתורי והוא הגיע לכאן בעל כורחו? או שמא דווקא ידע להיכן הוא מגיע? האם הגיע לבדו או עם אחרים? וכיוצא באלה מחשבות טורדניות. התהלכתי לאורך החוף, עליתי אל נקודת התצפית הקבועה שלי בחלק זה של האי (גבעה גבוהה וירוקה שממנה יכולתי לחלוש במבטי על חלקים נרחבים של האי, כמו גם של האוקיינוס שהקיף אותו), אולם לא ראיתי דבר: לא ספינה גדולה ולא סירה קטנה, ולא אף סימן לחיים מעבר לאותה טביעת כף רגל אחת ויחידה שלא הצטרפה לטביעות נוספות, לא לפנייה ולא אחריה, כאילו שאותו יצור הוצנח הישר מן השמים ללטרף את הארץ ברגלו פעם אחת בלבד ומיד פרח ונעלם בחזרה השמימה. ימים ולילות עמדה בי תחושת המועקה נוכח התגלית המשונה.

שוב ושוב הזיתי בימים את סיפורו של האיש וחלמתי אותו בלילות. האם אויב הוא או ידיד? מהיכן בא ולהיכן הלך? האם הבחין בנוכחותי על האי? האם עליי לנקוט באי אלו צעדים מקדימים כדי להגן על ממלכתי ועל חיי? (בחלק זה של העולם אין לדעת מי מסתובב. אולי, חששתי, טביעה זו שייכת לאחד מאותם פראים אירופים ידועים לשמצה, שודדי ים ספרדים או אנגלים, שמסופר עליהם שבידם האחת הם אוחזים בכתבי הקודש ובשנייה בלפיד בוער, והם מכלים את זעם אשם באויבי אלוהיהם). ואולם, לאחר שהקפתי את האי וסקרתי את החולות, כמו גם את פני הים, במשך ימים ארוכים ולא הבחנתי בדבר, התחלתי לתהות שמא שגיתי ומה שראיתי בחול לא הייתה אלא כף רגלי שלי. כבר כמעט שהתחלתי להאמין ברעיון הזה עד שיום אחד הוא הופיע מולי: חבוש כובע גדול, גבוה וחסר צורה שכנף משתלשלת לו מאחוריו; מקטורן מעור חיה שקצותיו מגיעים לירכיו; מכנסיים קצרים, רחבים במיוחד, דומים למכנסי ליצן, סרוגים מצמר תיש; רגליים נתונות במגפיים גבוהים דמויי חותלות, גזורים בגסות; חגורת עור רחבה מלופפת בשני שרוכים שמחזיקה את המכנסיים מליפול, משתי לולאות שהוחזקו בשני חורים בקצותיה משתלשלים חרוזי עץ וצלב מתכת גדול; בידו האחת אחז דלי נחושת עם דבר מה בפנים, ובשנייה חבילת ק - -

.3

Brahms – Symphony no 1. 1st Movement

פנים. קליניקה. לילה.

(הקליניקה שלי. אני יושב על כורסה. דניאל על הספה, מולי).

– אני חושב שאיבדתי את היכולת לחיות.

(שתיקה).

– אתה יכול להרחיב?

– היו פעמים אחרות בחיי שהרגשתי ככה, אבל היום זה אחרת.

– מה שונה היום מפעם?

– היום אני פחות מסוגל לשאת את זה.

(שתיקה).

– יש רגע שאתה יכול להצביע עליו, שבו אתה זוכר שהמחשבה הזו הופיעה?

– רגע אחד? אני לא בטוח. אני מניח שזה התבשל למשך איזו תקופה על אש קרה, מתחת לפני השטח, עד שזה כבר היה שם. ויום אחד שמת לי לב.

– תוכל לתת לי דוגמה איך זה בא לידי ביטוי?

– ישנתי הרבה. אולי נכון יותר לומר ששכבתי הרבה במיטה, כי השינה שלי הפכה לא מסודרת. התחלתי להתעורר באמצע הלילה, מסתובב קצת, מתהפך, מנסה לחזור לישון, וכשהייתי מצליח בסוף, הייתי קם מאוחר בבוקר עייף מאוד; כל הפעולות שלי היו לא יעילות, מרחתי

המון זמן, ובצהריים כבר הייתי נכנס שוב למיטה. לא יצאתי כמעט החוצה. דברים הפסיקו לעניין אותי. (הפוגה). אבל מעבר לזה, העולם הפחיד אותי. הכל היה בוהק מדי, צעקני מדי, לא מרפה... הרגשתי כאילו אני על איזה מתקן בלונה פארק שלא עוצר לרגע ואני לא יכול לרדת ממנו.

(שתיקה).

— ורצית לרדת?

— כן.

— ו...?

— התחבאתי בעיקר. צמצמתי את הפעילויות שלי למינימום ההכרחי. לקחתי חופש מהכל.

— אתה עובד?

— כן. אני פסנתרן. אני עובד עם כמה תזמורות.

— מה אתה מנגן?

— בעיקר קלאסי.

— מה?

— הרבה: באך, שומאן, שוברט, בטהובן, ברהמס...

— מה אתה אוהב בעיקר?

— קשה לקבוע. זה משתנה מתקופה לתקופה. אולי ברהמס.

— הקונצ'רטו הראשון?

— אתה מכיר?

— כן, ניגנתי פעם.

— הוא יפהפה.

— נכון. (הפוגה). אז הפסקת להופיע?

— לא לגמרי. השלמתי את ההופעות שעדיין התחייבתי אליהן, אבל לא

לקחתי על עצמי הופעות חדשות. גם הפסקתי להתאמן כמעט לגמרי. רק

לפני ההופעה הייתי תופס את עצמי, מכריח את עצמי לשבת קצת.

וכשהייתי מסיים את ההופעה הייתי מקיא את הנשמה. (שתיקה).

— ולמה המשכת?

— פחדתי להפסיק לגמרי. פחדתי שאם אעצור את הכל אני אשתגע.

(שתיקה).

- הרגעים האלה של ההופעה, שבסופם 'הקאת את הנשמה', אתה יכול לתאר לי אותם?
- (אנחה). כן. (עוצם עיניים). היד התחילה לרעוד לי... הייתי צריך לעצור אותה... לעצור את המחשבות. אבל הן לא הפסיקו להתפוצץ לי בתוך הראש. (פוקח עיניים).
- על מה חשבת?
- על כלום. על כלום ועל הכל. (עצירה). בעיקר הרגשתי זרות.
- כלפי מה?
- הכל. כלפי הקהל. ההופעות. כלפי הגוף שלי, האצבעות שלי שכאילו לא היו שלי בכלל, הנגינה.
- אז איך המשכת?
- הרחקתי את עצמי. עשיתי את הדברים בלי רגש. מחוץ לעצמי. התבוננתי בעצמי מבחוץ וניסיתי כמה שיותר לא לחשוב על כלום ולא להרגיש כלום.
- וזה עבד?
- לאורך ההופעה. אחר כך הייתי מתפרק.
- איך התבטאה ההתפרקות?
- הייתי נעלם מהבימה אחרי הקידה האחרונה כמו שד. מחליף בגדים במהירות. מכסה את הראש בכובע, משקפי שמש על העיניים, יוצא מהדלת האחורית, ורץ את כל הדרך חזרה הביתה. לא הסתכלתי על אף אחד. עברתי במקומות החשוכים ביותר ובלבד שאמנע כמה שיותר מלראות אנשים. לפעמים הייתי מגיע הביתה, או למלון שהייתי בו באותו לילה, ואם עדיין לא הרגשתי שהתשתי את עצמי לגמרי, שעדיין המחשבות רצות שם, הייתי ממשיך להסתובב, סתם ככה, בלי מטרה, עד שהייתי מגיע לאפיסת כוחות. ורק אז הייתי נכנס פנימה ונופל למיטה.
- אלו היו רגעי הנחמה היחידים שלי.
- השינה?
- כן. וכל קימה הייתה קללה. (שתיקה). לא רציתי לעשות כלום חוץ מלשכוח.
- לשכוח מה?
- אני לא יודע. שום דבר ספציפי חוץ מאשר את עצמי.

(שתיקה).

- אמרת קודם שהעולם נהיה בוהק מדי. אני מצטט אותך נכון?
- כן.
- אתה יכול להרחיב?
- (מהנהן) נדמה לי שזה מה שמרגישים אוטיסטים... רגישות עצומה כזאת לגירויים... כל דבר קטן הופך לעצום. לבלתי נסבל. הכל נהיה אלים. הכל מכוון נגדך...
- ואיך אתה מרגיש עם זה שהכל מכוון נגדך?
- זה מכעיס אותי.
- הכעס שלך מכוון כלפי אנשים?
- כלפי הכל.
- ומה אתה עושה עם הכעס הזה?
- (שתיקה). לא הרבה. (אנחה). לפעמים אני מוציא אותו, בבית, על הפסנתר. כשאני לבד, אני יכול לשחרר איזו צעקה ארוכה, או להרביץ לכריות שבמיטה שלי. סתם, מוציא אנרגיה, כמו ש... סיפרתי לך קודם, כשאני רץ.

(שתיקה).

- מה דעתך שנעשה ניסיון לרגע?
- איזה ניסיון?
- אתה תעצום את העיניים ואני אבקש ממך לעבוד עם איזה דימוי. ננסה לתת לדברים לעלות מאליהם.
- בסדר.
- תוכל לשכב אם אתה רוצה. (דניאל נשכב לאיטו). אביא לך שמיכה.

.1

התעוררתי כאן, על חוף האי הזה, בעת שהאלה וורודת האצבעות הגיחה אל נוף השמים. כמה זמן אני פה? אי אפשר לדעת. זמן אלים וזמן אדם, אין להם הרבה מן המשותף. והרי זמני כאן נחלק בין קיום כאל, כאשר אני נמצא איתה, יפת התלתלים, ושוכח כליל מתלאותיי ומכיסופיי לחזור הביתה, לבין קיומי האחר, ברגעים אחרים, כמו עכשיו למשל, כשאני נזכר שפעם, בחיים אחרים, בחיים של אחרים, היו לי בית גדול ואישה ובן וממלכה ומלוכה. מי הייתי אז? אדם אחר. אבל אז הגעתי לכאן. אני זוכר את זה טוב, כמעט עד כדי כך שאוכל לדבר על זה. היינו בלב ים. מי? אני ואנשיי. הברק פגע בספינה שלנו, עונש על זה שהם אכלו את הבקר שלו. ולא התריתי בהם שלא לאכול? אבל הם, עלובים, חסרי אמונה... כן. כך נמנעה מאיתנו החזרה הביתה. אף אחד מלבדי לא ניצל. טיפסתי על אחת הקורות, רוכב עליה כסוס, נסחף בלב ים ימים ולילות, מעולף למחצה, עד שהגלים הביאו אותי אל חופו של האי הזה. לא פעם ולא פעמיים ראיתי את מותי לנגד עיניי, אולם לבסוף טריטון תקע בצדף שלו ופוסידון הניח את קלשונו ואני הצלחתי לנווט את הקורה אל החוף. כך הגעתי באפיסת כוחות אל מקום מפלטי הנוכחי. ואולי זה לא היה ככה בכלל. אולי היא זו שהצילה אותי. זה לא חסר היגיון לגמרי. כן, ייתכן שלה אני חב את חיי. ככל שאני מהרהר בזה, לא נראה לי שהגעתי לכאן בכוחות עצמי. לא נתכחש לכך, התנאים היו לרעתי, ולכן... נו, אני חי. חיי, אותה פיסת אור שמסרבת לגווע. בכלוב הזהב הזה. לעד. כל מה שנותר לעשות הוא להעביר את חיי הנצח שהובטחו לי כאן בשכחה. ללגום ממימי הסטיכס יום יום. ואולי עם הזמן הכאב יתעמעם. שהרי מהו זמן אדם לעומת זמן אלים? ומהם

כאביו הארעיים של האדם לעומת עונג הנצח? ובעוד עשרות, מאות, אלפי שנים, כאשר לא יוותר זכר נשמה באלו שאהבתי וכאשר עובדת קיומה של מולדתי שהייתה בזמן מן הזמנים תישכח מלב, האם אז יוותר עוד משהו שאוכל לכאוב אותו? מלבד, אולי, את עצמי? אבל די עם זה. בינתיים, אני מעביר את הזמן כאן בנעימים. וזה אולי מפתיע אתכם, שאני מעביר אותו בנעימים, אחרי כל מה שאמרתי, עם כל מי שאני. ואם זה אכן כך, הרשו לי להעמיד אתכם על טעותכם, כי כנראה שלמרות הכל אינכם מכירים אותי בכלל. זה רק בגלל שאני כל כך אוהב את החיים, שאני ככה מתעב אותם. כן, זה הכל. אבל אותה אני לא אוהב. כלומר, אני לא שונא אותה, הרי אין להקל ראש במצוקת הקיום של האלים, דווקא משום שאין תקווה שזה אף פעם ייגמר, אבל גם בפעם האלף שאכנס בחסות הלילה אל מיטתה עדיין תציץ נפשי מעבר לכתפה, ושם...

כן, לא שונא, לא אוהב. ועדיין, זה לא מפריע לי לבלות בנעימים במערה שלה. אוכל ושתייה יש לי בשפע, ומהמובחרים ביותר שקיימים, אמברוזיה למאכל ונקטר לשתייה. מובן שאני לא צריך לטרוח בהכנה או בהגשה וכיוצא באלה, לשם כך יש לה כמובן את צוות המשרתות הנאמנות שלה. ובשעות ערביים, כשאני חוזר למערה שלה מהטיול הקבוע שלי, אני מתיישב בכורסת הנצרים והן חולצות את נעליי, ובזמן ששתיים מהן מעסות את רגליי, שתיים אחרות משילות ממני את חולצתי ואת מכנסיי, עד שאני נותר רק בכסות חלצי, והן סכות ומעסות את גופי בשמנים, ולבסוף גם אותה כסות אחרונה מוסרת מעל גופי, ואז היישר אל האמבט שהכינו לי מראש, מים חמימים, מבושמים בניחוחות שאין שפה שתוכל לקרוא אותם בשם. ושם, בפנים המערה, היא יושבת לאור הנר אל הנול שלה, אורגת ושרה בקולה הערב, שכה רבים נלפתו ברכותו. ולאחר שהיא מבחינה בי היא עוזבת את הנול ופוסעת באצילות אל מיטת האפריון שלה, ואני בעקבותיה, גופי משייט מעצמו מחמת כל השיקויים שזורמים בדמו, ואל מיטתה אני בא, אל העונג האחרון שעוד נותר לו לגוף לבקשו. כך יום אחר יום. חיי אל. חיי כלב בית. ואם קרה שאיפה אישם התעוררה תודעתי והתנערה מסמיה, הרי זה רק משום שגורלם המר של אנשיי שב לרדוף אותה. מה קרה להם? ובכן, הם הפכו לחזירים. כן, ככה היה, כשרק הגענו אל האי הזה. האנשים היו עייפים

ורעבים. מכיוון שלא הכרנו את האי עדיין, התחלקנו לשתי קבוצות, אחת יצאה לחפש מזון, ואחרת, בראשותי, נשארה לשמור על הספינה. זמן רב חיכינו לקבוצה שיצאה לתור את האי שתחזור, ומשלא קרה דבר, יצאתי בלויית כמה מאנשיי לחפש אחריה. רק יצאנו לדרך וכבר נתקלנו בחזרזיר שמנמן. האנשים שאיתי רצו להרוג אותו על מנת שנוכל לאכול את בשרו, אולם אני חשתי שדבר מה אינו כשורה, שכן החזרזיר נראה לי, איך לומר, אנושי משהו, מחשבה שזכתה לאישוש לאחר שפגשנו את האחרים. החזרזיר הזה, הוא ברח משאר החזירים. בהתחלה הם עוד היו חבורה אחת, אבל אחר-כך היו ויכוחים, היו פיצולים, אנשים לא תמיד רואים עין בעין, ואם אנשים לא, בטח שלא חזירים, ואם חזירים, בטח שלא ילדים, וזה מה שהם היו, אחרי הכל, ילדים, רכים בשנים, לבר על האי הזה, בלי מבוגר אחראי, בלי מי שיגן עליהם מהמפלצת, ולכן אין פלא שהם מצאו להם את האל ההוא, ראש חזיר תקוע על עמוד, מגרש זבובים, ואולי מי שמצליח להתמודד עם זבובים יכול להתמודד עם כל מפלצת אחרת, חוץ מעצמו כמובן, כי עם עצמם הם לא הצליחו להתמודד, ואם הם, שהיו ילדים, לא הצליחו, מה יש להתפלא על כישלונותיהם של אחרים, שכבר אינם ילדים מזמן. בכל מקרה, אחרי שהקבוצה הראשונה נעלמה, הלכנו אני ואנשיי לנסות לאתר את הנעלמים. אמנם לא היו לנו מכשירי קשר איתנו, אבל השתמשנו בקונכייה גדולה שמצאנו, כזו שאם מצמידים אליה את האוזן יכולים לשמוע אפילו את רחש הגלים בקצהו המרוחק של אוקיינוס-הזורם-במעגל, במקום מושבן של נימפות המערב, שלא לדבר על עניינים שמתרחשים קרוב בהרבה, כאן על האי הזה. כך יצאנו לדרך, מעגלים את כפות ידינו, מצמידים אותן אל הפה, קוראים בשמותיהם של חברינו שוב ושוב. כמעט שאמרנו נואש וחשבנו לחזור כאשר ראינו לפתע את חצר ביתה, וכבר עמדנו לברוח, דבר שכל אדם שפוי היה עושה לבטח בראותו, כמונו, שהחצר הזו הייתה מלאה בחיות טרף, אלא שבמקום לברוח קפאנו על מקומנו, מביטים בתדהמה באריות, בנמרים ובזאבים קרבים אלינו לאיטם, מכשכשים בזנבותיהם ומלקקים את כפות ידינו. אז שמענו את קולה בוקע מתוך הבית. היא ישבה ליד הנול שלה, אורגת ושרה בקול קסום. לשמע קריאותיהם של האנשים ציוותה על המשרתות לפתוח את דלתות הזהב, ועלינו ציוותה להיכנס, ושוב על המשרתות

שיכינו לנו ארוחה חמה, גבינה, שעורה, דבש טרי, ואנחנו אכלנו, כלומר הם אכלו, ואילו אני, לי היו עיסוקים במקום אחר, מה גם שלא הייתי רעב במיוחד, ונשאבתי אל איזו תמונה שבה ראיתי ים כחול וחופים עגלגלים מפורצים, וסלעי בזלת וצוק מזדקר ועליו טירה שחדריה הם חדרי בית כלא, ובכלא הזה אני כלוא, עדיין נער, ואמא שלי איננה ואבא שלי הפליג אל הים הגדול והשאיר אותי עם האישה הזו, ובחלום שחיתי במערה וראיתי ענף של אלמוגים ותלשתי אותו, ומיד איך שתלשתי אותו נצבעו המים באדום עז, והתעוררתי. כאן, כמו בכל הימים הקודמים ליום הזה, כמו אחרי כל הסיוטים שקדמו לסיוט הזה, שרוע על המיטה שלה, כמו תמיד, זרועה מלופפת סביב צווארי, עיניי פקוחות לרווחה.

.2

כעבור נסיעה שארכה כשש שעות הגענו אל הווילה. ארבע שעות נסענו בדרכים ראשיות, ואת השעתיים האחרונות העברנו בכבישים צרים ומפותלים, מוקפים תמונות של נוף קדמוני: כרים רבודי אזור שנפרשו בגלים עד לאופק, בקתות איכרים רעועות שכמו ניתקו מן העולם, שדות רחבי ידיים, חלקם מעובדים וחלקם משמשים כר מרעה למיני בהמות שסבבו שם, חופשיות מכל צער מודרני, ורחוק יותר מאלה – פיסות קרקע שחורות, פראיות ונטולות רסן, מלאות בתצורות מדורגות של סלעי בזלת, רמז מטרים למפרצים המשוננים של חופי הים הצפוני. הווילה שכנה גם היא על חלו של חוף מעין זה, אלא שבניגוד לחופים אחרים, עיקשים בסירובם לכל הכנסת אורחים שהיא, בחוף ההוא, על רקע חול שחור קֶזֶה של ראשית הימים, דאג מישהו לסלק את הסלעים ולהקציע את האדמה, ולשטח את הקרקע שעליה נבנתה לבסוף הווילה. רק הים לבדו, חסר מעצורים, התמיד בסירובו לציית לכל התערבות חיצונית.

הווילה הייתה בקתת עץ צנועה בעלת שני מפלסים, מכוסה לוחות צפחה, בחזיתה מבוא מקורה ומצידה האחורי סמטה היורדת אל נחל מלאכותי. בקומה הראשונה היה סלון קטן מחומם בקמין ובו שתי ספות וכמה כורסאות עתיקות, וחדר קטן יותר ששימש כמטבח ובו עמד שולחן עץ עגול צבוע בשחור, וסביבו כמה כיסאות. פרוזדור צר הפריד בין הסלון למטבח. בקומה השנייה היו שלושה חדרי שינה, בכל אחד מהם חלונות המשקיפים אל הים. חדר אחד הוקצה עבורי, שני עבור ס', שחקנית תיאטרון כבת עשרים וחמש שהובאה לכאן בעקבות ניסיון התאבדות, ושלישי עבור האחות א', צעירה חשוכת ילדים כבת שלושים,

יראת שמים, מעט עגלגלה, בעלת שיער בלונדיני קצר ופנים רכות וטובות.

בבקרים מרוחקת הווילה מרחק שישים מטרים מהים, ואילו בלילות, עם בוא הגאות, מתקצר המרחק לכעשרים מטרים בלבד. הגענו בשעת צהריים. האחות א' קיבלה את פניי בלבביות, ועזרה לי ולנהג לפרוק את מיטלטיילי ולהעלות אותם אל חדרי שבקומה השנייה. החדר היה פשוט למראה, ויחד עם זאת העניק תחושה חמימה וביטית. מיטה זוגית, שידת עץ מהגוני עתיקה לימינה, ארון בגדים שתאם בצבעו את השידה וניצב בסמוך לקיר הנגדי למיטה, ומכתבה קטנה לצד החלון. לא הבאתי איתי הרבה דברים, כך שכעבור כרבע שעה כבר הספקתי לסדר את כל הבגדים שלי בארונות, את מעט הספרים שהבאתי איתי על המכתבה, וספר אחד ששמרתי לשעות הלילה על השידה שליד המיטה, שעליה הונחו קודם לכן ספר תנ"ך ושתי תמונות ממסוגרות במעמד זעיר. הבטתי בהן. שתיהן היו צילומים בשחור לבן. באחת ראיתי ילדה כבת שתיים-עשרה, עורה ומבטה חיוורים, שערה השחור קלוע לשתי צמות, שמלה לבנה עם פרחים לגופה, ומשני צדדיה חובקות אותה שתי נשים עבות בשר, שחיוכיהן נראים מאולצים. השנייה הייתה של אדם בגיל העמידה בעל שפם מסולסל ומטופח ותווי פנים חמורים. הוא ישב על כיסא נדנדה ועישן מקטרת. פסעתי בכיוון החלון והתבוננתי בנוף שנפרש לפניי, אבל לפני שהספקתי להקדיש לו מחשבה נשמעה דפיקה בדלת, והאחות א' בישרה על ארוחת הצהריים. התרחקתי מהחלון והלכתי בעקבותיה אל המטבח. היינו לבדנו. התיישבתי אל השולחן בפנים שואלות, אך לא נראה שא' הבחינה בתהייתי. על כל פנים, מיד עם העמסת המנות על השולחן נשכחה ממני השאלה. הסעודה הייתה עשויה מעשה אמן משובח, כשם שהייתה משופעת בכוח מזין. היא הייתה מורכבת משש מנות, הרבה יותר מדי עבור סועד אחד. אחרי שהשבעתי כל שמץ של רעב שעוד נותר בי מהדרך הודיתי לא' ועליתי אפוף משהו בחזרה אל חדרי. השתרעתי על המיטה ונרדמתי מיד. ישנתי שנת אבן נטולת חלומות. כשהתעוררתי כבר הגיע זמנה של ארוחת הערב. שוב סעדתי לבד, ומשום שלא הספקתי לפתח תיאכון עדיין, הופנו מחשבותיי אל הדיירת הנעלמת שטרם פגשתי. עמדתי לשאול את א' לגביה ובדיוק אז נשמעה טריקה חזקה של דלת מזכוכית, ואל החדר

נכנסה אותה דמות עלומה, נערה צעירה, קומתה ממוצעת, לבושה שמלה צבעונית ומעליה ווסט לבן. שיערה היה צהוב־אדמדם, ובניגוד מופלא לשאון שהקימה כשנכנסה, היה הילוכה חמקמק וחרישי. מבלי להביט בי או בא' היא נדה בראשה קלות והתיישבה אל השולחן, מכונסת בעצמה.

ארוחת הערב עברה בשתיקה. א' הייתה היחידה שדיברה, וראו שהיא התאמצה למצוא נושאים לשיחה. אבל לא אני, ובטח שלא ס', חשנו צורך לדבר. כשנגמרה ארוחת הערב יצאנו החוצה, ודווקא אחרי שא' נעלמה בחזרה אל תוך הבית והותירה אותי ואת ס' לבדנו, אחזה ס' בידי וסימנה לי לבוא אחריה. מזג האוויר היה חמים וירח מלא עמד במרכז השמים ושימש כתאורת לילה. נמשכתי בעקבותיה, עדיין ללא מילים, עד שהגענו לסלע גדול שעמד כעת, משום הגאות, ממש בשולי גלי הים. טיפסנו עליו וישבנו בשתיקה עוד כמה דקות, מתבוננים באור הירח העמום שליטף, כמו בחשש, את שדרת הגלים. לפתע הסתובבה ס' לעברי בתנועה מהירה. לרגע עוד הביטה בי, עיניה מרצדות במהירות, כאילו שהיא מחשבת במוחה דבר מה מורכב, ואז באחת משכה את שרוול חולצתה מעלה וחשפה בפניי את ידה משורש כף היד ועד הזרוע. הסתכלתי על החתכים הרבים שעקבותיהם פילחו את האמה. ס' משכה בינתיים גם את חצאיתה וחשפה שוק וירך שהיו גם הם מלאים בצלקות חתכים. היא חתכה את עצמה, אמרה, כדי לבדוק עד כמה היא רצינית. זה היה המשפט הראשון ששמעתי ממנה. אחריו, סבה ממני וחזרה להביט אל הים.

ס', כך למדתי בהמשך, ניסתה כמה פעמים להתאבד. ניסיונות ההתאבדות שלה כללו בליעת כדורי שינה שמצאה אצל אמה (היא התחבאה מתחת לבית במשך שלושה ימים אחרי שבלעה אותם כדי שלא ימצאו אותה), דרדור מכוניתה אל הנהר, חיתוך פרקי הידיים והוורידים ושאיפת גז. היא הייתה בת 25 בסך הכל וכבר נשואה ואם לשני ילדים.

הסתכלתי בה. שיערה, שהיה אסוף לפקעת, בהק על רקע חיוורון פניה. אישוניה החומים הקטנים, העיניים השקועות בחוריהן, המבט המצועף, נטול המיקוד, שכמו אינו מביט בדבר מלבד בעצמו, הגוף הכחוש והילת

המלנכוליה שעטפה את כל דמותה השברירית, כל אלה ייפו אותה
להפליא.
נותרנו לשבת שם עוד זמן מה, שותקים וחולמים.

.1

עכשיו הגיע הזמן לספר איך נחלצתי מכאן והגעתי אל השאול. ישבתי, כדרכי בימים שבהם הייתה תפארת הזיכרון עולה ומתיישבת בקדמת תודעתי, על אחד הסלעים, מסתכל בים השומם ושופך את דמעוטיי, ולא תיארתי לעצמי שבאותם רגעים גורלי נחצב מחדש וחיי, אחרי כל הזמן הזה שעבר, שוב עמדו בפני תפנית. בדיוק כשיצאתי מביתה הגיע אליו שליחם המכונף, נושא מטה הזהב, של האלים. תחילה היתממה, כאילו שאינה יודעת מדוע הופיע הלה במשכנה. בעצם אולי לא הייתה זו היתממות מצידה כלל ועיקר, שהרי האלים יכולים לברוא בנקל שקר טוב מספיק כדי שיאמינו בו בעצמם. בכל מקרה, אין לזלזל ביכולת הרמייה העצמית של כל אחד ואחת, ויהא זה אדם או אל, כאשר האמת כבר אינה מספיקה. במילותיו הקטועות (הוא היה מגמגם) ניצב מולה, עירום, מצביע עליה במטה הזהב שלו, שלחי את עמי, שלחי אותו, האומלל באדם, שגלה מאשתו ומבנו וממולדתו, והיא נבהלה יען כי רצתה שאשאר איתה לעד, ואף הבטיחה לי חיי נצח, כה קשה היא הבדידות, וקוננה על מר גורלה שנגזר עליה בידי נושא האייגיס. היא בכתה בפניו, והוא הניח את ראשה על כתפו ומחה את דמעוטיה תוך ששפתיה נושאות קינה מרה על אכזריותם של האלים. אז טפח על גבה, די, די, תוציאי הכל, האלים, יותר מכולם, זקוקים לדמעות. אחר-כך היא באה אליי ובישרה לי את הבשורה, וכששאלתי אותה, תמה וחושד לגבי שינוי זה במצב העניינים, האם באמת אשרוד את תלאות הים ואזכה לשוב אל ביתי, אמרה כי אכן יקרה כך, אלא שתחילה עליי לסבול דרך קשה וארוכה, כה ארוכה, עד שאצטער על היום שבו ביקשתי לעזוב את האי. ואני אספתי אותה בזרועותיי ואימצתי אותה אל חיקי ואמרתי לה

שאזכור אותה לעד, אלא שנפשי היא נפש של נוסע וגורלי גורל של נווד, וגם כך נותרתי במקום אחד זמן רב מדי. בלילה התעלסנו, ובבוקר מוקדם יצאתי אל החוף והתחלתי לבנות את הרפסודה. במשך חמישה ימים עמלתי על בנייתה: כרתי את העצים והקצעתי את הקורות, עשרים במספר, ולאחר שקדחתי בהן איגודתי אותן האחת לשנייה; בניתי את המעקה, הנחתי את ההגה, הצבתי את התורן ומתחתי מפרשים. בלילות הייתי חוזר אל משכבה ומתנה עימה אהבים בתשוקה כה עזה, עד שהתחלתי לשאול את עצמי האם אעדיף את חוסר המנוחה שהוא מנת חלקו של האדם בעולם, ליבת יצר נודודיו, על פני שלוותו של אל, שהרי זו הובטחה לי לו רק אסכין ואשכח. אולם היה לי ברור שאותם ימים נפלאים של תשוקה הגיעו רק מכוחה של ידיעה שתיכף לא אהיה שם עוד, שהרי גם נפשי, כמו כל נפש אחרת, תוכנתה בידי אותו אל בעל חוש הומור זדוני ויכולת התעללות משוכחת. אם אשאר אשתוקק למקום אחר. ואם אעזוב למקום אחר אתחרט שלא נותרתי כאן. אבל אולי בעצם מדובר בחסד גדול. כך אוכל להמשיך ולכבוש את העולם כולו, וכל עוד אבטיח שלעולם לא אעלה בדעתי לתבוע עליו בעלות, הכל יסתדר.

חמישה ימים ארכה העבודה ולאחריהם עמדה הרפסודה מוכנה. בלילה התעלסנו בפעם האחרונה, ועם שחר המשרתות סכו ורחצו וסעדו והשקו אותי, הלבישו אותי בכותונת פסים חדשה וציידו אותי בנאדות מים ושיכר ומזון וממתקים. נפרדתי מעליהן בדמעות רבות ולאחר שהרפסודה שלי הועמסה בשלל צידה לדרך והשפחות חזרו אל היכלה, באה היא להיפרד ממני. היא הסירה מעליה את צעיפה ונתנה אותו בידי, ואיתו נתנה לי גם קמיע מעשב קלוע וליטפה בשפתיה את מצחי. ככוכב בהיר הניתזו משמים החלקתי מתוך עיניה, וכשפקחתי את עיניי שלי, כבר לא הייתה שם.

יצאתי משם, עורג אל המרחבים, אל ארצי שלא זכרתי ואל ביתי ששכחתי. לפרקים שש לבי אלי חופש, אך ברגעים אחרים כבד עליי, כאילו נושא הוא, כמו אטלס בכבודו ובעצמו, את נשמת היקום כולה. שבעה עשר יום ולילה שטתי על מי מנוחות, שכן תפילתי אל הרוחות התקבלה וכולן שקטו, ורק זפירוס נישב בקלילות, משיט את תיבתי הקטנה על פני המים הרכים, והיא ריחפה לה בין מצולות אבודים

לפליאדות ורועי שוורים, תיבתי העולות במשבי זאוס, הלאה והלאה, אל עבר מחוז חפצי. אולם ביום השמונה עשר השתנה הכל. מרעיד האדמה כינס את העננים ובוריאס החל להשתולל. המים היטלטלו בפראות לכל עבר ועימם הרפסודה שלי, רועדת כרעידתו של הקלרינט הפותח ברפסודיה, משבריו של אוקיינוס-עמוקה-מערבולות רועמים תחת כלי השיט הנפחד שלי ולפתע נמשכים מעלה, בגליסנדו מהיר, סוער, והרפסודה המסכנה שלי מנתרת מעל לגלים האדירים, מזנקת באוויר ונוחתת בקול חבטה בחזרה אל המים, מאמצת את גופה רך הימים שיתייצב על המים חסרי המנוחה, שלא תתפתה ותטעה ליפול על בטנה. בתחילה עוד הצליחה האומללה לעמוד בפרץ, אבל בסוף היה כוחו של הסער גדול ממנה, ועם תורנה השבור ומפרשה הקרוע נטתה לבסוף על צידה, יורקת אותי החוצה. תחילה עוד הצלחתי לאחוז בידי במעקה, אך אז היכה בנו גל גדול וידי איבדה אחיזה. הגל כיסה על גופי ואני צללתי פנימה. רגעים ארוכים גלגל אותי בקרביו. במאמץ רב הצלחתי להרים את גופי מעלה, יורק את מי המלח שבלעתי, תופס מנת אוויר חפוזת בנשימה חנוקה, מכה בזרועותיי על הים בניסיון להשאיר את ראשי מעל. לשווא. מהר מאוד הגיע נחשול נוסף, ועוד אחד אחריו. כושל לעמוד בכוחם האדיר של הגלים גופי נזרק כמו בוכת סמרטוטים, מהנה להנה, מהנה להנה, וכוחי הנה אוזל במהירות, זה הזמן להרים ידיים ולתת לאמפיטריטה-הכחולת-העין לעשות בי כבשלה. עורי צרב, האוויר אזל מריאותיי שנמלאו מים, וגופי החל צולל פנימה. רופס, נכנעתי לגורלי. הנחתי לים לבלוע אותי בין חמוקיו. הגיעה העת לשקוע בתרדמה מנחמת, בעלפון חושים, לא להניח עוד לאף מחשבה לבוא ולהתנגח בי, ובחדוות אין אונים לחדול.

.3

Maurice Ravel – Mirroirs

פנים. קליניקה. לילה.

(הקליניקה של אלמה).

– איפה אתה?

– אני שם. אבל... משהו השתנה.

– מה השתנה?

– התפאורה מסביב.

– מה אתה רואה?

– אנחנו נמצאים ב... זה משהו שדומה לחממה עגולה. יש הרבה מראות מסביב. אנחנו משתקפים בהן. אני עומד מול מראה אחת ומסתכל בעצמי. אני נראה גבוה יותר במראה הזאת, יותר חסון. מלא ביטחון. אני חושב על זה שהמראה מעוותת... אני הולך למראה אחרת... (שתיקה).

– ומה אתה רואה שם?

– אני רואה את עצמי אבל אחרת.

– איך אחרת?

– אני חיוור יותר. רזה מאוד. מתחת לעיניים שלי תלויות שתי שקיות עור רופפות. אני נראה לעצמי תשוש.

– והדמות הזו משקפת את עצמך באופן נכון יותר?

– אה... לא ממש. חלקית אולי. עברתי בינתיים למראה אחרת. אני חושב שכל מראה משקפת לי איך נראיתי בעיניים של מישהו אחר. המראה הראשונה הייתה מהעיניים של דריה, המראה הזו היא מהעיניים של אמא שלי.

- היא נמצאת שם ?
 – לא.
- היית רוצה שהיא תהיה שם ?
 – כן. (שתיקה).
 – אולי תקרא לה ?
 – (שתיקה). קראתי. (שתיקה).
 – ומה קרה ?
 – את הופעת. (שתיקה).
 – אני אמא שלך ?
 – ... לא. (שתיקה). אבל את החלפת אותה. הגעת ואמרת ש... יש דברים שלא כדאי לי לראות.
 – ומה יקרה אם בכל זאת תראה אותם ?
 (שתיקה).
- אתה שם לב למה שאתה עושה עם הגוף שלך ?
 – כן. (הפוגה). הרגל שלי. (הפוגה). זה כבר כמה חודשים ככה.
 – הרעד הזה ?
 – כן. (הפוגה). זה קורה לי בעיקר במצבים סטטיים. כאילו שאני אחוז באיזה דיבוק שמבקש לצאת החוצה דרך העור שלי.
 – למה דווקא במצבים סטטיים ?
 – כי שם אני משוחרר מהסחות הדעת של היום.
 – אז כשהתודעה שלך לא בורחת הגוף מבקש לברוח ?
 – אולי. (הפוגה). פעם, בילדות, באיזו תקופה קשה שעברתי, חוויתי תחושות דומות... הייתה לי הזיה כזו שהשתעשעתי איתה... מין דחף חזק לרוץ בלי הפסקה, כמו פורסט גאמפ, לרוץ שבוע, חודש, שנה, עשור, כמה שצריך, עד שהדיבוק ייצא מתוכי... עד שאני אבין.
 – שתבין מה ?
 (שתיקה).
- ומה עשית עם הפנטזיה הזו ?
 – מן הסתם לא הגשמת אותה. (הפוגה). אבל עשיתי דברים דומים.
 – למשל ?

- הייתי מתנסה בכל מיני מאמצים פיזיים, מייסר את הגוף, מביא אותו לסיפי כאב חדשים.
- אתה יכול לתת דוגמה?
- הייתי הולך על זכוכיות למשל, או נכנס לאמבטיה מלאה קרח או רץ ממש מהר ומתנגש בקיר.
- בלי אמצעי הגנה?
- (נד בראשו). כל המטרה הייתה להכאיב לעצמי כמה שיותר.
- כדי שמה יקרה?
- כדי שהדיבוק שלי ייצא החוצה.
- מה זה הדיבוק הזה? תוכל לתאר אותו?
- (אנחה). אין לו פנים, אבל הוא מתלבש על הפנים. על כל הגוף. הוא כמו... קרום כזה. דביק. נמתח. חונק. (שתיקה). זה אותו קול שמזמזם לי בעורף ולוחש לי שאולי אני משתגע.
- למה אתה חושב שאתה משתגע?
- אני חושב שאני מאבד את הנורמטיביות שלי. את סיפור הכיסוי שלי בעולם.
- וזה היה גם אז?
- בילדות?
- כשרצית להתחיל לרוץ.
- אני מניח שכן. רק שלא היו לי הכלים לנסח את זה ככה אז. אבל... אני חושב שמדובר באותה התפוררות.
- התפוררות של הנראטיב?
- כן, ואיתו של המשמעות. (שתיקה).
- ובכל זאת זה עבר בסוף, בפעם הראשונה.
- כן.
- איך? אתה זוכר?
- אני חושב ששקעתי בחזרה לתוך החלומות של המציאות. ההגנות שלי חזרו. כיסיתי את העיניים וסתמתי את האוזניים בחול.
- אתה חושב שבחרת בזה?
- במודע?
- כן.

— אני חושב שמאוד רציתי לבחור בזה. ואולי זה הניע את הכל.
(שתיקה).

— והיום?

— היום אני מפוכח יותר.

(שתיקה).

— אפשר להציע לך הצעה?

— כן.

— לפגוש את הדיבוק שלך.

(שתיקה).

אתה מוכן?

.1

אולי הנקודה הזו הייתה צריכה להיות סוף הסיפור שלי, אבל לראשונה היה עליי ללכת בדרך אחרת. לאן? למשכנות האדס, אל נאות פרספונה המחרידה, לשאול בנפש האיש, הרואה העיוור.

התעוררתי שם. לקח לי זמן עד שהצלחתי להתחקות אחר הנקודה הקודמת ברצף האירועים. לא שמדובר באירוע בלתי שכיח, הרי עשרות ומאות פעמים כבר יצא לי שהעבר נחלץ ממקומו והופיע דווקא בהווה ואפילו בעתיד, אם חלוקת הזמנים הזו עוד אמורה להגיד לי משהו. ומצד שני, דווקא משום היעדרה של הנקודה הקודמת לעתים קרובות כל כך, אני יכול לראות את הדברים בראייה נקייה יותר, חפה מרמיזות של נוסטלגיה. אני יכול לצעוד אחורה, אל העבר, או ליפול קדימה, בעתיד. מה שהיה הוא שיהיה, מה שיהיה היה כבר. אם זו אימה או נחמה, אני לא יודע. התעוררתי עם רטיבות בלחיים. פקחתי את העיניים והזזתי את הראש ומרפיי, ששם לב לחזרה שלי לחיים, לא ידע את נפשו מרוב אושר. כמה פעמים עשה את אותו התרגיל: ניתר על שתי רגליו, שהה זמן מה באוויר, מנופף בכפותיו בחיפוש אחר שיווי משקל, ואז נחת, מקמר את ישבנו מעלה ומותח את גופו, ונבח כמה נביחות שמחה קצרות תוך שהוא מסתובב במקום משל היה כוהן דת סופי. לא אשקר אם אומר שגם אני הייתי שמח. אמנם לא הבעתי את זה באותן מחוות קְאֵלָה של מרפיי, אבל אם לא עשיתי זאת זה רק משום שגופי ניסה להתנער מאיזה כאב עמום.

הייתי בדרך אל השאול. כן. מה אפשר לספר עליו? השאול יושב על בטנו של צב. בין בדיו של עץ ענק שעל גבו נברא היקום. מתחת לחלומותיו של קְהֶרְרֶה. בתהום עכרוּרית. בקליפתה השמנונית של

ביצה. ואין אדם נכנס לאותו שאול אפילו פעם אחת. הרי השאול, הוא שונה מאחד לאחר. תשליל של המציאות. או שמא העתק שלה? אין לחרוץ מסקנות. הרי אוכל לספק שלל ראיות שיוכיחו מעל לכל ספק, מלבד הספק שבכשירותי לספק דבר מה ללא כל ספק, את קיומם של מרחבי שאול שונים לגמרי. ואולי, כשם שהמציאות אינה אלא דמיון ששקע עמוק דיו, ניתן לומר את אותו הדבר גם על השאול.

הגענו אל עצי הצפצפה הגבוהים שלחופו של אוקיינוס-עמוק המערבולות. מרפי לא השתהה והתחיל לחפור מיד. עשיתי כמוהו. ככה במשך כמה דקות, עד שהשוחה נראתה לי באורך וברוחב הנכונים, אמה לכל כיוון. מרפי עצר גם הוא, אומד את העומק. נראה ששררה בינינו תמימות דעים. אז דידה בכיוון אחד העצים והשתרע על הקרקע הטחובה כמחכה לי. לא בזוזתי זמן. מכד אחד נסכתי חלב מהול בדבש, משני יין מתוק, ומשלישי מים. עליהם זריתי מעט קמח ושעורה לבנה. מאחר שלא מצאנו באף מקום לא כבש ולא איל, לא לבן ולא שחור, נאלצנו להסתפק בהבטחה שיום אחד, אם וכאשר נחזור הביתה, נקריב קורבן עבור כל המתים כולם.

משסיימתי, פסעתי בכיוון העץ שליידו שכב מרפי. אולם בטרם הספקתי להתיישב, כבר שמעתי אותו, את מרפי זאת אומרת, אומר, עור, קום, או המשך ליפול לעד. מה יכולתי לעשות? האם חששתי להמשיך ליפול? אולי לא. אבל, איכשהו, נמשכתי בעקבות מרפי. ומרפי, נדמה שגם הוא נמשך בכוחו של משהו אחר. התקדמנו. לאן? בהיעדר תאורה (בכל זאת, שאול) אין לי אלא לקבוע שהתקדמנו קדימה. למה לא אחורה? ובכן, גם זה ייתכן, אבל אז קצת קשה לדבר על התקדמות. פתאום וללא התראה מוקדמת התחלפה החשכה באור. ראינו שני אנשים, האחד שמן ונמוך, השני גבוה ורזה. הם הלכו ברגל. הם חיפשו את האופניים שלהם. איך אני יודע את זה? הרי לא החלפתי איתם מילה. ובכן, משום שבשאול יודעים דברים גם מבלי להשתמש במילים. אולי בעצם זה לא נכון. אולי ידעתי את זה בגלל שאחד מהם, השמן, אני חושב, החזיק ביד משאבה של אופניים. מרפי נבח. אבל לא נביחה של כעס או פחד, אלא נביחת שמחה. ככה זה נשמע, וגם קיבל אישור, כשראינו מולנו את הצמד הבא, וכשאני רומז על היותם צמד, אני מדבר בעיקר מתוך המידע המשלים שלי, שאם לא כך, הרי היו יכולים

להיראות, וסביר להניח שאכן נראו, כשני פרטים בודדים שהמרחב והזמן, בין אם באופן שרירותי ובין אם לפי תוכנית קבועה מראש, מיקמו אותם באותו, ובכן, מרחב וזמן. אבל מה היה המידע המשלים שלי? ומתי צברתי אותו? עדיף שאחשוב על זה אחר כך כדי שלא לעכב את הסיפור. בכל אופן תאמרו מה שתאמרו, אי אפשר לומר שהאל לא ניחן בחוש הומור בריא ובמידה לא מבוטלת של אירוניה. יש כזה מן החינניות. בעיקר כשלא מדובר בנו. ואולי גם כשכן מדובר בנו, אם אפשר להתעלות מעל... לא משנה. על כל פנים, אחד מהם, המבוגר יותר, היה המורה של השני, ובגלל שדמיונו הראה לו את העולם כפר עיוור ומחוסר כל מטרה, נגזר עליו להיחתך כל לילה לשני חלקים, חלק עליון וחלק תחתון, ושני החלקים היו מתחילים לריב האחד עם השני, להכות זה את זה עד זוב דם, מבלי להבין שכל ניצחון הוא הפסד, שכן בבוקר, כשהם היו מתאחים שוב, היה האיש נאלץ ללקק, למרוח ולחבוש את פצעי הלילה, להרחיק את התולעים המכרסמות בנפשו ולהיאנח מרות על מר גורלו. וכשהיה הראשון נח מליל האימים היה עולה הבוקר על השני, והיה מביא עימו חיזיון של סוס ופרש המצליף בגבו, ויחד איתו היה מביא אף את מתנתו הבלתי נמנעת של טבע העולם, השיגעון, שהיה יורד עליו כמו שקיעה של שמש, פורש עליו את חסותו כמו רוח על מפרש, שואב אותו אל עולמות אחרים שמהם היה מקיץ, מבועת, רק לעת לילה. ובלילות היה עולה על סלע גדול ומתנבא דברי אלוהים חיים, ומספר לרוחות הרפאים שהתקבצו סביבו על גלגוליו של הרוח, כיצד הפך הגמל לחמור והחמור לתולעת. כן, זה היה עונשם. אבל האם היו רוצים לשים לו קץ? וזו במידה שאפשר לחשוב בכלל על קץ במקום שהוא בעצמו הקץ. לגבי הראשון, הרשו לי להניח שהתשובה היא כן. אולם לגבי השני, בהחלט לא. אלא, כמובן, אם חלו בהם שינויים. הרי גם בשאול אנשים ממשיכים להשתנות. וגם, אידיאולוגיה לחוד ומעשים לחוד. המשכנו הלאה. עכשיו כבר התבהר לגמרי והשמש עמדה ברום השמים. עקבתי אחרי מרפי. שמעתי אותו אומר, לך אחריי, אני אהיה לך למדריך, ואחרי שתיקה של כמה רגעים הוסיף, דרכי עובר נתיב אל עינויי הנצח. ואז נפנה אליי ישירות ואמר, זנח כל תקווה, דבר שגרם לי לתהות האם עדיין יש בי בכלל תקווה? אולי חוש הריח הכלבי שלו הצליח להעלות בחכתו את מה שמחשבתי

חשבה שאיבדה זה מכבר? תהיתי איך היא גורמת לי להרגיש, אבחנתו של מרפי, שכן ברור היה שהכלב הזה, שככל הנראה זכה אי פעם לעלות אל ארצו של העם הנבחר והתהלך בה ככלב שוטה בעיר הקדושה לשיגעון ולנבואה, אל מול גניחותיהן הכבדות של אבניה, בין טלטלת רוחות הרפאים שלחשו בסמטאותיה את סודות עברה, וזכה לשמוע את שבעים הלשונות שבהן דיברו שבטיה המקוללים, שבזמן ההוא עדיין לא הייתה לשונה של אומה אחת מהלכת בארץ הזו, ובליל צימאון ורעב וחום ואבק, כאשר נמוגה העיר מעין עצמה, נכנס בגופו סמאל, כלב הגיהנום, ונשך את אותו צבע אומלל עד שסימניו התהפכו כלפי רקיע וצבעו בו פתחים פתחים וזעקו השמים בגרון ניחר לפרוק עול שנים מעליהם, ושם, בסופת השלג, בטווח הליכה בין פרציסטנקה לסימטת אוכוחוב, ירק על ערדליו של האיש שיצבע אותו לאדם, וחי, כלב משוגע, לספר כל זאת, אין תמה אם כן לשמוע ממרפי את המילים הללו, בטח לא עבורי, שכבר עברתי עימו כברת דרך נאותה.

לרגע דגדג בי יצר הלצון. חשבתי לכתוב על גבו של מרפי "כלב משוגע", אולם לא עשיתי את זה משום שנשאבתי לתהייה סמנטית ארוכה בדבר חיבורם השרירותי של המסמן והמסומן, וגם משום שהיה נראה לי שהדבר מסוכן מדי, אך בעיקר משום שלא מצאתי טעם לחלוק עם איש מידע שכזה. אני מתכוון לכך שעלה בי החשד שאם מישהו יזהה את הכתוב על גבו של מרפי והוא עוד לא יודע שמרפי הוא בעל חיים מהסוג הקרוי כלב, סביר להניח שהלה יטעה לחשוב שכלב הוא שמו הפרטי של מרפי, ואם הוא כבר יודע על היותו של מרפי בעל חיים מסוג כלב, אזי ממילא פעולה זו תייתר את עצמה. מצד שני, יכולתי לכתוב פשוט "משוגע", ללא "כלב". אני מאמין שזה היה פחות מתעתע. אבל בסופו של דבר גם את זה לא עשיתי. במחשבה נוספת, ייתכן שוויתרתי על כך משום שלא מצאתי שום דבר לכתוב איתו. סיימתי להרהר והסתכלתי במרפי. הוא שתק. גם אני שתקתי. המשכנו ללכת.

.2

השבועות הבאים התנהלו בנחת. אני וס' הפכנו לחברים קרובים. היינו יוצאים בכל יום אחר הצהריים לטיול ביחד עם א', ובערבים אחרי ארוחת הערב, היינו חוזרים אל הסלע שלנו, מדברים על החיים, על אלו שהיו ועל אלו שעוד יהיו. שש שנים לאחר מכן ס' תשים קץ לחייה, אולם אז עוד חלמנו שהעולם יכול להיפתח מול רגלינו כמו אבטיח בשל. על ההווה לא הרבינו לדבר. הוא היה מחוץ לזמן האמיתי של העולם. אשר לי, מצבי הגופני השתפר במהירות, ובעקבותיו גם מצבי הנפשי. חזרתי לישון כראוי, ושלל התופעות שסבלתי מהן התמעטו עד שנמוגו כמעט לחלוטין. אצל ס' הדברים היו מורכבים יותר. המלנכוליה שממנה סבלה הייתה הולכת ובאה כמו מחזורי הגאות והשפל של הים. באחד הימים נסענו אל פונדק אחד, אני והיא וא'. בפירת הפונדק עמד, מאובק, פסנתר ישן, ולאחר שהפצירו בי לנגן עשיתי זאת. בעל הפונדק אפילו הציע לי עבודה, אולם א' מיהרה לסרב בשמי. בכל מקרה, אני זוכר את הלילה הזה כאחד הלילות המופלאים שלנו. נפתחנו זה אל זה שלושתנו, כאשר לראשונה שמענו גם את סיפורה של א', כיצד הפכה למטפלת בעקבות אונס שעברה "על חוף ים, דומה לחוף שלנו". אחרי שעברה הפלה והתמוטטות עצבים שבעקבותיה אושפזה גם היא לזמן מה, גמלה בה ההחלטה להפוך לאחות. ס' ליטפה את שערה ופתאום שמת לב עד כמה הן דומות זו לזו. לאו דווקא דמיון חזותי אלא משהו עמוק יותר, כאילו באותו הרגע היה מדובר באותו אדם ממש.

דבר דומה קרה לי באחד הימים הבאים. ישבתי מול החלון בחדר שלי והסתכלתי על הים. מבלי לשים לב, מבטי נדד והתמקד בתמונות שמצאתי ביום הראשון שלי בויליה על השידה לצד המיטה, ושעד לרגע

זה שכחתי כליל מקיומן. הרמתי אותן ובחנתי את התצלומים, ואז מיקדתי את המבט בפניה של הילדה הצעירה שהופיעה באחד התצלומים. הבטתי עמוק לתוך עיניה השחורות העצובות. פתאום הרגשתי כאילו שאיזה אני קדום בוקע מצווארי, מבטני, משפתיי, מתפשט בקולי, בנימת הדיבור שלי, כאילו שכל מי שהייתי עד עכשיו לא היה אלא... אני לא יודע מה, אבל בכל אופן הרגשתי כאילו שמשהו אחר מתקיים בי כל הזמן הזה, עדין, שברירי, רקום בפסים דקים של זוהר, נושם את נשימותיי, אוכל את שאריות האוכל שלי, מחכה לרגע שבו אתיר לו להתקיים. ברגע שהאני הזה עלה אל פני השטח אפפה אותי הרגשה מופלאה, כאילו שהנה אני מתמזג סוף־סוף עם טבעי האמיתי, הראשיתי. אבל כל מה שהיה עד עכשיו, מה היה?

.1

אדם מהלך ימים ולילות בשאול, ורק לעתים רחוקות יודע שהוא בשאול. באופן משונה למדי, זה קורה דווקא כשמהו שתופס את אחד החושים, אכן, עלה, משב רוח, תצורת הקמטים על גזע עץ או ריח הים, מכנס אליו את האדם כדי להזכיר לו דבר מה ששכח.

אבל איך אני יודע שאכן אני בשאול מבלי שהתנסיתי בזה קודם לכן? על זה אין לי אלא להציע את אחת מהתשובות הבאות: או שזיכרון השאול טבוע בי עוד מקודם, כאידיאה טבועה מלידה, או שבמהלך חיי דמיינתי את השאול, ומקום זה אינו אלא התגלמות חלק זה של דמיוני. השתרכתי בקושי בעקבות מרפי במעלה גבעה תלולה. כשהגענו אל הפסגה, ראינו נהר רחב ידיים. מפאת סינוורה של השמש היה קשה לראות להיכן הוא מוביל. אולי זו היא אש העולמים והנהר הזה הוא נהר האש והגופרית. בינתיים, כמה ספינות גדולות שטו לאיטן על המים ועל סיפונן נראו הנוסעים שלווים למדי.

ירדנו בשיפולי הגבעה אל הצד השני, ומשהגענו אל גדת הנהר קיבלה את פנינו עלמה צעירה. בבקשה, ברוכים הבאים, חייכה, ההפלגה שלנו תצא בעוד כחמש דקות. בינתיים אתם מוזמנים להתרווח. היא החוותה בידה לעבר גן ירק נעים למראה. פנינו בכיוון הקו הדמיוני ששרטטה זרועה של העלמה, מפנים את מקומנו לבאים בתור, זוג משונה למדי, אדם רזה וגבוה בגיל העמידה, לבוש חולצה משובצת ומשקפי מצבט על פניו, ובן זוגו, חתול שחור גדול בחליפה. הם שוחחו על משהו, לא הצלחתי לשמוע על מה, אבל אני זוכר את המילה נשף, ולאחריה את פנייתו של החתול לעלמה: גבירתי, ברצוני לדעת האם אתם מקבלים חתולים להפלגה שלכם. אדוני היקר, חייכה העלמה, אנחנו מקבלים גם

כלבים ויהודים. לרגע הופתעתי למראה החתול בחליפה, אולם כשחשבתי על מרפי, שכעת סימן למלצר שהוא מעוניין במשקה, בקשה שהתקבלה ללא כל תמיהה מצד המלצר, היה נראה לי שאין כל מקום להפתעתי והיא אכן התפוגגה מיד.

השתרענו על הדשא הרענן תחת עלוותו של עץ תאנה. הזמנתי מי משמש ומרפי הזמין סודה. עם קש, תבע. המלצר החווה קידה ופנה להביא את המשקאות. סודה, טען באוזניי מרפי, היא משקה עם אופי. עוד לא הספיק לומר זאת וכבר חזר המלצר עם המשקאות ערוכים על המגש שלו. הוא הניח אותם על שולחן במבוק עגלגל וקד שוב לעומתנו, ואנחנו מיהרנו להשיב בקידה אדיבה. שירות מצוין, סינן מרפי, ומיד התחיל לעשות את התעלול האהוב עליו, ונשף אוויר לתוך הקש כדי לראות את הברועות שצצות על פני המים. מרפי צדק. השירות אכן היה יעיל במיוחד, ואישור נוסף לכך קיבלנו כאשר בדיוק ברגע שבו סיימנו לשתות, הופיע מולנו קברניט הספינה והזמין אותנו לעלות אל הסיפון. הוא חיך באדיבות וכך עשו גם שאר אנשי הצוות, שהסתדרו בשתי שורות לאורך הכבש העולה אל הסיפון וברכו בחביבות את האורחים שעמדו שם זוגות-זוגות. לא רע בשביל הגיהינום, הרהרתי. לא הייתי בטוח לאן נדדו מחשבותיו של מרפי באותם רגעים, אבל אני מנחש שהוא חשב את אותו הדבר בדיוק. מצד שני, מאחר שבכל זאת היה בן המין הכלבי, ייתכן שמחשבתו נדדה דווקא בעקבות ריחות הבישול שעלו מהסיפון.

עלינו לסיפון, לא לפני שהנחנו על לשוננו מטבע נחושת זעירה. בכל זאת, מסורת היא מסורת. אחרינו עלו עוד כמה זוגות אורחים. רגע לפני שהכבש קופל הבחנתי בשני טיפוסים משונים למדי שעמדו לצד הספינה כל הזמן הזה והתבוננו בנו בערנות. האחד, צעיר חסר תנועה, נקי בחיבורו, מהוגן עד חמלה ונראה נטוש ללא תקנה, והשני שלא היה אלא אף, לבוש בגדי שרד וחבוש כובע של יועץ מדינה. הוא הסתיר את פניו מאחורי צווארון גדול וזקוף ונראה היה לפי תנועות גופו שהוא עסוק בדבקות בתפילה. במנוד ראש הצבעתי כלפיהם ושאלתי את הדיילת אם אינם מצטרפים אלינו. לגבי האף, אמרה, הוא לא יעלה לספינה לפני שימצא את בעליו. מיהו בעליו, שאלתי. איזה אדון צרפתי שנולד ללא ריח, אמרה. הוא נחשד ברצח והחוק מחפש אחריו. איש

אינו יודע היכן הוא נמצא. והשני? שאלתי. היא משכה בכתפיה. כמה פעמים כבר שאלנו אותו אם ירצה להצטרף, אולם כל שאמר לנו מאז ומעולם היה רק משפט אחד: "אני מעדיף שלא". עלינו אל הסיפון. הכבש קופל במהירות, הצוות התפזר איש איש לעיסוקיו, והספינה שטה.

.3

Philip Glass – Metamorphosis

חוץ. מדבר. יום.

- איפה אתה ?
- אני רץ.
- אתה בורח מהדיבוק שלך ?
- לא. הוא עדיין לא כאן... אבל הוא יבוא. אחר־כך. אני יודע. (שתיקה).
- אני במדבר. באותו מקום שהייתי בו אז...
- עם הצל ופיירו ?
- כן... אבל עכשיו רק הצל שם. הפסנתר גם שם. אבל הוא לא מנגן עליו. אני רץ אחריו והוא בורח ממני.
- הצל ?
- כן. (שתיקה).
- אתה מנסה לתפוס אותו ?
- כבר לא... עצרתי. פתאום חשבתי שלא אכפת לי.
- לא אכפת לך שהוא יברח ?
- לא. (הפוגה). וברגע שהפסקתי לרדוף אחריו הוא ישב לנגן שוב על הפסנתר.
- מה הוא מנגן ? את פיירו ?
- לא. משהו של פיליפ גלאס. (שתיקה).
- איזו תחושה זה מעורר בך ?
- של חזרה. (הפוגה). זו מוזיקה מאוד רפיטטיבית. (שתיקה).
- למה אתה חושב שהוא מנגן את המוזיקה הזו ?
- ...אני לא בטוח. (שתיקה).

— כשאתה חושב על 'חזרה', מה עולה בראש?
 — (השתהות). כשהייתי צעיר יותר חשבתי שהדבר הכי נורא בחיים האלה זה העובדה שהכל חולף, ששום דבר לא נשאר. עד היום אני חושב שזה הדבר המפחיד ביותר עבור רוב בני האדם. ואם היינו יכולים למצוא משהו שחוזר, משהו שחוזר ויחזור למרות הכל, לא משנה מה יעמוד בדרכו, היינו מוצאים את הנצח שלנו. את הוודאות שלנו. את הבית. גם אני חשבתי ככה, עד שיום אחד עלתה בי מחשבה אחרת. חשבתי שאולי הדבר הנורא ביותר הוא לא שהכל נגמר, אלא שאולי יש איזשהו סיכוי ששום דבר מזה לא נגמר. שהכל חוזר על עצמו. שהכל יחזור על עצמו לנצח. שאולי אותו רגע יחזור על עצמו לנצח. (שתיקה).
 ואם הייתה לי האפשרות לחיות כמה עשורים בתור נווד חסר בית, כל יום לישון על ספסל אחר, לאסוף שאריות של אוכל מהפחים, לדבר עם חתולי רחוב, לקפוא מקור כשקר, להישרף מחום כשחם, להירקב לאיטי... (עצירה) הייתי מעדיף את זה.

(שתיקה).

— אתה עדיין עומד באותו מקום?

— כן.

— והצל שלך גם הוא עדיין שם?

— כן. (שתיקה).

— היית רוצה להמשיך הלאה?

— לאן?

— לעזוב את הצל שלך ולהמשיך הלאה.

— אה... לא יודע.

(שתיקה).

— זה מעניין שדיברת על חזרה.

— למה?

— התמונה הזו שאתה רואה עכשיו... זו הפעם השנייה שהיא חוזרת.

— נכון.

— וגם החלום על הלוויה שלך, והחלומות עם הצלילים והריחות. הכל

חוזר.

- נכון.
- אז הפחד הגדול שלך מתגשם.
- ...כן... לא... זה עדיין לא חוזר באותו אופן.
- וזה הופך את זה לפחות קשה?
- ...אני חושב שכן.
- (שתיקה).
- אמרת קודם שהיית מעדיף לנדוד ממקום למקום, כמו חסר בית.
- ..כן... אבל זו כנראה לא יותר מסתם פנטזיה רומנטית. אני לא חושב שהייתי מחזיק מעמד ככה.
- למה לא בעצם?
- כי המציאות היא גם ככה כאוס טוטאלי ואני צריך את העוגנים שלי כדי לסדר אותה.
- אתה חושב שהמציאות היא "כאוס טוטאלי"?
- כן.
- תסביר.
- אני חושב שאנחנו כופים סדר על הדברים כדי לשרוד.
- כי בלי שתכפה את הסדר הזה יהיה כאוס?
- כן.
- ואיפה בחיים שלך אתה מרגיש את הכאוס?
- אני חושב שהרגשתי אותו מאז ומעולם. כמו החומר השחור שעוטף את היקום. כמו החורים השחורים שעומדים שם, בדממה, ומחכים לבלוע אותך.
- תוכל לתת לי דוגמה קונקרטית?
- כן. למשל התקופה הזו שסיפרתי לך עליה, שבודדתי את עצמי מכל מגע חברתי. הייתי קרוב להיבלע אז בתוך משהו אפל מאוד. אבל זה הרבה מעבר לזה, זו תחושה שיש לי תמיד, בכל רגע, גם אם היא לא מתממשת.
- אני רוצה להתייחס לתקופה שאתה מספר עליה. היא גם תקופה שגרמה לך לצמוח הרבה, לא? ככה לפחות אני זוכרת שתיארת אותה אז.
- נכון. כאוס זה כוח חשוב בחיים אם מתעלים אותו למקום נכון.

- אז מה כל כך מפחיד אותך בו? אתה פוחד שתאבד שליטה?
 — אני חושש שאמשך אליו יותר מדי.
 — ולכן אתה כופה סדר על הדברים?
 — (הנהון).
 — למה שתימשך אליו יותר מדי? מה יותר מדי מושך בו?
 — אני לא בטוח.
 — מה שעולה.
 — הדבר הראשון שאני חושב עליו הוא חופש. מכל האחיזה הזו. מכל המאמץ המפריך הזה שאין לי מושג כשביל מה הוא. וגם הרס. איזו תשוקה מענגת ומסחררת פשוט להרוס את הכל. (שתיקה).
 — מה יקרה כשתהרוס את הכל?
 — אני אוכל להתבוסס בתוך המיצים הרקובים שלי, לשנוא את העולם ולרחם על עצמי.
 — וזה יגרום לך הנאה?
 — כן.
 — למה?
 — אני לא יודע.
 — תנסה.
 — (השתהות). אולי כי אני אוכל סוף סוף להסתכל על אלוהים ולומר לו בלב שלם, 'זה לא מוצלח כל הדבר הזה שיצרת'.
 — ואז מה?
 — אני אוכל לשחרר את כל הכעס שבי. (עצירה). ואז לנוח.
 — אז אולי תגיד לו.
 — למי, לאלוהים?
 — כן.
 — (שתיקה ארוכה).
 — איפה אתה?
 — אני במדבר. באותו מקום.
 — מה אתה רואה מסביבך?
 — את הצל.
 — הוא עדיין מנגן?

- כן.
- חוזר על עצמו.
- כן.
- כשאתה מסתכל על החזרה הזו, מה עולה לך?
- אני מרגיש את השיניים שלי נוקשות. גלי חום וקור בחלק העליון של הגוף.
- ככה אתה מתעורר מהחלומות האחרים.
- כן, ברוב המקרים. (עצירה). אני מרגיש שהעבר שלי רודף אחריי.
- איך?
- האובססיות מורכבות מהדברים הלא פתורים.
- מה שחוזר הוא מה שלא נפתר?
- כן.
- ומה לא נפתר עם הצל?
- אני לא בטוח לגבי הצל... לגבי הפסנתר אני חושב שזה משהו שאולי ילווה אותי תמיד. זו הייתה האהבה הראשונה של חיי. ההגדרה הראשונה של הזהות שלי. מהות, הייתי אומר. ויום אחד וויתרתי עליה. (עצירה).
- למה וויתרת עליה?
- לא יכולתי לבחור. (אנחה). היו לי הרבה תשוקות... הרבה ציפיות מהחיים האלה. רציתי את הכל. להקדיש את עצמי למשהו אחד בלבד. נראה לי טירוף.
- להקדיש את עצמך למשהו אחד היה חזרה של אותו הדבר.
- ומוות של כל השאר.

(שתיקה).

את יודעת, פעם כתבתי מחזה לילדים. הייתה בו דמות של תו בשם סול דיאז. על הפסנתר, סול דיאז ולה במול הם אותו קליד, והשמות השונים הם תלויי הקשר. אותה דמות, שביססתי אותה במידה רבה על עצמי, הסתובבה לאורך כל המחזה על הבמה כשהיא תקועה בשאלה האם להיות סול דיאז או לה במול. אפילו לא בתוכן שלה, אלא עוד על פני השטח, בכינוי, בדימוי, אם תרצי. בכל מקרה, העלילה מתפתחת, התפאורות מתחלפות, הדמויות עוברות שינויים, ורק הדמות הזו נותרת

לאורך כל הזמן, כמו מלמול רקע שלא נגמר, בעולם הפנימי האטום שלה. היא גם לא שמה לב לשום דבר שקורה על הבמה, וגם שאר הדמויות לא שמות אליה לב. כאילו שהיא לא קיימת. רק הקהל שם לב. המחזה נגמר, המסך יורד, הקהל כבר מתפזר הביתה, והיא עדיין ממשיכה להתהלך מצד לצד כשהיא תקועה באותה שאלה.

— טראגי.

— כן.

— ואיך הקהל הגיב?

— בהרבה צחוק. השיגעון שלה עורר הרבה אמפתיה.

(שתיקה).

— ואתה אותו סול דיאז או לה במול?

— זו חרדה גדולה שלי.

— שלא תוכל להחליט ואז תיתקע?

— כן. (הפוגה).

— אבל החלטת, לא? החלטת לוותר על הפסנתרנות, על הרבה דברים אחרים בטח, בחרת בפסיכולוגיה; החלטת לוותר על הרבה נשים אחרות כדי להיות עם אשתך.

— כן. (הפוגה). ועדיין אני רואה אותן מפעם לפעם. את כל האפשרויות המוחמצות.

— חוזרות כדי להציק לך?

(שתיקה).

— מה הן מספרות לך?

— את חוסר היכולת שלי להתמודד עם אוברדן.

— וזה כואב?

— זה דוקר. בגוף. דקירות חדות ומהירות.

(שתיקה).

— אם היית חוזר אחורה, היית פועל אחרת?

— אני לא יודע... מן הסתם הייתי משנה דברים. (הפוגה). אבל בתמונה הכללית — מי יודע.

— אתה לא יודע?
— זו שאלה לא הוגנת. אם הייתי חוזר והייתי חוזר כמו שהייתי אז, הייתי עושה מן הסתם בדיוק את אותם הדברים. ואם הייתי חוזר כמו שאני היום... אולי לא הייתי עושה כלום.
— לא בוחר בכלום?
— לא יודע. (אנחה). אולי הייתי עושה את הכל אותו דבר. אולי לא הייתי עושה שום דבר. אולי פשוט הייתי זורק את עצמי לחיים בעיניים עצומות ונותן להם להוביל אותי לאן שלא יהיה.
— כי אז היית מוריד מעליך את האחריות של הבחירה?
— (עצירה). בסופו של דבר יש לי הכל.
— יש לך הכל? (אולי אין לך כלום)
— מה?
— יש לך הכל?
— כן. יש לי מקצוע שאני אוהב, אישה שאני אוהב, ילדות שאני אוהב, חיים שאני אוהב.

— אתה רועד.

— כן.

— אתה רועד.

.1

Gloria, in Excelsis Deo.

אנחנו כאן. בשאול. על סיפון הספינה השטה. מתרווחים על כיסאות הנוח. מסביבנו יושבים אחרים, אורחים ליום או קבועים, אני לא טורח לברר. מה שברור הוא שמעל תודעות כולם מרחף מעין אד עיקש של שלווה, תוצר של היעדר הזמן והתנאים הפיזיים הנוחים. מוזיקה מתנגנת ללא הרף ברחבי הספינה, וכמובן שהסגנון המוזיקלי משתנה בהתאם למקום. חביבות עליי במיוחד הן האריות המושרות בקולה הענוג של זמרת הסופרן אדמיאה טטואה, שמושמעות בעיקר בחדר האוכל, אולם ניתן לשמוע אותן גם במרחבים אחרים, אם רוצים. מעריציה בספינה רבים.

אנחנו שוכבים, אני ומרפי, על ערסלי קש שחובקים ומנדנדים את גופנו קלות. מסביבנו נראים אורחים נוספים, אולם בשום אופן אין תחושה של צפיפות. הדברים כאן נעשים בשום שכל ובמחשבה תחילה. מי הנהר תמיד זורמים בנחת. לעולם לא מתרחשות כאן סערות, סופות, מערבולות, זרמים תת קרקעיים, או כל דבר שיכול להפר את השלווה. הכל מתוכנן בקפידה, כולל מזג האוויר. חם, נעים, לא יותר מדי, לא פחות מדי. מזג אוויר אידיאלי, על היבשה ובמים. המים נעימים לרחצה, וכמובן שאין שום מקום כאן, לא בים ולא ביבשה, למוזיקים למיניהם, יצירי הבריאה הקודמת, שצרבו, עקצו, פצעו, אָמללו, טרפו והמיתו ברצונם העיוור אחרים. כאן אף אחד, מהברייה הזעירה ביותר ועד לגדולה ביותר, אינו יודע מחסור ומשום כך אינו יודע כאב וסבל. תנאי מזג האוויר האידיאליים מתוכננים, כשאר תנאי החיים כאן, לפי סטטיסטיקה מוקפדת שליקטה את נתוני נוחותם ואושרם של בני האדם

ושאר בעלי החיים וגזרה מתוכם מסקנות, שעל פיהן גיבשה תוכנית מפורטת למקסום האושר הכללי. אולם עדיין קיימת האפשרות למשהו אחר, וזו ככל הנראה הצלחתה המרשימה ביותר של התוכנית. היה זה מרפי שהעיר את תשומת לבי באחת משיחותינו לכך שבניגוד לאוטופיות שנוסחו עד היום על ידי בני העולם הישן, ובהן רצונותיו של פרט זה או אחר התמוססו ברצון הרוב, כאן ישנה שימת לב מיוחדת לאחרים. למעשה, אם יש דבר שבשואל הפנימו היטב, הרי זה שלא להתפתות לחוקים אוניברסליים ולנוסחאות שמתיימרות לחול על כלל המקרים הפרטיים. זה בא לידי ביטוי כבר בדברים הקטנים; למשל, מזג האוויר האביבי והנעים שסיפרנו עליו, אשר עוצב לפי התנאים האידיאליים ביותר לחיים הנוחים ביותר וכולי, עדיין יכול להשתנות על נקלה בהתאם לרצון כזה או אחר של פלוני. כך, אם חשקה נפשו של אותו פלוני ברומנטיקה של החורף, בסבל המענג (כן, כאן הבינו עד תום את שלל אפשרויות העונג שקיימות בסבל) של אוויר קפוא שצורב את הנחיריים ואת קנה הנשימה, ושל גשם וברד שניתכים כצלפות שוט על גופו – פלוני זה יכול לחוות את כל אלה בקלות וללא כל מאמץ. ישנו איזה אביזר זעיר, מעין שבב שדומה בצורתו לדג, שאותו מכניסים לאוזן והוא קורא את גלי המוח ועימם את רצונותיו של אותו פרט, ומיד מממש אותם במציאות. מזג האוויר הוא רק אחת מאיך-ספור דוגמאות, כמובן. דוגמה מעניינת אחרת למחשבה המדוקדקת שהוקדשה למימוש אושרו של היחיד נמצאת באפשרויות התנועה שבין הרצון בהתבודדות לצורך בחברה. באחד הימים שכבנו כאן, אני ומרפי, והתחשק לנו להיות לבד, ללא אף אחד מסביב. הנחנו את הדגיגון באוזנינו והסיפון כולו הפך בן רגע לשממה. צריך לומר שאלו לא היו שינויים תודעתיים פנימיים שעומדים בסתירה למציאות החיצונית, אלא המציאות עצמה. אבל יחד עם זאת, זו לא הייתה המציאות היחידה. כלומר, זו הייתה המציאות היחידה שלנו, שלי ושל מרפי, אבל אם למשל, באותו הזמן שאנחנו בחרנו להתבודד משהו אחר היה בוחר להפוך את הסיפון לרחבת ריקודים במסיבת ענק, לא הייתה כל בעיה בכך. אין גם בעיה שנהיה נוכחים במסיבה בלי שרצוננו להתבודד ייפגע כהוא זה. מי שבידיו השליטה על המוח, בידיו השליטה על המציאות.

מכאן ניתן להבין מדוע מעולם לא עזבנו את הספינה. בשאול, זו פעולה מיותרת שמצריכה מאמץ מיותר. כאן תוכלו להימצא בקלות במרחבים הפראיים ביותר של הדמיון, ניצבים נפעמים מול הנשגב או ניזונים מהאדוות הקלילות ביותר של החרדה והמלנכוליה. כן, התחושות הללו מחוללות צבעים יפים מנשוא. אנחנו רק מקפידים לסנן אותם כראוי. האין זו משנתה של כל חוכמה אלוהית? של כל טעם משובח? המיזוג העדין בין הניגודים? בין האפשרויות? המימוש המאוזן של יסודות שאינם עולים על גדותיהם?

ישנם ספקנים וציניקנים שקשה להשביע את רצונם. זוהי מורשתה המרירה של החשיבה האינטלקטואלית והיא נטועה עמוק כל כך בתודעות העולם הישן, עד שכל אותן רוחות לענה אינן יכולות לדמיין אפילו שהדברים עשויים להיות אחרת, כלומר, מושלמים, כפי שהם כאן. הם אומרים, הספקנים, שערכו של כל מושא עולה ביחס לתלאות הדרך, שרגעיו הנזילים של האושר מתמוססים אל העבר עוד לפני שהבחנת בהם, ומחייבים את התעניות הארוכות. אנשי העולם הישן יצרו את תודעתם באופן כזה שתקדש ותהלל את הסבל והכובד, התניה לא הכרחית בעליל, כפי שניתן ללמוד כאן בנקל.

אבל כאן, בשאול, הטוב שבעולמות האפשריים, אלדורדו האמיתית, ירושלים ואטלנטיס החדשות, אין זכר לאותה דכות־רוח. כאן הופיעו יום אחד הטובים שבכותבים, החולמים והאמיצים, המורדים הגדולים ביותר, ואיחדו כוחות כדי לכתוב את הסיפור המוצלח ביותר שניתן להעלות על הדעת. זוהי המציאות היחידה שבאה לדפוק על דלתות התודעה. וכן, היא שקר (מהסיסמאות המפורסמות המעטרות את דגלי הספינה: "אמת היא שקר"), אך היא אינה שקר או אמת יותר מכל דבר אחר. כלי המדידה היחיד הוא זה: האם זה העולם המופלא ביותר שניתן לדמיין?

נמשיך. אספר לכם עכשיו בכמה מילים על האסתטיקה של השאול. לא תמצאו כאן רבי קומות או קניונים מפלצתיים. המחשבה האסתטית לבשה כאן צורות פשוטות, מזעריות, מתוך הבנה שנפש האדם נוטה לאהוב ולהעריך את מה שמופיע מולה במנות קטנות, בקומות זעירות, בקווי מתאר עגלגלים ובגוונים חמים, נעימים לעין. דגש זה שהושם על הפשטות וקנה המידה הפרופורציונלי מתבטא בהופעתם של כל הדברים

כאן: המבנים, החפצים, הטבע והמזון. זוהי, כמובן, ברירת המחדל, והיא נבחרה לפי סטטיסטיקה מוקפדת שסקרה את תפיסתם האסתטית של כל התושבים. אולם, כידוע, משום שה"אמת היא שקר", או במילים אחרות, היות שהמציאות היא תמיד בחירה חופשית, ניתן כמובן לשנות כל דבר. לכן, אולי יותר משיש לאסתטיקה המשותפת השפעה על חייו של תושב זה או אחר, יש לה בעיקר השפעה על אורחים מבחוץ או על תושבים חדשים שעדיין לא למדו לשלוט לגמרי בתודעתם.

ברובד הכלכלי-חברתי, אין פרויקט שנעשה בשאול שפרט זה או אחר מנוע מלקחת בו חלק, וגם אם אינו שותף פעיל, הרי שבנקל רשאי הוא להחשיבו כשלו, וזאת משום שבשאול אין בעלות על דבר מלבד הבעלות על התודעה. ולא, זו אינה איזו אוטופיה מרקסיסטית, אלא שהחיים בתוך שפע בלתי נדלה הופכים את הבעלות על הדברים למיותרת בעליל. ההכפפה של המציאות לתודעה מאפשרת כמובן שיהיו גם עשרים בעלים בלעדיים על כל דבר שהוא: אדמה, מבנה, מוצר או רעיון. אולם עד היום לא קרה שתושב הודיע על פרישה מאזורי "מציאות משותפת" בשל מניע כלכלי. להיפך, דווקא משום שבכל רגע ורגע הכל אפשרי, מוצאים יותר ויותר תושבים שנהנים לוותר על החירות האינסופית של התודעה הפרטית למען החירות המוגבלת יותר של "שיתוף-תודעות" (שם נוסף לאזורי "מציאות משותפת").

ואם, למרות כל הנאמר, היעדר הבעלות על הדברים בכל זאת מעלה באחת מן התודעות המרירות מחשבה על היעדר ייחודיות של הפרטים כאן, כפי שאכן יכול לקרות למוח בלתי מאומן, אומר אך זאת: מדובר בכשל הבנתי ששייך לתודעות העולם הישן. כאן, אין לכשל מסוג זה מקום. המחשבה כי ייחודיותו של אחד נמדדת אך ורק ביחס לחוסר ייחודיותו של אחר הינה מחצב בלתי נלאה של אומללות. ואילו כאן מרגיש האדם קיים בכל מאודו, ולכן אין לו צורך לחרוט את קיומו הרעוע בְּאִלִּימוֹת על גבה של ההיסטוריה או על גבם של אחרים. כך, על כל פנים, מחנכים כאן את החולמים.

מדוע אני מכנה אותם חולמים? משום שעולם מופלא כל כך אינו יכול להיות פחות מחלום. וכמו שקורה לא אחת בהזיות החמימות, גם כאן האפשרויות (הן כאלה שמומשו הן כאלה שלא) אינן מאבדות מקסמן אף פעם. כיצד זה מתאפשר? ובכן, משום שבעולם שמבוסס על הדמיון

אין דבר שאינו אפשרי. הכאב הטראגי שכרוך בבחירה ובויתור, הסבל שבהיעדר או פהיעדר של ההיעדר, שהם מן הנוראות בטבע המציאות ההיא, אינם קיימים עוד אצל החולם הנצחי. התנאים של קפלי המרחב והזמן של התודעה מאפשרים לכל אחד לפסוע בכמה דרכים בו בזמן, לשנות תנאים ונסיבות, לדלג מעל לרגעים מסוימים, ולחזור ולחיות מחדש אחרים. משום כך, אין צורך בפסגות נדירות וחמקמקות של אושר שאליהן יש להעפיל במשך אלפי רגעים רק כדי להתרסק אל התהומות רגע לאחר מכן. לא, האושר ממוחזר ללא הרף, לפי משאלתו של היחיד, בכל צורה שבה יחפוץ, ובאותה התלהבות נעורים משולהבת וקסם ראשיתי.

מכל הנאמר עד כה ניתן להסיק בקלות שגם לשאלות חברתיות-פוליטיות אין משמעות כאן. מכיוון שהכל אפשרי וכל האפשרי גם מתרחש, אין שום טעם ליצירת התאגדויות שונות, קואליציות או אופוזיציות, מחאות או תמיכות. באשר למערכות יחסים, מונוגמיה היא נדירה, הגם שקיימת פה ושם. הסיבה המרכזית לנדירות הזו היא ההבנה שהאהבה הרומנטית הבלעדית, חרף הכתרים שקשרו לה באינספור סיפורים משונים בעולם הישן, אינה אלא תרכובת עכורה של עניינים כגון רכושנות, בעלות, קנאה, פחד ומוגבלות, והיא קשורה במהותה בהיגיון כלכלי וחשש קיומי. אבל ברגע שהאדם הפך לאיך-סופי ושום דבר אינו מוגבל עוד, טעמים אלו מתמוססים. חרדת הקיום התמידית של האדם הישן – שמניעה אותו פעמים רבות להיאחז בדברים, בחומרים, במידע, ברעיונות וגם באנשים אחרים – אינה קיימת כאן. איך-סופיות משמעה שלכל אותן הרגשות ישנות של האדם שהשווה עצמו לתולעת, עלה נידף ברוח, גרגר חול, טיפת מים בים ושאר דימויים מעייפים, אין עוד מקום. מכאן שהאהבה יכולה מעתה להתבטא בצורתה הנעלה ביותר, כחמלה וכרצון טוב באושרו של האחר, חפים מכל אינטרס. נקל אפוא להבין מדוע היא אינה שואפת להיות בלעדית. אלו שבכל זאת מעדיפים לקיים יחסים מונוגמיים, יסבירו את בחירתם לא בשל הצורך של האגו שלהם להוות את מרכז חייו של מישהו אחר, אלא משום "היופי הפואטי" שנוצר כאשר האיך-סוף מצטמצם לנקודה אחת. ומה לגבי אמנות? ובכן, זו בהחלט שאלה שעולה הרבה אצל תודעות מהעולם הישן. נאמר כי "שירה אמיתית דורשת ריקוד עם הדם" וש"אין

אמנות טובה ללא סבל", אולם אין זו אלא תפיסה מוטעית והיפוך כלשהו של היוצרות. כוונתי היא שיותר משהצורך באמנות מצדיק את קיומו של הסבל, קיומו של הסבל כנקודת הפתיחה של החיים הוא שיוצר את הצורך באמנות, והוא שמניע את יוצריה וצרכניה להשתמש בה כסוג של מרפא לתחלואי הנפש והקיום. אך מה אם אין עוד סבל? מה אם אין עוד היעדר משמעות? האם אז יש עוד צורך באמנות? ובכן, כן. אך לא באמנות המבוססת כל הזמן על ההיעדר, על הפער, על חוסר האפשרות, על הקונפליקט, על הטראומה, על החולשה, על הריקבון, על האימה ועל המוות, אלא אמנות שמבוססת על יופי אלוהי חסר גבול, על נדיבות, על חמלה, על התרחבות, על הבנה, על קשר. על אהבה.

.2

אחרי שיצאתי מהווילה החלטתי בכל זאת לנסוע לאמריקה. את השאיפות הפסנתרניות שלי זנחתי, לפחות לעת עתה. את ההחלטה האם לוותר עליהן סופית אקבל רק בעוד שנה, אבל כעת הייתי זקוק לדבר מה אחר, שבשום תצורה שלו לא כלל ישיבה בתוך בית מול פסנתר. להיפך, כל מה שרציתי היה להימצא בתנועה. באחד מהלילות חלמתי חלום. אני לא זוכר ממנו אלא תמונה אחת: ישבתי על סיפונה של ספינת דיג. על הסיפון מסביבי התהלכו מלחים רבים. שטנו בדרום האוקיינוס השקט בדרכנו לאחד האיים הקרובים לצ'ילה. שאפתי לקרבי את ריחו המלוח של הים והרגשתי מאושר.

לא היה שום דבר מעניין בתוכן החלום, אבל הקצתי ממנו בתחושה שהגיע הזמן להמשיך הלאה. במהלך הימים הבאים התגברה בי אותה תחושה, עד שלבסוף הבשילה בי ההחלטה: עליי לעזוב. עדיין לא הייתה לי תוכנית מסע ברורה, רק ידעתי שהמשך המסע שלי ייעשה דרך הים. שלושה ימים לאחר מכן נפרדתי מא' וס' ויצאתי לדרך. הייתי צריך לעבור שלוש טיסות. הראשונה הייתה טיסת פנים משדה קטן ששכן כעשרה קילומטרים מהווילה אל שדה התעופה הגדול שממנו יצאו טיסות חוץ. השנייה, טיסה ארוכה שחצתה את האוקיינוס האטלנטי. ואז עוד טיסת פנים קטנה, אל העיירה נ', עיירת נמל קטנה ששוכנת לחופה המזרחי של היבשת.

מכיוון שהגעתי לפנות בוקר, מצאתי את תחנת הרכבת כמעט ריקה מאדם, ופרט למוכר מנומנם שרבץ בעייפות בקיוסק קטן, כמה חתולי רחוב גרומים למראה, ואדם חסר גיל שהיה יכול להיות בשנות השישים של חייו באותה מידה שיכול היה להיות בשנות השלושים שלהם,

ושנראה שקוע במיוחד בבדיקת תכולתו של תרמיל מרופט, לא הבחנתי בנפש חיה. הסתכלתי בשעון הגדול שעל קיר התחנה. הוא הורה על השעה ארבע ושלושים לפנות בוקר. ניגשתי לקיוסק, ואחרי שהערת את המוכר מנמומו ביקשתי בקבוק סודה. בתאורת הפלורסנט הבוהקת שלה, התחנה נראתה מדכאת למדי. הייתה לפניי עוד ככרת דרך ארוכה. הרכבת שהייתי צריך לתפוס הייתה אמורה להגיע רק בעוד שלוש שעות, כך שהיה לי הרבה זמן להעביר. החלטתי שעדיף שאבלה אותו בשיטוט מחוץ לתחנה.

פסעתי החוצה. השמים היו קפואים בתכלת כהה ועמוקה, ורוח מקומית עייפה שוטטה לבדה. סמוך לתחנה ראיתי מגרש חניה צר ובו רכבים להשכרה, מבנה מרובע ואפור שנראה כמו מפעל קטן, קיוסק שמכר ממתקים, סיגריות, עיתונים וכיוצא באלה, ומולו דיינר אמריקאי טיפוסי עם דלפק ארוך וצר וכיסאות גבוהים, מחופים בכד דמוי עור בצבע בז'. משאריות הנוף האורבני בקעה לשון אספלט ארוכה, רחבה בתחילתה אך הולכת והופכת צרה ככל שהתקדמה לעבר האופק, פולחת חורשה גדולה וצפופה. התחלתי להתרחק. באופק נראה רכס גבוה. מרבדי עשב קטנים הציצו מפעם לפעם בין הסלעים המשוננים. קרח עמד בפסגות. למרות זאת, מזג האוויר היה נאה ולא קר מדי, מה גם שגופי התחיל להתחמם מההליכה. זמן מה עוד העברתי בשוטטות, מניח לעצמי לשקוע בהזיה חמימה. כמוחי התפזמה כמו מאליה נעימת הנושא הראשון מהקונצ'רטו הראשון של ברהמס לפסנתר. לרגע נעצרתי והסתכלתי לצדדים. מאחוריי כבר התרחקה התחנה, וקדימה והלאה לא נראו סימני חיים. כלום לא היה שם פרט להרי הקרח שחלשו, עצומים וחיוורים, בודדים כמוני, על האופק. כבר הייתי משוכנע שאני לבד כשלפתע שמעתי קולות שירה ונגינה בוקעים מתוך היער. כמה רגעים עוד עמדתי על מקומי, תוהה שמא אני הוזה את הקולות. אך אז הבחנתי באלומת אור קלושה שבקעה מתוך החורש, מתמזגת עם הקולות השרים. שמעתי כמה קולות גבריים וקול נשי אחד. ריח מתקתק של ערמונים ותפוחי אדמה צלויים עלה באפי. עדיין הייתי נטוע במקום, מהרהר האם להציג את עצמי ולהצטרף אליהם. גם ככה עליי להעביר קצת זמן עד שתגיע הרכבת. ואולי אפריע להם? חשבתי כבר להמשיך הלאה, אך רגליי לא צייתו למחשבתי ונמשכו, כמו מתוך קסם, בכיוון

הריח, שכבר נקב את נחיריי וגרם לי לחוש את בטני. מתי אכלתי בפעם האחרונה? במטוס. זה היה מזמן. עוד אני מהרהר בזה, השתתקו קולות השירה והתחלפו ברחשי שיחה שלא הבנתי את מילותיה. כנראה שהבחינו בי. כבר התחרטתי וחשבתי להסתלק משם, אלא שאז יצא מבין העצים בחור אחד, ומראה אותי סימן לי לבוא. נעתרתי להזמנה והלכתי בעקבותיו. מאחורי כמה עצי תרזה ואורן ראיתי קרחת יער קטנה, שיחי תותי בר בודדים מעטרים את דופנותיה, ושלושה גברים ואישה אחת יושבים מול מדורה קטנה: גבר אחד מבוגר, בשנות החמישים לחייו, שיער שחור, מעט דליל, עם פסוקת בצידו הימני של הראש, לבוש מעיל ארוך וחום, יושב לצידה של האישה ומחזיק בידו מנדולינה; האישה, צעירה בתחילת שנות העשרים לחייה, שערה בהיר, משוך לאחור בשתי סיכות, והיא לבושה בשמלה לבנה שכיסתה את רגליה המשוכלות תחתיה כמו מניפה, מתמזגת עם צבעו הלבן של הסדין שעליו הם ישבו; וכמובן, הבחור שקרא לי להצטרף לחבורה. עתה, לאור המדורה, יכולתי לראותו בבירור. הוא היה כבן גילה של האישה, בלונדיני, שיערו קצוץ, חבוש כובע מצחייה, רצועות בד תמכו באזמזים את מכנסי הבד הכחולים שלו, ז'קט חום דהוי כיסה על חולצה מפוספסת. והיה שם עוד גבר אחד שישב מהצד השני של המדורה, ושמפאת בוהק האש לא הצלחתי לראותו בבירור, ועל כן נותרו לי מדמותו רק קווי מתאר.

האישה טפחה על הסדין שבצידה הפנוי וסימנה לי לשבת. התיישבתי לאיטי, מתוך פליאה כלשהי. היה לי ברור שלא הייתי כאן מעולם, ולמרות זאת לא יכולתי שלא לחשוב אחרת. הגבר המבוגר פרט על המנדולינה והאישה החלה לשיר. נעימה עממית כלשהי שלא הכרתי. האזנתי בהנאה מרובה לקול הסופרן הדקיק בעודי מנסה להסב את ראשי ולבחון את הגבר השלישי, שעד כה לא הצלחתי לראות את פניו בבהירות. כמה דקות עברו ואז קמתי ממקומי לאיטי ואיגפתי את המדורה מימין, אולם מיד כשקמתי קם גם הגבר השלישי על רגליו, ולאחר שהסב את פניו מאיתנו פנה ופסע לאיטו אל תוך היער. נותרתי לעמוד שם בחוסר מעש מביך. התעשתי והתיישבתי שוב, הפעם מצידה השני של המדורה. לידי היה מונח תרמיל מרופט, שהיה שייך כנראה לאותו איש, מיני חפצים קטנים מציצים ממנו: מחברת ציור, מברשת

ומשחת שיניים, ממחטת אף, אולר קטן, מצית כסוף מרובע, שלל פתקאות קטנות מרופטות, כרטיס לרכבת, כמה עלונים, בקבוקי שתייה, בגדים.

הגנבתי מבט אל האחרים, ואז לאחור. האישה ושני הגברים היו שקועים בנגינה ובשירה (ידעתי שכשם שאני לא רואה אותם בבהירות כך נכון גם להפך), ואילו הגבר השלישי נעלם כליל משדה הראייה. נשכבתי על צידי, סומך את הראש על כף היד, באופן שמיקם את המבט בדיוק מעל המחברת והסתיר אותי מהאפשרות שהגבר השלישי יבחין במעשיי לו יצוץ פתאום.

המחברת הייתה פתוחה באמצעיתה, כך שאפילו לא הצטרכתי לגעת בה. מתחת לכמה שרבוטים מצאתי את המילה "תודה" רשומה בכמה עשרות שפות. דפדפתי הלאה. דיוקן של נערה צעירה, שצורה השחור קלוע לשתי צמות, כמה דפים מלאים בעשרות הכפלות של סימן אחד ויחיד, אבל מה שתפס את עיניי היה המשפט הבא, שאותו מצאתי בהמשך, פרוש בגדול על שני עמודים:

"ייתכן שקיימת גם דמות רביעית, אולם טרם הצלחתי לאתר קווי מתאר ברורים. יחד עם זאת, אני משוכנע יותר ויותר בקיומה ומניח שבשלב זה או אחר היא תחשוף את עצמה".

.3

Ligeti – Requiem

פנים. קליניקה. לילה.

(הקליניקה שלי. אני יושב על כורסה. דניאל שוכב על הספה מולי. אני מכסה אותו בשמיכה. עיניו נעצמות לאיטן).

— נוח לך?

— כן.

— אני רוצה שנעבוד עכשיו עם איזה דימוי. אתה מוכן?

— (הנהון).

— אני רוצה שתדמיין את עצמך נמצא בתחתית הר. כשתהיה שם תסמן לי.

(הפוגה ארוכה)

— אני שם.

— מה אתה רואה?

— אני עומד בתחתית ההר. הוא צחיח. ריק מצמחיה. הוא עצום. אני מנסה לראות את הפסגה שלו ולא מצליח. רוח קרה נושבת. אני מסתכל מסביב. רוח מדברית קרה. אני נמצא במדבר. השמים עכורים. כמעט שלא רואים שמים. האופק עמום ומאובק. (שתיקה).

— סמוך לשביל שעולה על ההר, קרוב אליך, יש שק. אתה רואה אותו?

— (השתהות). כן.

— אני רוצה לבקש ממך שתיגש אליו ותעמיס אותו על הגב.

(שתיקה).

— הלכת לשם? הוא על הגב?

— (הנהון).

— יופי. אתה עומד בסמוך לשביל שחצוב בהר. השביל הזה מטפס למעלה עד שהוא מגיע לפסגה. אני רוצה שתתחיל לטפס עליו עם השק.

בסדר?

— בסדר.

(הפוגה ארוכה).

— אתה מטפס?

— כן.

— יופי. מתישהו, כשתרגיש שאתה נמצא מספיק גבוה, אני מבקש שתעצור רגע בצד הדרך ותפתח את השק. בשק הזה יש דברים מהחיים שלך שאתה נושא איתך. אני רוצה שתוציא אחד מהם. משהו שאתה רוצה להיפטר ממנו.

— (שתיקה ארוכה).

— מה קורה?

— עצרתי.

— פתחת את השק?

— כן.

— ומה קרה?

— הסתכלתי פנימה. לא ידעתי מה אני רוצה להוציא. (עצירה).

— מצוין. ומה ראית בפנים?

— פתחתי את השק ואז קפץ משם מישהו. הוא היה שחור. הוא עמד מולי והסתכל עליי. הוא חיך. היה לו חיוך נורא. השיניים שלו היו לבנות נורא. מסנוורות כמו שמש. היה לו ריח חריף של זיעה.

(שתיקה).

— הוא עדיין שם, המישהו הזה?

— כן.

— אתה מכיר אותו?

— אני לא חושב.

- ומה הוא עושה?
 — אנחנו מסתכלים אחד על השני. (הפוגה). אני מסתכל עליו ומרגיש שהוא נכנס לי לעור.
 — איך זה קורה?
 — אני רואה כתמים שחורים מופיעים לי על הגוף.
 — איפה? תוכל לתאר אותם?
 — כתמים קטנים מאוד, כמו נקודות, על כפות הידיים. על הרגל יש לי כתם שחור גדול יותר, שנראה קצת כמו דיו. וגם בכטן ובחזה, ליד הכתף. (שתיקה). נהיה קר מאוד.
 — תרצה שאביא לך עוד שמיכה?
 — (הנהון)
 (אני מביא שמיכה נוספת ומכסה את דניאל. אני מתיישב בחזרה בכורסה)
 — אתה שם?
 — (הנהון)
 — עם היצור הזה?
 — (הנהון).
 — אמרת שהוא נכנס לך לעור. הוא נכנס דרך הכתמים?
 — כן.
 — הוא אנושי?
 — אני לא יודע. הוא נראה כמו בן-אדם, רק...
 — רק מה?
 — שום דבר. (שתיקה). עברנו למקום אחר. נזכרתי במשהו ואז עברנו למקום אחר.
 — במה נזכרת?
 — נזכרתי... עלה לי איזה זיכרון קדום, מהילדות. כשהייתי בן שלוש או ארבע. גרנו אז בבית של שתי קומות. הייתה לנו עליית גג כזאת. מדי פעם היינו עולים לשם. אני עדיין זוכר את המקום הזה טוב מאוד. הקירות היו צבועים בסגול. חלק מהמקום הזה היה מחסן של אבא שלי. הוא היה אגרון אובססיבי של חפצים. היו לו שם מלא שטויות שהוא אגר ואף אחד לא ידע מה התועלת שלהן חוץ ממנו. בין כל החפצים האלו הייתה מראה אחת גדולה, קצת מקומרת, עם רגלי עץ כאלה מפותלות. לפעמים הייתי מבקש מאמא שלי שתעלה איתי למעלה להסתכל

במראה. בת דודה שהייתה אצלנו פעם אמרה לי שהמראה הזאת מקוללת ומאז פיתחתי פחד כלפיה. אבל היה בה גם איזה קסם שמשך אותי אליה פעם אחר פעם. היה לי הרגל כזה לחפש מה נמצא מאחורי הגוף שלי, איך הוא נראה מאחורה. זה מאוד סקרן אותי. אז הייתי עולה ועומד עם הגב למראה ומסיט את הראש כדי לראות. (שתיקה).

— ומה היית רואה?

— היה לי מין דמיון כזה אז, שהחלק האחורי שלי הוא גם סוג של כן-אדם שמחובר אליי. שיש בי שני בני אדם, אחד קדמי ואחד אחורי. כשהולכים אחורה, למשל, האדם השני, האחורי הזה, הוא שמוביל. (הפוגה). אז הייתי עולה ומסתכל במראה לראות את האדם האחורי. (עצירה). אני לא בטוח בזיכרון הזה אבל זה מה שסיפרתי לעצמי כל השנים.

— תן לו לעלות בלי לצנזר.

— בפעם האחרונה שהסתכלתי במראה ראיתי דמות של משהו, אולי של כן-אדם, שהייתה עשויה מאיזה כתם שחור נוזלי גדול. היא הסתכלה עליי, הדמות הזו. אני זוכר שנבהלתי נורא. זאת הייתה הפעם האחרונה שהסתכלתי במראה הזו. אחרי זה לא חזרתי לשם.

— והדמות הזו, הכתם השחור, זו הדמות שראית עכשיו?

— אני חושב שכן.

— אמרת שעלה לך הזיכרון הזה ואז עברתם למקום אחר. זו אותה עליית גג?

— כן.

— אתם עוד שם?

— לא. (שתיקה).

— אז איפה אתה?

— אני נמצא בבית של סבא וסבתא שלי. בחדר העבודה של סבא. אני יושב על רצפת העץ וכותב משהו על דף. סבא שלי יושב על הרצפה לידי. (הפוגה). גם אמא שלי שם. ועוד שתי אחיות שלה. (שתיקה).

— מה אתה כותב?

— (אנחה)... אני לא יודע. אני... זו תמונה מהילדות שלי. הרבה פעמים ניסיתי להיזכר מה כתבתי שם, ללא הצלחה.

— אולי ננסה שוב עכשיו?

- מה?
- לכתוב.
- אפשר. אבל זה לא יהיה מה שכתבתי אז.
- זה לא משנה. רוצה לנסות?
- בסדר.
- אתה יושב מול הדף?
- (הנהון).
- ואתה כותב?
- (הנהון).
- (שתיקה).
- אני כותב... זה יותר... אממ... מצייר. ציירתי את האות דל"ת ואז צבעתי אותה. ואז אחריה כתבתי נו"ן. אמא שלי מוחאת לי כפיים. גם סבא שלי. אני ממשיך וכותב בגדול יו"ד, אל"ף, למ"ד. אני עושה אותן חלולות ואז לוקח טוש שחור וצובע מבפנים. כולם מרוצים ממני. אני מרגיש את זה. (הפוגה). אבל אז מתגנבת לי ללב הרגשה חלולה כזו, כאילו שלא לי הם צריכים למחוא כפיים. (שתיקה).
- אז למי?
- (משיכת כתפיים). אני לא יודע. (שתיקה).
- תנסה. מה שעולה.
- (שתיקה).
- זה אתה שכותב?
- (הנהון). זה אני. אבל... נדמה לי שזה לא באמת אני. כאילו שמשוהו שולט בתנועות שלי. לא ממש שולט אבל מכוון אותן. (שתיקה). אני מסתכל על הדף ורואה כתמים שחורים. הדיו של האותיות מתפשטת לאט על כל הדף. (עצירה). כתמים. (עצירה). אלה הכתמים שהיו לי על הגוף מקודם. (שתיקה).
- והדמות הזו, שהייתה איתך קודם, הדמות של הכתמים, היא שם?
- (הנהון). היא בתוכי. היא זאת שכותבת. (שתיקה).
- זה מפחיד?
- (הנהון).
- אתה רועד.

- כן.
- להביא לך עוד שמיכה ?
- לא. אני... (שתיקה).
- אפשר להציע לך הצעה ?
- כן.
- לנסות להיות הדמות הזו לרגע.
- (אנחה). בסדר.
- תהיה הדמות ותדבר אליך. בוא נשמע מה יש לה לומר.
- (הנהון).
- (שתיקה ארוכה).
- לעולם לא אעזוב אותך. (שתיקה).
- זה מה שהיא אומרת ?
- (הנהון).
- שאלת אותה למה ? מה היא רוצה ממך ?
- לא.
- היית רוצה לשאול ?
- (שתיקה). אני חושב שאני רוצה לעצור להיום.
- בסדר. אוציא אותך לאט.
- (הנהון).

.1

אבל הדבר החשוב יותר, ללא ספק גולת הכותרת של השאול, קסמו והצלחתו המרשימים ביותר, הוא כמוכךן אי ההכרחיות של האני, אותו יציר תודעה שעולה על גדותיו מרוב רפש. אף ארהיב עוז ואטען שבמידה לא מועטה תלויות תצורות האושר וחוייתו בהטבה נפלאה זו של השאול.

כמה דברים אמורים? ובכן, נתחיל מכך שכל אידיאל קיומי שנוסח עד היום הציב במרכזו חברה בעלת אופי וגוון כלשהם, כלומר, את המצע והתנאים ליחסים בין בני האדם ולהתנהלותם זה לצד זה. צורת השלטון, הפוליטיקה, החברה, הכלכלה, המידע, העונג, האמונות והאומנויות – אלו הם הנושאים העיקריים אשר חוזרים ועוד יחזרו על עצמם בכל הרעיונות, ורק נקודות הכובד משתנות בין רעיון אחד לאחר. אולם מה הטעם בכזבוז אדיר כל כך של זמן ומשאבים ומוחות טובים על מנת לנסח את תנאי ההתנהלות בקבוצה, כל עוד היחיד נותר צמית של אותה הבעיה?

באחד הימים ירדתי אל הספרייה שבקומה התחתונה של הספינה וניגשתי לעיין במדף המוקדש להיסטוריה של העולם הישן. אך אם ציפיתי למצוא אלף אלפי מילים הממלאות עשרות ומאות כרכים עבי כרס, מצאתי להפתעתי רק ספרון דקיק אחד ובו דף אחד בלבד שבו היו חרוטות שתי מילים: "הו! הבדידות!".

אכן. זהו האכזר שבכל העולמות, דוקטור פנגלוס, אותו גולם מגושם ודביק הנסחב עם האדם לאורך חייו ואינו מניח לו אף לא רגע אחד של חירות, אף לא את שתי שניות הרווחה של סיזיפוס, כשהוא מגיע אל קצה המדרון והסלע ניתק ממנו סוף סוף.

האם תוכלו כעת להאשים, אתם הוגי העולמות הטובים, את אלו אשר חשו את קיפאון העולם בעצמותיהם וניסו בשל כך לסלק את הווייתם אל עולמות אחרים על מנת להפיס, ולו במעט, את גניחות התקווה ולחמם את נפשם בימות הכפור? האם ניתן לדבר על חירות מהותית של הפרט כאשר לעד הוא נתון באותה מהות בסיסית של עמידה מאחורי סורג ובריח, בכלא המחשבה והגוף?

יש לסבר את האוזניים: מדובר קודם כל באותה טעות טראגית קדמונית של מיזוג הישויות, הגוף והרוח, באותו עצם, עניין שהיווה מסד למהלומות הדדיות בלתי פוסקות ולתחרות בלתי נלאית להשגת שליטה, שהאדם שימש כקורבנה. מוטב היה, ללא כל ספק, שהאדם היה אך ורק גוף או אך ורק רוח. זה היה מיישב הרבה דברים. אולם טעות בידי מי שחושב שבכך היה נפתר הכל, שהרי מהותו של הגיהינום עומדת על חוויית החזרה ועל אי האפשרות להפסיק אותה. המחשבה החוזרת לעצמה שוב ושוב, פרספקטיבה השבה ונשנית לעולם, או התביעות היומיומיות, הבלתי מתפשרות, של הגוף. וגם אם יאמר מי שיאמר שאין אדם נכנס לאותו נהר מים מתוקים פעמיים, ביצות טובעניות פועלות על פי חוקיות פיזיקלית אחרת.

נכון, יום יבוא, עם התפתחות העולם הווירטואלי בעולם הישן, שהאדם יבין עד כמה מיותר הוא אותו אני ישן, אותה מכונה זקנה הנוטה לאינספור קלקולים ותקלות, ואט אט ינדף אותו הרחק אל מוזיאוני העבר ויחליף אותו באיזה אוואטר מוצלח שיוכל לברוא בעצמו, בצלמו ודמותו של דמיונו המשובח ביותר. בריאה עצמית, זו תהיה סיסמת העתיד שתתנחל בלבבות.

בסך הכל מדובר בפרוצדורה פשוטה למדי (אני מתכוון להחלפת האני), ובניגוד למה שהייתם עלולים לחשוב, כזו שאינה דורשת בירוקרטיה סבוכה. למען האמת, אין מי שיענה לבירוקרטיה כאלו כאן, וסביר להניח שאם אי פעם הוגשה בקשה רשמית כזו או אחרת אל הרשויות היא נזנחה ללא מענה, וזאת בעיקר משום שאין כאן רשויות. שום מערכת משומנת, שום היררכיה. אין משרתים כמו שאין אדונים. כולם הם אורחיו של המקום כשם שכולם בעליו. ובכן, ישנו מנעד של אפשרויות להחלפת האני. אפשרות ראשונה, הפשוטה מכולן, היא היציאה מהגוף וההיוותרות במעמד של רוח בלבד. בדברי על פשטות

יש לציין שאין כוונתי לקושי חיצוני, שנובע מעצם הפרוצדורה, אלא לקשיים הפנימיים להשתחרר מקיבעונות ההרגל. כך, המחשבה על שחרור מהגוף תעבור אצל כל פרט זה או אחר בשלבים שונים של חייו – גם בעולם הישן – וזאת מפאת נוכחותו החזקה של המוות בחיים, תחושות זרות אלו ואחרות כלפי הגוף, והמבנה הרפלקטיבי של המחשבה, שמאפשר תחושה של הפרדה בין רשות הכשר לרשות הרוח. לכן, קל בהרבה לעוברים כאן לממש את האפשרות הנזכרת לעיל (אם כי אין בה שינוי של ממש), מאשר את האפשרות השנייה, המורכבת יותר (ושוב, אך ורק מן הבחינה התודעתית) של זניחת הגוף למען גוף אחר, או, אחת נוספת, קשה אף ממנה, של זניחת התודעה והחלפתה בתודעה מזן שונה.

לכל אחת מן האפשרויות הערך המיוחד לה, כמובן. ומן הסתם אין החוויה של נוכחות נטולת גוף דומה לנוכחות בגוף אחר – יש להדגיש שכבר הנוכחות בגוף אחר משנה במעט את התודעה, שכן כל תודעה מתעצבת בחלקה בהתאם לגוף שבו היא נמצאת – או לחוויה של הימצאות בתודעה אחרת.

אבל מי שמצליח בסופו של דבר להתגבר על הרגליו הישנים (וכולם מצליחים בשלב זה או אחר, זו הפריבילגיה של היעדר מוות והמשחק העליון עם החזרה בזמן), מגלה עולם חדש מופלא.

.2

ואחרי זה התמלאה התחנה בהמון אדם. בדרך לחוף המזרחי התעוררתי על דרגש עץ צר וקמתי כדי לשחרר את איברי הנוקשים. השעון הגדול שבתחנה הורה על השעה שבע בבוקר. עוד חצי שעה עד שתגיע הרכבת שלי. לימיני, על הדרגש הסמוך, ישב אדם כבן שישים וקרא עיתון. לצידו ישבו אִם ובנה הקטן. הסתכלתי על הכותרת של העיתון. משהו בדבר הפגנת פועלים שתערך היום. הסרתי את המבט מהעיתון והתבוננתי סביבי. קשה היה להאמין שמדובר באותה תחנה שרק לפני זמן קצר הייתה שוממה לגמרי, ואילו עכשיו שצף בה המון אדם, נהרות אנושיים שהתלכדו והתפצלו ונקוו לפני השערים וצווארי הבקבוק כמים לפני סכר. רכבות עצרו והמשיכו, אנשים עלו וירדו, רמקולים בישרו על מגיעים ועל יוצאים, ובהתאם לכך אנשים נפרדו או התחברו בשנית; רוכלים צעקו בייגלה חם, תירס חם, מיץ גזר; אדם מפוקפק כמעיל בז' ארוך מכר טלפונים ניידים; זקנה שישבה בסמוך לקיר פיזרה ירקות מעל דפי עיתון, פטרוזיליה בשלוש, עגבניות ומלפפונים בחמש; חבורה גדולה ורועשת של אנשים ירדה מאחד הקרונות, נושאת כרוזים וסטיקרים צבעוניים, ככל הנראה קשורה להפגנה הגדולה שעליה דיברה כותרת העיתון. אספתי את מיטלטליי ופסעתי לעבר השירותים: צחצוח שיניים, גילוח, שטיפת פנים. הפעולות הקטנות של הבוקר. עוד 25 דקות. מספיק זמן בשביל להיות ניוח גם בתוך כל ההמולה הזו. חזרתי והתיישבתי על אותו ספסל. האדם עם העיתון כבר נעלם, אך האם והילד עדיין היו שם, כל אחד שקוע בענייניו – היא, בשיחת טלפון שנשמעה בהולה למדי, והוא, בסרגל שבקצהו חוברה בובת פימו קטנה. הסתכלתי עליו משחק ונשאבתי אל זיכרון ישן. בילדותי היה לי שעשוע קטן:

בקצהו העליון של סרגל עץ גילפתי בובה קטנה ואל קצהו השני חיברתי אבן שאותה חילקתי לשניים, כל חלק צבעתי בצבע אחר. בניתי לבובה המזורה הזו בית קטן בתוך קופסת קרטון והחבאתי אותה בעליית הגג. מפעם לפעם הייתי עולה לשם ומוציא אותה ממחבואה, מרפד את בית הקרטון הקטן בסדינים עשויים גזרי נייר שעליהם כתבתי הודעות בכתב סתרים שפיתחתי, ושמשמעותו הייתה ידועה רק לי ולבובה עצמה (השבעתי אותה לא לגלות את סודנו לאיש). כמה רגעים קצרים עוד שהיתי שם, בתוך הזיכרון, ואז אספתי את מיטלטליי ופסעתי לאיטי בכיוון הרציף.

קרונ הרכבת היה ריק למדי. הנוסעים המועטים ישבו באפלולית על המושבים המרופטים, כולם בכיוון הנסיעה, רחוקים זה מזה ככל האפשר ושותקים כל כך, כאילו לא הוציאו הגה אחד כל ימי חייהם. פסעתי על גבי הלשון שחילקה את הקרון לשניים עד לסופו והתיישבתי בקצה השמאלי, מושב אחד לפני הסוף, בצד החלון. הורדתי את משענת הכיסא מטה. לא עברו כמה רגעים עד שהעייפות שצברתי במהלך היממה האחרונה נתנה בי את אותותיה ונרדמתי.

התעוררתי בעטייה של לשון רטובה וחמה שליקקה את פניי בלהיטות. כשפקחתי את עיניי הבחנתי באדם לבוש מקטורן כחול כהה, מכופתר ממותניו ועד לצווארו, על ראשו כובע בצבע כחול, זהה לצבע מדיו. הוא הצביע על הכלב שהשתרע עכשיו לצידי. הכלב הזה שייך לאדוני? שאל. אם כן, אדוני יאלץ לקשור אותו. אסור להעלות לרכבת חיות בלי רצועה ומחסום פה. הכלב שרכב את לשונו והביט בעיניו החומות הגדולות בי ובכרטיסן לחלופין, כאילו ידע שמשהו מאותה תקשורת בינינו יקבע את גורלו. בחנתי את הקרון. נותרתי הנוסע היחיד שם. כן, הוא שייך לי, מלמלתי לבסוף. הכרטיסן הסתכל עליי. האם יש לאדוני רצועה ומחסום? נדתי בראשי. אני מתנצל, אמרתי, שכחתי... זה לא מקובל, אמר הכרטיסן. שתקתי. לרגע גם הוא שתק, ואז ביקש לראות את כרטיס הנסיעה שלי. הוצאתי את הכרטיס מהכיס והושטתי לו. הוא בחן אותו בקפידה, ולאחר שסיים הושיט לי אותו חזרה ואמר: זו התחנה של אדוני. הרכבת שרקה, האטה, ואז עצרה. הודיתי לו במנוד ראש. בפעם הבאה אדוני יצטרך לזכור שכאן צריך לקשור את בעלי

החיים, אמר, והלך לדרכו. עדיין מטושטש מעט מהשינה, קמתי לאיטי מהמושב. אספתי את מיטלטלתי וירדנו, אני וכלבי החדש, מהרכבת. עתה נמצאנו בפאתי העיירה. מכאן היה עליי לנסוע עוד כחצי שעה עד שאגיע סוף סוף ליעדי. ירדתי והכלב בעקבותיי. לכמה רגעים עוד הסתובבנו, סוקרים את סביבתנו החדשה. קירות התחנה היו עמוסים בשלטי פרסומת: שני מלונות, שלושה הוסטלים, מסעדות, בתי קפה, פאבים, סרטים, הופעות חיות, טיפולי גוף כגון בריכות גופרית ומלח, מעיינות חמים, מסאז'ים וכן הלאה. תחילה עוד ניסיתי להיפטר מהכלב. חיפשתי בעלים אפשריים, אולם לא נראה שמישהו ממעט האנשים שנכחו בתחנה יהיה מוכן לתבוע עליו בעלות. בתא פצפון שבו ניתן מידע לתיירים מצאתי אישה עייפה, עבת בשר, לבושה סוודר צמר לבן, משקפיים מחוברים בשרשרת נופלים על חזה, ותשבץ עשוי למחצה ועט מונחים על הדלפק לפניה. ניגשתי וביקשתי ממנה מידע על הספינות שמפליגות מכאן, כמו גם על מקומות להניח בהם את הראש ללילה, למקרה שלא אצליח למצוא נסיעה עוד היום. לאחר שכובדתי בכל עלוני הפרסום אודות האפשרויות שצפונות בעיירה הקטנה, קניתי לי בקבוק סודה ועבור הכלב ביקשתי קערת מים. לאחר ששתינו, יצאנו החוצה, מרפי ואני (בשלב זה החלטתי שעדיף שיהיה לו שם, גם אם זמני), והתחלנו לפסוע בכיוון האוטובוס שמוביל לנמל.

צעדנו כמה עשרות מטרים עד שהגענו לתחנת האוטובוס, שם יכולתי להניח את חפציי על ספסל התחנה ולנוח קצת לפני המשך הדרך. האוטובוס מגיע כל 45 דקות ולפי החישוב שלי הבא בתור עמד להגיע בחמש הדקות הקרובות.

.3

King Crimson – Islands

פנים. קליניקה. לילה.

(הקליניקה של אלמה).

שלוש ועשרה לפנות בוקר. לא היה לי כוח לחזור הביתה אתמול ולכן נשארתי לישון בקליניקה. התעוררתי מזמן אבל הייתי תשושה ולכן המשכתי לשכב במיטה, למרות שידעתי שלא אוכל לחזור לישון. בסוף קמתי ויצאתי לחדר העבודה. הדלקתי את הפטיפון והנחתי עליו תקליט של בטהובן. הזזתי את המחט לתחילת הפרק השני של השביעית ונשכבתי על השטיח. עצמתי את העיניים ונתתי לקולות הטבעיים של הלילה לחדור אל האוזניים שלי ולהשתחל אל בין קפלי המוזיקה. הבזקי מחשבות באו והלכו.

לא פעם יוצא לי להרהר באדם כלשהו. הוא כבר מזמן אינו בין החיים. הוא בן זמנה של תקופה קדומה בתולדות העולם. בדמיוני הוא מופיע ללא פנים, ללא קול. קווי המתאר שלו הם כשל אד, כמו רוח רפאים, ויחד עם זאת הוא מופיע מאחוריהם, מוצק ושרירי, כאילו שהגוף שלו עשוי מברזל.

כבר כמה שבועות שאני רואה אותו בחלומות. ואולי זה חלום אחד מתמשך. הוא התחיל בזה שהספינה שעליה שטנו נטרפה בסערה גדולה. כמו ממרחק, אני זוכרת צעקות חנוקות. אבל הייתי בלב ים לבד, ואין לי מושג לאן נעלמו כל הנוסעים של הספינה, אם שרדו או לא. מסביבי בים צפו תיבות ומזוודות. שחיתי אל אחת מהן ונאחזתי בה, ואז הופיעה מולי אותה רוח רפאים. לא ראיתי את הפנים שלה. שלחתי יד כדי לגעת

בהן, וברגע שעשיתי את זה הן התחלפו לפנים של דניאל. הפנים שלו היו עשויות מברזל, והעיניים – אני לא יודעת איך ידעתי את זה – היו ממוקמות בעורף שלו ולא בפנים. אני זוכרת שתמהתי על החילוף של רוח הרפאים בדניאל, אבל עוד יותר תמהתי שבו ברגע שזה קרה, התיבה, ביחד עם דניאל, שקעה עמוק אל מצולות הים. מיהרתי להיאחז בתיבה אחרת שצפה לידי ושוב ראיתי את רוח הרפאים שהתחלפה בדניאל, ושוב הם שקעו. אולי זה חזר עוד פעם, אני לא בטוחה. אחרי זה מצאתי את עצמי קרובה כבר ליבשה. שחיתי קצת עד שהגעתי אל החוף והשתרעתי על החול. הייתי תשושה. אני זוכרת שהמחשבה האחרונה לפני שהתעוררתי הייתה שהגעתי לאי בודד, ושאני חייבת לקום מהר בשביל לדאוג לעצמי לאוכל ולמחסה ללילה. אחרי זה התעוררתי.

החלום הזה חזר על עצמו כמה פעמים בכמה ואריאציות. לפעמים התעוררתי ברגע שהגעתי אל האי, ולפעמים המשכתי לחפש בו מחסה. באחת הפעמים שהחלום הופיע הלכתי על החוף וגיליתי עקבות של רגל אדם. ולמרות שטביעות הרגל הזו היו גדולות בהרבה מטביעות הרגליים שלי, היה לי ברור לי שזו הרגל שלי שהשאירה שם את הטביעה.

אולי נדמה שהחלומות האלו מפחידים, אבל הרגש שעלה בי בחלום לא היה פחד. הרגשתי דווקא איזושהי נחמה, כאילו שמצאתי משהו שהיה חסר לי. אבל אחרי היקיצה ועד לרגע זה ממש לא הצלחתי לאתר מה הדבר שהרגשתי שחסר לי. מכל מקום, חוסר היכולת לפענח את החלומות האלו מטריד אותי מאוד.

ניסיתי לבדוק מה הרגש שעולה בי כלפי דניאל, ואני מודה שהיה שם חוסר נוחות מסוים, למרות שאני די מחבבת אותו. זה היה לפני שגיליתי שהוא לא כן איתי לגמרי, ושיש דברים שהוא מסתיר ממני. לא מדובר בעניין גדול, ובכל זאת קשה לי להבין מה הניע אותו לשקר. לפני זמן קצר נפגשתי במקרה עם קולגה, אותה אחת שייעצה לדניאל לדבריו להגיע אליי. בשיחה שלנו הזכרתי את שמו בפניה ואז התחוויר לי שהיא בכלל לא מכירה אותו. בהתחלה חשבתי לעמת אותו עם זה, אבל במחשבה שנייה החלטתי לעזוב את זה כרגע ולראות אם הוא מעלה את העניין.

קמתי מהשטיח והלכתי אל שולחן הכתיבה. מזה כמה דקות שהמחשבה שלי נמצאת במגמה של צמצום רעשים. זה לא מפתיע, אם לוקחים בחשבון שהעולם שבחוץ הולך ופולש פנימה. זכוב שנח על דופן המראה ריתק אותי. הסתכלתי איך הזגוגית של המראה הכפילה אותו. לפני שקמתי עלתה בי המחשבה שאין דבר רחוק יותר ממני מהזכוב הזה, כי בעוד שזהות האדם מכווננת לפי מראות, עבור אותו הזכוב לא הייתה עובדה שזכתה ליותר אדישות מדמותו המוכפלת במראה. אחר־כך פתחתי את המחברת שלי והתחלתי לתעד את מחשבותיי.

.1

יום אחד החלטנו, מרפי ואני, לצאת אל העולם שמתוחך לספינה. נדמה לי שהייתי עם התודעה שלי באותו יום, אולם לא ניתן לקבוע את זה בוודאות. יתכן שהיה זה מרפי שרחרח את השיחים בקדחתנות, ויתכן שאני הייתי זה שהטיל את מימיו לבסוף על השיח. כך או כך, התהלכנו עד שהגענו אל מה שנראה כמו פארק שעשועים, שבכניסה אליו עמד כלב צעצוע ענק בעל שלושה ראשים. בכל אחד מהראשים, שהיו עשויים ממתכת, מצופים בניקל וצבועים באפור, ירוק ואדום, ננעצו כמה מושבי פלסטיק. עלינו על המתקן והתיישבנו בפנים, לצד שני אורחים נוספים, אשר בעולם ההוא שירתו האחד כפילוסוף חצר והשני כנסיך ששמו פרח מזיכרוני, אולם זכור לי שהיה כשמה של פטריה כלשהי. חגרנו את החגורות והנחנו לתנועה הסגלגלה העוויתית להניף אותנו באוויר. מתחתינו בער בעוז בלתי נלאה אגם אש וגופרית, שעשוע שהותקן לפי מיטב הדמיון של סופרי הפנטזיה של הבריתות הישנות, ושנועד לשוות למקום תפאורה מסעירה-משהו לליבוי הרגשות (בכל סיבוב של המתקן היה אחד משלושת הראשים קרב עד כדי מרחק הושטת אצבע אל האש, לצווחותיהם המתענגות של הנוסעים).

זמן מה שהינו שם, וכשמיצינו את השעשוע הזה עברנו אל המתקן הבא, קומדיה משעשעת בהחלט שתפאורתה הייתה תשעה מדורים הבנויים כמעגלים, ובכל מעגל כזה היו מתייסרים מספר שחקנים בתוגת צעצועיו של האל הנעדר. אכן, דמיון רב לייסורים היה לו לאותו אל, וזכור לי שבלינו לא מעט זמן בהתפעלות מעונשיו המשונים ומכושר המצאתו. הו אלוהים, עשה את אויביי מגוחכים. ואכן, כל אויביו של האל היו פזורים שם על גבי המעגלים, מענים ומתענים בייסורים שונים

ומשונים, מזמרים בקאנון אנקות ואנחות שהותאמו לשלל הנרטיבים של החטא. ומעל כולם ריחף שר המלאכים מיכאל, נסיך צבאות השמים, פורש את מוטת כנפיו נוראות ההוד על פני הרקיע ומודיע בשלוש תרועות חצוצרה על מותו הנחוש של הזמן.

עמדנו שם בתוך קהל רב ומסוקרן שהורכב מאלו שמצאו בהצגה שעשוע קומי גרידא ומאלו שמעבר לשעשוע בחנו את המופע מפרספקטיבה אנתרופולוגית. מרפי, כך זכור לי, היה מסוקרן במיוחד. מושג החטא אינו קיים בעולמם של הכלבים, וסביר שלא היה מובן למרפי אלמלא לבש כבר בעבר תודעת אנוש. אך בעוד שמרפי נשאב אל הקומדיה, נמשכתי אני בחבלי קסם אחרים. שמעתי קול שחף קורא ממרחק, ולמרבה הפלא, כל כמה שפסעתי לקראתו בניסיון לאתר את מקורו, הוא נותר תמיד רחוק כשהיה. לפתע הרחתי ריח חזק, מלוח ונוקב, שצרב בנחיריי והאדים את עור פניי. בביטחון רב סיווגתי אותו כריח של ים, למרות שאף זכר לים לא נראה מסביב. המשכתי להתקדם בעקבות הריח והקול עד ששמעתי קול של דלת נטרקת. הסתובבתי באחת לעבר הקול והבחנתי במבנה שצץ שם לפתע, בפאתי המבט. המבנה היה בן חדר אחד מוארך ומלבני, מכוסה לוחות צפחה, וניצב בין חורשת ירק ובין סמטה שירדה לעבר נחל. מרחוק, כך היה נדמה לי לפחות, שני ילדים הטמינו משהו בתוך גומחה בחול, בסמוך לאחד העצים. חיזיון זה נעלם תוך רגע ואני מצאתי את עצמי עומד בפתח המבנה. פתחתי את הדלת ונכנסתי פנימה. הריח הנוקב שקודם לכן משך אותי התנדף עכשיו והוחלף בניחוח אחר, מתקתק, של משהו שלא הצלחתי להגדיר. החדר היה ריק. בקצהו היה מטבחון קטן וכמה כלי מטבח שנתלו על ווים. בקצה השני ראיתי ספה דו מושבית שיכולה להיפתח למיטה ולציידה ארון קיר מעץ. חלון קטן השקיף אל החורשה. את מבטי תפס צילום בשחור לבן שנתלה על הקיר ובו נראה ילד כבן עשר, עומד בגבו למצלמה, מניח כף יד על דבר מה שנראה כמו מרקע, ושעליו הוקרנו פנים מטושטשות של אישה צעירה לבושה במדי אחות. האישה הייתה מוכרת לי. נדמה היה לי שדרכינו הצטלבו בעבר. ניסיתי להיזכר. האם זה קרה כאן, במקום הזה? באפי עלה עתה ניחוח של תותי בר וכשעצמתי את עיניי לרגע, מנסה להשהות את הזיכרון החמקמק שנצנץ מתוך אותו ניחוח, ראיתי עלמה צעירה, שערה בהיר ומשוך

לאחור בשתי סיכות, לבושה בשמלה לבנה שכיסתה את רגליה המשוכלות תחתיה כמו מניפה, מתמזגת עם הסדין הלבן שעליו היא יושבת. מולה דלקה מדורה שבתוכה נצלו תפוחי אדמה. ראיתי גם שתי דמויות נוספות, אחת מהן פרטה בעדינות על כלי שנראה כמו מנדולינה, אבל אני שמעתי צלילים אחרים שבקעו ממנה. זה היה הקונצ'רטו הראשון של ברהמס, בביצוע של גולד וברנשטיין. כן, הייתי מזהה את הביצוע הזה גם באוזניים עצומות, אם אפשר לומר כך. שתי דמויות, אם כן, של גברים כמדומני, והאישה. אלו היו מי שראיתי. אולם מכיוון שהפנומנולוגיה האנושית נוטה להימשך דווקא אל הנעדר, הותקה תשומת לבי מהם ונמשכה אל דמות נוספת שידעתי שנכחה במקום ושכשום אופן לא הצלחתי להבחין בפניה, אף לא בקווי המתאר של גופה, אלא רק שמעתי את קולה, מעין מלמול ארוך שלא הצלחתי לפענח, אך הדהודו החרישי הילך עמוק בתוך מוחי. מספר רגעים שהיתי שם, איתו, בעיניים עצומות, עד שבאחת פקחתי אותן. החיזיון התפוגג. מצאתי את עצמי עומד מול שולחן כתיבה גדול שכיסא עץ תחוב בין ירכיו. על השולחן הונחו ברישול כמה ניירות ויומן שנשאר פתוח באמצעו. הרמתי אותו והסתכלתי על הכריכה. לורנץ ויזרמן. השם מוכר לי, אלא שאני לא בטוח מאיפה. התיישבתי על הכיסא והתחלתי לקרוא בדף שהיה פתוח מולי.

“...עד כה הבחנתי בשלוש דמויות, שתי דמויות של גברים ואחת של אישה. הן מודעות אחת לשנייה, אך תמיד מעבר למחיצה כלשהי ששומרת על עצמאותן. ייתכן שקיימת גם דמות רביעית, אולם טרם הצלחתי לאתר קווי מתאר ברורים. יחד עם זאת, אני משוכנע יותר ויותר בקיומה, ומניח שבשלב זה או אחר היא תחשוף את עצמה אם רק תיחשף לגירווי הנכון...”

.2

לראות אישה, לשנייה אחת בלבד, בטווח הקצר של המבט, על סף הזרות, על גבול התודעה. ולהרגיש בשנייה הזו שגם היא מהססת, שמהלך מחשבותיה נקטע בכאב ועצביה כמו מתכווצים למגע עצבי. הבחנתי בה מיד כשעלינו לאוטובוס וגם היא הבחינה בי. כלומר בנו (מרפי עלה איתי). היא ירדה לבדה באחד הספסלים האחוריים. באתי לקראתה ושאלתי האם אוכל לשבת לידה והיא סימנה לי להתיישב. בחורה קטנה וחמודה להפליא, מקסיקנית, שצורה ארוך ושחור, עיניה כחולות וגדולות, משקפות את נשמתה. היא הייתה לבושה במכנסי גברים. התחשק לי לחבק אותה מיד. הצעתי לה את המעיל שלי ככרית. ללא סיכום מיוחד התחלנו להחזיק ידיים. כמה זמן לא נגעתי באישה? התחלנו לדבר. היא נפתחה אליי מהר. סיפרה שעזבה את בעלה אחרי שהיכה אותה. היה לה ילד ממנו. היא השאירה אותו אצל המשפחה שלה. לחצתי את ידה בחוזקה כל זמן שדיברה. מרפי, שכנראה הבין שמהו חשוב מתרחש כאן, שכב בשקט לרגלינו ולא הפריע לשיחה, ורק אוזנו הכרויה העידה על כך שגם הוא מצא עניין בסיפור שלה. עמדה לרשותנו חצי שעה של נסיעה עד לנמל של העיירה נ', שם עמדו דרכינו להיפרד. היא הייתה בדרכה לחוף המערבי, בצד השני של היבשת, כדי לראות את בני משפחתה שגרו בשכונת קרוואנים ענייה, ואילו אני הייתי בדרכי אל הים. אבל באותם רגעים התבשמנו זה מנוכחותה של זו, כאילו היא עתידה להישאר כאן לנצח. כשירדנו מהאוטובוס ליויתי אותה לתחנה הבאה, שממנה עמד לצאת האוטובוס שיתחיל את המסע הארוך שלה הביתה. חיבקתי אותה חזק לפני שנפרדנו. היא רצתה שאבוא אליה, אמרה שתמצא לי עבודה שם, יש

שם שדה כותנה ליד המקום שבו היא גרה והם תמיד זקוקים לידיים עובדות. לקחתי את המספר שלה ואמרתי לה שאצלצל כשאחזור מהמסע שלי. האוטובוס שלה הגיע. היא עלתה ונופפה לי לשלום. נופפתי לה חזרה, מבטיח שאבוא, למרות ששנינו ידענו שאין לזה סיכוי. השתוקקתי לקרוא לה, להגיד לה, תני לי רק עוד נשיקה אחת. אבל בזמן שחלמתי האוטובוס כבר נעלם, והיא איתו. אספתי את תרמיל הגב שלי. התחלתי ללכת ומרפי בעקבותיי.

מקום מעניין הוא הנמל של העיירה נ'. תחנת מעבר של כל כך הרבה סחורות וכל כך הרבה סיפורים. פעם, בימים עברו, היו מקומות מעין אלו משמשים כשעריו הסיפיים של העולם. מכאן היו באים ויוצאים לא רק הסחורות ואלו שמופקדים עליהן, לא רק סירות הדיג וספינות השעשועים, אלא כל הרפתקאותיה הצבעוניות של האנושות במאה השנים האחרונות. כל תבלינו של העולם, סודותיו, אורותיו ומחשכיו. בעודי מהרהר בהרפתקאות העבר של האנושות נזכרתי במסעות שערכתי על הגלובוס בבית הוריי לפני שנים רבות: ממנו יצאתי עם הבריטים והצרפתים לצפון אמריקה, עם הספרדים והפורטוגזים לדרומה, עם הוויקינגים לאירופה ולאיים הבריטים, עם הפיניקים לצפון אפריקה, עם הרומאים לאסיה הקטנה, עם האטרוסקים לאיטליה, עם האתונאים לקרבות מול הפרסים ולחופי מצרים העתיקה; בקיצור, עם כל אלו אשר במלאכת נמלים עיקשת חשפו טפח אחר טפח את פניוּתוּ המופנמות של הכדור.

המשכתי לפסוע, חולם בהקיץ, וכמעט שלא שמת לב שעליתי על גשר. הוא חיבר בין גדות הנהר, מעט לפני שנשפך לים. הגשר היה מוקף מעקה ברזל ואל סורגיו הוצמדו מאות מנעולים, לסמן את אהבותיהם של בני האדם. השתהיתי לבחון כמה מהם. גם מרפי מצא עניין בפריטים המוזרים האלו. אלינה ואדגר, יוהאנה ופולה, מיכל ויוזף, קנדיס ודניאל. עצרתי והתיישבתי על ספסל והשקפתי על הים השלֵו שהצללים עלו כעת ממעמקיו. אחרוני מטיילי הערב כבר נעלמו מן העין. הרגשתי כמו בתיאטרון ריק, וכלי פליאה ראיתי כיצד מורם המסך ובקדמת הבמה מבקיע הצי ההולנדי את ערפילי הים הכבדים, מאיר את החשכה בזוהר תותחיו, ואיך ממולו כבר מתקבצות האוניות הבריטיות ונעות כה וכה,

מותחות את מפרשיהן, פקודות האדמירלים נשמעות על גשרי הפיקוד והצוות מתרוצץ על הסיפון, כל אחד ממהר למלא את תפקידו, והשמים הופכים בצקיים וסמיכים, והכל נאפף בעשן שחור-צהוב צורב שמתאבך מעל למפרץ ומסתיר את מהלך הקרב מתושבי העיירה שיצאו מבתיהם כדי לחזות בו.

הייתי יכול להישאר שם זמן רב יותר, אבל מזג האוויר, שהפך קר יותר ויותר, דחק בי להמשיך בדרך. היה עליי למצוא מקום לינה להעביר בו את הלילה. מחר כבר אמצא את הספינה שלי.

חציתי את הגשר שהשתפל כעת. ענני הגשם החלו להתפור, והחושך שירד על העיירה הופר רק בידי המגדלור, שתא הזכוכית המנצנץ שלו הזדקר מרחוק, מרחף בודד בקצה אלומת האור ששפכה על המים עיגול אור חיוור ומרצד. עייף מן הדרך הארוכה השתרכתי לאיטי, מנסה להתגבר על סחרחורת שתקפה אותי לפתע, כאשר הבחנתי במשהו מוזר שזז על שפת המים. רכנתי על מעקה הגשר והסתכלתי למטה. ראיתי אישה לבושת שחורים שרועה בידיים פרושות על החול, וגוף נוסף, של גבר, שהשתרע פשוט איברים מעליה, ירכו דבוקה לצלעותיה כאילו הוא נולד מתוכה. הוא היה שקט, ושקטה ודוממת הייתה גם האישה. הם שכבו שם ככה, מגושמים כמו רכיכה גדולה מרובת איברים שנגרפה אל היבשה. סמוך לראשם שכב כלב, שלפחות מהמרחק שבו עמדתי נראה לי דומה במעט למרפי. הגבר והאישה היו אמנם לבושים, אבל נראה לי שהם היו רטובים עד לשד עצמותיהם. בשקט שהשתרר כמעט שיכולתי לשמוע את נשימותיהם. הם שכבו שם בלי לזוז, אבל אז הבחנתי בידו של הגבר נשלחת ללטף את שערה של האישה ובידה של האישה נשלחת באיטיות ונוגעת במרפקו של הגבר. התנועות האלו הרגיעו איזו בהלה שאחזה בי. החזרתי את המבט קדימה. המשכתי הלאה. באופק המתקרב הזדחלו לקראתנו אורותיהם העייפים של בתי העיירה. צעדנו לאיטנו על הטיילת, אני ומרפי לצידי. הבריס, בתי הקפה, המסעדות, הכל היה שומם למדי, ונראה היה שאיש אינו יוצא מביתו בערב קפוא זה. בסופו של דבר, מצאתי את המקום המיוחל להעביר בו את הלילה. זה היה פונדק דרכים קטן. מעל לדלת העץ הכבדה שסגרה על פתח הכניסה הבחנתי בשלט מתנדנד. הדפתי אותה ונכנסתי פנימה, אל מבואה רחבה וחשוכה, שתקרתה נמוכה וקירותיה מחופים עץ ישן. על

אחד הקירות ראיתי תמונת שמן גדולה של ספינה טרופה בעיצומה של סופה אכזרית, מוטלת על צידה ומחציתה מלאה מים. פסעתי עוד שניים שלושה צעדים עד שנכנסתי לאולם גדול. ראיתי חבורת גברים צעירים ישובים סביב שולחן. לפי מלבושיהם הבנתי שהם יורדי ים שכפי הנראה עשו את הפונדק למחנה הלילה הארעי שלהם. התבוננתי בהם, נוודים נטולי קרקע: אחדים מהם אולי יהפכו לעמיתיי למסע בעוד זמן קצר. התיישבתי בסמוך אליהם, באחד השולחנות הפנויים, והתחלתי לאכול. ביקשתי גם מנת מזון עבור מרפי. בעל המקום הביא לו קערה עמוסה כיך המלך בשיירי בשר, ובעוד הוא מתענג על הטוב שלו זכה לפתע, ביררתי אני עם הפונדקאי לגבי חדר ללילה, ודליתי ממנו מידע חשוב לגבי האוניות המפליגות מכאן. לדאבוני לא היו לו חדרים פנויים, אולם אם ארצה, כך אמר, אוכל לחלוק מיטה עם אדם נוסף באחד החדרים. לא התנגדתי. הזמן שהעברתי בשברירי תנומות בדרכים הפך אותי ללא מפונק.

אחרי שסיימנו לאכול (למען האמת, מרפי סיים עוד לפני שהתחלתי ואז חיכה בסבלנות שאסיים גם אני) עלינו בגרם המדרגות, המחופה שטיח ארגמן מוכתם, אל הקומה השנייה, שם הצביע בעל הפונדק על דלת חדרי. מתוך החדר בקעה מוזיקת בופ חזקה. דפקתי בדלת פעם, פעמיים, ואז הוא פתח אותה. לבוש כובע דרבי, ווסט בלי שום דבר מתחת ומכנסי פסים ארוכים אופנתיים, עם זקפה שהציצה מתחת לבד הדקיק, מסמורטט ומלוכלך בשל עבודת זיבול כלשהי שביצע בשדה קרוב. הוא חייך מפה לאוזן והזמין אותי ואת מרפי פנימה. מהר מאוד הבנתי שנהיה חברים. הוא היה טיפוס מעניין. בחור כריזמטי שסחף בנבואותיו את כל מי שנקרה בדרכו. בנו של שתיין כבד, חסר בית, שנולד בשכונת נוודים בדנוור, ושנסיבות חייו הובילו אותו לבשלות מהירה בגיל שבו רובנו עדיין מוקפים בחומת הכשפים המגוננת של הילדות. כבר בגיל שש היה מתחנן בפני שופטי בתי המשפט שישחררו את אבא שלו מהכלא. אמא לא הייתה לו מעולם. בתור ילד נהג לקבץ נדבות בסמטאות העיר, וכשגדל התחיל להסתובב באולמות פול ולגנוב מכוניות. בין גיל אחת עשרה לשבע עשרה לסיירוגין במוסדות לעבריינים צעירים. לא היה לו אף אחד בעולם הזה. היו לו כמה אחים מצד אימו, אבל כולם התנערו ממנו. זמן מה עבד כפקח בחברת

הרכבות. כבר בגיל אחת עשרה ברח מדנוור כשהוא מתגנב לרכבת שעשתה את דרכה לקליפורניה, נתלה במשך 35 שעות ביד אחת מהמעקה, כשתחת הזרוע השנייה הוא מחזיק כיכר לחם. זו הייתה יריית הפתיחה לחיים של מסעות מחוץ לחוף, שעתידים היו להימשך לאורך כל חייו. ישבנו, האחד מול השני, כמעט עד אור הבוקר ודיברנו על החיים שלנו. קצת לפני שעלה השחר נשכבנו לישון. הצעתי לו להצטרף אליי בחיפושי אחר אונייה להפליג עליה. הוא היה נלהב מההצעה. אחרי הכל לא היה שום דבר מיוחד שיחזיק אותו כאן. סיכמנו שנלך לישון לכמה שעות וכשנתעורר נפתח בחיפוש.

.3

Brahms – Piano concerto no. 1 in D minor

חוץ. הר. יום.

— אני עומד במקום שבו עמדתי. אני מביט מסביבי. הצמחייה המעטה שהייתה כאן קודם לכן, אותן פיסות קרקע מכוסות בעשב, צחיחה יותר עכשיו. חולנית. צהובה. אני רואה טוב יותר את ההרים הרחוקים. הם מושלגים יותר ממהר שלי. האוויר סביבי דליל. אני חושב על זה שאין מספיק חמצן. מלמטה, מהאגמים, עולים אדים צבעוניים של כפור, פירורים של כפור, וחונקים את האוויר. כשאני מסתכל למרחק אני רואה טוב יותר מאשר כשאני מוריד את המבט או מפנה אותו לצדי. כאן הכל ערפילי יותר. אני עומד במקום. אני מחכה. למי אני מחכה? אני ממשיך. אני מרגיש את האדמה הקרה ברגליי היחפות. בסיבוב אני עוצר. אני מרגיש שמסתכלים בי. (שתיקה). זו רק אשליה. (שתיקה). אין שם אף אחד. (שתיקה). אולי הייתי רוצה שיהיה. אבל כבר אין כאן אף אחד. (שתיקה).

— מי אינם כאן?

— אני לא יודע. הם. המבוגרים.

— מי אלו "המבוגרים"?

— ההורים שלי. הדודים. המשפחה.

— וקודם הם היו שם?

— בהתחלה חשבתי שכן. חשבתי שאני רואה את ההורים שלי. אבל אז כשהסתכלתי טוב יותר ראיתי אותך במקום שחשבתי שאבא שלי עמד.

— אותי?

— כן. והייתה שם עוד מישהי לידך.

— אתה מכיר אותה?
 — אני חושב שכן. (הפוגה). אבל אני לא יודע מאיפה.
 — תוכל לתאר אותה?
 — היא גבוהה. קצת מלאה. בסוף שנות החמישים שלה, אני מעריך.
 שיער בלונדיני קצר עד הכתפיים. לובשת שמלה שחורה.
 — ומה היא עושה?
 — היא פשוט... צופה בי. כמו בסרט.
 — ואיך זה גורם לך להרגיש?
 (שתיקה).

— על מה אתה חושב?
 — אני חושב על הכפילות של הצפייה. מצד אחד, אני רוצה את
 האנונימיות, את האפשרות להיעלם. אבל מצד שני אני מפחד שאותו
 מרחב של אנונימיות יתפשט לשאר החיים שלי, ככה שלא משנה איפה
 אני אהיה כבר לא יהיה אף אחד שיסתכל. (שתיקה).
 — יש אירוע בחיים שלך שאתה זוכר שהרגשת בו ככה?
 — (השתהות). אני חושב על זה שהמרחב הפרטי שלי תמיד היה שלוב
 בציבורי. מהילדות זה היה ככה. גם כשהייתי מנגן לברד, היו שם את אלו
 שצפו בי מנגן בתוך הראש שלי.
 — מי הם היו?
 — המשפחה שלי. המצומצמת, המורחבת. בהתחלה. אחרי זה היו גם
 אחרים.
 — ואיך זה גרם לך להרגיש?
 — הייתי זקוק לזה.
 — למה?
 — לאהבה שלהם.
 — אתה יכול לחזור לרגע כזה?
 — כן. (מספר נשימות).
 — מה אתה מרגיש?
 — (שתיקה). אני חושב שאף פעם לא היה לי אני. (שתיקה).
 — אתה יכול להסביר?

– (השתהות). כן. ככל שאני חושב על זה, נראה לי שמאז שאני מכיר את עצמי תמיד שיחקתי איזו דמות. ואהבתי את הדמות הזו. היא העניקה לי הרבה אהבה. ערך עצמי. אפילו הערצה. הייתי זקוק לזה. אבל מעבר לאלו... (עצירה) אני תוהה מה נאלצתי להחביא..

– מה אתה חושב שנאלצת להחביא?

– (אנחה). זהו שאני לא בטוח כבר. זה כל מה שאני מכיר. את הדמות הזו. שיחקתי אותה כל חיי. ואם היה פעם משהו אחר, אני לא יודע (שתיקה ארוכה).

אתה יודע, נזכרתי במשהו. כשהייתי קטן הייתה לי בובה מוזרה כזו. הייתי מחביא אותה בעליית הגג שלנו בבית שבניתי לה מקופסת קרטון. הייתי עולה לשם מדי פעם ומספר לה דברים. העמדתי פנים שהיא אני ואני הייתי ההורים שלה, כלומר שלי. הייתי אומר לה: דניאל, עכשיו אתה יכול ללכת לשחק. אני עשיתי בשבילך את השיעורים וניגנתי בשבילך, בשביל שאתה לא תצטרך לעשות את זה ותוכל ללכת לשחק. ככה כל פעם. ואז הייתי לוקח כמה צעצועים ויוצא אל המרפסת שבגג ומניח אותה שם עם כל הצעצועים ואומר לה לשחק עד שאבוא לקחת אותה בחזרה. והייתי יורד בחזרה למטה וממשיך להתאמן ורק בערב, לפני שהלכתי לישון, הייתי עולה ומחזיר אותה פנימה (שתיקה).

– ולמה אתה חושב שנזקקת לבובה הזו?

– אני חושב שהיא הייתה האני האמיתי שלי.

(שתיקה).

.1

חוף ים. גרגרי חול. כחול אשר על שפת הים. סלעי בזלת. מפרץ משונן. יכול להיות שהייתי כאן פעם. יכול להיות גם שלא. הספינה שלי... לא, לא הייתה ספינה. אז מה היה? לפעמים אני תוהה מה היה קורה לו קיבלתי את החיים שלי בחזרה. אני מתכוון: בית. זהות. משפחה. עבר. סיפור אישי, בלתי ניתן להעברה. מה עוד? אולי דווקא מזה כדאי להיזהר. כלומר, מי יודע מה צופן לי העבר. אילו סיפורים הוא מחביא מאחורי ארשת הפנים התמימה שלו. יש שאומרים, משונה שאומרים, שהעבר חתום, שאי אפשר לשנות אותו, אבל העבר משתנה כל הזמן, בכל רגע. שום דבר לא חתום או גמור. את החשבון, הם אומרים, מגישים בסוף. אבל איזה חשבון? איך מודדים חיים של בן-אדם? איך אומרים, היה כך וכך, זה היה טוב, זה היה רע, אל מול ההפקרות הזו של המציאות, כששום דבר אף פעם לא עומד כשלעצמו, והיא רוחשת שם מתחת לבגדים ומתפתלת ללא הרף כמו תולעת. ומה באמת היה קורה אם הייתי מקבל את חיי בחזרה? אולי הייתי מגלה שנולדתי וגדלתי כאן, על האי הזה. או על אחד האיים הסמוכים. בנוף הפראי הזה, משוחרר מעכבות. כן, יכול להיות שככה היה. יותר מזה, יש סיכוי גדול שככה היה, ושמכל זה ביקשתי בעצם לברוח. אני זוכר. אמנם בערפול, כאילו שלא הייתי מעורב לגמרי בעניין אלא יותר כמו צופה מהצד בכל, אבל עדיין זוכר. הם בנו שם חברה שמושתתת על ספורט. לא כשעשוע (ואם כן, אז כשעשוע רציני במיוחד), אלא כדרך חיים. לא היה, אם אני חושב על זה לעומק, דבר יותר חשוב מזה בכפר שלנו. כן. היו ארבעה כפרים. היו תחרויות כל הזמן. בין תושבים מאותו כפר או בין כפר לכפרים הסמוכים לו. הייתי מתעורר בבוקר, עם השוט הראשון, ומזנק במהירות.

כישלון לא היה אפשרות. מבוקר עד ערב היינו מתאמנים. מצלמות היו בכל מקום, כך שלברוח לא יכולנו. אבל בעצם בכלל לא חשבנו על זה. התנאים שלנו, הם היו אותם התנאים שמספיקים בשביל להניע את הגוף, אבל לא בשביל להזין את המחשבה. כל מה שחשבנו עליו היה איך לא להיכשל. איך לעבור את היום. היה את האיטלקי הזה, אני חושב שהוא היה כימאי במקצועו, שהיה אחראי על המחנה. מחנה האימונים, זאת אומרת. מדוע היה כימאי? האם היה לנו צורך במקצועות כאלו? לא ידוע. מה שידוע הוא שהוא שרד. הוא ועוד שניים. וויטמן וחדד. הם היו היחידים. הציידים רדפו אחריהם אבל הם ניצחו במשחק. כן, הכל, כל העולם הזה, הוא משחק. גם הדברים שנראים במבט ראשון הכי רציניים. ומה איתי? ברור ששרדתי, הרי אני פה, אבל, כן, העניין הוא שאני לא יודע איך. נסחפתי. כל זה הרי לא באמת משנה. אלו רק שעשועים לא מזיקים, משחקים בנדמה לי, הבהובי תודעה, שכמו האורות המהבהבים של המגדלור הזה, גם הם מסמנים לזיכרונות הנסחפים בלב ים מקום מבטחים לעגון בו לרגע. עוגנים ללילה ומסתלקים. קמתי ופסעתי בכיוון המגדל. מגרם מדרגות לולייני הגיחה דמות עגלגלה, עטויה חלוק צהוב, לא חגור, נושאת קערה ובתוכה סבון מוקצף, תער ומראה. קול גס ולעגני בקע מפיה, אוסף את הדהודו מן הקירות העבים ומחשכת המדרגות. להב סכין. בוא, תעלה, יש לי מכתב עבורך, קרא האיש נמרצות. הוא ניתר מעל כן התותח והתבונן בי בכובד ראש, מניף ממחטת אף מלוכלכת ומנגב איתה את התער. הוא חלם על דמדומים של פנתרים שחורים, אמר והצביע בידו על בחור זהוב שיער שישב על מיטה וצחצח את הרובה שלו.

תלך אל מערכת העיתון היום? יש לי סיפור עבורך. הוא השתהה לרגע, חושף לחי מגולחת, ולאחר מכן קרב אליי ושילב את זרועו בזרועי. הוא נאנח. למה לא בכית בלוויה? הוא השתהה לרגע, ואז, בטון חצי מוכיח חצי משועמם אמר, היית יכול לעשות את זה לפחות. היא אמא שלך, אחרי הכל. פגעת בזכרה.

אמא יקרה, אני חולה. אני רוצה לחזור הביתה. בואי בבקשה וקחי אותי הביתה.

הוא ניתק את עצמו ממני, נע כה וכה לפני האח, והלהבות הכפילו ושילשו את קומתו על קירות החדר. הסתכל על הים. הוא המשיך לנוע,

לא נפגע משום דבר. הוא פנה אל הבחור זהוב השיער. צריך לקרוא לזקנה שתביא לחם וחמאה.

ירדתי למטה והתחלתי להתהלך לאורך החוף. מגף חלוד, אצות, גבולו של הנראה לעין. עצמתי את העיניים והקשבתי למגפיי מנפצים צדפות יבשות על החוף. אמא שלי. מה ידוע לי עליה? איפה היא עכשיו? הים הזה, הוא יישאר לעד, חשבתי. הנצחיות של העצמים המקיפים אותי. זוועה. בכל רגע מיליוני חיים נוצרים, בכל רגע מיליונים אחרים נכחדים, והוא יישאר לו כך, לעיניך ולעיני צאצאי צאצאיך, לו רק היו יכולים להיות לך כאלה.

הבטתי לאחור. במגדל כובו כבר כל האורות וחשכה אדירה ניתכה ארצה. רוח חמימה נשבה, גשם קל טפטף לפרקים. האוויר היה לח, דחוס, רווי אדי ריקבון. האוזניים צלצלו מקולות שקשוק וצקצוק ושריקה, והיה נדמה כאילו הקרפיות בכבודן ובעצמן משתוללות בחלל האוויר. היה עליי להישאר היכן שאני, להכין לעצמי את המיטה ללילה. מרחוק נראו הבהובי הקלושים של המגדלור. כן, בוודאי, אם יהיה נאה מחר אלך לשם. השתרעתי על החול הרך, מניח את ראשי תחת תלולית קטנה, נותן למבט, ואחריו לגוף כולו, להיסחף ולאבוד באותם ריצודים עיפיים שאינם קורעים את נחרצות האפלה, אלא מדגדגים בקלילות את גופה, מרמזים על אפשרות אחרת. כן. אולי החיים לא מציעים התגלות אחת, כבירה, אלא שורה של התגלויות קטנות, רסיסי הוויה נשכחת שמטיילים להם בינינו, בחלל העולם, בתוך גלי הים, בינות לעצים, בין גרגרי החול, בחגווי הסלעים, בחריצי התריסים המוגפים, מתחת לשטיח, בסדקי המרצפות, בחריקות השערים, מתחת למדרגה התשע עשרה במרתף הבית (אבל אין צורך להרחיק עד לשם, בכל מקום הם יכולים להופיע, כאשר כל היקום כולו מואפל ומה שנותר ממנו הוא נקודה דחוסה אחת שבה יכולה העין, כבר לא מפוזרת בין מיליארדי מופעים, להניח את עצמה לנוח). כן, התגלויות, נוחות לחמוק מן העין הבלתי מיומנת, ניסים יומיומיים, כה קרובים ויחד עם זאת כל כך, כן, כל כך הם יכולים להיות בלתי מושגים.

אל מול המגדלור, או שמא מאחוריו, בחסות ליטופי האור, השחר שהזדחל ובא, מהסס ומייבב, רוחף מקור, נגלה לי חיזיון של בית ובו עשרות ומאות חדרים: חדר לכל רהיט, חדר לכיסא, חדר לשולחן, חדר

לארון, חדר לרדיו, לשמלה שלה, לתחתונים, לממחטה. בפנים הייתה החשכה חומקת דרך חורי המנעולים והסדקים בקירות, מתגנבת מאחורי הווילונות, באה אל החדרים וכולעת באגביות מפלצתית ספות, כיסאות, שולחן אוכל מעוגל, כלי מטבח, תמונות שעל הקירות, אגרטל שבו לילות לבנות ואדומות, את שידת המגירות שעליה הונח האגרטל, את הרצפה שעליה הונחה השידה. מחוץ לבית, אם עוברים דרך השער (גם הוא נעלם אל תוך אותה כסות אלוהית בראשיתית), ניצבת אישה בשנות הארבעים לחייה אל מול כן ציור, ידה האוחזת במכחול מרעידה נוכח הקנבס הריק, כמו אינה מסוגלת לשאת את כובד האחריות הבא עם המשיכה הראשונה. איך אפשר לשאת את זה, היא שואלת. הרי בעולם הזה עדיף להיות אבק. ללוות את הדברים כקרום ערפילי זה מילא, אך להיקשר בעבותות אליהם? לא ולא. לפסוק ביניהם? לחרוץ גורלות? לא ולא. על כן היא עומדת כאן, מול כן הציור שלה, כבר ארבעה עשורים וחצי, מתבוננת בדף הלבן והדף הלבן מתבונן בה, כמו במשחק מבטים, וכל אחד מהם ממתין בסבלנות לראות מי יהיה הראשון שיישבר. אלא שנראה ששבירה לא מסתמנת אצל אף אחד מהם, ולמרות שאין דבר שהיא חושקת בו יותר מאשר לסיים את אותה התנצחות כבדה מנשוא, שכל חייה נשזרים סביב קו מתארה הארוך לייגע, וליפול מעולפת אל בין זרועותיו של הדף הלבן, אשר במקום שתחרוט היא בו ייטול הוא סוף־סוף את מכחולו ויחרוט בה, יחרוט את קיומה בגופה, דבר מזה אינו קורה. במקום זה היא מערבת צבעים, מקפידה לטבול את המכחול במים הצלולים שאותם היא מחליפה בדבקות בכל פעם ששקיפותם נעכרת, ומתחילה לרקד עם הצבעים בנעליה האדומות המרקידות אותה מעצמן, עכשיו ירוק פריחה, חום אדמה, ורוד ציפורן, סגול סחלב, אדום דובדבן, וגם, לבנדר, אמרלד, ליים, סגול ענב; כל הצבעים ותתי הגוונים והזמן מתערפל, הזמן מתערבל, הזמן חולף עובר והיא מסתחררת בתודעתה עם כל אלו, מניחה לה להיסחף עם דמיונה המצייר את הכל בקווים אציליים, אך לעולם אינה מעיזה לחרוג מגבולותיו, שכן היא יודעת שדבר שונה לגמרי מזה, עצום לא פחות מכל מכה שניחתה על העולם (ואולי דווקא בשל שברירותו – גדול מכולן גם יחד), יהיה לפעור את אותו בור בהווייה המסוממת אשר יקרע את העולם משרעפיו וידרוש ממנו, בצליפת שוט קלגסית, במילה אחת פשוטה שהולמת

בקודקודה כפטיש אלף טון עד שהכרתה מסתחררת וגופה חושב לצנח כמת על האדמה – הֵיָהּ.

יש הרבה מן המשותף ביני לבין אותה אישה. אם הייתה לי נפש של מהמר הייתי מהמר על כך שהיא קשורה באופן כלשהו לקנדיס, שעד כמה שידיעתי משגת היא דודתי, אחות של אמא שלי. גם אני הרי נוטה לפסוע חרש בשוליים, מחוץ לקווים המעובדים, לא לתבוע בעלות על היצירה כמו גם על עצמי, מתבונן בכל המחזה כצופה מהצד. אני חושב שגם קנדיס ניחנה ביכולת צפייה כזו. כמוכן, יש גם רגעים אחרים, כאלה שבהם עולה התנגדות אילמת בקנה הנשימה, חודרת אל חללי הלב והקיבה ומבקעת את כלי הדם. אז אפשר לצעוק, לנשוך, לשרוט, להטיח את הגוף בקיר, לאיים על התודעה; אולם אלו רגעים קצרים יותר, לפחות עבורי, שכבר הרגלתי את עצמי לרחף מעל לעצמי. לפעמים אני תוהה מה עלה בגורלה. של קנדיס, אני מתכוון. היא הרגה את הבת שלה, תינוקת בת שנתיים, כאשר ההם (אני לא יודע מי אלה ההם) ניסו לחטוף אותה בחזרה (היא רצתה רק להציל אותה מהם), אבל היא לא נעלמה, הבת, אלא הסתתרה על אי החבצלת שלה עד שהדגים ניתקו אותו ממקומו והיא נסחפה, מעולפת בתוך מיטת אגוז זעירה, במורד הנחל, עד שיום אחד הופיעה בביתה כרוח רפאים, משוטטת בחדר האורחים, בסלון, במטבח, בחדר השינה, באסם ששימש משכן לנודדים, ואז, ביום אחר, שוב נעלמו עקבותיה ובמקומם הופיעה נערה אחרת, גילה כגיל שבו הייתה היא אמורה להיות היום, לו הייתה.

אני לא יודע אם אני מאמין לכל זה. ידיעות ודאיות חסרות לי. אולם כך או אחרת, אין בחוסר הוודאות לעכב את הופעתה של צריכה בזווית העין, אותה עין שהייתה יכולה לדמוע גם בלוויית אמי לו ניתנה לי האפשרות להיות שם. האם עץ שנופל בלב יער, רחוק מעין, אכן נופל? האם חרטה המתהדהדת הרחק בין כותלי המוח היא חרטה? לא, אני לא אומר שאני מתחרט. בסופו של דבר, כבר אמרתי את זה, אין לי ידיעות מדויקות. אני לא יכול לראות בעצמי אחראי על דבר. אבל משהו, משהו, כן.

.2

עת ליבשה ועת לים. כשהתעוררנו השעה הייתה כבר שתיים עשרה בצהריים. אספנו את מיטלטלינו, אני ונ', שותפי החדש למסע, ויצאנו לחפש אחר האונייה שתיקח אותנו אל מחוץ ליבשה הגדולה הזו. לא לקח לנו זמן רב למצוא אותה. אחרי הכל, רבות הן הספינות והאוניות שזקוקות לידיים עובדות. ואנחנו היינו מוכנים לעשות כל עבודה בתמורה למקום על כלי השיט שיואיל לאסוף אותנו אל חיקו. כך, לאחר שוטטות של כשעתיים בין כמה אוניות, פגשנו את המיועדת. היא התעתדה להפליג עוד באותו היום, לקראת אחר הצהריים, בכיוון אפריקה, ולמזלנו אחד מאנשי הצוות שלה חלה ולא היה יכול להצטרף להפלגה. האחראי על הצוות רצה רק אחד מאיתנו, אולם כיוון שלא הסכמנו להיפרד, השתכנע וקיבל את שנינו. קרצוף וניקיון של הסיפון והמסדרונות, שטיפת כלים במטבח. לא משהו מפואר אבל מספיק עבורנו. קיבלנו קיטון קטן, סמוך לדוודים, ובו שתי מיטות צרות מדי. היינו מאושרים ונרגשים מההרפתקה שהזדמנה לנו.

לקראת דמדומים יצאנו לדרך. מרחב הים השתרע לפנינו כראשיתו של נתיב מים שאין לו סוף. באופק רותכו הים והשמים בלא מפרק, ובחלל המחשיך והולך נראו המפרשים השזופים של ספינות קטנות מנומנות, נטולות יעד.

לא ארחיב על תקופת ההפלגה. בחסות המרחבים שאין להם סוף והאופק שנראה זהה מכל צד שהסתכלת בו, הופך החדש לשגרתי עד מהרה. העבודה הקשה השכיחה גם היא מאיתנו את הזמן, שכמו נחבט במחבט זבובים עד שהתעלף ממעופו התזזיתי ונבלע אל תוך זמן חדש, כזה שאינו מתקתק לפי השעונים של בני האדם היבשתיים. בתום כל

יום עבודה מפרך היינו שבים רצוצים אל הקיטון שלנו, וכמעט תמיד נרדמים ברגע שבו הנחנו את גופנו היגע על המיטה. מדי פעם היינו נפגשים בלילות עם צ' ועם ב' (צ' – ברנש כבן חמישים, מורה שמזה שנים מסתובב ברחבי העולם ועובד בעבודות מזדמנות; ב' – ימאי וקברניטה של ספינת קיטור שקיבל את מינויו לאחר שקודמו בתפקיד נרצח בשל איזו סיבה עלומה. עתה עשה את דרכו חזרה לספינה שלו. ממנו שמענו שהחברה מחפשת עוד ידיים עובדות). הם היו שניים מחברינו הקרובים ביותר באותה עת, והיינו נוהגים לשבת איתם, על הסיפון או בחדרם (שהיה מרווח יותר משלנו), למשחק וויסט ושתייה לילית. אבל בעוד שהמציאות הפכה עד מהרה שגרתית, לא כך היו החלומות שלנו, אלו שבאו בהקיץ ואלו שהגוחו עם אפלת הלילה. הם היו תמיד צבעוניים מאוד, מלאי פרטים ותמונות שהתחלפו במהירות, ושהזנו מכל מה שדמיינתי וחשבתי על יערות העד האפריקאיים, על הפיתוי והביעות שרצו בהם יחד, במקום שבו תחבולות ההסתרה של האנושות, העוטפות את מערומי הקיום באותו דוק בלתי נראה, מטמטם, ויחד עם זאת צעקני ומסחרר, אינן קיימות עוד.

שטנו לעבר אפריקה, אפריקה האמיתית, הגדולה, אפריקה של יערות איך-חקר, של אדי רקב ארסיים, של שממות בתוליות, לעבר הרודנים הכושים הגדולים המתפלשים בצומתי נהרות שאין להם סוף. שלוש שבועות נמשכה ההפלגה. הותרנו את האונייה מאחור ופסענו אל עבר ההרפתקה החדשה שלנו, בדמות ספינת הקיטור הרעועה שעל גביה היינו אמורים להעפיל במעלה הנהר עד שנגיע אל התחנה של החברה.

התמנתי להגאי של הספינה הקטנה והייתי צריך לפלס את דרכנו בתוך נתיב המים השומם הזה, שעל נקלה יכולת לתעות בו כפי שתועים במדבר. בינות לערפל ולדחיסות אוויר הבקרים הלח, הרווי אדי ריקבון, הייתי צריך להבחין מבעוד מועד במתאריהן של גדות נסתרות ולהתחמק מסלעים וזיזים שקועים למחצה שהיו יכולים לרטש בקלות את בטן הספינה ולשלוח את כולנו אל תהום הנשייה. ומסביב הייתה הצמחייה הפרועה, האיך-סופית, וקולות וצעקות של חיות ועופות וציפורים שמעולם לא ידעתי על קיומם, שורקים ומשקשקים ומצקצקים, סוגרים על הנהר מכל עבר.

שטנו בימים ולעת דמדומים היינו מחפשים נקודה נוחה לעגינה ולמנוחת לילה, עניין לא פשוט כשלעצמו, שכן גם אם מצאנו לבסוף נקודה כזו לעגון בה, וגם אם בחלק מן הלילות הצלחנו לברא פיסת יער ולהניח את גופותינו הרצוצים על חלקת יבשה קטנה, הייתה המנוחה תמיד דרוכה, כאילו דווקא במקום שכל כולו עמד בסימנה של מנוחת הזמן והתנועה, מאז ומעולם ולעדי עד, לא נמצא מקום למנוחתנו שלנו. ויחד עם כל זאת, הייתה איזו תחושה כאילו דווקא שם, עמוק בפנים, ממתינים לנו סוד חיינו ומשמעותם.

איתנו על הספינה היו כמה מילידי המקום, אלא שכאן, היו גם הם זרים כמונו. ביום כמעט שלא היה לי פנאי לחשוב על זה, אולם בלילות, כאשר שכבנו לישון, היו מחשבותיי נודדות אל ההרפתקה הזו שמצאנו את עצמנו הופכים אט-אט לשבויים שלה. לא היה לאן לברוח. יכולנו רק להמשיך עם הנהר הזה, שדימיתי אותו למעין נחש קדמוני שראשו בים, גופו מתפתל לאורך המדינה העצומה, וזנבו אבוד במעמקי הארץ, ושכבר תהיתי אם אי פעם יסתיים. שנתי באותם לילות הייתה טרופה. בבקרים היו העקרבים והנחשים הארסיים יוצאים לציד המתועב שלהם, ואילו בלילות, כאשר שבו סוף-סוף למנוחתם, הגיחו מתוך האפלה אלפי יתושים חרוצים שתקפו ללא לאות כל חלק חשוף של גופי. וגם אם הצלחתי לעטוף את גופי ולחמוק מעקיצותיהם, עדיין שמעתי את העכברושים סביבי מכרסמים את כל מה שניתן לכרסם. נ' לא נראה מוטרד כמוני מכל זה. הוא כבר חשב על ההרפתקה הבאה: איך לאחר שנסיים את העבודה כאן ניקח לנו קצת כסף לדרך ואז נפליג הלאה, בחזרה אל היבשה, ושם נקרע את הדרכים מחוץ לחוף, ננוע וננוע וננוע עד שהעולם יאלץ אותנו לעצור. אבל אצלי היו התהיות חודרות את מעמקי הנשמה. עצמתי את עיני וראיתי כמו בחלום את המים האפורים-חומים באגן הנמל, את החבלים ואת שלשלאות העוגנים של האונייה, את השחפים שהתעופפו מעל לראשינו בצרחות פראיות; ראיתי את ס' יושבת על סלע הבזלת הגדול שעל שפת הים ומבטה השלוח קדימה חוצה את האופקים הבלתי נגמרים של המים, חולף מעבר לזריחות ולשקיעות, פוסע אל מחוץ לזמן, סוחף איתו סיפורי חיים כגרגרי חול ואז זולג מהשמים, צנוף בתוך אד כבד שמכסה את הנהר כחופה, נפרד ממנו ומשתרע בגניחה חרישית על קרשי העץ של

הסיפון שעליו הנחתי גוף רצוף ונשמה שוממה. ובחסות אותו בקע שנתחולל בזמן עלו לנגד עיניי שאר מאורעות חיי כמו לוחות טקטוניים הניצבים זה מעל זה, עתה משאלפי הרגעים שהפרידו ביניהם קודם לכן התמוססו לאבק. תמונות שונות שנשזרו כמו ערבסקות משונות, מעוותות, כיסו את שמי הלילה הבהירים והתחלפו במהירות, מרקדות כמו בלרינות סהרוריות על מרקע הרקיע. מה חשבתי למצוא פה? מדוע הגעתי אל הסבך של יערות העד האלו? זה לא היה הכסף. זה אף פעם לא היה זה. אז מה? ההרפתקה? הריגוש? עתה כשהרהרתי בזה חשתי שגם בהם מאסתי. ואם הייתי יכול לחזור לאחור, אם הייתי יכול לשנות את העבר ולבחור אחרת, האם הייתי משנה משהו מכל זה? אולי לא הייתי מגיע לכאן בכלל, כן, אבל הצרה היא שלא יכולתי להעלות בדעתי אפשרות אחרת שתקסום לי יותר, שתפרוש את כפיה בפניי ותקרא לי: בוא. גלה אותי. ואולי החזרה הבלתי נלאית של אותם בקרים נטולי גוון ואותו אוויר עומד, אפוף ריקבון, ואותן פעולות סתמיות שהביא איתו מהלכו השגור של היום, ובמיוחד אותה דממה מעיקה של הלילות שמתוכה עלו והגיחו, נטולות רסן, חסרות סדר, האפיזודות הקטועות שהרכיבו את קולאז' חיי – אולי מפאת כל אלו חשתי בגופי ובנפשי מעין שרירותיות חסרת תכלית וסיבה שגרמה לי לייחל למשהו שכלל לא ידעתי אם הוא קיים.

.3

Claude Debussy – La Mer – 3rd Movement

פנים. קליניקה. לילה.

(הקליניקה של אלמה).

הלילה שוב נשארתי לישון בקליניקה. העבודה נמשכה עד שעה מאוחרת בגלל כל מיני עניינים שהייתי צריכה להשלים לאחר שבוע של היעדרות. כשסיימתי לכתוב ביומן את הרשימות של היום כבר הייתי עייפה מכדי לחזור הביתה. אחרי שאכלתי ארוחה קלה חשבתי להתקשר שוב לדניאל. אני לא יודעת לשם מה. שלושה שבועות עברו מאז הפעם האחרונה ששמעתי ממנו. כבר בפעם ההיא שהתקשרתי הבנתי שזה לא המספר הנכון, ומאז התקשרתי פעם נוספת. רציתי, כמו שתיאמנו בפגישה האחרונה, לקבוע מועד חדש למפגש, אבל כשצלצלתי בפעם הראשונה ענה לי קול של גבר שלא הכרתי. ביקשתי לדבר עם דניאל והוא אמר, "כן, מדובר", אבל זה לא היה הקול של דניאל. גם היה ברור, כשהזדהיתי בפניו, שאין לו מושג מי אני. כמה ימים אחרי זה התקשרתי שוב והפעם ענתה לי אישה. היא אמרה שלבעלה באמת קוראים דניאל, אבל צחקה כששאלתי אותה אם בעלה הוא פסיכולוג. "הוא פסנתרן", אמרה, והיא עצמה צ'לנית. אחרי זה אמרה שנדמה לה שהדיירים הקודמים, בעל ואישה, היו שניהם פסיכולוגים. היא לא זוכרת איך קראו לגבר אבל לאישה קראו אלמה. "היא הייתה מאוד נחמדה. הם עזבו לפני כמעט חמש שנים ואנחנו נכנסנו במקומם".

אני לא יודעת למה, זו בטח לא רק העובדה שהיה פסנתרן, אבל איכשהו נזרקתי אל זיכרון רחוק, לפני יותר מעשרים וחמש שנים, בזמן

שעוד עבדתי כמטפלת בבית מרפא. היה שם איזה פסנתרן אחד שהגיע אחרי שחווה התמוטטות עצבים. הוא נשאר שם רק תקופה קצרה, ועדיין אני זוכרת אותו לטובה. נוצר בינינו קשר טוב. עד שפעם אחת חזרתי אחרי חופשת סוף השבוע ונאמר לי שהוא עזב. לא השאיר מכתב, לא טלפון או כתובת, ולא שום רמז לכך שהוא אי פעם היה שם.

הרמתי את הטלפון וצלצלתי בפעם השלישית, מצפה לכלום ובכל זאת מצפה למהו, אני לא יודעת למה. אני אפילו לא יודעת אם הייתי מעיזה לדבר אם היו עונים לי בצד השני. לכן גם רווח לי כשלא ענו. אני מוטרדת מההיעלמות חסרת הפשר שלו, שלא הבחנתי בשום סימן מקדים לה. הייתי צריכה לצפות אותה באיזשהו אופן? יכול להיות שפספסתי משהו? למה הוא נתן לי מספר טלפון לא נכון? או שאולי זו סתם הייתה טעות. אבל גם אם כן, מה גרם לו להיעלם ככה? אולי קרה לו משהו? אולי הוא פגע בעצמו?

הדלקתי את מנורת הלילה, כיביתי את האור הגדול, הורדתי את התריס ונכנסתי למיטה.

לא. לא נראה לי שהוא יעשה כזה דבר. עלתה לי מחשבה אתמול להתקשר למשטרה, אבל דחיתי אותה מיד. הנחתי שהוא פשוט צריך זמן כדי לעכל. הטיפול האחרון שלנו היה אינטנסיבי במיוחד. נפתח שם משהו. כל הגוף שלו רעד ואפילו אני הרגשתי אחרי זה שאני צריכה מנוחה וביטלתי את שתי הפגישות האחרונות של היום.

אחכה עוד כמה ימים, בתקווה שיימצא לכל זה פתרון מניח את הדעת. אני בטוחה שיימצא.

.1

עובדה מופלאה היא שכל יצור אנושי נברא כסוד עמוק ומסתורי לזולת, אולם אני נבראתי גם כסוד עמוק ומסתורי לעצמי. כשאירעה התאונה ההיא הפסקתי לחשוב. ולא רק אני, אלא כולם. את עוניה של המחשבה החליפה במהרה עליצות הגוף. כן. לא משהו גדול מדי. לא אירוע מפואר שיירשם בתולדות העולם. חבית יין אחת שנפלה מהמרכבה ונשברה ברחוב. היא התגלגלה במהירות, חישוקיה פקעו והיא נותרה מנופצת כקליפת אגוז על גבי מדרכת האבן. ומיד, כאילו התכוונו כולם מראש למין תרחיש שכזה, זנחו הבריות באחת את עיסוקיהן השונים ורצו אל המקום. אבני הרחוב המלאות זיזים סכרו את היין בשלוליות קטנות שנקו בצדי הדרך. בן רגע הן הוקפו בקהל רב של איש ואישה אשר כרעו בפני השלוליות, הצמידו כף אל כף ולגמו, השקו את ילדיהם ונשותיהם, טבלו ספלי חרס מעוקמים וגם ממחטות, מנסים לאגור מעט מהנקטר לפני שייגמר. בזריזות שאינה אופיינית לי כרעתי גם אני נוכח אחת השלוליות ובמשיכות לשון ארוכות העריתי אל קרבי את הנוזל האדמדם, שהפך קצת חום מפאת הבוץ שנמהל בו (לי זה לא היה אכפת). כשתם מאגר אחד מיד ניתרתי אל מאגר שני ושלישי ורביעי במורד הדרך, עוד ועוד, גופי כמו חוזר לאחור לימי קפיצותו וגמישותו הרחוקים. כשהרוויתי את הגוף והנפש עד די, עמדתי והתכוונתי סביבי. מולי, מצידה השני של הדרך, ראיתי חבורה של צוענים שהגיחה כמו מתוך חלום. וגם אני עמדתי שם, כמוהם, באותו החלום, וראיתי עיר של מראות שמשקפת את העולם כולו בתוכה, והיא בנויה, כמו המקום הזה שנמצאתי בו, על גדות נהר, מוקפת במים מכל עבריה כאילו שהייתה אי שממנו יכולת להמציא את העולם מחדש. מצבורי היין כלו אך האנשים

טרם שבו לעיסוקיהם הרגילים, שכן ביקורם של הצוענים במקום הזה, שגם השטן וגם אלוהים שכחו זה מכבר מקיומו, הוא מאורע חגיגי שמצריך, אני לא יודע מה הוא מצריך, אבל משהו אחר מן הסתם בכל מה שנוגע למתן תשומת לב. בכל מקרה, קהל גדול התאסף עכשיו ונקווה, כמו טיפות היין, מסביב לצוענים, שהציגו לנגד עיניו המשתאות של ההמון מיני המצאות וחידושים מסתוריים שהביאו איתם מעולם אחר, מופלא ובלתי רגיל. לרגע חשבתי להתקרב אליהם, אלא שאז שמעתי נביחה ממרחק וראיתי את מרפי ניצב כשרגליו הקדמיות מתוחות קדימה וישבנו זקור כלפי מעלה. הבטתי לפנים. עונת אבק גדולה וסמיכה היתמרה מן המרחק. בן רגע הפכה כה עצומה עד שכיסתה את סביבותיה כליל, ורק הדמיון והתחושה הצליחו לאתר דבר מה מאיים שרחש בחביונה. ברגע הראשון סברתי כי מדובר בצבא עצום ורב המורכב מגדודים רבים, אולם לאחר שמרפי העיר בפניי כי גם מאחוריי התגבשה אותה סופת אבק, הבנתי שלא מדובר בצבא אחד כי אם בשניים המסתערים זה בכיוונו של זה לקראת התנגשות. כיוון שמרפי שאל הסברתי לו: האחד, זה ששועט לקראתנו, הוא צבאו של הקיסר הגדול, שליט האי סרי לנקה, ומולו, מאחורינו, צבאו של המלך מופשל השרוול, שזכה בכינויו משום שהוא נוהג לצאת אל המערכה כשזרועו הימנית חשופה.

"ולמה שונאים שני אלו זה את זה?" שאל מרפי.

"הם שונאים זה את זה משום הצורך של בני האדם בדרמות גדולות, וכיוון שכמו אהבה גדולה, גם שנאה יוקדת יוצרת דרמה טובה", הסברתי, ומיד ניתרתי על סוסי ושלפתי את החרב. היום יום אורה ושמחה וששון יקר! יש מלך בספרד. חיכיתי עד שמרפי עלה על גב החמור שלו וכבר עמדנו להסתער בכיוון מופשל השרוול כאשר אבן כבדה פגעה בגופי וכמעט שברה את אחת מצלעותיי. מבעד לעננת הכאב שחסמה את אוזניי שמעתי את צעקתו של מרפי: "אין פה אלא כבשים!".

ירדתי לאיטי מהסוס והקשבתי בדריכות: מצהלות הסוסים, תרועות החצוצרות, שאון התופים – הכל התנדף אל תוך מערכולת האבק ונבלע בתוכה. מסביבי ראיתי עדר של כבשים ושלושה רועים שהביטו בי במבט מתוח. שקט השתרר. מסוחרר עדיין מיין וכאב פסעתי באיטיות

בכיוונו של מרפי. הוא עמד ליד אבן עגולה גדולה שנשענה על קיר סלעי ונבח לעומתה. בהתחלה לא הבנתי על מי הוא נובח, אולם אז שמעתי את הד נביחותיו חוזר אלינו מאחורי האבן. בכוח רב אחזתי בדופנות האבן עד שהצלחתי לגלגל אותה מעט הצידה. מאחוריה נחשף חלל אפל של מערה. עיגלתי את כפות הידיים סביב הפה וקראתי קריאה רמה אל תוך החלל. כעבור כמה רגעים שמעתי את הדהודיה חוזרים אליי ממרחק.

נכנסנו פנימה לתוך המערה והתחלנו ללכת לאיטנו. האפלה הייתה כמעט מוחלטת והיינו צריכים לצעוד במשנה זהירות. האוויר היה טחוב ולח, וככל שהוספנו לרדת לעומק האדמה הלך המחנק וגבר, מלווה בריח חריף ונוקב, אדי סירחון שלא יכולנו עדיין להצביע על מקורם. מרפי הלך מקדימה. בשל החשכה לא יכולתי לראות אותו, אלא רק לשער את מיקומו בהתאם לקולות צעדיו ונשימתו. ירדנו במדרגות אבן צרות שהתעקלו שמאלה ופנימה. אני לא יודע כמה מהן ירדנו, לרגעים היה נדמה לי שהן לעולם לא ייגמרו, אבל בסוף הגענו לעיקול כלשהו, והירידה הסתיימה. מצאנו את עצמנו בבטן המערה. שפשתי את עיניי. מהיכן שהוא בקע אור חלוש ומרצד, ואז הבחנתי באש שבערה מעבר לחומה כלשהי. לפידים-לפידים הם עברו שם, מיני יצורים שרק את צלליהם שהוקרנו על הקיר הצלחתי לראות. ומולם, על הקרקע הטחובה, ישבו בני אדם, ידיהם נתונות בשלשלאות, רגליהם וצוואריהם נתונים בסד כך שלא יכלו להזיזם, ובהו בעיניים עיוורות ומזוגגות בצללים.

אישה אחת, היחידה שלא איבדה את מאור עיניה בעקבות המגיפה, הייתה להם לעיניים. היא הוליכה אותם. היא התירה אותם מעמודי הקלון שאליהם נכבלו. הם היו תלויים בה בכל. הדברים הפשוטים: לאכול, להשתין, לחרבן, למצוא מצע להניח עליו את גופם העיוור. ולמרות זאת, כן, הם תמיד היתרו בה שלא לשכוח להחזיר אותם אל הסד ואל העמוד שלהם. האדם, כך אמר לי מרפי לאחר מכן, נצמד לכל דבר, גם אם מדובר בחורבנו שלו. הכלבים אינם שונים בהרבה. ועדיין, יכולת ההסתגלות שלהם לשינויים טובה יותר. עכשיו, אחרי שעברו כמה רגעים ארוכים, העיניים הסתגלו לאפלולית ואני הצלחתי לראות איזה פתח קטן גבוה מעל לחומה, שממנו בקעה קרן שמש רפה.

התקרבונו אל האישה ואל האסירים. ליתר דיוק, אני התקרבותי, כי מרפי הקדים אותי. בניגוד אליי, חלונות הנשמה של הכלבים מצויים בנחיריים שלהם. כן. אז התקרבותי ושאלתי אותה מה פשר המקום הזה. היא נראתה עייפה. היא סיפרה על מלך אחד, בעלה, שציווה להוציא את כלתו, כלומר אותה, להורג. היא ברחה ממנו והתחבאה כאן ואז התחילה המגפה הזו, ואז הגיעו כל השאר. הגורל לא חס על אף אחד, גם על המלך לא. תאמרו מה שתאמרו, יש בזה משהו מעודד. בכל אופן, לפני שהגיעה לכאן, עוד בימיה בארמון, בכל לילה לפני השינה, היא הייתה מספרת למלך סיפור ואף פעם לא מסיימת. תמיד משאירה משהו למחר. אבל מאז שהגיעה לכאן אין ממש מי שיקשיב. שיחווה דעה. כלומר, יש את האסירים אבל... האם אנחנו רוצים להקשיב? הנהנתי. אני חושב שגם מרפי הנהן. התיישבתי על האדמה הלחה והקשבתי. בסיפור שלה היה אחד, איזה בן לא יוצלח של חייט עני, ועוד אחד מכשף מאפריקה, שבכישופיו התחזה לדודו של אותו בן חייט ושכנע אותו לרדת למעמקי האדמה, למערה דומה מאוד למערה הזו, ששם היה עליו למצוא מנורה בת שבעה קנים ולהעלות אותה בחזרה למכשף. איך שהגיעה לקטע בסיפור שדיבר על המנורה, עצרה באופן פתאומי את הסיפור וצעדה בזריזות לכיווני. מיהרתי לקום. שמת לי לב שהיא אוחזת בחפץ כלשהו. זו הייתה מנורה. שפשף אותה, אמרה, והגישה לי אותה. נטלתי את המנורה בזהירות, מתבונן בה כמחכה לאישור. היא נדה בראשה ואז עצמה את עיניה וקפאה. כמה שניות עוד היססתי, או שלא היססתי אבל רציתי לאפשר לרגע להתקיים במלואו. ואז שפשפתי. מימין לשמאל. מולי עדיין היה אפל, אבל בתוך האפלה ראיתי נקודה, ריבוע צר שנפתח ונפרש מתוך לב התהום ואור דקיק וחיוור נשפך עליו. התקרבותי אל המקום והרכנתי את הראש לעבר המים שנקוו שם למעיין קטן. אם אתה יכול להביט, ראה. אם אתה יכול לראות, התבונן. התבוננתי לתוכו למשך כמה רגעים, ואז עלתה בי ההרגשה שמהו מכל זה מוכר לי. אני מתכוון לבכואה שניבטה ממנו. אני זוכר שחשבתי, זה אני. אבל היה שם משהו אחר. כי הבכואה, בניגוד אליי, זהרה וקרנה באופן שלא מתאים לי, ושרק יד מכשף או אומן (לא לחינם אמר מי שאמר שהאומנים הם המסוכנים שבבני האדם) הייתה מסוגלת לטעת בה תעתוע כה גדול, עד שאתפתה לחשוב שזו לא רק אפשרות טובה יותר של אני, כי אם אני

כפי שאני. בעודי מתבונן בכבואה מהופנט, כמעט מאוהב, משהו קרה. תחילה לא הייתי בטוח בכך, אבל אט אט, לנגד עיניי, היא החלה להשתנות. הצבע דהה במקצת, קווי המתאר התערבבו האחד בשני, כמו במעין מריחה לא אתראית של מכחול סורר, שהוסיף בחוסר רגישות מכאני על מלאכתו של האומן. פתאום העיניים נראו עייפות יותר, גוון הנעורים העז והמבהיק של הלחיים היטשטש ובמקומו הופיעו על הפנים חטטים, ואז קמטים, בצידי העיניים, בין הגבות, במצח, על הידיים... ובו בזמן החלו המים להדיף ריח כלשהו, סירחון של פסולת ושאריות מזון רקוב שנצבר במשך עשרות שנים בין השיניים המתפוררות ובמערכת העיכול העייפה. חיים. כן. הם תמיד פחות שלמים. אבל המשונה מכל היה האופן שבו כל זה השפיע על הנפש שלי. כי אם ציפיתי להירתע מכל זה, הרי שקרה דווקא ההפך. לפתע חשתי את עצמי משופע בכוח חיות בלתי רגיל, גופי הרגיש לי צעיר מתמיד, רעב מתמיד, רענן כפי שלא זכרתי אותו מעולם. התחושה הזו כבשה אותי בעוצמה גדולה יותר ויותר, מתעצמת במקביל למים הבאזים שעלו על גדותיהם, ושכיסו כעת את שאריות הכבואה שלי, שהחלה להיסדק ולהיבקע. אולי הייתי צריך לשמוח, אך לצד אותה תחושה של עוצמה שפשתה בעצמותי עלה בי גם רגש אחר. קירבתי את שרוול החולצה שלי לאף. שום ריח לא עלה בנחיריי. כך עשיתי כמה פעמים, עם חלקים שונים של בגדיי. הסנפתי מלוא האף אך לא הרחתי דבר. באחת התמלאתי אימה מן המחשבה שנבטה בתודעתי. לכן, כמתוך אינטואיציה חייתית, שפשפתי שוב את המנורה, אלא שהפעם בכיוון ההפוך. למשך כמה רגעים לא קרה דבר, אולם לאחר מכן ראיתי איך נחשפים המים ואיך הם מצטללים, והסדקים בכבואה מתחילים להתאחות, והצבעים לקבל שוב את גוונם המבריק, המיוחד, וקווי המתאר חוזרים אל גבולם וזוכים שוב בחיותם העזה, והקמטים מתאיידים מן המצח, הגבות, צידי העיניים, הלחיים, הגוף כולו. מוכנית משכתי את השרוול בחזרה וגיליתי שהסירחון הטבעי שלי שב אליי. נשמתי לרווחה. הנחתי את המנורה על הארץ ונפנית אל האישה טרוטת העיניים. עכשיו צריך לצאת מכאן, אמרתי. היא הביטה בי במבטה הלאה ונדה בראשה כלפי האחרים, כאילו שאלה "ומה איתם?". עשית

כמיטב יכולתך, עכשיו זה תלוי בהם. כל אחד והמאבק שלו. אחזתי
בידה ויחד פנינו אל פתח היציאה.

.2

באחד הימים, יום חם ולח מהרגיל, שמענו צעקה רמה עולה מהגדה שלימיננו. היא נישאה באוויר העכור עד שדעכה, נבלעת לתוך הדממה. השקט חזר, אבל רק לרגע. מיד התמלא האוויר שוב בצווחות, צעקות וקריאות; הותקפנו על ידי אחד השבטים. מטר של חצים שטף את הספינה שלנו. נאלצנו למצוא מחסה במהרה. כמה מהאנשים נטלו את הרובים שלהם והחלו לירות לכל עבר. לא יכולנו לראות את האויב, רק שמענו את קולותיו, אף שכבר לא היה ניתן לקבוע מאיזו גדה הם בקעו. אספתי את האנשים והכנסתי אותם אל תא הקברניט. תהינו האם נזכה לצאת מזה בחיים. לא היה דבר שיכולנו לעשות מלבד להתחבא. בחוש, ולא מתוך מחשבה מודעת, משכתי בחוט הצופר וצפרתי כמה פעמים. הרעש הפחיד והבריח את הפראים איכשהו. יותר מזל משכל. מהצעקות לא נותרה עכשיו אלא יללה גבוהה, נוראה, שסבכה באוויר. היה זה כאילו שהעולם עצמו יילל. אנחנו, על כל פנים, יצאנו מכלל סכנה לעת עתה. המשכנו הלאה, מערבה, לעברן של עוד מאותן סכנות רגילות שארכו לנו בין הזיזים והסלעים. יומיים נוספים הפלגנו כך, עד ששמעתי מישהו צועק מהחרטום: הגענו! הגענו! הטיתי את הספינה. במשקפת ראיתי את עובדי החברה, שנמצאו כבר באמצע יום העבודה שלהם, מבקעים עם המכשירים הגדולים שלהם את האדמה. ואני לא יודע למה, אבל באותם רגעים, במקום לשמוח על הגעתנו, עלתה בי תמונה שבה האדמה פוערת את לועה, שולחת לשון דביקה וגדולה וכולעת אל קרבה את כל אותם חטטנים בלתי נלאים. התמונה הזו עוררה בי איזו התרוממות רוח, למרות שידעתי שגורלי לא יהיה שונה במאומה מגורלם, ואף לא הרגשתי שמן הראוי שיהיה כזה.

הספינה עגנה. ירדנו אל הגדה. ממרחק נשמעו הדי קולות הנפץ ופיצוצי הסלעים. בחור אחד, רוסי, קיבל את פנינו. הוא מונה למפקח האתר אחרי שהמפקח הקודם נפצע ונאלץ לחזור לאירופה. הוא סיפר לנו על קודמו בתפקיד. אם הם היו מאחרים בעוד יום או יומיים הוא כבר לא היה בין החיים. זמן מה שכב כאן פצוע, בחיקו של עולם זר ומוזר זה, מחכה לישועה. הוא נפגע כאשר חומר הנפץ שהניחו מעל אחד מבורות הקידוח התפוצץ קודם זמנו. הוא עמד מטרים ספורים מהמקום, ובנוסף לכמה פציעות בגפיים התחתונות, איבד את מאור עיניו. הילידים, הם טיפלו בו. אבל עדיין היה חסר להם הציוד הרפואי המתאים. למזלו, בסופו של דבר הצליחו להטיס אותו מכאן. החברה דואגת לאנשיה. אבל זה לא היה הכל. באחד הימים הם הותקפו כאן על ידי כמה מחברי הצוות. זה היה מרד מתוכנן. המורדים הונהגו בידי אדם בעל רגל אחת שתכנותו אינה יודעת גבול. מה הם רצו? הוא לא יודע. היה פה די והותר עבור כולם כדי להתעשר. אלה שנשארו נאמנים לחברה נאלצו למצוא מחסה למעלה (הוא הצביע בידו לעבר מבנה אבן מוארך שניצב על פסגת הגבעה), וכמעט שגוועו ברעב כאשר מצבורי המזון שלהם התכלו. בסוף, אבל, הם הצליחו להעביר שדר למשרדי החברה, ותגבורת שנשלחה חיסלה את המורדים.

בזמן שהרוסי דיבר בחנתי את המקום בתשומת לב. אי-הנחת העיקשת שעטפה את האוויר הרקוב וסגרה עלינו מבעד לשתי גדות הנהר במהלך כל השיט הארוך הזה, אותה אי-נחת שבלילות הייתה מתמקמת כדיירת קבע בבית החזה שלי ועמה תחושה מנבאת רעות, הפכה עתה למועקה מוחשית ולדכדוך כבד שירד עליי. הבחנתי מקרוב במספר ילידים אפריקאים, שכירי יום של החברה, ששכבו פשוטי איברים על אלונקות מאולתרות ממקלות ופיסות בדים מזוהמות, גופם הכחוש השרוע באפיסת כוחות מותקף על ידי נחילי זכוכים מטרידים, והם שוככים חולים וקודחים מחום, ממתנינים למותם הבלתי נמנע. היה ברור שאין לחברה כאן את האמצעים והתנאים להגיש להם עזרה שתציל את חייהם. מדי פעם נעצר מישהו לידם לרגע והעביר מטלית לחה על מצחם, מנופף בזרועו כלפי הזכוכים בתנועה אדישה וחסרת סיכוי. כעשרה ילידים נוספים, בני שבט אויב, כפי שהסביר לנו הרוסי, חלפו

על פנינו בדשדוש איטי. שתי רגליהם היו כבולות זו לזו, ומלולאת ברזל שניתנה על צווארם כסד יצאו שלשלאות שחיברו אותם האחד לרעהו. בראש הטור הלך סוחר העבדים ומשך אותם בשרשרת, מדרבן אותם להמשיך לצעוד.

הבטתי למעלה. בפסגת הגבעה, מעל בקתות המגורים הרעועות של הצוות (שבהן היינו אמורים לישון), ניצב מבנה האבן המוארך ששימש כמחסה לאנשי הצוות בזמן המרד. הוא היה עלוב למראה, מתפורר וקבור למחצה בעשב הגבוה. לאחר שהרוסי סיים למסור לנו את המידע שאותו החשיב כחיוני, טיפסנו, אני ונ', במעלה הגבעה אל המבנה. בג המחוודד שלו נפערו חורים שלתוכם זחל הג'ונגל בסבלנות עד שהשתלט על הכל. המבנה היה נטוש. על הקיר השמאלי נתלו קומקומי נחושת, סירי לילה, חרבות הוסארים, מסכות אפריקאיות וחניתות, וכצד השני ראיתי קערות עץ ומחבתות עץ וסירי עץ וכפות עץ שהוצמדו בעזרת וים אל אחד הקירות של המבנה. פסיעות אחדות משם נחה עגלת ילדים חבולה ומפורקת, קרעי בד לבן מוכתמים בחלודה עוטפים אותה. לא הצלחתי לדמיין למי הייתה שייכת. ממש מעל העגלה, על פיסת קיר עירומה, מישוהו תלה שרטוט בצבע שמן של אישה מקומית, עיניה מכוסות בפיסת בד וכידה היא מחזיקה לפיד בוער. עתה הוא עמד שם ברישול, מתנוודד מעוקם על צידו, כמו עומד ליפול בכל רגע. היה משהו מאוד מטריד בכל החפצים שהקיפו את שממת האבן ההרוסה הזו. אבל המטריד מכל התגלה כאשר סבבנו את המבנה. מאחוריו ראינו מוטות שעליהם שופדו ראשים שחורים של בני אדם, ניצבים שם בגאון, סמליו של המוות שכאן הוצג לתפארת, מזוג לתוך החיים ולעולם לא נחבא מהם כשם שקורה אצלנו, חיים שהם טירוף מתפקע מרוב שקרים, בעולם הרחוק שכבר התחלתי לתהות אם אכן התקיים אי פעם. אבל הקבס שעלה בי נוכח המראה הזה לא עלה בי משום ההצבה של המוות בחדריהם המוארים של החיים, ולא משום שעלה בדעתי להלין במשהו על מעשיו של האדם, אלא משום שחשתי שהייתה במראה הזה איזו אחדות מעצימה, מבעיתה ומשחררת בו בזמן, שלעת עתה לא יכולתי לומר עליה דבר מעבר לזה.

נותרנו שם עוד זמן מה. בחסות הירח והכוכבים, שטיפסו אל השמים והאירו את עקבות ההרס של אותו עבר נטול זמן, עלה בי זיכרון של

אימה משתקת, והיה נדמה לי שיש ממש באותה אמונה תפלה ישנה בדבר נטייתן של מחלות רוח וגוף מסוימות לקנות בנו אחיזה עם זריחתם של הכוכבים. כך או אחרת, הייתי עייף מדי. לבסוף ירדנו למטה בדומייה וישבנו בסמוך לאש. האנשים היו מותשים. חלק מהם נשכבו על הקרקע. בשלב כלשהו נשכבתי גם אני. איני יודע כמה זמן עבר, שעה, שעתיים, אולי רק כמה דקות, אך בעודי שקוע בשרעפים חלומיים שחציים טובל בתוך מרה שחורה וחציים דרוך בתקווה לדבר מה גדול שיפציע, תפס אותי חזיון מופלא מאין כמוהו: ממרחק ראיתי דמויות אדם כהות, מטושטשות, חולפות בתוך קדרות היער בתהלוכה. ראשיהן של שתיים שצעדו בראש היו מכוסים בעור של חיה. בידיהם אחזו ההולכים רומחים וגופם הקרין רוגע ששיווה להם מראה של פסלי ארד. אז הגיחה מתוך התהלוכה דמות אישה. היא צעדה בצעדים מדודים, בראש זקוף בגאווה. בידה השמאלית אחזה בלפיד שהאיר את דמותה והציגה בבחירות רבה: היא לבשה בגדים מפוספסים עם גדילים, שערה מהודק לראשה כמו קסדה, אצעדות נחושת עוטפות את רגליה וידיה וכסיות של חוטי נחושת נמשכות עד מרפקיה; נקודה עגלגלה, צבועה באדום עז, הבהיקה על לחיה הימנית, ומחרוזות רבות של חרוזי זכוכית נצצו על צווארה. חפצים אחרים, קמיעות כלשהם, היו תלויים על מותניה והתנוצצו וזהרו ורטטו עם כל צעד שעשתה. היה בה משהו כל כך נפלא ונורא שלא היה ניתן להסבירו. טרופת עיניים ונהדרת, פראית ומזעזעת, גלתיאה שנושקה לחיים בידי אפרודיטה בכבודה ובעצמה, האישה המסתורית המשיכה להלך בצעדים מדודים לאורך העצים, ויער העד נאנח בהדרת כבוד לקראתה. היא קרבה אל האש ונעצרה, במרחק של כעשרים יארד מאיתנו. מבטה שקע פנימה, כאילו היא מהרהרת במשמעות שאין לדעת עליה דבר. אז הניפה את זרועותיה מעלה, יוצרת קשת מעל לראשה, והשמיעה צעקה רמה שאליה הגיבו כל הפראים שמסביב בצווחות גוברות והולכות. התרוממתי ממשכבי במהירות, גופי דרוך כולו. טרם ידעתי כיצד לפענח את מה שאני עד לו. הסתכלתי סביבי וראיתי כמה מהאנשים ממהרים לאחוז בנשקם. אחרים לא עשו דבר ורק הביטו כמהופנטים במתרחש. מלמטה הכפילו לשונות האש את הצלליות השחורות וכמו חילקו אותן עוד ועוד עד לאיך־סוף, ומלמעלה עטף את כל המחזה הקדמוני אור ירח קלוש וחיזור, שנמזג עם הלהבות

במחול סהרורי ומתעתע. הלילה הסיט את המשקל מן העין אל האוזן, שנפקחה עכשיו לראות. מבעד לתצורתה השבלולית נקלטו הצעקות והיללות כחומר אפל, פתלתל ומתפשט, שעתה דבק גם בנו, כמנסה לקרוע את דרכו, בדממה ובנחישות, פנימה מבעד לעורנו. שמעתי יללות בוקעות בקרבותי. אלה היו האנשים שלנו. כמה מהם השיבו ליללות של הפראים ביללות משלהם, ומהר מאוד נדבקו בהן כולם: שחורים ולבנים, חדשים וותיקים, צעירים ומבוגרים, מקומיים וזרים, חולים ובריאים. הכל נבלל בכל בעודפות מחרידה. נדמה היה שהצעקה העירה לא רק את החיים אלא גם את כל הרוחות הקדמוניות של הג'ונגל, שנמו מתחת לסלעים הגדולים ובינות לעלוות הסבוכות ובקליפות הגזעים רבות השכבות ובוורידי השורשים המתפתלים מתחת לאדמה הדביקה, ממתינות בדממה לקריאה שתעיר אותן מרצון. המוות בכבודו ובעצמו, מלווה בפמליית המתים האינסופית שלו, הופיע כעת ללא סדר ובכל כיוון והתערבב עם החיים. למרות החוס, הלחות הכבדה והאש שבקרבתה עמדתי, נהיה לי קר מאוד, וחשתי את גופי רועד כמו מתוך קדחת משונה. הרוח הטרופה אחזה בכל, פורצת בצלילים מעוותים מבעד לגרונות ניחרים וגופים מתהוללים. הוקפתי ברעש – צורמני ובלתי נסבל אך בו בזמן מהפנט וממכר, של יללות וצעקות וצווחות ושאגות. ואולם, כל כמה שהאחרים סביבי איבדו עצמם עד כלות להפקרות של התוהו, כך התגברה אצלי תחושה קשה של מחנק. כמה פעמים ניסיתי ליילל ולצעוק כמו כולם, כאילו כדי לסלק אותה מתוכי, אבל מהר מאוד חדלתי מכך ונאלמתי, שעה שהבנתי למרבה האימה שזה איננו קולי שבוקע מגרוני, ושאני רק מתבונן מן הצד בקולו של משהו אחר שהשתלט על גופי.

ראשי הסתחרר. בחילה גדולה אחזה בי. פסעתי הצידה וניסיתי להקיא, תוחב אצבע ושתיים ושלוש אל הגרון. אבל מלבד נוזל שקוף וצמיגי שכיסה את אצבעותיי כמו קרום מגעיל, לא יצא ממני דבר מלבד שתיקה ארוכה וכבדה.

.3

Saint Saens – Danse Macabre

חוץ. הר. יום.

— אני מטפס במעלה ההר. הוא מסולע. לא צומח עליו כמעט כלום חוץ
 מקצת עשב פה ושם — —
 (הוא לא יגמר אף פעם, הטיפוס הזה)
 — — בצבעי צהוב־אדום.
 (ולאן אגיע?)
 ליד ההר שלי יש עוד כמה הרים, נמוכים יותר. על הפסגות של כולם יש
 שלג. אלו פסגות — — של חיי.
 (הלאה! הלאה!)
 השמים אדומים. השמש אדומה.
 (השמש עשויה מהדם שלי)

מסביב יש אגמים קפואים. בתוכם יש כל מיני יצורים. הם שוחים בפנים.
 מתחת למעטה הקרח. (הם לא יכולים לצאת החוצה. אני לא יכול לצאת
 החוצה. אני לא יכולה לצאת החוצה. אני לא...)

למעלה, על משטחי הקרח של האגמים (מי שם? אני) אני רואה (מה
 אתה רואה?) דמויות לבושות בכגד גוף שחור. (הפוגה). אין להן עיניים.
 (ועדיין, הן רואות אותי!) הן רוקדות בסיבובים קטנים (אתה שומע
 אותן?), מחזיקות אחת בשנייה. כאילו שהן מרחפות על הקרח. לא ברור
 אם אלה גברים או נשים. (אתה יכול לחזור לרגע כזה?)
 — הן קרובות אליך?

— אני עומד עם הגב אליהן. אני ממשיך לטפס. (הייתי רוצה לזרוק את עצמי)

— איך תזרוק את עצמך אם אתה לא קיים? (לא משנה, לא משנה, הלאה, הלאה!)

— את מה היית רוצה לזרוק? איזו צורה יש לו? פתחת את השק? אתה רואה?

— (הייתי רוצה לזרוק את עצמי) שיער בלונדיני קצר, עד הכתפיים.

— בשביל זה אתה צריך להרים את עצמך. (אחכה עוד כמה ימים)

(אני מתבונן בשמים. אני רואה ציפור גדולה. היא חגה סביבי בסיבובים רחבים)

— אני סוחב את עצמי, את הגוף, את אותה התודעה (העולם הזה הוא הבית שלי הוא לא הבית שלי הוא הבית שלי הוא לא...), ואף פעם אי אפשר... (כתם שחור נוזלי גדול. אוהב אותי לא אוהב אותי אוהב...)

— אם היית יכול לנוח מעצמך, איפה זה היה? מה היית עושה? היית נח? אתה יודע לנח? אתה יכול לוותר? (אתה מפחד לוותר)

— (חיים שלמים, אלוהים, חיים שלמים, ורק דמות אחת. איזה פספוס. איזו מועקה) (מאוד לא מפותח. מה?) זה מתיש, הכורח הזה להיות האפוטרופוס שלי כל הזמן. (ולמה דווקא שלי? למה רק שלי? למה לא של מישהו אחר?) ויש רגעים שהייתי פשוט רוצה לנח. (ריח חריף של ריקבון. שעה אחת של חסד!) אפילו לקצת זמן. (רק לראות איך זה יכול להיות אחרת) רק לראות, אם אפשר לראות את הדברים אחרת. (תקשיב לגוף שלך) ממקום אחר. (לא לדאוג) כל הזמן. לא לדאוג כל הזמן. לאותו אחד. (ומי יודע מה אני מפסיד? עולם ומלואו) הכלא הנורא ביותר בחיים (כמו כפיל, אני סוחב אותו על הגב שלי. הוא לא ירד מהגב שלי לעולם. מהגב שלי...) ואי אפשר להיפטר ממנו. (שמן, אני חושב על איזה גולדיאקין אחד) תהיה הדמות ותדבר אליך.

— מדוע אתה רואה אותו ככלא? (האם הוא יכול להיות גם שחרור?)

— (האם האם האם האם כמה שאלות! אין לי מושג כבר) כי אי אפשר לצאת ממנו. (בלי לצנזר) כי הוא כובל אותי לגחמות שלו (רק שישתוק כבר), לחילוף החומרים שלו (מי?) להתעוררות שלו (שתוק כבר) למוות שלו (לעולם לא אעזוב אותך) לדאגה אליו ולבדידות (שלו, לבדידות

.1

כן. היא לא הייתה יכולה לעשות עוד דבר למענם. אבל למענה! למענה! אמרתי לה, בואי נצעד בשיירה, רחוק מעולם הרפאים הזה. הדרך תהיה פחות מעייפת. אבל אז נוצרה בעיה, כי את פתח היציאה חסם איזה אדם. במעיל הפרווה שלו, בזקנו הטטארי הארוך והשחור, באפו הגדול והמחודד, הוא נראה מאיים למדי. לפני הפתח הציב שרפרף וסימן לנו בשתיקה להתיישב. כן. בעיה. בהחלט יכולנו לשבת שם ולחכות עד שנזדקן. וגם אם היינו עוברים אותו, מאחוריו חיכו לנו עוד שומרים. מה יכולנו לעשות? אבל אז עלה בדעתי שבתרמיל שלי יש ענף מוזהב. קטפתי אותו... מתי קטפתי אותו? אני לא בטוח. נדמה לי שזה היה ביער שהקיף את המערה. כן. הייתי צריך לעבור שם לפני כן כדי להיכנס אל העולם התחתון הזה ולצאת ממנו בחיים. שתי יונים ששלחה אליי האלה היפה, הן הראו לי את העץ הנכון. קטפתי, ומיד צמח במקומו ענף מוזהב חדש. זה היה סימן טוב. בכל מקרה, מה שכל זה אמר לי כרגע הוא שזה לא הגורל שלי. הוצאתי את הענף מהתרמיל ונופפתי בו לעומת האיש, ואז התחלנו להתקדם אל הפתח. בראותו את הענף, נסוג הטטארי הצידה מבלי שניסה לעצור בעדנו. לרגע עמדתי במקום ופניתי אליה. הרצנתי ואמרתי לה, רק אל תסתובבי לאחור. כן. זו הקללה. היא הנהנה. המשכנו הלאה. האור הסתנן מבעד לפתח היציאה. עכשיו כבר היינו קרובים אליו כל כך עד שריח הטחב התעמעם ואת מקומו תפס בהדרגה ריחו של אוויר נקי, נוקב וחמים. סוככתי על עיניי בידי. אחרי זמן רב במערה היה קשה שלא להסתנוור מהאור, במיוחד כשהיינו כבר מרחק צעדים ספורים מהפתח. נאלצנו להאט. הגוף דרש זאת. לאט. לאט. גם ככה אין מה למהר. לא הפעם. לא בפעמים אחרות.

ככה. לאט ובבטחה. והכל היה יכול להיות בסדר ואנחנו היינו מנצחים במשחק הזה לולא ברגע כלשהו נשמע הקול הזה, צווחה עמומה שכמו פסעה אלינו על גלי האוויר העומד עד שהתמקמה בעומק האוזניים. לא התפתיתי, אבל האישה, כנראה מתוך נאמנות נשית שלעולם לא מאפשרת לנשים להפוך לנוודיות של אמת בעולם הזה מבלי שישאירו רגל אחת צולעת מאחור, הסבה את פניה לאחור (או שאולי זה הייתי אני?). רגע אחד הספיק. ראיתי כיצד פניה נקרשים, ואז צווארה, חזה, ידיה, ושאר גופה. לא היה זמן אף להרהר בכך. כל כך מהר קרה הכל. היא קפאה במקום. הפכה לפסל מלח. עיניה נותרו פקוחות לרווחה ורק הד קולה, שכמו הגיע ממרחק, כאילו מחוצה לה, מבין קפלי האבנים שהרטיטו איזו תחינה נושנה, לחש: הִיָּה שלום.

מה עכשיו? שמעתי את מרפי אומר, צריך לקבור אותה. נעניתי ללא אומר. פסעתי לאחור עם הפנים קדימה עד שהגעתי אליה. העמסתי אותה על גבי וביחד יצאנו אל האור.

נשמתי. מזג האוויר, הנוף, העולם, הכל השתנה באופן קיצוני. נמצאנו כעת במדבר. כוכבים אחרונים הספיקו לשאוג בטרם כלו. הוא היה ארוך עד לאין קץ, המדבר, וכולו רק חול וחול. אבל בסוף הדרך, כשהוא יגיע, מחכה נהר, ואחריו אוקיינוס של שכחה. האם לשם פניי מועדים? עת לים ועת ליבשה. יכולתי לקבור אותה כאן, בחסות עץ הערמון, העץ היחיד שצמח כאן, ליד האדם הזה. אני מכיר אותו? הוא היה כבול לעץ, משוגע, כמו כל מי שמגיע למדבר, ומלמל בלטינית. כן. לרגע חשבתי שכך אעשה, אבל אז חזרתי בי. חשבתי שאולי אקח אותה איתי עד סוף הדרך, אל הנהר, שם אולי צפויה לי התגלות. אולי תחיית מתים. אולי שכחה, סוף סוף. כי למרות שכבר שכחתי את הכל, נדמה לי לפעמים שלא שכחתי דבר. העובדות, שמי, חיי, כל הפרטים האלו, זה דבר אחד. אבל יש משהו אחר. אני לא יודע אם הייתי יכול לכנות אותו זיכרון, אבל בכל זאת. זה הוא שמכריח אותי להמשיך לנוע. ולא כדי להיזכר בו, אלא כדי לשכוח. פעם אחת ולתמיד. להמשיך לנוע במדבר הלוחט הזה. כמו שאר המתים שענייהם ברקים ופניהם להבים והם קמים מקבריהם ומחפשים לשים סוף לשעבוד. זה קרה כשחשבתי לקבור אותה. התבוננתי בשימון שניעור מעילפון נצח: החול קדח, תסס ורעד, המדבר התמרמר ונהם, האדמה הזדעזעה, ניעורה להיפרע ממתיה. קם

המדבר ובעט בשמים, התסיס רוח סערה, ענן גדול ואש מתלקחת, נפתחו שמים ומהם ירדו ארבע חיות. אחת, נשר עקום ציפורניים, שנייה, נחש חלק טבעות, שלישית, אריה מעוטר צוואר, רביעית, חיית מתכת, ראשה זהב, זרועותיה כסף, שוקיה ברזל ורגליה חרס, ומרכבת ברקים גדולה נושאת אותן על ארבעת גלגליה. והמתים, מכל מקום, מרעימים בקולם, קול קורע סערה, עולים וגולשים על בטן נחשים, דואים על גב נשרים, אוחזים ברעמת אריות, תופסים את חרבותיהם ומטפסים מעלה אל המרכבה, עד שכס השמים רועד. קרעו שמים באשר הם מוטים, הבו לנו גאולה עוד היום. נבקיע את הנהר לשניים ונעבור בחרבה.

גמל. לו רק היה לי גמל. הייתי יכול להעמיס אותה על הדבשת שלו ולהצטרף אליהם. כן, גמל. ראשו שחור ופרוע, זקן שחור כביר משתלשל יורד מסנטרו, גרונו עטוף בסבך של צמר שחור שמגיע עד ברכיו, עבות ופרוע, ועל גבו מזדקרות כמגדלים שחורים שתי דבשות קופצניות וגמישות, תפארתו הזכרית. יצור פרא של ממש. חופשי כמעט בכל ימות השבוע, קשה במיוחד לריסון, כאותה מרכבה שהתלקחה עכשיו, נטולת רסן, עם רַכְבָּה המבועת וסוסייה שמושכותיהם הופקרו, עם אלפי צלמי בלהה העולים בשמים, נאכלת באש השמש המשלהבת את האדמה.

אבל הזמן עושה את שלו. החיים הם מחזור נצחי של תנועה ומנוחה ועכשיו הגיע זמן המנוחה. אדון הכל התעורר ושלח רעם סופה וברק והכניע את האש הסוערת. המדבר נח מזעפו. מרכבות טבעו בחול כמו צלבים. המתים שבו למיתתם. המדבר דמם. כס הכבוד נדם. ואני, עם המון סבלנות וגישה חסרת פשרות הצלחתי להבריך לבסוף את הגמל, ואז העליתי את האישה על גבו וקשרתי אותה היטב. יצאנו לדרך. מרפי ישב לצדי ודרכן את הגמל למרות שלא היה בכך צורך. הוא לא חש במשא. הלכנו לאורך מסילת הרכבת הישנה. היא הייתה קבורה בחלקה בחול, אות וסימן להתרחשות עבר גדולה. היה חם. היה לוהט. זמן רב צעדנו ללא אומר, כל אחד עם מחשבותיו. אני, מרפי, הגמל, האישה, הבל זכרם של המתים. זמן רב שלא באה אל פי אפילו טיפת מים והתחלתי להרגיש את הצמא צורב בגרוני. והמדבר, כדרכו של מדבר, התחיל מעורר בי חזיונות מתעתעים. ממרחק ראיתי כמה דמויות אדם

כהות ומטושטשות, מרצדות מבעד לאדי החום. אחת מהן הייתה שייכת לאישה. עטוייה בגדים מפוספסים עם גדילים, שצורה מהודקת לראשה כמו קסדה, אצערות נחושת עוטפות את ברכיה וכסיות של חוטי נחושת נמשכות עד מרפקיה; נקודת ארגמנית, צבועה, הבהיקה על לחיה הימנית ומחרוזות רבות של חרוזי זכוכית נצצו על צווארה. היא התהלכה שם, רחוקה וקרובה בו בזמן, והכל פיו של המדבר מנשב לעומתה ביראת כבוד. היא נדה מצד לצד, כאילו מהרהרת במשמעות שאין לדעת עליה דבר. אבל ייתכן שאלו היו הרהורי שלי. כן. כי עכשיו האישה נעלמה ואני מצאתי את עצמי בווהה בלא כלום.

השמש להטה עכשיו והתנפצה לרסיסים על החול שסירב להיגמר. מרחוק נראו המים כמו אוקיינוס של מתכת לוהטת. ראיתי כמה סלעים. הלכתי לאיטי לעברם, מחפש צל להשיב את נפשי תחתיו, למרות שידעתי ששום צל לא ימצא לי פה. זה שעות שהיום חדל להתקדם. הייתי עכשיו סמוך לסלעים. קרבותי עוד צעדישניים, ואז ראיתי אותו: נשען על גבו, מצחו חבוי בין צלליו של הסלע ושאר גופו מופקר כולו ללהט השמש. לבוש סרביל עבודה כחול שהעלה אדים מרוב החום, הוא ישב וניגן בחליל, שלושה צלילים שחזרו על עצמם שוב ושוב. פרצופו נראה ארוך וצר מאוד ובה בעת גם רחב מעל ומעבר לכל מידה סבירה. הוא היה בעל אף בולבוסי, סנטר בולט כלפי מעלה ולסתות שהזכירו לסתות של חמור. כיעורו היה כה גדול, עד שיכולתי להישבע שדווקא בגלל זה היה יפה. הייתי עדיין רחוק ממנו כמה מטרים. יכולתי להיעצר במקום, להסתובב ולפנות משם. היה מספיק מקום במדבר הזה עבור שנינו, אבל משום מה, איכשהו, הגוף שלי צעד עוד שני צעדים קדימה. אז ראיתי משהו מנצנץ בידו. השמש נדחקה מאחוריי, כמו האיצה בי לעשות מעשה. הרגשתי צריבות בלחיים וטיפות זיעה גדולות ושמנות נקוו מעל גבותיי. זזתי עוד קצת קדימה, מנסה בכל כוחי להתעלם מהצריבה. האיש הזדקף ושם את היד בכיס. הוא הרים את החפץ המנצנץ מעלה, ואז ראיתי שזו סכין. האור הצליף על הפלדה ונדמה היה לי שלהב ארוך פוגע במצחי. לפתי את האקדח שהחזקתי בכיס והאיש נסוג לאחור. מאיפה הגיע אליי אקדח, אני לא יודע. ייתכן שקיבלתי אותו כשהייתי במערה. ואולי לא. אולי בחיים אקדחים יכולים להופיע במערכה האחרונה מבלי שראינו אותם קודם לכן. כך או אחרת, הוא

היה מוכן עכשיו לשליפה. לא שחשבתי להשתמש בו, מה לי ולאקדחים בכלל. הרי במחשבה בהירה הייתי יכול לומר שגם אם היה מחליט לתקוף, אני בכלל לא בטוח שהייתי חושב את האפשרות הזו לרעה. הרי על מה עוד נותר לי להגן? מצידו, הוא רק היה יכול לעשות לי טובה. שום מחשבה בהירה לא הצליחה להתקיים בי בחום הזה, ובמקום להסתלק משם צעדתי דווקא עוד צעד אחד קדימה, מנסה לשווא להערים על השמש הקופחת. הנני הולך ומי זה יעצרני? האיש הציג שוב את הסכין לפניי בשמש. זרועו הייתה זקורה כלפי מעלה והסכין נטויה בזווית חדה כלפי מטה. ברגע זה ממש ניגרה בבת אחת הזיעה שנקוותה מעל גבותיי אל עפעפיי וכיסתה אותם בצעיף נוזלי חמים ועבה. עיניי התעווררו ונעלמו מאחורי ווילון של מלח. לא חשתי עוד דבר, זולת את המצילתיים האימתניים של השמש סוגרים על מצחי ברעם. הכל התנוודד סביבי. נדמה היה לי שהשמים נפערים מקצה לקצה כדי להוריד על ראשינו גשם של אש. כל ישותי נדרכה. הידקתי את כף ידי על האקדח. רגע פרפר הבשר עד שההדק נכנע. הצליל היה חד וקצר ומחריש אוזניים. הרגשתי כאילו שערערת את שיווי המשקל השברירי של הקיום. אני לא יודע למה, אבל המחשבה היחידה שהגיחה אל תודעתי הייתה שהנה אשיל עכשיו סוף סוף מעל עצמי את ציפוי העץ, אגיח מבטן הלוויתן, ואוכל, לראשונה בחיי, להיות ילד אמיתי.

.2

קצת יותר מחודשיים נשארנו לעבוד שם. חוזה העבודה שלנו עם החברה היה לשלושה שבועות, וגם אני וגם נ', כל אחד מסיבותיו שלו, היינו נחושים שלא לחדש אותו. אבל יומיים לפני שתמו שלושת השבועות הגיעה למקום חבורה נרגשת של כושים משופמים שסיפרו לנו שספינת הקיטור שלנו עברה תאונה באחד משיוטיה היומיים לאורך הנהר ויצאה מכלל שימוש. חלקי חילוף, כמו גם כלי עבודה, לא היו בנמצא, ולא הייתה שום ספינה אחרת שהייתה יכולה להחליף את שלנו. לכן נאלצנו להמתין עוד שלושה שבועות עד שהאספקה הדרושה הגיעה ואנחנו יכולנו איכשהו להתחיל לעבוד. החלקים היו ברובם בלויים. הם פורקו מתוך ספינה אחרת שטבעה לפני מספר שנים והושארה להירקב על אחת הגדות. כלל לא היינו בטוחים שמשהו מכל זה יעבוד, אבל ברירה אחרת לא הייתה לנו. בסוף, איכשהו, הצלחנו להשמיש את רוב החלקים. הספינה הייתה מוכנה לחזור מן המתים ולשוב אל המים. בכל הזמן שעבר שיקעתי את עצמי עמוק בעבודה. בהתחלה בקידוח ובהכנת מטעני הנפץ, ואחרי זה גם בתיקון הספינה. הייתי מסיים לעבוד עם רדת החשכה ולא היה לי כוח לדבר מלבד לאכול, להתרחץ ולישון. אחרים ניצלו את הזמן אחרת ולעתים מזומנות היו מוצאים להם שעשוע כזה או אחר ללילות. אבל אותי זה לא עניין. אפילו על ימי המנוחה שלי וויתרתי. רצייתי כבר להסתלק מכאן, וכמה שיותר מהר.

שבועיים לקח לנו להשיט את הספינה הזקנה והרעועה שלנו בחזרה אל מקורו של הנהר, משם יצאנו פעם, לפני עידן ועידנים. שלושה שבועות נוספים ארכה ההפלגה בחזרה לאמריקה, עד שבוקר אחד, דרך

הערפל, התגלתה אלינו ניו יורק, זקופת קומה, עומדת ישרה כמו סרגל. צחקנו. צחקנו כמו טמבלים. היינו שמחים לשוב לחיקה של הציויליזציה. אבל לא עצרנו בניו יורק אלא המשכנו עד שמצאנו את עצמנו שוב בנקודת הפתיחה, באזור הצפון-מזרחי של ניו אינגלנד. לא ידענו בכיטחון מה עתיד להיות הצעד הבא שלנו, אבל בנ' בערה התשוקה להמשיך לנוע. גם אני רציתי להיות כבר בתנועה, אבל קודם לכן רציתי למצוא מקום להניח את הראש ללילה. אחרי המסע הזה הייתי תשוש ולא רציתי לקבל שום החלטה פיזיה. מחר, אמרתי לנ' חסר הסבלנות, מחר נתחיל לזוז. היום אני צריך עוד לעכל במנוחה את היותי שוב על היבשה, ואת כל מה שקרה בחודשים האחרונים. התחבורה ללמעלה לא הייתה סדירה, אבל מצאנו לבסוף אוטובוס ועלינו אל ההרים. עיירת מרפא קטנה שכנה שם. בטח נוכל למצוא איזו קורת-גג ללילה אחד. אחרי ששילמנו את כרטיס הנסיעה התיישבנו מאחור. התברר לי שלאוטובוס הזה יש שני יעדים, האחד הוא העיירה עצמה, והשני, כמה מאות מטרים נוספים במעלה ההר, הוא בית מרפא שנודע באוויר הצלול שלו, ושמשך אליו חולים מכל רחבי העולם. אחד מאותם לקוחות תשושי גוף ונפש של בית המרפא ישב בכיסא שלפנינו, צעיר גרמני בשנות העשרים לחייו, לבוש מעיל קיץ רחב מכפי גורתו שצווארונו היה משוך כלפי מעלה. על קולב שתלה על מתלה מעל לחלון היה מעיל החורף שלו ועל ברכיו נח תיק יד עשוי מעור תנין. נ' נרדם תוך כמה רגעים, וכיוון ששעמם לי לבד ושלהירדם לא הייתי מסוגל, התחלתי לשוחח איתו. הסתבר לי שהוא הגיע לכאן מהיבשת הישנה ושהוא מהנדס במקצועו, שאמור להתחיל עבודה חדשה בחברת ספנות גדולה. אבל בגלל עצביו הרופפים שלח אותו רופא המשפחה שלו לבית המרפא הזה, מתוך מחשבה שאוויר הפסגות הצלול יטיב עימו. בן דודו נמצא כאן כבר חצי שנה, סיפר, אבל הוא הגיע לכאן לשלושה שבועות בלבד. שתי ציפורים במכה, העיר בחיך. גם לבקר את בן הדוד, וגם להתרפא קצת בעצמו. שוחחנו עוד כמה דקות. הוא שאל אותי אם גם אנחנו בדרך לבית המרפא ואמרתי לו שלא, ואז סיפרתי לו על המסע שלנו ועל זה שאנחנו מחפשים מקום לשים בו את הראש ללילה. איך שהתחלתי לספר על ההרפתקאות שלנו ביס, שמתו לב שלכדתי את תשומת לבה של אישה צעירה שישבה לשמאלנו. היא

הייתה כבת שלושים וחמש, היו לה מצח מבריק, גבות מרוטות, ושרטוטי פנים פשוטים אך לא בלתי יפים. עיניה היו ירוקות כים, והיה להן מנהג משונה (כפי ששמתי לב לאחר מכן) לשוטט מעלה ומטה על דמותו של בן שיחה, תוך השתמטות עקבית ממבט ישיר בעיניים. הסיפור שלי תפס את אוזנה משום שאחיה (הם גרים באותו בית עם שלושת ילדיה, היא אלמנה) הוא מלח שיצא היום מהבית להפלגה באותה אונייה שעל סיפונה הגענו לכאן. מסתבר שבתקופות שהאח יוצא להפליג היא משכירה את החדר שלו. לא משהו מפואר, אבל אם זה טוב מספיק בעיניכם... אמרתי לה שאחרי חודשים של שינה בבקתות רעועות ובמיטות צרות מכפי מידותינו, גם חדרון צנוע יראה לנו כארמון. מצוין, אם כך, אמרה וחייכה. הודיתי לה ואז נפנינו, אני, היא והגרמני הצעיר, איש איש להרהוריו. בחוץ פשטו הדמדומים ובטבע השתרר אותו מצב מעבר חדל צבע ונטול חיים המקדים את חשכת הלילה. מרחוק הודלקו אורות העיירה. האוטובוס גנח בכבוד בעלייה התלולה. עוד רבע שעה של נסיעה והגענו אל התחנה שלנו. הערתי את נ' (הוא התעורר מיד והיה במצב הרוח התזזיתי הרגיל שלו, כאילו שבהרף עין ניער מעליו כל זכר לשינה), ופסענו החוצה לחלץ עצמות. סיפרתי לו את החדשות הטובות והוא הגיב בהתלהבות אופיינית. היום נישן שם, הכריז בשמחה, ומחר בבוקר נצא לקרוע את הדרכים. קצת חששתי מהפגישה בינו לבין האישה. היא הייתה עדינה מדי בשבילו ונ', אי אפשר לדעת מה יהיה הצעד הבא שלו. ברגע אחד שבו הלכה האישה לפנינו ואנו נותרנו לבד התריתי בו "שיתנהג יפה". כשהגענו אל הבית פתחה לנו את הדלת עוזרת כושית, אישה שמנה וצעירה למדי, ומיד נחפזה לחזור למטבח, משם עלה ריח של דבר מה שרוף. עמדנו בפרוזדור הכניסה, שהתהדר במצילות דלת קטנות, בצעצוע עץ מקסיקני משונה עם עיניים לבנות, ובציור של ואן גוך מהסדרה הארלזית שלו. דלת פתוחה מימין אפשרה הצצה אל חדר האורחים, עם עוד כמה קשקושים מקסיקנים בארון זכוכית פינתי, ועם ספת פסים לאורך הקיר, שמקיפים אותה כמה כיסאות שעליהם מפוזרים שבועונים ממורטים, ועוד כיסא נדנדה מרופט שלצידו שולחן מנורה רעוע. בקצה הפרוזדור נראה גרם מדרגות. האישה הובילה אותנו במעלה המדרגות אל הקומה השנייה, שם נמצא החדר שלנו. מעל המיטה הזוגית זיהיתי ציור של

סונטת קרויצר של פרינה, ובצד השני של החדר היה אמבט מרובע שעליו הונחו כמה בגדים רטובים ואסלת שירותים שאת המכסה שלה ציפה כיסוי מכוער בצבע וורוד. איני יודע בדיוק מדוע, זה בטח לא נבע מפינוק, אבל המראה של החדר ושל הבית כולו העלה בי דחייה כה גדולה, עד שחשבתי להסתלק משם ולחפש מקום לינה אחר, גם אם מדובר היה רק בלילה אחד וגם אם משמעות הדבר הייתה שאולי לא נמצא שום מקום פנוי ללילה. ירדנו בחזרה מטה אל קומת הכניסה. האישה ביקשה "להראות לנו את הגן". הלכתי בעקבותיה בחוסר רצון. יצאנו החוצה דרך דלת מרושתת אל הגן, שם רצו לקראתנו בריצה שני ילדים קטנים, והאישה, לאחר שחיבקה אותם, הציגה בפנינו את שני בניה, הגדול כבן שמונה והקטן בן חמש, לשניהם מצח מבהיק ועיניים ירוקות כשלה. בירכנו אותם לשלום והצגנו את עצמנו בחזרה. נ' החל מייד להתלוצץ איתם ואילו תשומת הלב שלי הופנתה למקום אחר. מצידו השני של הגן פסעה בכיווננו באיטיות חולמנית נערה צעירה, כבת שתיים-עשרה. שערה השחור קלוע לשתי צמות וחצאית לבנה עם פרחים צהבהבים לגופה, כתפיה ענוגות ושזופות, שפתיה אדומות כסוכריה והיא כולה מלאה ילדותיות רכה ומין המונית קסומה. זו הייתה בתה הבכורה של האישה. באותו רגע שראיתי אותה הושלכתי אל זיכרון ישן מילדותי, אל האהבה הראשונה שלי, ילדה בת כיתתי ששמה היה ליאנה בל, שנפטרה בגיל צעיר ממחלה זיהומית נדירה. אהבתי אותה מאוד, ומותה זעזע אותי קשות. הילדה קרבה ונעמדה בסמוך אלינו. סביב חזה המנץ, אשר הזכיר לי את השדיים הבוסריים של ליאנה שליטפתי פעם, בהיחבא, בתאוה יוקדת של קדחת התאהבות ראשונה, מגוחכת, מטורפת, מייסרת וחסרת בושה, הייתה קשורה מטפחת מנוקדת. עיניה היו מכוסות בזוג משקפיים כהים. זו הייתה אותה ילדה: אותן כתפיים ענוגות, שזופות כעין הדבש, אותו גב משיי, גמיש, חשוף, אותו שיער שחור קלוע בשתי צמות עבות. בו ברגע שראיתי אותה, כל ההתנגדות העזה שפיעמה בי באשר ללינה שם התמוססה, וכוח מחשבתי כולו הופנה אך ורק לדבר אחד: כיצד להסוות את ההתרגשות שאחזה וגאתה בי, שמשום שטלטלה אותי בעוצמה כה אדירה הייתי בטוח שניתן לקרוא אותה על פניי ועל שאר גופי בקלות ובבהירות.

פתחנו את הדלת המרושתת ונכנסנו בחזרה לתוך הבית. הכיעור הבלתי מתפשר שלו, המצועצעות המלאכותית של רהיטיו שעוררה בי חלחלה קודם לכן, אלו נראו לי כעת כמו שפת צפנים מכושפת שמעבר לה נמצאת אלוהות חמקמקה, נפלאה ובלתי נתפשת. הפיה הקטנה נשקה לאמה ונפרדה מאיתנו. הייתה לה חזרה להצגת תיאטרון בבית הספר שלה. ליוונו אותה אל דלת הכניסה. בעיניים מצועפות בהיתי בדילוגיה הילדותיים עד שנעלמה בקרן הרחוב, ורק אז שמתי לב לאישה שהצביעה על ערוגת פרחי לילך שניצבה בפתח הבית ושאלה אותי לדעתי. הם יפהפיים, מלמלתי. כן, כן, יפהפיים.

נכנסנו פנימה. אני והאישה שקדנו על הכנת ארוחת הערב, בזמן שני ושני הבנים יצאו החוצה לשחק. הרהרתי בילדה. מיני דמיונות נועזים ונוראיים צמררו אותי, ולכן – למרות חוסר העניין המובהק שהיה לי בשיחה הזו – הוקל לי כאשר פתחנו, אני והאם, באיזה פטפוט שטחי שאיני זוכר כעת ולו מילה ממנו. לצערי הגדול ולמזלי הרב לא שבה הילדה לארוחת הערב. כך יכולתי לכבוש מעט את הסערה שכבשה אותי קודם לכן באופן כה מבעית. למרות זאת, אחת לכמה זמן, שטף אותי פתאום גל של חרדה, כאשר דמיינתי שהנה היא חוזרת הביתה ונכנסת לשבת איתנו, לצידנו, לציד.

זה לא קרה. לרווחתי, נ' היה במצב רוח מבודח ותקשורתי שהקליל מעט את ההלם הלוהט שלי, שדרכו ניבטו אליי תמונות מימי נעוריי כמו רפרוף מסחרר של קרעים חיוורים. זה נמשך גם בלילה. נ' ששכב לצידו כבר נחר מזמן, אבל אותי הציפו הזיכרונות ומנעו ממני לשקוע אל השינה. ליאנה, שכל כך הרבה שנים נמנעתי מלחשוב עליה, עלתה מתוך ים אפל כמו אחת ההֶסְפֶּרִידוֹת, נוגסת בשיניה בתפוח הזהב שלה. נזכרתי באותו ערב קיץ חמים, כאשר לקראת חשכה חמקנו מבתינו כדי לממש את חמדת אהבתנו המופרזת. איך ישבנו על המדרגה תחת קיר האבנים ההרוס, מוסתרים בידי הלילה והחורש המעובה; איך רעדה והצטמררה כשנישקתי את זוויות פיה הפשוקות, את תנוך אוזנה; ואיך, כאשר ידי גיששה לאחור מכן את דרכה בין רגליה, עלתה על פניה הבעה חולמנית שחציה כאב וחציה הנאה. אבל עכשיו, כשהתכוונתי בה מבעד לזמן, ראיתי שאלו אינן פניה עוד, וכל כמה שניסיתי לראותן כפי שידעתי שזכרתי אותן עד כה, הבנתי, לא בלי כאב אך בו בזמן גם בחמדה

שופעת, שהן טושטשו לעד בידי בת דמותה המלאכית שהפציעה בהווה. נדמה היה לי כעת שהתשוקה המופרזת שחשתי אז כלפי אותה ילדה הפכה עם מותה לזרות שהרגשתי לא פעם במגע עם המציאות.

אבל עכשיו הייתי צריך להתנגד בכל כוחי למשהו אחר, למחשבה שהנה נמצא שיקוי הקסם לאיחוי אותה טראומת ילדות שלא העזתי עד כה להיזכר בה, ושהנה, בחסדיו של כוח עליון, נחשף בפניי הדבר שחיפשתי כל חיי מבלי לדעת שאותו אני מחפש. בזמן ששכבתי שם בפשוט איברים ועיניי נעוצות בתקרת העץ, שבכיות בקטעי תמונות מתחלפים, שמעתי רעש של דלת נפתחת ונטרקה, טפירות רגליים שפסעו בקומה התחתונה, קילוח מים בכרו המטבח, חריקת דלת ארון שצירה לא שומן, ואז הפסיעות שמהדהדות בגרם המדרגות, עולות אל הקומה השנייה, קרבות בכיוון החדר שלי ונפנות אל החדר שנמצא בסמוך אליו. לא שמעתי את דלת חדרה נטרקה, והמחשבה על הדלת שנותרה פתוחה הציתה בי מחשבות טרופות שהתפצלו והסתעפו לכל עבר. אם אצא לשתות מים ובדרכי מטה רק אעבור ליד החדר... רק... ואולי אחכה עד שתירדם... אדפוק קלות על הדלת ואבקש... שתראה לי... אשאל אותה כיצד הייתה החזרה... אדבר איתה על המחזה, על תיאטרון, על... לא, לא... אולי... כך, אחרי שתירדם. הדלת פתוחה. רק אציץ פ... הם ישנים חזק בגיל הזה. מחשבה מטורפת... אסמם אותה ואחטוף אותה... כך... באמצע הלילה... ברגע זה... אשאר כאן עוד זמן מה... האישה בוודאי תשמח... אתיידר איתה, כך, לאט לאט... ארשים אותה בידיעותיי... כך אוכל... לא... לא... לא אעמוד בזה לאורך זמן... ואולי כן? אם אדע שיש לי... הו, דמיונות נקלים! אני משתוקק לאיזה אסון מזעזע. רעידת אדמה. התפוצצות מרהיבה. אמה מתחסלת חיסול מידי וסופי. היא מייבבת בזרועותיי... לא. אצא עכשיו. רק אציץ. לרגע אחד וזהו... אין בזה... התנועות שלה. כל תנועה של גופה פורטת על המיתר הכי רגיש של גופי... לא. לא. נורא. אסתלק מכאן! אעיר את נ' ונסתלק מכאן! מיד!

זינקתי מהמיטה. כמה רגעים פסעתי כמו אריה פצוע ומורעב בכלוב ולא ידעתי מה לעשות. לבסוף פתחתי את הדלת, יצאתי החוצה מן החדר ונעמדתי לפני הדלת שלה.

כשהקצתי בבוקר משינה בלולה בקרעי תשוקות וסיוטים השעה הייתה כבר אחרי עשר. נ' לא היה בחדר. היה חם ולח וכל גופי היה מכוסה זיעה. הרגשתי דביק ומגעיל. קמתי ונכנסתי לאמבט הקטן, שם שטפתי במשך שעה ארוכה את כל זוהמת ליל אמש. אחר כך הרגשתי הרבה יותר טוב. ירדתי למטה במחשבה שכל סערת רגשותי אתמול היא מובנת אחרי הכל, בהתחשב בחדות ובמוחשיות של זיכרון האהבה והמוות שהציף אותי לפתע וללא כל התראה, אחרי כל כך הרבה שנים שנמנעתי להתמודד אתו. אמרתי לעצמי שאין באותה ילדה שום דבר משל עצמה, ושכל מה שהרגשתי כלפיה הוא לא יותר מתוצאה של אותם תהליכים בתולדות הטבע, כאשר פיסות מן התצרף המהווה אדם אחד מתגלגלות ללא כוונה באדם אחר.

את האישה ושני הבנים מצאתי כשנכנסתי למטבח, ישובים אל השולחן ואוכלים ארוחת בוקר. הילדה לא הייתה שם, וגם לא נ'. האישה הזמינה אותי להצטרף אליהם וכך עשיתי. היא התפלאה כששאלתי אותה אם ראתה את נ'. הם ערים כבר למעלה משעתיים ולא ראו אותה. "חשבתי שהוא עדיין ישן", אמרה. "בטח יצא לטייל", אמרתי, מעט במבוכה. כשסיימנו לאכול יצאתי החוצה לגן אבל גם שם לא ראיתי אותו. הנחתי את גופי העייף עדיין מהשינה הטרופה על כיסא נדנדה ונתתי לקרני שמש הבוקר הנעימה ללטף אותי. אני חושב שנרדמתי לכמה רגעים, עד שחדרו לאוזניי הקריאות הנלהבות של נ'. הוא חזר כעבור חצי שעה עם איזו מכונית האדסון מודל 47 שנסעה פגו. בנאדם תראה מה השגתי לנו! צווח. עם הבובה הזאת נוכל להגיע בקלות עד שיקגו ומשם ניקח את הרכבת. מסתבר שהרכב היה שייך לאיזה בן עשירים מפונק שהגיע לעיירה לנופש, אבל עכשיו הוא החליט להמשיך הלאה בטיסה. בגלל שהוא לא רצה לנהוג אותה כל הדרך חזרה לשיקגו, נ' לקח אותה ממנו והבטיח שיחזיר אותה ליעדה, כלומר לבית הוריו. הוא היה חסר סבלנות לצאת כבר לדרך. אספנו את מיטלטלינו והכנסנו אותם לרכב, נפרדנו לשלום מהאישה ושני הילדים ויצאנו לדרך. מהר מאוד כבר שכחתי מליאנה ובת דמותה ונשאבתי להרפתקה אחרת. נ' נסע כמו מטורף. למרות זאת, לא פחדתי. הוא היה הנהג הטוב ביותר שהכרתי. תוך חצי שעה ירדנו מההר והיינו על הכביש המהיר. בשביל לכסות את הוצאות הדלק אספנו בדרך שני טרמפיסטים שפגשנו

במסעדה של תחנת רכבת אחת שבה עצרנו. האחד היה גדול ושמן ובעל ידיים לבנות במיוחד, ואילו השני היה בעל מבנה גוצי וידיים של פועל מתכת. כשמצאנו אותם הם היו שקועים בשיחה, שאותה המשיכו גם כשהתיישבו במושב האחורי של ההאדסון. הם דיברו על הפוליטיקה של היבשת הישנה ועל מהות הדרכונים בימינו, אבל למען האמת מלבד שברי משפטים שהגיעו לאוזניי לא ממש הקשבתי לשיחתם. גם נ' לא. היינו שקועים לגמרי בדרך ובמחשבה על ההרפתקה הבאה. ברדיו התנגנה מוזיקה בופ פראית, The hunt, דקסטר גורדון וורדל גריי נושפים ללא הכרה בהופעה חיה מול קהל צועק־צורח, שהעניק לכל התקליט עוצמה מטורפת. נסענו עם חלונות פתוחים, חשים על עורנו את הדרך הטסה בשמונים מייל לשעה. יומיים של נהיגה הספיקו לנו כדי לעבור את כל המרחק המטורף הזה עד שיקגו, כמעט בלי לנוח. את הטרמפיסטים הורדנו קודם לכן, כמה מאות מיילים לפני שיקגו, ולאחר שהבאנו את הרכב ליעדו נכנסנו לתחנת הרכבת וחיכינו לזו שיוצאת בכיוון החוף המערבי. לא היה עלינו כמעט כסף ונ' הציע שנתפלת. זה כזה קל בנאדם, אתה תראה. איכשהו נגררתי לתוך התוכנית הזאת. עלינו לרכבת מהצד של הסחורות ונכנסנו דרך דלת אחורית שחיברה את קרוונות המטען לקרוונות הנוסעים, פלשנו לאחד התאים והתמקמנו שם. ספסל אחד היה מלא, ישבו עליו גברת אחת בעלת מבע פנים מיוסר ומעיל חצי גברי וכומתה, מכר שלה, כבן ארבעים, לבוש בגדים חדשים וטובים, ואדם נוסף שהיה מחובר לאוזניות והקשיב לסונטות של בטהובן ולא שם לב לשיחה שהתרחשה שם בין האדון והגברת לבין אדם נוסף שישב על הספסל הנגדי, דבוק אל החלון, קומתו גבוהה ותנועותיו בהולות, לבוש מעיל ישן עם צווארון מצמר כבשים וכובע גבוה, אף הוא מאותו הצמר. השיחה נסבה על מהות האהבה, ונראה היה שהאדון שישב לצד החלון היה נסער מאוד מתכניה: עיניו הבורקות התרוצצו במהירות לכל עבר ומפעם לפעם, כשדיבר, נקטע דיבורו בפרצי צחוק או שיעול עצבני. איך שהתיישבנו נכנסה לתא דמות נוספת שהסיטה את תשומת לבי מהשיחה. היא הייתה עמוסה בדברים: בכל אחת מידיה אחזה סלי בד מלאים בירקות ותחת בית השחי, בתפר שבין הצלעות לזרוע, החזיקה כלוב קטן עם שני אוגרים. היא הניחה את הסלים על הרצפה לרגליה, התיישבה לצידי (נ' ישב ליד האדון העצבני)

ומיקמה את הכלוב בחיקה. אז שחררה אנחה קצרה וחייכה לעומתי בחיוך שדמה יותר לעווית של כאב. התכוננתי בה בעניין. היא הייתה אחת מאותם בני אדם שלא ניתן להעריך את גילם. הייתי מאמין לו סיפרה לי שהיא בת שישים כמו שהייתי מאמין לו הייתה אומרת שגילה הוא מחצית מזה. לאחר שנחה לרגע ניסתה להעלות את הכלוב אל מדף האחסון שלמעלה, אולם מפאת גובהו לא הגיעה לשם. הצעתי לעזור לה. לקחתי ממנה את הכלוב ודחפתי אותו פנימה, ואחר-כך ניסיתי לדחוס למדף העמוס לעיפה גם את הסלים שלה. הייתי עם הגב לדלת ולכן לא ראיתי את הכרטיסן שנכנס ולא הייתי עד לתחילת הוויכוח בינו לבין נ'; גם לא הבחנתי בכך שהוויכוח הפך עד מהרה לתגרה. נ' צעק משהו, לא שמעתי מה, והכרטיסן דרש ממנו לרדת מהרכבת. נ' לא הסכים כמובן, ואז איכשהו דחף את הכרטיסן והתחיל להרכיב לו. שאר הנוסעים בקרון לא נותרו אדישים ומיהרו לנסות להפריד בין הצדדים. התפתחה מהומה גדולה, ואם לא די בכך, כשהסתובבתי לעבר התקרית, אוחז עדיין באחד מהסלים של הגברת, התנגש הסל בעוצמה בגופו של הכרטיסן, נשמט מידי ונפל ארצה, ותוכנו התפזר בכל רחבי הקרון. האישה נטולת הגיל ניסתה לאחוז בי כדי שלא אפול, מה שדווקא החריף את חוסר היציבות שלי. איבדתי את שיווי המשקל ומצאתי את עצמי נמשך מטה במהירות. תוך רגע כבר הייתי עם כל הגוף על הגוף של הזקנה ומכל הצדדים הקיפה אותנו ערבוביה של כרוביות וחצילים ועגבניות ובצלים וחסות.

.3

Bartok – Concerto for Orchestra – 2nd movement

חוץ. הר. יום.

– אני מטפס במעלה ההר. הצמחייה כאן צחיחה. ככל שעולים יותר למעלה האוויר נעשה דליל. (הפוגה). משהו קורה למטה, בתחתית ההר. אני מסתובב. אני לא רואה כלום. (הפוגה). הרבה ערפל. (שתיקה). אולי זו אשליה.

– מה אשליה?

– (יש שם מישהו?) חשבתי שיש שם מישהו... (אין כבר אף אחד)

(שתיקה).

– בפעם שעברה סיפרת לי על הבחינה שהייתה לך בפסנתר (איזה צירוף נסיבות!), זוכר? (ניגנתי את... זה הייתי אני?)
– אתה מסתכל למטה? (אתה מדבר אליי?)

– כן.

– כן. (למי עוד?)

– אני רוצה שתחזור לשם. מסכים?
– ואתה לא רואה כלום? (האמת תשחרר אותך)

– כן. (שוב שם. אני יכול עדיין להרגיש?)

– לא. (אתה בטוח שאתה לא רואה כלום?)

— (שתיקה).
— אתה בטוח שאתה לא רואה כלום? אתה עדיין מסתכל למטה? (מה יש לי לחפש למטה?)

— (שתיקה). (ואולי הוא פגע בעצמו?)
— כן.

— אתה שם?
— את מי חשבת שאתה רואה קודם? (נסה להעלות אותו חזרה) (הוא שם? הוא עוד שם?)

— כן. (גם הוא שם)
— אני לא בטוח... נדמה לי, כלומר חשבתי... (מתוך האש העין צופה בי) שראיתי את עצמי. (שתיקה). אבל הוא נראה כמוני. (פניו משתנות. כמה פנים לו. והוא שואג ונוער וקורא ושותק) (מופיעה ללא פנים)

— אתה מנגן? (הוא מנגן. אני... אני לא זוכר איפה אני...)
— למה חשבת שזה אתה?

Berlioz – Symphonie Fantastique – 5th movement

— אני רואה את עצמי. אני יושב ליד הפסנתר. התווים שלי על הכן. אני בודק אותם כדי לוודא שאלו התווים הנכונים (אין צורך בעיניים. האצבעות שלו יודעות). אולי אני רק מבזבז זמן... בשביל לנשום. (האוויר כאן דליל, אמרתי לך) (צוחק) אני רואה את התלבושת שלי. רגלי המקל שלי. (הייתי כל כך רזה. אתה זוכר את בעלה של קנדיס איךקרארלו, שאמר שצריך לשים משקולות על הרגליים שלך כדי שלא תעוף)

קאט אל: פנים. כיתת לימוד. יום.
(כיתת לימוד. פסנתר כנף. דניאל (9), מבנה גוף רזה, לבוש בטישירט כחולה, מכנסיים שחורים קצרים, גורב גרביים שחורים שמגיעים לו כמעט

עד הברכיים, יושב אל הפסנתר. מולו יושבים שלושה בוחנים מאחורי שולחן מוארך. דמותם מאיימת, שטנית. יש להקצינה עד גיחוך). אני לובש מכנסים קצרים שחורים וגורב גרביים שחורים (על התודעה שלי היה צריך לשים את המשקולות) שמגיעים לי עד הברך. (פעם מאיה אמרה לי, היא צחקה, תוריד אותם, הנה, ככה, ואז נתנה לי נשיקה) — אני לא יודע. (מאז ומעולם הייתי צמוד אליך) משהו במוזיקה שלו... (אני מרגיש שמסתכלים עליי) אני לא יכול להסביר. (מגיל קטן ידעת שאני עוקב אחריך, שאני בתוכך)

— אתה מתרגש? (הרגשת אותי, דיברת איתי בלילות)

— אתה שומע אותה? (עכשיו תרקוד!)

— כן. (אין ברירה) (מתחיל לנגן). אני מנגן.

— שמעתי מקודם. (אני רואה אותו. בבקעה. קורם עור וגידים) (מי זה הוא?) (מי שתמיד נשאר חבוי ממני) (ובקצותיו תלויים פעמונים)

— והם מקשיבים? (אני עומד במקום שבו עמדתי)

— זו היצירה שניגנת בבחינה שלך? (שוקע עמוק אל מצולות הים)

— כן. (שתיקה) (הם שותקים) (שותק אותי לא שותק אותי)

— כן. (הוא מזכיר לי אותנו) (מזכירה אותי לא מזכיר אותי)

— עכשיו אני רוצה שתתרכז ותראה את עצמך, חזק, בטוח בעצמך, נהנה, מנגן, pour soi, מצליח, en soi. (נכשל. מול העיניים האלו ששופטות אותך. תחשוף את עצמך, עירום. מותר לך, זו זכותך, להיכשל זה נפלא, הדבר הכי טוב שיכול לקרות לך) לא משנה מה יהיה, אתה מצליח (פורץ בצחוק אדיר ופתאום מפסיק, free the little one in the wind! איך זה מרגיש, להיכשל? נפלא, נפלא! שלוש קריאות הידד. אין עוד מלבדך), הם מוחאים לך כפיים. (תחשוף את עצמך. עירום. תן להם למצוץ לך את הדם, פרעושים קטנים. התענג על זה, על הכאב. את, הכאב הטוב הזה. הוא נכנס למחזור הדם, כמו סם. חופש. חושפחופש) — (שתיקה).

— ומה עכשיו? (מה עכשיו מה עכשיו? ספר!) אתה ממשיך לטפס? מאסתי במשחק הזה. בוא נשחק משחק אחר. (בוגד!) אני אהיה החייל האדום (הייתי עוזב אותך ברגע!) אני לא רוצה להמשיך (לא היית עוזב אותי) לאן תלך? (עוזב אותי לא עוזבת אותי) כל מקום יהיה יותר טוב מכאן! (אתה זקוק לי!) קדימה. בסדר. (עוזב אותי לא...) הולכים? (בלעדיי) הולכים. (מה בלעדיך?) קדימה (עוזב אותי) קדימה. תוביל אתה. שאני אוביל? תוביל אתה. אז אני אוביל. בסדר. לאן? העיקר ללכת. (מה יקרה באמת?)

— אתה על ההר? איזה הר? היה פה הר. הר? הר. אמיתי? אמיתי. אה.

— צריך ללכת. כדאי. רצוי. חייבים. חייבים מה? ללכת. לאן? זה לא משנה. העיקר להתחיל. ברגל שמאל או ברגל ימין? ברגל שמאל. למה דווקא ברגל שמאל? אז בימין. העיקר ללכת. נכון. הולכים. קדימה. — לא משנה מה, העיקר שהפסקנו עם הסוגריים האלה. אילו סוגריים? למעלה. כן. למה? מה למה? למה הפסקנו? לא היה בהם צורך עוד. בחירה אמנותית שנולדה בחטא.

— עכשיו? אז מתי? הייתי רוצה לנוח קצת. אפילו לא התחלנו. אני עייף. אתה כל הזמן עייף. מה אתה מקשקש. משהו עקץ אותי. זו התודעה שלך.

— מה יש בפסגה של ההר? יש שם כלום. כלום הוא יש? אם לא היה כלום היה משהו אחר. אה.

— ברגל ימין או ברגל שמאל? ימין. קדימה. הולכים. אני מתחיל. תתחיל אתה. אני מתחיל. קדימה. — אבל יש לי הרגשה. שמה? הרגשה. שמה? יש לי. הרגשה. זה מספיק? זה משהו, לא? זה כלום.

ברגל שמאל? ימין. בסדר. הולכים? הולכים. קדימה. אני מתחיל. כן. הנה זה בא. כן. ברגל שמאל. כן. הנה זה בא. (שתיקה).

.1

התעוררתי כאן. בחורשה הזו. על ספסל עץ שחוסה תחת עלוות אורן גדול. הסתכלתי סביבי, עדיין נתון בקדחת השינה. לקח לי זמן. למה? הייתי אומר שלהתאושש אם הייתי יכול לחשוב שאי פעם אוכל להיות מאושש. ברגע הזה התרוצצו בי מחשבות בסיסיות רבות כל כך עד שניתן לומר שהיו מטאפיזיות, ככה שעוד לפני שקמתי כבר הרגשתי עייף שוב. לא לחשוב עוד, אלא, כמו חתול, לערוך חגיגות בעיניים עצומות לכל מה שהייתי יכול לומר. ממרחק כלשהו ראיתי את מרפי, ליד אחד העצים. הוא חפר בור. אולי מצא שם עתיד. אולי ניסה לדלות משהו מן העבר. זה שקבור עמוק באדמה. כמתוך הזיה קלילה פסעתי לקראתו ונעמדתי ליד העץ. על הגזע ראיתי סימן של חריטה. זה היה הסימן שלי? לא. לא נראה לי. מצד שני, לא, אי אפשר לדעת בוודאות. מי יודע מי הייתי אז, כשחרטתי אותו. זאת אומרת, אם אכן הייתי אני זה שחרט. נוזל כספיתי מבעבע אני, מתעצב בהתאם לכלי שבו הוא נמצא. הגודל, הנפח, המתאר, הטמפרטורה, משתנים. גם הסימנים לא נשארים אותו דבר. לא חשוב. אין טעם לבזבז על זה עוד מילים. מרפי, הוא עדיין חפר ונראה גם שמצא משהו. פסעתי אל עבר הבור, שהיה כבר עמוק למדי, והסתכלתי פנימה. מרפי כמעט שנבלע בתוכו. הצליל שהקימו גפיו החופרות נשמע שונה. כמו שריטות על משטח נוקשה. אבל לא יכולתי לראות מה זה היה כי מרפי הסתיר לי. חיכיתי עוד כמה רגעים עד שהוא יצא החוצה, ובשרבוב לשון ונשיפה מאומצת הצביע לי על התגלית. תוכל להוציא אותה החוצה? שאל, ואז משך בכתפיו כמתנצל, הפיזיולוגיה שלי לא מתאימה לזה. רכנתי פנימה. זו הייתה מזוודה חומה מצופה בעור. היא הייתה קבורה עמוק, כך שהייתי צריך

לשכב על שפת הבור כדי למשות אותה החוצה. גם אז לא נכנעה בקלות. שורשים שצימחו הזמן והעץ גם יחד אחזו בה בחוזקה. בכוח רב התרתי אותם והעליתי את השלל אל פני האדמה. המזוודה הייתה נעולה והייתי צריך לפרוץ אותה. חשבתי, אולי היא מכילה איזה סוד כמוס, איזה אוצר אבוד משכבר. דפקתי על המנעול עם אבן שמצאתי. להפתעתי, כי לא ציפיתי להצליח כל כך מהר, המנעול נשבר כמעט בדפיקה הראשונה. פתחתי את המכסה. שום דבר מעניין לא מצאתי שם. מערכת של סכיני חיתוך, ערימה של תכשיטים מלאכותיים, ארנק מפלסטיק קשיח, קופסה מתומנת בעלת ידית קטנה. חפצים מתים. ריח של רוחות רפאים. החפצים, כמו כל יצור חי אחר, גם הם נוטים למות. הולכים לעולמם עם מותה של היד שהחזיקה בהם. לקול מחאותיו של מרפי השבתי אותם למנוחת עולמים. אם היו שלי או לא, זה מעל לכוחי לדעת. כך או כך, אין בי רצון לעורר את השדים, שלי או של אחרים, מתרדמתם. גם את התרמיל שלי הייתי יכול להוסיף לקבורה אם לא הייתי כל כך פחדן, מתעקש עדיין להיאחז בסמרטוטים האלו, כאילו... כאילו שמה? כאילו אפשר שבצוק העיתים תימצא לי בהם איזו נחמה. שטות גמורה. אבל האדם אינו אלא חיה מטופשת שמתחזקת את טיפשותה באמצעים ערמומיים. כן. זו המסקנה הסופית שלי. אני דבק בה. כמו בתרמיל הזה. עד ש... נו, אין טעם להמשיך. הבור היה מכוסה שוב. מרפי, בקלילות האופיינית לו, כבר שכח מכל העניין והלך לרחרח עצים אחרים. מה שאצלו אובד בן רגע, מושל בעליצות קלת דעת כמו פרווה עודפת, אצלי עוד מוסיף לבעבע זמן רב מתחת לעור. זה האופי המחורבן שלי, שלא יכול להיקשר לכלום ובו בזמן גם לא יכול להשתחרר ממנו. תקוע בלימבו הזה, ככה, לעולם. בזמן שחשבתי המשכתי להתהלך. למזלי, לא הייתי צריך לקבל שום החלטה בנוגע לכיוונים. רגליי נשאו אותי עוד לפני שהייתה לי שהות להרהר בדבר, וכשתודעתי חזרה לעולם מצאתי את עצמי מחוץ לחורשה, מול מרכז מסחרי קטן. רחבה פתוחה בצורה של חצי סהר. מגרש חניה. בסמוך לו בית ספר, מגודר בגדר מתכת ירוקה. במגרש הכדורגל שיחקו ילדים. אחרים עבדו בפינת החי, האכילו את החיות. ברגע שראיתי את זה הבטן שלי התחילה לקרקר. מתי אכלתי בפעם האחרונה? אלוהים יודע. נדמה לי שזה היה תפוח. עבר הרבה זמן מאז. שמתי את פעמי לכיוון המרכז המסחרי. משהו קטן, סנדוויץ' או

משהו כזה, יספק אותי. אולי אפילו נשארו לי כמה אגורות בארנק. הנה, אם שאלתי את עצמי למה לא קברתי את התרמיל שלי קודם, עכשיו קיבלתי תשובה טובה. לעולם אין לדעת מתי תצטרך משהו וכשתצטרך אותו מוטב לכל הנוגעים בדבר שתמצא אותו על גבך ולא, למשל, קבור מתחת לערמות נדיבות של חול. כן. זו הייתה מחשבה הגיונית. אי אפשר לומר שלא. הלכתי אל דוכן שמכר סנדוויצ'ים ונעמדתי מול חלון הראווה. אין לי בקשות גדולות מדי. כל דבר כאן יתאים. עמדתי להוריד את התרמיל מעל הגב כשהבחנתי בזוג אופניים שנשענו, זנוחים, על קיר החנות. האם הם שלי? בהחלט מתקבל על הדעת. לא שמשוהו מכל זה מוכר לי, אבל מצד שני גם לא יותר זר מתמיד. כן, בהחלט לא יותר זר מתמיד. וממילא העובדות אינן, ועד כמה שאני זוכר, מעולם לא היו, מענייני. מה שחשוב הוא האפשרות. אני מתכוון, האם יכול להיות שיהיה כך. ובכן, בהחלט יכול להיות. וזה מספיק. הרמתי את מבטי מהאופניים ואז קרה דבר מוזר. דרך חלון הראווה ראיתי את השתקפותה של דמות מוכרת. לראשה חבשה כובע דרבי, במקום חולצה היה לה ווסט בלי שום דבר מתחת, ומכנסי פסים ארוכים אופנתיים לרגליה. תרמיל מרופט שהונח ברישול על הגב, לכלוך שנקווה מתחת לציפורניים, על כפות הידיים ועל המכנסיים, השלימו את הדמות הסמרטוטית הזו. לא היה במראה הזה שום דבר מדכא. להיפך, זו הייתה תרועת הניצחון של העליבות האנושית, זו שמגיעה ברגעי חסד נדירים, כאשר לפתע הכל, כל העולם, החיים האלו, רוח האדם, הזמן, הכל הופך בהיר ומובן ופשוט בתכלית הפשטות. הוא חייך מפה לאוזן. הוא היה יכול לקחת את האופניים. ייתכן אפילו שזה לא היה נחשב כגניבה. כבר אמרתי קודם שיתכן בכלל שהן היו שלו. אבל יש רגעים בעלילה שמצריכים מאורעות כבירים. מה היה המאורע הכביר שלו? בהחלטיות צעד לעבר מגרש החניה. שם, נחבאת בצד, כמו פרח נדיר שעם בוא האביב פותח לפתע את עלי הכותרת שלו במלוא הדרם, הוא ראה את המאורע שלו. האדסון יפהפייה, מודל 47, רכב אספנות, בובה שנסעה פגו. תוך רגע היה בפנים. היה לו כישרון עצום לגניבת רכבים. הוא גם היה הנהג הטוב ביותר שהכרתי. לרגע הקשיב בעונג להמהום המנוע ואז יצא בחריקת בלמים לדרך. לא לחשוב עוד, רק לתת לקדחת הנהיגה לסחוף אותו. הלאה, הלאה מכאן, אל המרחבים הפראיים. הוא

לחץ על דוושת הגז. הוא נסע עם חלונות פתוחים, חש על עורו את הדרך הטסה בשמונים מייל לשעה, גם בעיקולים החדים שלרגע לא גרמו לו לחשוב להוריד את הרגל מהדוושה. הוא היה משולהב כולו. לא היה חשוב לו לאן יגיע. היה חשוב רק להמשיך לנוע. במהירות המטורפת הזו. הדרך התפתלה והתפתלה, עד שלבסוף התיישרה. הוא הגיע אל הכביש המהיר. הערכות הפראיות נמתחו לאיך־סוף משני צידי הדרך. שמים תכולים, נקיים מעננים, נמתחו כיריעת בד אדירה עד לקצה האופק. ייתכן שבסוף הדרך מחכה לו צוק אדיר ואחריו ערוץ עמוק כהה, אבל הוא לא חשב על זה. ואם כן, לא זה מה שיפריע לו להמשיך לדהור. להישאב לתוכו. לרחף מעליו. זה לא באמת משנה. סוף סוף חופשי. סוף סוף מאושר. הוא יכול להמשיך עם זה לנצח. או עד שתימצא לו ההרפתקה הבאה. ברדיו התנגנה מוזיקת בופ פראית, The hunt, דקסטר גורדון וורדל גריי, נושפים ללא הכרה בהופעה חיה מול קהל צועק־צורח שהעניק לכל התקליט עוצמה מטורפת. ככה הוא נסע, שעה, שעתיים, ארבע. הזמן היה אחר והוא לבדו ידע אותו, ולכן אין טעם לדבר עליו במונחים כמותיים. זה חסר חשיבות. שעה, יממה, שבוע. הוא נסע ונסע. לעתים היה נדמה לו שנע, יחד עם המכונית שבה ישב, בארץ צעצוע ענקית, שאת שמות יישוביה שעל פניהם חלף בטיסה חיפש וליקט ילד ענק וסקרן בין הריסותיו של עולם אחר, שננטש מזמן. הנופים השתנו, עונות השנה התחלפו, האנשים הזקינו, הזיכרונות מתו ושבו לחיים, חיים וותיקים התפוגגו אל האין, חיים חדשים נקוו בתוכו. הוא נסע ונסע כך, שבוע, חודש, שנה. עד שיום אחד, שעה אחת, רגע אחד, הוא נעצר. מול מסילת הרכבת. אסף את התרמיל שלו, הניח אותו על גבו ויצא מהרכב במהירות, רץ בכיוון הרכבת. תוך רגע כבר היה עליה, מזנק בכל הכוח על קרון הסחורות, בירכתיים, ומשם, דרך דלת צדדית, הוא והתרמיל שלו, אל המסדרון המחבר בין קרונות הנוסעים. לא קם דבר, אדם או מכונה, שיוכל לעצור אותו. הוא נע כמו טיטאן בסופת אדירים ובסופה פתח את דלת התא, נכנס פנימה והתיישב בצד החלון. הוא הצמיד את ראשו אליו, מסתכל ולא מסתכל בנופים שטסו בחוץ, מופיעים להרף ואז אצים במהירות לדרכם. בתא היו עוד כמה אנשים, אבל רק אחרי דקות ארוכות משהו מנוכחותם החל לחדור להכרתו. הוא נשם. העולם התחיל לדגדג את קצה תודעתו, חודר אליה

באיטיות. גברת אחת בעלת מבע מיוסר, במעיל חצי־גברי וכומתה; מכר שלה, כבן ארבעים, לבוש בגדים חדשים וטובים; אדם אחר שישב בספסל מולו, אלכסונית אליו, והקשיב לסונטה של בטהובן; ואדון נוסף, קומתו גבוהה ותנועותיו בהולות, לבוש מעיל ישן עם צווארון מצמר כבשים וכובע גבוה, אף הוא מאותו הצמר. ומלבדם עוד שניים אחרים שאין שום דבר מיוחד לומר עליהם, ובריה נוספת, שזה עתה פתחה את דלת התא ונכנסה פנימה. היא הופיעה עמוסה בדברים: בכל אחת מידיה אחזה סלי בד מלאים בירקות, ותחת בית השחי, כתפר שבין הצלעות לזרוע, החזיקה כלוב קטן עם שני אוגרים. היא הניחה את הסלים לרגליה על הרצפה והתיישרה לצידו, ממקמת את הכלוב בחיקה. לאחר שנחה לרגע ניסתה להעלות את הכלוב אל מדף האחסון שלמעלה, אולם מפאת גובהו לא הצליחה להגיע. הוא קם לעזור לה. השלווה שאפפה אותו התנפצה באחת עם אקורד לה מזיזר עצבני שניגן הפסנתר. הפרסטו של הפרק השלישי. הוא ניסה להשיב לעצמו את קור הרוח אבל המוזיקה סחפה אותו הלאה. כן. כמו סינדרלה, גם המרכבה שלו הפכה לדלעת. בידיים רועדות העלה את הכלוב מעלה. לרגע חשבתי שיצליח ושכל זה יסתיים בשלום, והוא אכן הצליח להעלות אותו למרות הרעד שעכשיו אחז לא רק בידי אלא בכל גופו ובנשמתו, אבל כשהסתובב במהירות שכח שעל הגב שלו יש גיבנת ענקית עשויה תרמיל מרופט ומגושם שמהתנופה של הסיבוב קיבלה עוצמה לא נורמלית, שזרקה את הזקנה ארצה וגרמה לו לאבד את שיווי המשקל, עד שמצא את עצמו נמשך מטה בחוסר אונים, כושל לייצב את גופו שתוך רגע כבר היה מוטל על הגוף של הזקנה ומכל הצדדים מקיפה אותם ערבוביה של כרוביות וחצילים ועגבניות ובצלים וחסות. והוא שמע אנשים צועקים מסביבו. וקול שבכה. וגם הוא רצה לבכות אבל הדמעות נעצרו לו מבפנים. והצעקות המשיכו אז הוא מיהר לסתום את האוזניים ואז הרגיש בנעל שבעטה בו מתחת לצלעות. וקול אחד אמר קום כבר אידיוט. וקול אחר אמר מטומטם. וקול רך יותר, שדיבר אל הקולות הראשונים ואמר תעזבו אותו אתם לא רואים שהוא לא בסדר. והיו ידיים שניסו להחזיק בו ולהרים, אבל הן רק הצליחו לגלגל אותו הצידה. ובגלל שהראש שלו היה בתוך הרצפה הוא לא יכול היה לראות כלום חוץ מהצורות שזרמו בתוך השחור.

